

40

มรดกโลก

เอกสาร

การนำชุมชนให้เข้าร่วมในกระบวนการดูแล
มรดกโลก

วิธีการจากประสบการณ์โดย COMPACT

การนำชุมชนให้เข้าร่วมในกระบวนการ ดูแลรดกโลก

วิธีการจากประสบการณ์โดย COMPACT

Jessica Brown and Terence Hay-Edie

Authors:

Jessica Brown, Chair, IUCN-WCPA Protected Landscapes Specialist Group
Terence Hay-Edie, UNDP GEF Small Grants Programme

Supervision, editing and coordination:

Susanna Kari, UNESCO World Heritage Centre

Technical support:

Guy Debonnet, UNESCO World Heritage Centre
Bandiougou Diawara, UNESCO World Heritage Centre
Laura Frank, UNESCO World Heritage Centre

Copyediting and proofreading:

Caroline Lawrence

Coordination of the World Heritage Paper Series:

Vesna Vujicic-Lugassy, UNESCO World Heritage Centre

Acknowledgements: This publication was made possible thanks to the support of the Government of Spain (AECID) and the Ministry of Education, Culture and Science of the Netherlands.

World Heritage Paper Series No. 40: <http://whc.unesco.org/en/series/>

สารบัญ

คำปรารภ.....	5
กิตติกรรมประกาศ.....	6
คำนำ.....	7
<hr/>	
1 บริบท.....	9
1.1 บทนำ.....	10
1.2 ความเป็นมา.....	11
<hr/>	
2 แบบจำลองโดย COMPACT.....	17
2.1 บทนำ.....	18
2.2 ความเป็นมาและขอบเขต.....	19
2.3 วิธีการโดย COMPACT: มีรากฐานจากวิทยาศาสตร์โดยเน้นการมีส่วนร่วม.....	21
2.4 กรอบในการวางแผน.....	24
2.5 โครงสร้างการกำกับดูแลในพื้นที่โครงการ COMPACT.....	27
2.6 ตัวอย่างความสำเร็จของ COMPACT.....	28
<hr/>	
3 การนำชุมชนให้เข้าร่วมในกระบวนการเสนอชื่อ.....	33
3.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมโดยชุมชนตั้งแต่ต้นกระบวนการ.....	34
3.2 องค์ประกอบหลักในขั้นตอนการเสนอชื่อ.....	35
3.3 การหารือกับชุมชน.....	41
3.4 การทบทวนข้อมูลที่มีอยู่แล้ว.....	43
3.5 เทคนิคในการเก็บข้อมูล.....	43
<hr/>	
4 การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล.....	47
4.1 คำนำ.....	48
4.2 ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง.....	48
4.3 การนำชุมชนให้เข้าร่วมในการวางแผนการจัดการ.....	49
4.4 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำกับดูแลแหล่งมรดกโลก.....	52
4.5 กรอบการวางแผน.....	58
4.6 การอนุรักษ์โดยชุมชนในพื้นที่และในภูมิทัศน์ที่กว้างขึ้น.....	65
4.7 การมีเงินทุนสนับสนุนที่ยั่งยืน.....	70
<hr/>	
5 การนำชุมชนให้เข้าร่วมในการ ติดตามและรายงานผล.....	73
5.1 บทนำ.....	74
5.2 การติดตามและรายงานผล.....	76
5.3 ข้อควรพิจารณาและข้อเสนอแนะ.....	81
<hr/>	
6 การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิทัศน์: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ.....	83
6.1 บทนำ.....	84
6.2 ตัวอย่างโครงการช่วยเหลือต่างๆ ภายใต้หัวข้อที่สำคัญ.....	84

7	มองอนาคต.....	97
	7.1 บทเรียนจากประสบการณ์ของ COMPACT	98
	7.2 ข้อเสนอ.....	102

8	เอกสารอ้างอิง	103
----------	---------------------	------------

9	ภาคผนวก	109
	มาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการอนุรักษ์ (Open Standards for the Practice of Conservation) และ Miradi-ซอฟต์แวร์การจัดการที่ประยุกต์ได้	

คำปรารภ

มีความสัมพันธ์อันสนับสนุนเกื้อกูลกันระหว่างมรดกโลก ผู้คนในท้องถิ่น และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนเหล่านั้น ซึ่งความสัมพันธ์นี้ได้นำไปสู่พันธะของชุมชนท้องถิ่นและชนเผ่าพื้นเมืองในการปกป้องแหล่งมรดกโลกต่างๆ โดยผู้คนเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญ แม้บางครั้งอาจถูกมองข้ามไปในการให้การดูแลความหลากหลายทางชีววัฒนธรรมในสิ่งแวดล้อมของตน

ปี พ.ศ. 2555 เป็นปีเฉลิมฉลองครบรอบ 40 ปีอนุสัญญามรดกโลก ซึ่งในปีเดียวกันนี้เองได้มีการเน้นให้เห็นถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมของชุมชนในมรดกโลก โดยการเปิดพื้นที่สำหรับการอภิปรายในวงกว้างเกี่ยวกับมรดกโลกและสังคม ตลอดจนมีการกำหนดวาระสำหรับทศวรรษต่อมา เพื่อให้มั่นใจว่ามรดกโลกจะมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคม หนึ่งในกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาสืบเนื่องมาจากการอภิปรายเหล่านี้ คือนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับอนุสัญญามรดกโลกซึ่งจัดทำขึ้นโดยการร้องขอจากคณะกรรมการมรดกโลกในการประชุมครั้งที่ 36 (เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก, 2555) และเนื่องจากชุมชนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการแหล่งมรดกโลก และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความพยายามในการอนุรักษ์ซึ่งนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืน ดังนั้นคณะกรรมการมรดกโลกจึงได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมบทบาทของชุมชนเหล่านี้ต่อกระบวนการมรดกโลกในการจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินการตามอนุสัญญา

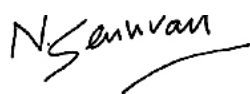
เพื่อให้มีการตระหนักถึงศักยภาพของการอนุรักษ์โดยมีผู้คนเป็นศูนย์กลาง กรอบนโยบายในระดับโลกจึงจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความพยายามที่เป็นรูปธรรมและเป็นเหตุเป็นผล และจากความร่วมมืออนานกว่าทศวรรษภายใต้แผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชน (SGP) ของกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก ซึ่งดำเนินการโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิริสพระชาชาติร่วมกับ UNESCO โครงการริเริ่มในการจัดการชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง (Community Management of Protected Areas Conservation: COMPACT) จึงได้ก่อให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ที่สร้างแรงบันดาลใจ วิธีการที่นำไปปฏิบัติซ้ำได้ ตลอดจนคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีที่ชัดเจนในแหล่งมรดกโลกหลายแห่งทั่วโลก ทั้งนี้ เอกสารมรดกโลกเล่มนี้ได้ถอดประสบการณ์ของ COMPACT ในการเชื่อมโยงชุมชนเข้ากับมรดกโลก โดยได้สะท้อนให้เห็นถึงการนำไปใช้ในกระบวนการมรดกโลกในระยะต่างๆ และให้ทางเลือกที่ใช้ได้จริงสำหรับการอนุรักษ์และจัดการมรดกโลกเพื่อสร้างสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี

วิธีการต่างๆ ที่ใช้โดย COMPACT นี้ได้รับการทดสอบจากการใช้ในภาคสนาม และนับได้ว่าเป็นแนวการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดการมรดกโลกให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน เราจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานในการนำวิธีการจาก COMPACT ไปใช้ และปรับใช้ทั้งภายในและโดยรอบแหล่งมรดกโลก เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพภายใต้การทำงานของอนุสัญญา ตลอดจนเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ซึ่งจะมีการเห็นชอบร่วมกันในปี พ.ศ. 2558

นอกจากนี้ เรายังหวังอีกด้วยว่าเอกสารเล่มนี้จะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในแหล่งมรดกโลก ในการจัดทำกระบวนการ หลักการ และข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดแนวทางที่สอดคล้องกันระหว่างการกำกับดูแลมรดกโลกและกระบวนการปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านต่างๆ เช่นด้านสิทธิมนุษยชน ความต้องการพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการปกป้องการบริการของระบบนิเวศที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คน

Kishore Rao
ผู้อำนวยการ
ศูนย์มรดกโลก UNESCO

Nik Sekhran
ผู้อำนวยการ, การพัฒนาอย่างยั่งยืน
สำนักสนับสนุนนโยบายและโครงการ
โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้เขียนใคร่ขอถือโอกาสนี้ขอบคุณผู้ประสานงานท้องถิ่นของ COMPACT (คุณ Agnes Esprit, Fred Kihara, Khataray Mbaye, Julio Moure, Victoria Nderumaki, Faliarimino Rakotomanana, Leonel Requena, Mamadou Samba Sow และคุณ Bonifacio Tobias) และผู้ประสานงานภายใต้แผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชน (SGP) ในประเทศซึ่งเป็นที่ตั้งพื้นที่การดำเนินงานแรกเริ่มของ COMPACT (คุณ Amadou Ba, Philip Balderamos, Nancy Chege, Agnes Esprit, Raul Murguia, Nehemiah Murusuri, Oumar Wane และคุณ Vololonaiina Rasoarimanana) ซึ่งการทำงานด้วยความทุ่มเทของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ร่วมกับชุมชนเป็นเวลานานหลายปีนับได้ว่าป็นหัวใจของความสำเเร็จของ COMPACT และก่อให้เกิดวิวัฒนาการของวิธีการซึ่งนำเสนอไว้ในเอกสารเล่มนี้

ในนามของ SGP คณะผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณพันธมิตรและผู้ให้ทุนต่างๆ ซึ่งได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของ COMPACT ตลอดจนการทำงานในระดับประเทศและระดับโลกในช่วงทศวรรษแรก โดยเฉพาะมูลนิธิสหประชาชาติ กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ

ศูนย์มรดกโลก UNESCO ได้ร่วมเป็นพันธมิตรในการดำเนินงานของ COMPACT มาตั้งแต่ต้น และยังคงมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงการในระยะต่อมา ซึ่งได้มีการขยายการทำงานไปยังพื้นที่อื่นๆ ซึ่งผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณพันธมิตรอื่นๆ ที่ได้ร่วมมือในการทำงานในโครงการในระยะต่อมาไว้ในที่นี้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานต่างๆ ในระดับประเทศ (ในการนำ COMPACT มาดำเนินการในแหล่งมรดกโลกที่ตั้งอยู่ในแต่ละประเทศ) สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) กองทุนมรดกโลกแอฟริกา (สำหรับความร่วมมือใน Africa Nature Programme) กองทุนไอศ (สำหรับความช่วยเหลือในการใช้ COMPACT ในงานซึ่งใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับภูมิทัศน์ทางทะเลในเบลีซแบร์ริเออร์รีฟ) รัฐบาลประเทศนอร์เวย์ (สำหรับความช่วยเหลือในการนำ COMPACT มาใช้ในแหล่งมรดกโลกป่าดิบชื้นแห่งอัสตินานานา ในมาดากัสการ์) ตลอดจนสำนักงาน UNDP ในประเทศเอธิโอเปีย ซึ่งได้อนุญาตให้ขยายการใช้วิธีการของ COMPACT ในแหล่งมรดกโลกอุทยานแห่งชาติซีเมียนอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีผู้จัดการพื้นที่ซึ่งใช้ในการประเมินวิธีการของ COMPACT ซึ่งนำเสนอไว้ในเอกสารเล่มนี้ และเจ้าหน้าที่ของแผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชน (SGP) และ UNESCO ซึ่งร่วมกันจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการต่างๆ ที่ยอดเขาแคเมอรูนและยอดเขาเคนยา คุณ Nigel Crawhall, Vinaya Swaminathan, Fred Kihara และคุณ Faliarimino Rakotomanana ตลอดจนเพื่อนร่วมงานอีกหลายท่านในศูนย์มรดกโลก UNESCO ซึ่งช่วยในการตรวจทานต้นฉบับและให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการมรดกโลกต่างๆ ซึ่งบทบาทของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญในการปลุกฝังกระบวนการนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทั่วไปในแต่ละวันของแหล่งมรดกโลกตลอดจนในกระบวนการมรดกโลกในอนาคต

ท้ายสุดนี้ คณะผู้เขียนขอถือโอกาสนี้แสดงความขอบคุณรัฐบาลประเทศสเปน (องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศสเปน) และกระทรวงการศึกษาวัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งให้การสนับสนุนการจัดทำหนังสือเล่มนี้ และให้การสนับสนุนในการนำ COMPACT ไปใช้ในแหล่งมรดกโลกหลายแห่งภายใต้กรอบ Africa Nature Programme อีกด้วย

คำนำ

การพัฒนานโยบายและกรอบความคิดหลายประการในวิวัฒนาการของอนุสัญญามรดกโลกตลอดจนในการอนุรักษ์โดยทั่วไปในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นับเป็นรากฐานสำคัญสำหรับแนวทางใหม่ ๆ ในการนำชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมรดกโลก การรวมชุมชนเข้าเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ 5 ประการในการดำเนินงานของอนุสัญญามรดกโลก ได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการมรดกโลก ตลอดจนการเน้นแนวคิดฐานสิทธิซึ่งเชื่อมโยงการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน แนวคิดเช่นนี้ปรากฏให้เห็นภายใต้ตราสารระดับสากลอื่นๆ เช่นกัน เช่นในโปรแกรมงานว่าด้วยพื้นที่คุ้มครองภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity Programme of Work on Protected Areas) แนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่ในการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองเช่นนี้ได้ให้กรอบในการยอมรับในคุณค่าและการให้การสนับสนุนบทบาทสำคัญของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมดูแลพื้นที่เหล่านี้ ซึ่งท้ายที่สุด จากความพยายามให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครองรวมทั้งแหล่งมรดกโลกต่างๆ ทำให้เราเห็นถึงความจำเป็นในการสร้างพันธมิตรที่เข้มแข็งกับชุมชนต่างๆ นอกจากนี้ ในการทำงานในระดับพื้นที่ซึ่งคู่ขนานกับแนวทางการพัฒนาในระดับสากลข้างต้น ก็ได้มีการให้การยอมรับถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมโดยชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการมรดกโลกเช่นกัน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเริ่มเครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ดีที่สุดในระดับพื้นที่

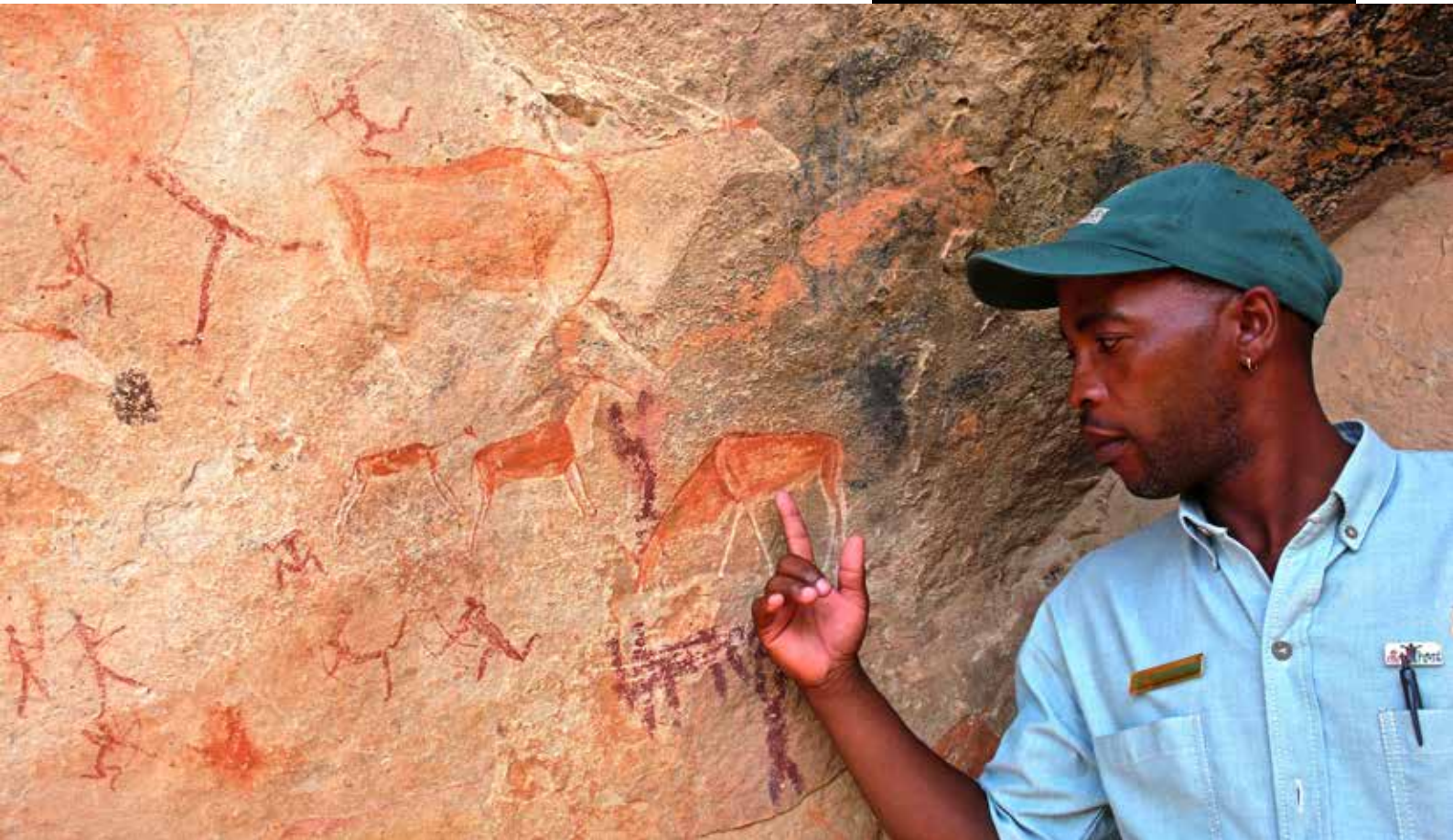
เอกสารเล่มนี้ ซึ่งเพิ่มเข้ามาในชุดเอกสารมรดกโลก ได้ให้แนวทางและแนะนำการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการนำชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่คุ้มครอง โดยถอดจากประสบการณ์กว่าทศวรรษในการดำเนินการเพื่อการจัดการชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง (Community Management of Protected Areas Conseration: COMPACT) ในแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ 8 แห่งซึ่งตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ ในแอฟริกา ลาตินอเมริกา ทะเลแคริบเบียน และเอเชีย ตลอดจนประสบการณ์จากแหล่งมรดกโลกใหม่อีก 2 แห่ง ทั้งนี้ COMPACT เป็นโครงการริเริ่มร่วมกันระหว่าง SGP ของกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก ซึ่งดำเนินการโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติและมูลนิธิสหประชาชาติ ร่วมกับพันธมิตรต่างๆ รวมทั้งศูนย์มรดกโลก UNESCO ซึ่งจากประสบการณ์มากมายในการลงมือปฏิบัติและการใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมโดยมีแนวทางที่เป็นระบบเดียวกันในพื้นที่ต่างๆ ที่ร่วมดำเนินการ ทำให้ COMPACT สามารถพัฒนาแบบจำลองอันเป็นนวัตกรรมในการนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และแบ่งสรรภารกิจกับดูแลแหล่งมรดกโลกต่างๆ ตลอดจนพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญระดับโลกให้กับชุมชน โดยได้เสนอตัวอย่างซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ของการปฏิบัติที่ดีที่สุดในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งได้รับการทดสอบในระดับพื้นที่ในพื้นที่ทั้ง 8 แห่งซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันไปโดยเป็นตัวแทนของภาคพื้นทางภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลาย

จากการถอดประสบการณ์ในการทำงานและวิธีการที่ใช้โดย COMPACT เอกสารเล่มนี้จึงได้ให้แนวทาง โดยให้ตัวอย่างประสบการณ์จากกรณีศึกษาในภาคพื้นต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งนี้ จากการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดชั่วอายุขัยของแหล่งมรดกโลก แนวทางดังกล่าวจึงครอบคลุมทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมรดกโลก นับตั้งแต่การเสนอชื่อ การจัดการ ติดตาม ตลอดจนการรายงานผล

- บทที่ 1** *USUN* - ทบทวนการพัฒนาหลักการและนโยบายที่สำคัญ โดยเน้นให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีความใหม่ ๆ ซึ่งนำชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมรดกโลก บทนี้ยังเป็นการแนะนำขอบเขตและเค้าโครงของเอกสารเล่มนี้
- บทที่ 2** *แบบจำลอง COMPACT* - แนะนำโครงการริเริ่ม COMPACT และประสบการณ์จากการปฏิบัติฉบับปัจจุบัน โดยแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักของแบบจำลอง
- บทที่ 3** *การนำชุมชนให้เข้าร่วมในกระบวนการเสนอชื่อ* - มุ่งเน้นในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกในกระบวนการมรดกโลก และองค์ประกอบของวิธีการที่ใช้โดย COMPACT ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการทำงานในขั้นตอนของการเสนอชื่อได้

- บทที่ 4** **การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล** – อภิปรายเกี่ยวกับเครื่องมือต่างๆ ในการนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ โครงสร้างการกำกับดูแลซึ่งช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้าง และการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการดูแลมรดกโลก โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ในการช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนการจัดการ ตลอดจนการให้การสนับสนุนโครงการผ่านการหาทุนและกิจกรรมเสริมต่างๆ
- บทที่ 5** **การนำชุมชนให้เข้าร่วมในการ ติดตามและรายงานผล** – แสวงหาวิธีการต่างๆ ซึ่งสามารถใช้สนับสนุนการนำชุมชนให้เข้าร่วมในการ ติดตามและรายงานผล
- บทที่ 6** **การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาค: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ** – นำเสนอตัวอย่างกิจกรรมริเริ่มซึ่งเชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์ที่เข้มแข็งขึ้นกับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนภายใต้หัวข้อที่สำคัญต่างๆ ซึ่งรวมถึงการจัดการลุ่มน้ำ การจัดการป่าไม้ การกำกับดูแลพื้นที่ทะเลและชายฝั่ง
- บทที่ 7** **มองอนาคต** – อภิปรายทางเลือกต่างๆ ในการพัฒนาแบบจำลองและสะท้อนประสบการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ ด้วยความตระหนักถึงศักยภาพในการใช้แบบจำลองของ COMPACT สำหรับแหล่งมรดกโลกแห่งอื่นๆ SGP และศูนย์มรดกโลกจึงได้มีประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการนำแบบจำลองCOMPACT ไปใช้ซ้ำหรือปรับใช้ในพื้นที่ใหม่ๆ โดยมีพันธมิตรต่างๆ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ด้วยการสนับสนุนจากกลไกทางการเงินหลายแห่ง

บริบท

อุทยานมาลูตี-ตราเคนส์เบิร์ก (เลโซโท/แอฟริกาใต้)
© OUR PLACE

1.1 บทนำ

เอกสารมรดกโลกเล่มนี้จัดทำขึ้นโดยถอดประสบการณ์มานับทศวรรษจากการดำเนินงานกิจกรรมโดย COMPACT ในแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ 8 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ ในแอฟริกา ลาตินอเมริกา ทะเลแคริบเบียน และเอเชีย ตลอดจนประสบการณ์จากแหล่งมรดกโลกใหม่อีก 2 แห่ง ซึ่งจากประสบการณ์มากมายในการลงมือปฏิบัติและการใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมโดยมีแนวทางอย่างเป็นทางการร่วมกันในพื้นที่ต่างๆ ที่ร่วมดำเนินการ ทำให้ COMPACT สามารถพัฒนาแบบจำลองอันเป็นนวัตกรรมในการนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และแบ่งปันการกำกับดูแลแหล่งมรดกโลกต่างๆ ตลอดจนพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญระดับโลกให้กับชุมชน โดยได้นำเสนอตัวอย่างที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของการปฏิบัติที่ดีที่สุดในด้านนี้ ซึ่งได้รับการทดสอบในระดับพื้นที่ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันไปและเป็นตัวแทนภาคพื้นทางภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลาย

COMPACT เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2543 โดยในขณะนั้นเป็นโครงการริเริ่มร่วมกันระหว่างแผนสนับสนุนแผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชน (SGP) ของกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก ซึ่งดำเนินการโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และมูลนิธิสหประชาชาติซึ่งได้ให้เงินสนับสนุนในระยะเริ่มแรกโดยเสริมให้กับเงินช่วยเหลือจากแผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชนฯ ศูนย์มรดกโลก UNESCO เป็นหนึ่งในพันธมิตรที่มีส่วนร่วมในการสร้าง COMPACT โดยจากการทำงานร่วมกันในระยะเวลา 14 ปีที่ผ่านมาได้ช่วยให้ COMPACT สามารถจัดการปัญหาที่มีความเร่งด่วนของชุมชนในเรื่องการจัดการร่วมภายใต้แบบจำลองสำหรับการกำกับดูแลซึ่งนำมาใช้ในแหล่งมรดกโลกต่างๆ ทั้งนี้ ด้วยความตระหนักถึงศักยภาพในการใช้แบบจำลองของ COMPACT สำหรับแหล่งมรดกโลกแห่งอื่นๆ แผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชนฯ และศูนย์มรดกโลก จึงได้ประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการนำแบบจำลองของ COMPACT ไปใช้ซ้ำหรือปรับใช้ในพื้นที่ใหม่ๆ รวมทั้งในแหล่งมรดกโลกหลายแห่งในแอฟริกา

ในอนาคต โครงการใหม่ๆ ซึ่งมีพื้นฐานจากการใช้แบบจำลองและวิธีการของ COMPACT นี้จะถูกดำเนินการโดยพันธมิตรต่างๆ โดยมีความเข้มข้นในการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ซึ่งโครงการเหล่านี้จะต้องพึ่งพากลไกเงินทุนที่มีความยั่งยืนจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิ องค์กรความช่วยเหลือทวิภาคีและพหุภาคี กองทุนระดับประเทศเพื่อพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ตลอดจนกลไกทางการเงินเพื่อการอนุรักษ์อื่นๆ

จากประสบการณ์และวิธีการแบบ COMPACT เอกสารเล่มนี้ได้ให้แนวทางและแนะนำเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในการให้การดูแลมรดกโลก และจากการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดทั้งช่วงวัฏจักรของแหล่งมรดกโลก แนวทางดังกล่าวจึงครอบคลุมทุก ขั้นตอนของกระบวนการมรดกโลก นับตั้งแต่การเสนอชื่อ การจัดการ ติดตาม และรายงานผล

ที่ผ่านมาได้มีการตีพิมพ์เอกสารเล่มหนึ่งซึ่งออกมาคู่กับเอกสารมรดกโลกเล่มนี้ โดยเป็นเอกสารภายใต้ SGP ในชื่อ *COMPACT: Engaging Local Communities in Stewardship of World Heritage*¹ (Brown and Hay-Edie, 2013) ซึ่งเป็นการรวบรวมกรณีศึกษาต่างๆ จากพื้นที่ดำเนินโครงการดั้งเดิม 8 แห่ง เอกสารเล่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับเอกสารหมายเลขอื่นๆ ที่อยู่ในชุดเดียวกัน โดยเฉพาะเล่มที่ 23 เรื่อง *Enhancing our Heritage Toolkit: Assessing Management Effectiveness of Natural World Heritage Sites*² นอกจากนี้ ยังมีเอกสารอื่นๆ ที่มีการอ้างอิงโดยเอกสารเล่มนี้ได้แก่ *World Heritage: Benefits Beyond Borders*³ (Gala, 2012) และ *World Heritage Resource Manuals on Preparing World Heritage Nominations*⁴ และ *Managing Natural World Heritage*⁵ ตามลำดับ

และเนื่องจากเอกสารเล่มนี้มีส่วนมากจากประสบการณ์ในการดำเนินงานของ COMPACT (และเสริมด้วยตัวอย่างจากโครงการอื่นๆ) เอกสารนี้จึงมุ่งเน้นในแง่มุมด้านต่างๆ ของกระบวนการมรดกโลกที่ได้มีการนำวิธีการของ COMPACT มาทดลองปฏิบัติและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น จึงมีการเน้นในเรื่องการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการกำกับดูแลในระดับพื้นที่โดยผ่านกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้างซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการให้ทุนและกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งถูกขับเคลื่อนจากพื้นฐานความต้องการ นอกจากนี้ยังมีแง่มุมด้านอื่นๆ ของกระบวนการมรดกโลกที่มีการนำวิธีการนี้มาใช้บ้างแต่ไม่มากนัก เช่น COMPACT มุ่งประกอบของวิธีการที่สามารถใช้ในการรายงานผลตามกำหนดเวลาได้ แต่ที่ผ่านมายังมีประสบการณ์การนำไปใช้ในด้านนี้ไม่มากนัก และแม้ว่าเอกสารเล่มนี้จะกลั่นกรองจากประสบการณ์การทำงานในแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ แต่ก็สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่ทางวัฒนธรรมซึ่งต้องการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และการแบ่งปันหน้าที่ในการกำกับดูแลแหล่งมรดกโลกได้ด้วยเช่นกัน

แม้ว่าเอกสารนี้ไม่สามารถให้ ‘สูตรสำเร็จ’ ในการแก้ปัญหาความท้าทายต่างๆ ในการนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการมรดกโลกได้ทั้งหมด แต่เป็นที่คาดหวังว่าเอกสารนี้จะเป็นการก้าวอันมั่นคงเพื่อมุ่งไปสู่ทิศทางดังกล่าว และจากการกลั่นกรองประสบการณ์การดำเนินงานที่ได้รับการทดสอบในพื้นที่ต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันในเชิงภูมิศาสตร์ ทำให้เอกสารนี้สามารถให้แนวทางในการทำให้เกิดความก้าวหน้าในระดับพื้นที่ในมรดกโลกหลายแห่ง ทั้งนี้ ความมุ่งหมายสูงสุดคือการที่แนวทางนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการระยะยาวซึ่งมีความครอบคลุมมากขึ้นของกระบวนการมรดกโลกเพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน

1 http://sgp.undp.org/images/Compact_Report_WEB_flat.pdf
 2 <http://whc.unesco.org/en/series/23/>
 3 <http://whc.unesco.org/en/benefits-beyond-borders/>
 4 <http://whc.unesco.org/en/activities/643/>
 5 <http://whc.unesco.org/en/managing-natural-world-heritage/>

1.2 ความเป็นมา

การพัฒนา นโยบาย และกรอบความคิดหลายประการในวิวัฒนาการของอนุสัญญาามรดกโลก ตลอดจนในการอนุรักษ์โดยทั่วไปในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นับเป็นรากฐานสำคัญสำหรับแนวทางใหม่ ๆ ในการนำให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลมรดกโลก การรวมชุมชนเข้าเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ 5 ประการในการดำเนินงานของอนุสัญญาามรดกโลก ได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการมรดกโลก ตลอดจนการเน้นแนวคิดฐานสิทธิซึ่งเชื่อมโยงการอนุรักษ์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการปกป้องสิทธิมนุษยชนเข้าด้วยกัน ซึ่งแนวโน้มเช่นนี้ปรากฏให้เห็นภายใต้ตราสารระดับสากลอื่นๆ เช่นกัน เช่นในโปรแกรมงานว่าด้วยพื้นที่คุ้มครองภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity Programme of Work on Protected Areas) ทั้งนี้ แนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่ในการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองนี้ ได้ให้กรอบในการยอมรับในคุณค่าและการให้การสนับสนุนบทบาทสำคัญของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่เหล่านี้ และในท้ายที่สุด จากความพยายามที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครองรวมทั้งแหล่งมรดกโลกต่างๆ ทำให้เราเห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็งร่วมกับชุมชนต่างๆ

ควบคู่ไปกับแนวทางการพัฒนาในระดับสากลข้างต้น ในระดับพื้นที่เองก็ได้มีการตระหนักเพิ่มขึ้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการมรดกโลกเช่นกันในปัจจุบันเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า จะเป็นการดีที่สุดหากการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในขั้นตอนเริ่มแรกสุด ตั้งแต่ช่วงเวลาในการพิจารณาการจัดทำบัญชีรายชื่อเบื้องต้นและการเตรียมเสนอชื่อเพื่อพิจารณาเป็นมรดกโลก อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินงานในเรื่องเหล่านี้ยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งจากการรายงานผลตามกำหนดเวลาซึ่งทำขึ้นเร็ว ๆ นี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้จัดการพื้นที่ได้รับการกระตุ้นในการนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ของตน แต่ยังคงประสบกับความยุ่งยากในการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมือเครื่องมือใหม่ๆ รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ดีที่สุดในระดับพื้นที่ เนื้อหาในบทนี้จึงเป็นการทบทวนการพัฒนาที่สำคัญเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการอภิปรายในเรื่องดังกล่าว

อนุสัญญาามรดกโลกกับชุมชนต่างๆ

จากการลงมติยอมรับชุมชน (Community) ให้เป็น 'C' ตัวที่ห้าในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (ที่เกื้อหนุนต่อวัตถุประสงค์ด้าน ความน่าเชื่อถือ (Credibility), การอนุรักษ์ (Conservation), การสร้างขีดความสามารถ (Capacity-building) และการสื่อสาร (Communication)) อนุสัญญาามรดกโลกได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก ซึ่งในการลงมติซึ่งเกิดขึ้นในการประชุมครั้งที่ 31 ของคณะกรรมการมรดกโลก ในปี พ.ศ. 2550 ณ ประเทศนิวซีแลนด์ ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของคุณค่าท้องถิ่นต่างๆ ตลอดจนหลักการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันจากการการขึ้นทะเบียนมรดกโลก (Badman และ

Debonnet, 2013) ซึ่งหลักการนี้สืบเนื่องมาจากพัฒนาการที่สำคัญของอนุสัญญาฯ รวมทั้งการแก้ไข *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention (คู่มือปฏิบัติงานในการดำเนินการของอนุสัญญาามรดกโลก)* (WHC, 2013b) ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งระบุถึงการมีส่วนร่วมของผู้คนในท้องถิ่นในการเสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยเฉพาะในมาตรา 5(a) ของอนุสัญญาามรดกโลก ซึ่งขอให้รัฐภาคีกำหนดนโยบายทั่วไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติมีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของประชาชน และเพื่อบูรณาการการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติไว้ในรายละเอียดของการวางแผนการดำเนินงาน ทั้งนี้ การลงมติยอมรับวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ข้อที่ 5 นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนการเสนอชื่อเพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้จากความต้องการที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ และเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน (Albert และคณะ, 2012)

ในปี พ.ศ. 2556 คณะกรรมการมรดกโลกได้มีการลงมติเลือก 'บทบาทของชุมชนต่างๆ ในการทำให้มั่นใจว่ามรดกโลกมีส่วนเกื้อหนุนต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน' เป็นหัวข้อในการเฉลิมฉลองครบรอบ 40 ปีอนุสัญญาามรดกโลก (WHC, 2013a)⁶ หัวข้อนี้เน้นให้เห็นถึงบทบาทที่ชุมชนท้องถิ่นและชนเผ่าพื้นเมืองมีต่อการปกป้องแหล่งมรดกโลกหลายแห่ง โดยคำนึงถึงบทบาทสำคัญที่อนุสัญญานี้อาจมีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น ทั้งนี้ 'วิสัยทัศน์เกี่ยวกับ' ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงท้ายของปีแห่งการเฉลิมฉลองนี้ ได้สรุปผลสำเร็จตลอดระยะเวลา 40 ปีของอนุสัญญาามรดกโลกและความสำคัญของ การอนุรักษ์โดยมีผู้คนเป็นศูนย์กลาง และยังได้เรียกร้องการลงมือปฏิบัติเพื่อทำให้มั่นใจถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้คน ผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ตลอดจนเยาวชน ในมิติด้านต่างๆ ของการอนุรักษ์มรดกโลกอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การอนุรักษ์มรดกเหล่านี้มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมโดยรวมทั้งหมด (WHC, 2013c)⁷

ในการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ข้อที่ 5 เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในอนุสัญญาอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นอย่างมีความหมายตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรก นับตั้งแต่การเสนอชื่อ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างแข็งขันในระดับพื้นที่ การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน (ตั้งแต่ก่อนการสรุปเอกสารนำเสนอเข้าสู่บัญชีมรดกโลก) และทำให้มั่นใจว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ใกล้เคียงกับมรดกโลกจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ในกรณีนี้จะต้องทำให้มีการมั่นใจถึงการมีส่วนร่วมเหล่านี้ในทุกๆ ขั้นตอนของวัฏจักรมรดกโลก ในปัจจุบัน UNESCO กำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำนโยบายเกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมือง และได้เน้นถึงประเด็นเหล่านี้ในเอกสารที่ได้รับการตีพิมพ์เมื่อไม่นานมานี้ในหัวข้อต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (เช่น Galla, 2012; Albert และคณะ, 2012) นอกจากนี้ศูนย์มรดกโลกเองก็กำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้มีการนำแนวคิด 'ฐานสิทธิ' มาใช้ในอนุสัญญาอีกด้วย (Larsen และคณะ, 2014)

6 <http://whc.unesco.org/en/celebrating-40-years>

7 <http://whc.unesco.org/en/report40-th-Anniversary>

อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าในด้านนี้นับว่ายังไม่คงที่จวบจนปัจจุบัน โดยยังคงประสบกับความท้าทายต่างๆ ในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นอย่างมีความหมายในกระบวนการเสนอชื่อและการจัดการพื้นที่ที่ได้มีการเน้นย้ำโดยสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) ในการทบทวนเกี่ยวกับชุมชนและสิทธิต่อมรดกโลก (Larsen, 2012) ในขณะเดียวกัน องค์กรประชาสังคมต่างๆ ก็ได้ชี้ให้เห็นว่าอนุสัญญามรดกโลกยังสามารถทำงานให้มากขึ้นไปกว่านี้ในการระบุและให้การยอมรับถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมตลอดจนสิทธิของชุมชนท้องถิ่นและชนเผ่าพื้นเมืองภายใต้กรอบตราสารระหว่างประเทศต่างๆ เช่นในปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: UNDRIP)⁸ (Te Heuheu และคณะ, 2012) นอกจากนี้ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการกีดกันชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นจากกระบวนการต่างๆ ของอนุสัญญา ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีแหล่งมรดกโลกหลายแห่งที่ได้มีการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีในด้านนี้ แต่พบว่ามีการกีดกันที่ยังคงมีประเด็น เช่นการขาดการหารือในกระบวนการเสนอชื่อและ/หรือการวางแผนจัดการ ข้อจำกัดในการปฏิบัติแบบดั้งเดิม ตลอดจนกรอบการทำงานสำหรับการมีส่วนร่วมและการแบ่งปันผลประโยชน์ในกระบวนการจัดการซึ่งยังคงมีไม่เพียงพอ

การนำแนวคิดฐานสิทธิมาใช้กับมรดกโลก นับเป็นการรักษาไว้ซึ่งหน้าที่อันเป็นแบบอย่างที่ดีของแหล่งมรดกโลกเพื่อให้เป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ (Disko, 2012) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายอยู่อีกหลายประการ วิธีการอย่างหนึ่งในการจัดการกับความท้าทายเหล่านี้คือ การริเริ่มในศักดิ์ศรีร่วมแห่งเรา (Our Common Dignity Initiative) ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างองค์กรที่ปรึกษาของอนุสัญญามรดกโลก 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ระหว่างประเทศว่าด้วยการศึกษาด้านอนุรักษ์และปฏิสังขรณ์มรดกทางวัฒนธรรม (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property: ICCROM), สภานานาชาติว่าด้วยการดูแลอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) และสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) ภายใต้การหารือกับศูนย์มรดกโลก เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจและระบุแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการให้ความกระจ่างเกี่ยวกับมิติด้านสิทธิภายใต้มรดกโลก ทั้งนี้ โครงการนี้เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2554 เพื่อส่งเสริมการใช้แนวทาง ‘การปฏิบัติที่ดี (Good Practice)’ เกี่ยวกับสิทธิและการสร้างสภาวะแวดล้อมอันเอื้อต่อสิทธิที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลก ตลอดจนการพัฒนาและแนะนำเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการทำงานขององค์กรที่ปรึกษาต่างๆ เพื่อทำให้มั่นใจว่าได้มีการคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ในด้านสิทธิอย่างเหมาะสม (Larsen และคณะ, 2014)

8 ในการเข้าร่วมเป็นภาคีภายใต้สนธิสัญญาสหประชาชาติ เช่น UNDRIP จะต้องมี การปรับเปลี่ยนแนวทางในระดับประเทศให้มีความสอดคล้องกับบรรทัดฐานและมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับและเป็นสากล

เด็กๆ ในหมู่บ้านทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์
© Jessica Brown

อุทยานแห่งชาติตองกาโร (นิวซีแลนด์)
© OUR PLACE

วิวัฒนาการของอนุสัญญามรดกโลก

การเพิ่มหมวด 'ภูมิทัศน์วัฒนธรรม' ไว้ภายใต้กรอบของอนุสัญญาในปี พ.ศ. 2535 นับเป็นพัฒนาการประการหนึ่งที่มีความสำคัญในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในมรดกโลก ในการนี้ได้มีการแก้ไขคู่มือปฏิบัติงาน (Operational Guidelines) (WHC, 2013b) เพื่อให้มีหมวดดังกล่าวเพิ่มขึ้นมา โดยได้มีการตระหนักถึงตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนของ 'ผลงานร่วมระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ' ซึ่งก่อให้เกิดโอกาสใหม่ๆ ในการขึ้นบัญชีพื้นที่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติอันประกอบไปด้วยคุณค่าต่างๆ ไม่ว่าจะเห็นได้อย่างชัดเจนหรือไม่สามารถจับต้องได้ก็ตาม (Ressler, 2003; Phillips, 2005; Finke, 2013) การพัฒนาดังกล่าวนับเป็นก้าวที่สำคัญในการยอมรับในคุณค่าพื้นถิ่นซึ่งเกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสมดุลให้กับบัญชีมรดกโลก (Te Heuheu และคณะ, 2012)

กว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา มีภูมิทัศน์วัฒนธรรมกว่า 84 แห่งทั่วโลกได้รับการขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก¹⁰ นับตั้งแต่การเริ่มเสนอชื่อภูมิทัศน์วัฒนธรรม (รวมทั้งการเสนอชื่อเข้า ในกรณีของอุทยานแห่งชาติตองกาโรในประเทศนิวซีแลนด์ และอุทยานแห่งชาติอูลูรู-คาตาทูลูทาในประเทศออสเตรเลีย) ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนได้กลายเป็นประเด็นหลักซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในการขึ้นทะเบียนและการประเมินต่างๆ (Ressler, 2012) โดยได้มีการกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในเอกสารซึ่งใช้เป็นบรรทัดฐาน เช่นในกฎบัตรเบอร์ธา (ICOMOS Australia, 1999) และในเอกสารต่างๆ ของศูนย์มรดกโลก UNESCO เช่นในคู่มือเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการมรดกโลกทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม (เอกสารมรดกโลกเล่มที่ 26) ในช่วงเวลาไม่นานนี้ ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการเสนอชื่อขึ้นทะเบียนมรดกโลก ซึ่งคณะกรรมการมรดกโลกเองก็ได้ให้การยอมรับพื้นที่ซึ่งจัดการโดยชุมชนและ/หรือมีการจัดการร่วมกับชุมชนมากขึ้นเช่นกัน (Ressler, 2012) ในขณะเดียวกันกระบวนการในการประเมินภูมิทัศน์วัฒนธรรมก็ได้ก่อให้เกิดความท้าทายที่มีลักษณะเฉพาะขึ้น เช่นในการขึ้นทะเบียนใหม่ๆ จะต้องหาวิธีการเพื่อเชื่อมการแบ่งแยก

ระหว่างคุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางธรรมชาติ ตลอดจนระหว่างคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value: OUV) และคุณค่าที่มีในท้องถิ่นของชุมชนสมัยใหม่เข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีมาตรฐานใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่ง เชื่อมโยง ระหว่างความเป็นวัฒนธรรมและความเป็นธรรมชาติอีกด้วย (Larsen, 2012)

การจัดการและการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครอง: การพัฒนาหลักการและนโยบายในเร็ว ๆ นี้

ควบคู่ไปกับความสำเร็จที่สำคัญของมรดกโลก ได้มีการพัฒนาหลักการและนโยบายสำหรับการวางแผน การจัดการ และการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้นำไปสู่การยอมรับและเห็นคุณค่าของความร่วมมือและการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองโดยชุมชน ตลอดจนความสำคัญของแนวคิดฐานสิทธิในการอนุรักษ์โดยพยายามรักษาสีทิมมนุษย์ชนให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบต่างๆ¹⁰ นอกจากนี้การพัฒนาเหล่านี้ยังช่วยให้เกิดการบูรณาการระหว่างคุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางธรรมชาติ และเป็นพื้นฐานในการจัดทำกลยุทธ์ซึ่งครอบคลุมกว้างกว่าขอบเขตของพื้นที่คุ้มครองไปสู่ภูมิทัศน์ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นอีกด้วย ซึ่งจากที่ได้ให้รายละเอียดไว้ในเอกสารต่างๆ (เช่น Kothari และคณะ, 2013; Brown, 2015) และได้สรุปไว้โดยคร่าวในเอกสารเล่มนี้ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเหล่านี้เกื้อหนุนต่อการนำชุมชนเข้าร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก ตลอดจนการใช้แนวทางเชิงภูมิทัศน์ในนโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง การพัฒนาเช่นนี้จึงมีนัยยะต่อพื้นที่คุ้มครองทั่วทั้งโลกซึ่งรวมถึงพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกด้วย

การประชุม World Parks Congress ครั้งที่ 5 ซึ่งจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2546 (ณ เมืองเดอร์บัน ประเทศแอฟริกาใต้) เป็นการประชุมเกี่ยวกับลุ่มน้ำซึ่งมีการอภิปรายในระดับโลกเกี่ยวกับบทบาทของพื้นที่คุ้มครองต่อสังคม และได้นำไปสู่การจัดทำข้อตกลงเดอร์บัน (Durban Accord) ซึ่งให้การปกป้องเป็นพิเศษกับสิทธิและหน้าที่ของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น และยกระดับความสำคัญของระบบการกำกับดูแลที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะที่มีการร่วมมือและการกำกับดูแลโดยชุมชน (Brown และ Kothari, 2011) การประชุม World Parks Congress นี้จัดขึ้นเป็นประจำทุก 10 ปี เป็นการประชุมที่มีความสำคัญระดับโลกในเรื่องพื้นที่คุ้มครอง มีการทบทวนสถานะปัจจุบัน และกำหนดวาระในการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองสำหรับระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า ทั้งนี้ การประชุม World Park Congress ครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ. 2546 นี้ เป็นการประชุมครั้งแรกที่มีหัวข้อเรื่องบทบาทของชุมชนในการสร้างและจัดการพื้นที่คุ้มครองเป็นหัวข้อหลักในการหารือ และนับเป็นการเปิดตัวงานที่สำคัญภายใต้หัวข้อการกำกับดูแล¹¹ ที่ประชุมได้มีการส่ง 'สาร' ไปยังอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีข้อเสนอแนะเป็นพิเศษเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการใช้แนวคิดฐานสิทธิในการอนุรักษ์

10 คู่มือเพิ่มเติมได้ที่ IUCN Portal เรื่องการใช้แนวคิดเรื่องฐานสิทธิในการอนุรักษ์: www.rights-based-approach.org

11 การประชุม World Parks Congress จะจัดขึ้นในเมืองซิดนีย์ (ประเทศออสเตรเลีย) ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ภายใต้หัวข้อเรื่อง 'อุทยาน คน ดาวเคราะห์: คำตอบที่สร้างแรงบันดาลใจ' ซึ่งหนึ่งในวัตถุประสงค์ 3 ประการของงานนี้คือเพื่อ 'วางตำแหน่งพื้นที่คุ้มครองภายใต้เป้าหมายของความเป็นอยู่ที่ดีในเชิงเศรษฐศาสตร์และชุมชน' โดยมีหัวข้อ 'การเสริมสร้างความหลากหลายและคุณภาพของการกำกับดูแล' และ 'การให้ความใส่ใจต่อความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น/ดั้งเดิม' บรรจุอยู่ในหัวข้อหลัก 8 ข้อ ของการประชุม: <http://worldparkscongress.org/>

การพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งที่ผ่านมาคือ การที่ประเด็นเหล่านี้ได้รับการหยิบยกขึ้นมาโดยโปรแกรมงานว่าด้วยพื้นที่คุ้มครองภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity Programme of Work on Protected Areas: POWPA) ซึ่งมีส่วนช่วยในการจัดทำนโยบายสำหรับประเทศซึ่งได้ลงนามในอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ (Kothari และคณะ, 2013)¹² ทำให้โปรแกรมงานดังกล่าวครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับการกำกับดูแล การมีส่วนร่วม และความเท่าเทียมกัน โดยได้มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อการแบ่งปันทั้งค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ซึ่งเกิดจากพื้นที่คุ้มครอง และให้เกิดการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในการจัดตั้งและจัดการพื้นที่คุ้มครอง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาอื่นๆ ได้แก่การยอมรับมาตรา 80(j) เรื่องระบบและการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและมาตรา 10(c) เรื่องการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามประเพณีดั้งเดิม งานที่กำลังดำเนินอยู่โดยคณะทำงานเฉพาะกิจทางด้านนี้ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมการสร้างเครือข่ายความรู้ การส่งเสริมการสร้างขีดความสามารถ ตลอดจนบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปฏิบัติตามขนบประเพณีโดยชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น ให้เข้ากับงานที่มีวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานภายใต้อนุสัญญา¹³

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2550 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติยังได้มีมติรับรองปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: UNDRIP) ซึ่งเป็นตราสารระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาครอบคลุมด้านสิทธิมนุษยชน และเป็นพื้นฐานในการที่ชนเผ่าพื้นเมืองต่างๆ จะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ (Kothari และคณะ, 2013) ทั้งนี้ ในเอกสารมรดกโลกเล่มที่ 31 ได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับการใช้ปฏิญญานี้เป็นบรรทัดฐานในการใช้แนวทางฐานสิทธิเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ข้อที่ 5 ของอนุสัญญามรดกโลกในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อผูกพันของ UNESCO ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนแห่งสากล (Disko, 2012)

ในปี พ.ศ. 2551 คณะกรรมการโลกเพื่อพื้นที่คุ้มครอง (World Commission on Protected Areas: WCPA) ภายใต้ IUCN ได้จัดทำชุดคู่มือฉบับแก้ไขเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่คุ้มครองประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานร่วมปีในการทบทวนเอกสารและหารือ รวมทั้งในการจัดการประชุมระหว่างผู้ปฏิบัติจากภูมิภาคต่างๆ ซึ่งมีมุมมองที่แตกต่างกันไป (Dudley and Stolton, 2008) กระบวนการนี้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนประเภทการจัดการทั้ง 6 ประเภท¹⁴ รวมทั้งนิยามของพื้นที่คุ้มครองที่มีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ว่าเป็น ‘พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน, เป็นที่รู้จัก ที่อุทิศ และ บริหารภายใต้กฎหมายหรือวิธีการอันมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีผลต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติในระยะยาวซึ่งรวมถึงบริการของระบบนิเวศและคุณค่าทางวัฒนธรรม’ (Dudley, 2008 หน้า 8) โดยถูกจำแนกในนิยามดังกล่าวคือคำว่า ‘ภายใต้

กฎหมายหรือวิธีการอันมีประสิทธิภาพ’ ซึ่งกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ พื้นที่คุ้มครองอาจไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะสถานที่ซึ่งกำหนดเป็นพื้นที่คุ้มครองโดยรัฐภายใต้กฎหมายเท่านั้น แต่รวมถึงสถานที่ที่มีการคุ้มครองด้วย ‘วิธีการอื่นๆ อันมีประสิทธิภาพ’ โดยชุมชนและหน่วยงานเอกชนเช่นกัน มีข้อสังเกตที่สำคัญคือแม้ว่านิยามของ IUCN จะให้ความสำคัญลำดับแรกกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ภายใต้นิยามที่ได้มีการแก้ไขแล้วนี้ได้มีการรวมคุณค่าทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วย

การที่ IUCN แบ่งประเภทการจัดการพื้นที่คุ้มครองออกเป็น 6 ประเภท โดยเป็นการกำกับดูแลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ หลายเรื่อง นับเป็นการพัฒนาเชิงหลักการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือในปัจจุบันเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าพื้นที่คุ้มครองทุกๆ ชนิด (หรือประเภท) ไม่ว่าจะพื้นที่ที่มีการสงวนธรรมชาติอย่างเข้มงวด ไปจนถึงการสงวนเพื่อนำไปใช้ สามารถจัดอยู่ภายใต้รูปแบบการกำกับดูแลรูปแบบใดก็ได้จากทั้ง 4 รูปแบบ การใช้เมตริกซ์ของพื้นที่คุ้มครองในการจัดประเภทเช่นนี้ ช่วยให้เกิดการยอมรับว่าระบบพื้นที่คุ้มครองที่มีความเข้มแข็งของประเทศสามารถและควรประกอบไปด้วยรูปแบบการจัดการประเภทต่างๆ ตลอดจนทางเลือกในการกำกับดูแลที่แตกต่างกันออกไป (Borrini-Feyerabend และคณะ, 2013; Dudley, 2008) ในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ได้สนับสนุนให้มีการขยายระบบภายในประเทศเพื่อให้สามารถครอบคลุมรูปแบบการกำกับดูแลที่มีความหลากหลายตลอดจนประเภทต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง (Kothari และคณะ, 2013) ซึ่งประเด็นนี้ได้ถูกเน้นย้ำโดย IUCN ในการประชุม World Conservation Congress ครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ. 2555 ในขณะที่พิจารณาข้อมติรับรองความเห็นชอบในนโยบายซึ่งเสนอแนะให้มีการใช้ประเภทการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองประเภทต่างๆ เพื่อช่วยในการบรรลุเป้าหมายไอจิ ข้อ 11 ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD Aichi Target 11) ซึ่งเรียกร้องให้มีการขยายพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพและบริการของระบบนิเวศ¹⁵ การใช้แนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่เปลี่ยนจากการจัดการพื้นที่คุ้มครองที่แบ่งแยกออกจากกัน มาสู่การบรรลุความเชื่อมโยงภายใต้ภูมิทัศน์ทางบก (Landscape) และภูมิทัศน์ทางทะเล (Seascape) ที่มีขนาดกว้างขึ้น

การกำกับดูแล

กรอบที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ในด้านการกำกับดูแลนี้ นับเป็นสัญญาณในการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ซึ่งเปิดประตูในการให้การยอมรับว่าพื้นที่คุ้มครองมีการจัดตั้งขึ้นและได้รับการดูแลจากหลายภาคส่วน (Brown, 2015) แม้ว่าในมุมมองแบบเดิมๆ พื้นที่คุ้มครองจะเป็นสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นโดยภาครัฐ แต่ในปัจจุบันเป็นที่เข้าใจโดยผู้ปฏิบัติทั่วโลกว่าพื้นที่เหล่านี้สามารถมีการจัดการร่วมกันได้ หรืออาจจัดตั้งและจัดการโดยชุมชนและบุคคลต่างๆ โดยมีข้อตกลงที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ การกำกับดูแล เป็นการบ่งบอกว่าใครเป็นผู้มีอำนาจ หน้าที่ และสามารถทำการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยสอดคล้องตามข้อกฎหมาย จารีตประเพณี หรือวิธีการทางกฎหมายอื่นๆ (Borrini-Feyerabend และคณะ, 2013) ลักษณะการกำกับดูแลซึ่งมีหลากหลายรูปแบบเช่นนี้ สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่การกำกับดูแลโดยภาครัฐ การกำกับดูแลร่วม การ

12 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้องค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมกัน อนุสัญญานี้มีรัฐภาคีรวม 193 รัฐ ซึ่งประกอบด้วยประเทศเกือบทั่วโลก
13 <http://cbd.int/traditional/>
14 สามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเภท นิยาม และวัตถุประสงค์ของประเภทการจัดการ ทั้ง 6 ประเภท ได้จาก Dudley (2008)

15 เป้าหมายไอจิด้านความหลากหลายทางชีวภาพ (Aichi Biodiversity Targets): <http://www.cbd.int/sp/targets/>

กำกับดูแลส่วนบุคคล และการกำกับดูแลโดยชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น

ในขณะที่การกำกับดูแลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการอนุรักษ์ระดับโลก โดยเฉพาะสำหรับองค์ประกอบหลายอย่างภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ¹⁶ ยังมีเหตุผลอีกนานับประการที่ทำให้ประเด็นเรื่องการกำกับดูแลเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญ การกำกับดูแลเป็นตัวแปรที่สำคัญในการพิจารณาผลลัพธ์ในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ขอบเขตที่ครอบคลุมโดยพื้นที่คุ้มครองซึ่งช่วยให้ภาครัฐสามารถบรรลุพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ, ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง, ความเหมาะสมและความยุติธรรมในการตัดสินใจต่างๆ ตลอดจนก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดในเชิงนิเวศวิทยา สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจากพื้นที่คุ้มครอง ทั้งนี้ การทำให้มั่นใจถึงความมีประสิทธิภาพและความเที่ยงธรรมของการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครอง นับเป็นกุญแจสำคัญสู่การแก้ไขความขัดแย้งที่มีอยู่หรืออาจเกิดขึ้นได้ เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพของการจัดการในระยะยาว

ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสืบเนื่องมาจากข้อกังวลของผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่คุ้มครองรวมถึงผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้อง

กับแหล่งมรดกโลกว่า พื้นที่คุ้มครองหลายแห่งกำลังประสบความล้มเหลวในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสูญเสียคุณค่าอันเป็นที่มาในการก่อตั้งพื้นที่คุ้มครองนั้นๆ ซึ่ง Hockings และคณะ (2008, หน้า 8) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการจัดตั้งพื้นที่ให้เป็นพื้นที่คุ้มครองไม่ได้เป็นการรับรองถึงการจัดการและปกป้องพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เฉกเช่นเดียวกับการเป็นแหล่งมรดกโลก

‘การรวมพื้นที่เข้าเป็นแหล่งมรดกโลกนับเป็นขั้นตอนสำคัญในการปกป้องพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เพียงแค่การเป็นแหล่งมรดกโลกไม่สามารถรับประกันได้ว่าพื้นที่นั้นๆ จะสามารถบรรลุพันธกรณีในการปกป้อง อนุรักษ์ แสดงคุณค่า และส่งมอบคุณค่าไปยังคนรุ่นต่อไปได้ และแม้ว่าประเทศต่างๆ จะได้พยายามดำเนินการอย่างเต็มกำลังแล้ว แต่แหล่งมรดกโลกหลายแห่งก็ยังคงอยู่ภายใต้ความกดดันจากปัจจัยต่างๆ’

ดังนั้นการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเร่งด่วนสำหรับงานด้านการอนุรักษ์ และเป็นที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจากรัฐบาลประเทศต่างๆ ตลอดจนตราสารระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งภายใต้โปรแกรมงานว่าด้วยพื้นที่คุ้มครอง ปี พ.ศ. 2547 ได้มีการกำหนดเป้าหมายสำหรับประเทศต่างๆ ในการดำเนินการประเมินประสิทธิภาพการจัดการระบบพื้นที่คุ้มครองบางแห่งที่ตั้งอยู่ในประเทศ (Hockings และคณะ, 2008)

16 ยกตัวอย่างเช่น การประชุมภาคีครั้งที่ 7 (COP 7 Decision VII/28) เกี่ยวกับโปรแกรมงานว่าด้วยพื้นที่คุ้มครอง: www.cbd.org

การประชุมหารือภายในชุมชนบนเกาะโคโรน ประเทศฟิลิปปินส์ © Grazia Borrini-Feyerabend

เจ้าหน้าที่จาก Toledo Institute for Development and Environment กำลังระบุพื้นที่สงวนทางทะเลบนแผนที่เบลีซแบร์ริเออร์รีฟ (ประเทศเบลีซ)
© Brent Mitchell

ในการนี้ คณะกรรมการโลกเพื่อพื้นที่คุ้มครองภายใต้ IUCN (IUCN-WCPA) ได้จัดทำกรอบสำหรับการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครองซึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นมาตรฐานสากลสำหรับการปฏิบัติที่ดีที่สุด ภายใต้กรอบการประเมินดังกล่าวนี้ ในปี พ.ศ. 2551 ศูนย์มรดกโลกและคณะกรรมการโลกเพื่อพื้นที่คุ้มครองได้จัดทำ *เครื่องมือเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพมรดกโลก (Enhancing our Heritage Toolkit)* เพื่อเป็นแนวทาง เครื่องมือ และวิธีการที่สามารถปรับใช้ได้ให้กับผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการแหล่งมรดกโลกต่างๆ

ในกรอบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการซึ่งอธิบายไว้ใน *เครื่องมือเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพมรดกโลก* ได้เล็งเห็นถึงบทบาทของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการ และตระหนักถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบหรือภายในแหล่งมรดกโลก ในการนี้ ได้มีการชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนสำคัญในกระบวนการประเมินประสิทธิภาพการจัดการ เช่น ในการระบุคุณค่าของพื้นที่ การจัดอันดับภัยคุกคามต่างๆ การแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ และการจัดทำแผนการจัดการสำหรับพื้นที่ทั้งนี้ *เครื่องมือเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพมรดกโลก* ประกอบด้วยคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการออกแบบพื้นที่ว่าจะมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีได้มากเพียงไร และเกี่ยวกับแผนการจัดการว่าได้คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของชนเผ่าพื้นเมืองและ

ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยในหรือโดยรอบพื้นที่หรือไม่ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีความต้องการแนวทางเพิ่มเติมอีกในการบูรณาการข้อกังวลของชุมชนต่อการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอน นอกจากนี้ หลังจากที่กระบวนการประเมินเสร็จสิ้นและได้มีการระบุความต้องการต่างๆ แล้ว ยังสามารถนำประสบการณ์จากพื้นที่อื่นๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการริเริ่มโครงการ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นกับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน

ปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้นในด้านประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครองนี้ ทำให้เราเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการและการกำกับดูแล ตามที่ Hockings และคณะ (2008) ได้ตั้งข้อสังเกต ผู้จัดการพื้นที่คุ้มครองซึ่งทำงานในระดับพื้นที่และในระดับดูแลระบบอาจพบในเบื้องต้นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการและการกำกับดูแลเป็นประเด็นที่ทำหาย แต่เมื่อได้มีการสำรวจถึงความเชื่อมโยงเหล่านี้ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้จัดการพื้นที่มักรู้สึกมีกำลังใจจากผลที่ได้รับ เริ่มเห็นคุณค่า และให้การส่งเสริมการทำงานที่สอดคล้องกันระหว่างการจัดการและการกำกับดูแล ซึ่งการจัดการและการกำกับดูแลนี้ มีวิธีการ การปฏิบัติและมาตรฐานที่แตกต่างแต่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังนั้นการจะบรรลุความมีประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และการทำให้การกำกับดูแลเป็นไปด้วยความยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเป้าหมายที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

2

แบบจำลองโดย COMPACT

ผู้ประสานงานท้องถิ่นของ COMPACT กำลังหารือกับตัวแทนองค์กรชุมชนในระหว่างการเยี่ยมชมพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์
© Jessica Brown

2.1 บทนำ

การจัดการโดยชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง (Community Management of Protected Areas Conservation) หรือ COMPACT เป็นแบบจำลองนวัตกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และร่วมกันกำกับดูแลแหล่งมรดกโลกและพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา COMPACT ได้ทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่ซึ่งเป็นที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นแหล่งมรดกโลก 8 แห่งใน 9 ประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ในทวีปแอฟริกา เอเชีย อเมริกากลาง และทะเลแคริบเบียน ซึ่งจากประสบการณ์การลงมือปฏิบัติและการใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้แนวทางที่เป็นระบบเดียวกันในพื้นที่ต่างๆ ที่ร่วมดำเนินการ ทำให้ COMPACT สามารถกลั่นกรองแบบจำลองออกมาจากงานซึ่งครอบคลุมสถานการณ์ที่มีความหลากหลายในเชิงนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจ โดยได้นำข้อเสนอที่ว่า ‘แนวคิดฐานชุมชน (community-based) สามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งมรดกโลก และช่วยให้ผู้คนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้’ มาปรับใช้ และรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อให้การสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ประสบการณ์จาก COMPACT ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตอบสนองต่อ C ตัวที่ 5 ของมรดกโลกนี้ จึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการบรรลุความท้าทายในการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในและโดยรอบแหล่งมรดกโลกได้

COMPACT เป็นการทำงานในระดับภูมิทัศน์คุ้มครอง ซึ่งรวมถึงแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติและพื้นที่ที่ทับซ้อนซึ่งเป็นเขตสงวนชีวมณฑล ตลอดจนภูมิทัศน์ที่มีขนาดใหญ่กว่าซึ่งพื้นที่คุ้มครองเหล่านี้ตั้งอยู่ ภูมิทัศน์เป้าหมายหลายแห่งของ COMPACT เป็นพื้นที่คุ้มครองที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก เช่นพื้นที่แรมซาร์ พื้นที่หลายแห่งมีรูปแบบการกำกับดูแลที่แตกต่างกัน เช่นพื้นที่คุ้มครองที่มีการจัดการร่วม พื้นที่คุ้มครองโดยส่วนบุคคล¹⁷ ตลอดจนเขต

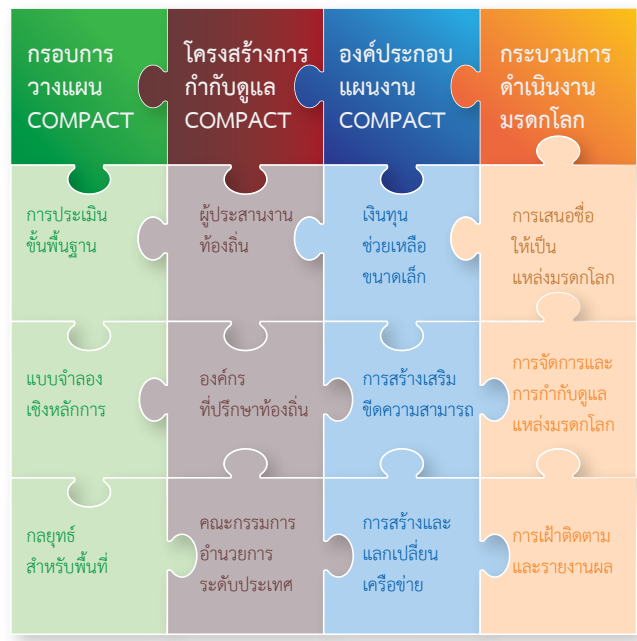
และพื้นที่ซึ่งสงวนไว้สำหรับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (ICCAs) ทั้งนี้ COMPACT เน้นในเรื่องการเสริมหรือเพิ่มมูลค่าให้กับแผนงานเพื่อการอนุรักษ์ที่มีการดำเนินการอยู่ในขณะนั้นโดยการให้เงินช่วยเหลือขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนกิจกรรมโดยชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพภายในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง และได้มีการเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมขีดความสามารถ การแลกเปลี่ยน และการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น ตลอดจนผลกระทบจากคนเหล่านี้ต่อทั่วทั้งภูมิทัศน์ทางบกและทางทะเล บทบาทของผู้ประสานงานท้องถิ่นในการทำงานในระดับพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะที่ปรึกษาท้องถิ่น ซึ่งมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม นับเป็นกุญแจสำคัญในการกระตุ้นและช่วยให้เกิดการดำเนินงานร่วมกับชุมชน

เนื้อหาในบทนี้เป็นภาระแนะนำโครงการ COMPACT และงานที่ดำเนินการจวบจนปัจจุบันในพื้นที่แหล่งมรดกโลก 8 แห่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทเรียนที่ได้จากประสบการณ์ในการทำงานเหล่านี้ เนื้อหาในบทนี้ยังมีการทบทวนความเป็นมาในการจัดตั้ง COMPACT หลักการที่สำคัญของแนวทาง COMPACT และองค์ประกอบของแบบจำลอง COMPACT โดยมีตัวอย่างจากพื้นที่ต่างๆ และเนื่องจากเอกสารเล่มนี้อ้างอิงจากประสบการณ์จาก COMPACT เป็นหลัก เนื้อหาในบทต่อไป จึงได้มีการรวมกรณีศึกษาจากพื้นที่ที่มีการดำเนินงานของ COMPACT เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึกว่าแบบจำลองนี้จะสามารถใช้งานภายใต้สถานการณ์ที่มีแตกต่างกันได้อย่างไร

รูปที่ 1 เป็นการแสดงโครงสร้างของวิธีการที่ใช้โดย COMPACT ซึ่งนำเสนอในเอกสารเล่มนี้ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้ววิธีการของ COMPACT มีลักษณะเป็นองค์รวม องค์ประกอบต่างๆ ของ COMPACT จึงต้องมีการบูรณาการและมีความเกี่ยวพันกัน นอกจากนี้ องค์ประกอบต่างๆ ยังมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการมรดกโลกในขั้นตอนต่างๆ อีกด้วย ซึ่งในที่นี้ได้แบ่งออกเป็น ขั้นตอนการเสนอชื่อ การจัดการและการกำกับดูแล การติดตามและรายงานผล

17 ในขณะที่ ‘พื้นที่คุ้มครองส่วนบุคคล’ เป็นคำที่ใช้กันโดยทั่วไป ได้มีการเสนอใช้คำว่า ‘พื้นที่คุ้มครองโดยส่วนบุคคล’ เพื่อสะท้อนถึงการกำกับดูแลและการจัดการโดยบุคคลเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสาธารณะ

รูปที่ 1: วิธีการโดย COMPACT

2.2 ความเป็นมาและขอบเขต

COMPACT เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2543 โดยเป็นส่วนสำคัญของแผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชน (Small Grant Programme: SGP) ซึ่งในวิสัยทัศน์ระยะเวลา 15 ปี ได้ให้การสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสร้างความยั่งยืนของแหล่งมรดกโลก UNESCO ตลอดจนพื้นที่ที่บอบช้ำเขตสงวนชีวมณฑลซึ่งได้รับเลือกให้เป็นพื้นที่โครงการ ในการนี้มูลนิธิสหประชาชาติ (United Nations Foundation) เป็นพันธมิตรหลักที่ให้การสนับสนุน COMPACT โดยร่วมให้เงินทุนจำนวน 6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ กับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ทำให้มียอดเงินลงทุนรวมกว่า 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการให้เงินช่วยเหลือ

Silk Cayes ในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบร์ริเออร์รีฟ
©David Comb

ของกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environmental Facilities: GEF) ผ่านกลไกของ SGP เพื่อดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย 8 แห่ง ในปัจจุบัน SGP นี้มีการดำเนินการในประเทศทั้งสิ้น 129 ประเทศ โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินและด้านวิชาการโดยตรงกับองค์กรชุมชนและองค์กรชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับผู้คนไปด้วยในขณะเดียวกัน¹⁸

จวบจนปัจจุบัน COMPACT ได้ดำเนินโครงการมาแล้ว 3 ระยะ โดยในระยะแรก (พ.ศ. 2543 – 2547) SGP ได้ริเริ่มดำเนินการโครงการ COMPACT ในพื้นที่แหล่งมรดกโลก 6 แห่งซึ่งได้รับการยอมรับจาก UNESCO ถึงคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลและความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญระดับโลก COMPACT ได้พยายามดำเนินการใช้แบบจำลองของ SGP ที่มีอยู่แล้ว โดยเลือกดำเนินการในระดับภูมิภาคมากกว่าที่จะเป็นระดับประเทศ และได้ให้เงินช่วยเหลือขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพภายในและโดยรอบพื้นที่แหล่งมรดกโลกที่เป็นเป้าหมาย ต่อมาในระยะที่สองของโครงการ (พ.ศ. 2648 – 2556) ด้วยความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากมูลนิธิสหประชาชาติ COMPACT ได้มุ่งเน้นกิจกรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้นอีก 2 แห่งซึ่งเป็นกลุ่มพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญระดับโลก ทำให้มีพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 8 แห่ง ได้แก่:

- ▶ ระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบร์ริเออร์รีฟ, ประเทศเบลีซ (Belize Barrier Reef Reserve System, Belize)
- ▶ อุทยานแห่งชาติภูเขาสามยอด, ประเทศโดมินีกา (Morne Trois Pitons National Park, Dominica)
- ▶ อุทยานแห่งชาติยอดเขาเคนยา, ประเทศเคนยา (Mount Kenya National Park/Natural Forest, Kenya)
- ▶ เขตสงวนชีวมณฑลเซียนกาอัน, ประเทศเม็กซิโก (Sian Ka'an Biosphere Reserve, Mexico)
- ▶ อุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินบัวโรโต-ปรินเซซา, ประเทศฟิลิปปินส์ (Puerto-Princesa Subterranean River National Park, Philippines)
- ▶ อุทยานแห่งชาติคิลิมันจาโร, สหสาธารณรัฐแทนซาเนีย (Kilimanjaro National Park, United Republic of Tanzania)
- ▶ พื้นที่สงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลก Djoudj-Djauling, ประเทศเซเนกัล/มอริเตเนีย Djoudj-Djauling Transboundary Biosphere Reserve and World Heritage site, Senegal / Mauritania
- ▶ กลุ่มพื้นที่คุ้มครอง 5 แห่งที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์ รวมทั้งป่าแล้งซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของประเทศ

ส่วนในระยะที่สามของโครงการ (เริ่มตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2556) เป็นการเน้นการทำซ้ำและปรับใช้แบบจำลอง COMPACT ในภูมิภาคใหม่ ๆ โดยริเริ่มงานจากผู้จัดการและพันธมิตรอื่นๆ ในระดับพื้นที่ จนถึงระยะนี้ COMPACT ซึ่งเน้นงานในประเทศต่างๆ ในแอฟริกา ได้เริ่มดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ใหม่ๆ รวมทั้งในอุทยานแห่งชาติซีเมียน (ประเทศเอธิโอเปีย) แหล่งมรดกโลกสามประเทศแห่งซ็องกา (พื้นที่รอยต่อซึ่งครอบคลุมพื้นที่คุ้มครองในประเทศแคเมอรูน แอฟริกากลาง และคองโก) และอุทยานแห่งชาติอีก 2 แห่งที่ตั้งอยู่ในป่าฝนแห่งอัสตินานานา (ประเทศมาดากัสการ์)

เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่

ในช่วงเริ่มต้นโครงการ การทำงานของ COMPACT เป็นการนำโครงสร้างการตัดสินใจและกลไกของ SGP มาใช้ ตลอดจนปรับใช้กลไกเหล่านี้ในระดับภูมิภาคสำหรับพื้นที่คุ้มครองที่เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน ข้อพิจารณาที่สำคัญสำหรับการคัดเลือกพื้นที่ในการทำงานของ COMPACT ในระยะแรกของโครงการจึงเน้นที่พื้นที่ซึ่งมีโครงการของ SGP ที่เข้มแข็งอยู่แล้ว และมีสำนักงาน UNDP ตั้งอยู่ในประเทศเพื่อสามารถให้การสนับสนุนที่จำเป็นได้ และถึงแม้ว่าการทำงานโดยใช้แบบจำลอง COMPACT ในระยะหลังจะไม่ได้อำนาจเฉพาะประเทศที่มี SGP เท่านั้นแต่รวมถึงองค์กรอื่นๆ ด้วย แต่เกณฑ์การเลือกพื้นที่ซึ่งใช้มาแต่เดิมนี้อีกยังสามารถใช้ในการคัดเลือกพื้นที่ใหม่ๆ ได้อยู่ (กล่องข้อความที่ 1)

18 ดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ SGP ได้ที่ <http://sgp.undp.org/>

กล่องข้อความที่ 1: เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่สำหรับ COMPACT

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับโครงการโดยใช้แบบจำลอง COMPACT ที่มีคุณสมบัติดังนี้:

- ▶ เป็นแหล่งมรดกโลก และ/หรือ เขตสงวนชีวมณฑล และ/หรือ พื้นที่แรมซาร์ (โดยมีข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนว่ารัฐรับรู้และให้การรับรองการขึ้นบัญชีพื้นที่เหล่านี้)
- ▶ มีประเด็นด้านการจัดการพื้นที่คุ้มครองที่สามารถจัดการได้ และมีความยืดหยุ่นสำหรับชุมชนท้องถิ่น
- ▶ เป็นโอกาสอันดีในการเสริมกิจกรรมต่อจากความพยายามในการอนุรักษ์ที่ได้มีการวางแผนไว้หรือดำเนินการอยู่แล้ว
- ▶ มีองค์กรเอกชนซึ่งเป็นพันธมิตรหรือองค์กรชุมชนที่เหมาะสมในพื้นที่
- ▶ รัฐ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ แสดงเจตจำนงถึงความต้องการโครงการอย่างชัดเจน
- ▶ มีศักยภาพในการทำงานซึ่งส่งเสริมกันร่วมกับองค์กรให้ทุนรายอื่น รวมทั้งการร่วมให้ทุนสนับสนุนโครงการ

แม้ว่าบริบททางเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ซึ่งได้รับเลือกตั้งเดิมสำหรับโครงการ COMPACT จะมีความแตกต่างกันไป แต่ต่างก็ประกอบด้วยลักษณะที่เหมือนกันบางประการ ประเด็นปัญหาที่พบในพื้นที่เหล่านี้ ได้แก่ การขาดความมั่นคงทางอาหาร, มีสาธารณูปโภคพื้นฐานไม่เพียงพอ, การเข้าถึงตลาดและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้ยาก, ไม่มีความชัดเจนเรื่องกรรมสิทธิ์ในพื้นที่, มีความกดดันต่อทรัพยากร เช่น น้ำ ดิน ป่าไม้ และทรัพยากรประมง ตลอดจนมีการสูญเสียความหลากหลายทางธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเล ในขณะที่ภูมิภาคที่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภายใต้ UNESCO มักมีความอุดมไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม พื้นที่เหล่านี้มักประสบปัญหาต่างๆ รวมถึงการสลายตัวของวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกตัวตนของพื้นที่นั้นๆ ตลอดจนภาษาพื้นถิ่นและระบบภูมิปัญญาท้องถิ่น ในทำนองเดียวกัน จากการที่ชุมชนท้องถิ่นมีสินทรัพย์มากมายที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนทางสังคม ทำให้ประเด็นด้านการขาดศักยภาพขององค์กรท้องถิ่น การขาดโอกาสทางการศึกษา และการย้ายถิ่นของผู้มีอายุน้อยออกจากชุมชน เป็นความท้าทายที่สำคัญของชุมชน

มรดกโลกและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในระยะแรกเริ่ม COMPACT ถูกจัดตั้งขึ้นในรูปของ ‘การทดลองแบบมีโครงสร้าง’ เพื่อมีส่วนช่วยให้เกิดการหารือเกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ ภายใต้โครงการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Conservation and Development Projects: ICDPs) ในกรณีนี้ COMPACT ได้พยายามหาทางทำงานร่วมกับชุมชนในการให้การดูแลมรดกโลก และในขณะเดียวกันก็ได้ตอบสนองต่อประเด็นปัญหาต่างๆ ซึ่งประสบโดยพื้นที่คุ้มครองลักษณะต่างๆ (เช่น ภูเขา พื้นที่ทะเลและชายฝั่ง ป่าไม้ ตลอดจนภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีชีวิต) นอกจากนี้โครงการยังให้ประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการมีความเป็นอยู่ในท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่ดีขึ้นอีกด้วย

‘โครงการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างบูรณาการ’ หรือ ICDP เป็นคำที่ใช้อธิบายการดำเนินโครงการต่างๆ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการเชื่อมโยงการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่คุ้มครองต่างๆ และการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และเศรษฐกิจ (Weels และคณะ, 1999) ซึ่งในขณะที่ทำการออกแบบ COMPACT นั้น ICDP นับเป็นโครงการที่มีศักยภาพที่สามารถช่วยในการบรรลุเป้าหมายที่มีความหลากหลายได้ แต่จากการพิจารณาแบบจำลองที่ได้จากโครงการ ICDP โดยละเอียดแล้ว (Makinnon, 2011; Wells และคณะ, 2004) ทำให้เห็นว่ายังขาด

ประสบการณ์ในการนำหลักการเหล่านี้มาใช้โดยการลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของ COMPACT ในช่วงเริ่มต้นจึงเป็นการพิจารณาว่าแนวคิดของ ICDP นี้จะสามารถนำไปปฏิบัติภายในช่วงระยะเวลาที่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างศักยภาพและให้อำนาจกับชุมชนได้หรือไม่ (Hay-Edie และคณะ, 2004)

การแก้ปัญหาความท้าทายของพื้นที่คุ้มครอง

นอกจากนี้ COMPACT ยังได้หาวิธีในการตอบสนองต่อประเด็นปัญหานานับประการ ซึ่งพื้นที่คุ้มครองต่างๆ กำลังประสบอยู่ในระดับโลก ได้แก่:

- ▶ ในการอนุรักษ์ซึ่งกินบริเวณของภูมิภาคทั้งทางบก (และทางทะเล) ต่างๆ ที่มีขนาดใหญ่ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ขนาดเล็กๆ จำนวนมากที่มีการใช้ที่ดินและมีกิจกรรมที่แตกต่างกันไปในั้น จะต้องมีการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลาย (Brown และคณะ, 2005) จึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการที่สร้างสรรค์ในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ทั้งภายในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง
- ▶ มีความจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าโครงการด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่คุ้มครอง จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและบรรเทาความยากจนได้อย่างไร โดยเฉพาะในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ พ.ศ.2558¹⁹
- ▶ คุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลของแหล่งมรดกโลกหลายแห่ง มักเป็นที่รับรู้ในระดับโลกมากกว่าในท้องถิ่น ในขณะที่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกดึงดูดสายตาของคนทั้งโลกมาจับจ้องอยู่ที่พื้นที่ แต่ศักยภาพจากการขึ้นทะเบียนนั้น กลับมักไม่เป็นที่เข้าใจหรือไม่ถูกนำไปใช้อย่างเต็มที่ ในการที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับประชากรท้องถิ่น
- ▶ จากกรณี ‘ชุมชน’ เพิ่มเข้ามาเป็นวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ข้อที่ 5 ของอนุสัญญามรดกโลก ทำให้เกิดการมุ่งเน้นเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความสำคัญของคุณค่าท้องถิ่นต่างๆ ควบคู่ไปกับคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล ตลอดจนความจำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยงระบบมรดกโลกเข้ากับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (Te Heuheu และคณะ, 2012)

19 <http://www.un.org/millenniumgoals/>

ในที่สุด COMPACT ก็ได้ถูกจัดตั้งด้วยวิสัยทัศน์ว่า แหล่งมรดกโลก ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสำคัญสำหรับมนุษยชาติสามารถช่วยในการกำหนดกรอบในอุดมคติสำหรับการเร่งสร้างร่วมมือระหว่างองค์กรระหว่างรัฐบาลต่างๆ ภาครัฐ และภาคประชาสังคม ในการยับยั้งหรือจัดการกับภัยคุกคามที่ก่อให้เกิดวิกฤติต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และในขณะเดียวกันก็มีส่วนช่วยในการลดความยากจนและให้อานาจกับชุมชนไปด้วย ซึ่งภายใต้การหารือเกี่ยวกับบทบาทในเชิงเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่คุ้มครอง พบว่า COMPACT ได้ช่วยแก้ไขประเด็นปัญหาความท้าทายในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในระดับระบบนิเวศและภูมิทัศน์ผืนกว้าง ผ่านการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินผืนเล็ก ๆ ต่อๆ กัน

COMPACT และเงินทุนสนับสนุนที่ยั่งยืน

เมื่อ SGP ได้เปิดตัว COMPACT ในปี พ.ศ. 2543 นั้น โครงการฯ ได้รับเงินสนับสนุนจากการให้ทุนร่วมกันระหว่างมูลนิธิสหประชาชาติ ซึ่งทางโครงการฯ ได้นำเงินนี้มาสมทบกับเงินทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลกซึ่งมีเงินช่วยเหลือขนาดเล็กที่สามารถให้กับประเทศได้ การได้รับเงินสนับสนุนที่มีระยะเวลานานหลายปีเช่นนี้ ทำให้ SGP ในฐานะผู้ดำเนินโครงการสามารถดำเนินกิจกรรมนำร่องโดย

การใช้แบบจำลอง COMPACT ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งหลังจากการดำเนินงานมาเป็นระยะเวลา 5 ปี ได้มีการขยายระยะเวลาความร่วมมือกับมูลนิธิสหประชาชาติเพื่อดำเนินโครงการในระยะที่ 2 ทำให้ COMPACT สามารถทำงานระยะยาวในพื้นที่โครงการแต่ละแห่งได้ และในช่วงทศวรรษหลังจากนั้น โครงการภายใต้ COMPACT แต่ละโครงการยังสามารถหาเงินทุนเพิ่มจากพันธมิตรอื่นๆ เช่นจากมูลนิธิ องค์กรในระดับประเทศและระดับภูมิภาคต่างๆ และองค์กรแนวร่วมอื่นๆ ที่ทำงานในระดับภูมิทัศน์ทางบก/ ภูมิทัศน์ทางทะเล

เมื่อมีการขยายการใช้แบบจำลอง COMPACT ในพื้นที่และในประเทศใหม่ๆ จึงได้มีหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาเป็นผู้นำในการดำเนินการ โดยมีทางเลือกเงินทุนสนับสนุนที่หลากหลายตามบริบทของงาน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าโครงการจะจัดตั้งขึ้นในรูปแบบใด สิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการคือการหาหลักประกันเงินสนับสนุนเริ่มต้นและหาผู้ที่มีศักยภาพในการให้ทุนเพื่อให้มีฐานสนับสนุนทางการเงินที่มั่นคง ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์เพื่อให้มีเงินสนับสนุนที่ยั่งยืน จะหาแหล่งทุนที่มีศักยภาพได้แก่ มูลนิธิต่างๆ องค์กรให้ความช่วยเหลือระดับทวีปภาคี และพหุภาคี และกองทุนทรัสต์ต่างๆ ในประเทศ สำหรับรายละเอียดเรื่องความท้าทายในการจัดทากลยุทธ์เพื่อเงินทุนสนับสนุนที่ยั่งยืนนั้น จะได้อภิปรายต่อไปในบทที่ 4

2.3 วิธีการโดย COMPACT: มีรากฐานจากวิทยาศาสตร์โดยเน้นการมีส่วนร่วม

แบบจำลองของ COMPACT ซึ่งใช้วิธีการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้มานานกว่าทศวรรษได้รับการทดสอบภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายในเชิงนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจสังคม วิธีการของ COMPACT ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดเดียวกัน ได้รับการออกแบบ

เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมและช่วยให้คนในท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการหรือตลอดทั้งกระบวนการ (Brown และ Hay-Edie, 2013) ซึ่งในกล่องข้อความที่ 2 ได้นำเสนอหลักทฤษฎีที่สำคัญของ COMPACT

กล่องข้อความที่ 2: หลักทฤษฎีที่สำคัญสำหรับแนวทางการขับเคลื่อนโดยชุมชนของ COMPACT

ในขณะที่กรอบสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ องค์กรประกอบที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งโครงการภายใต้ COMPACT ทุกๆ โครงการมีส่วนร่วมกัน คือ การมุ่งเน้นเพื่อให้มั่นใจว่าผู้เกี่ยวข้องในลำดับต่างๆ มีส่วนร่วมในการวางแผน ทั้งนี้ ทฤษฎีสำคัญที่สนับสนุนให้แนวทางการทำงานของ COMPACT สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลภูมิทัศน์ทั้งทางบกและทางทะเลโดยรอบมรดกโลก ได้แก่:

- ▶ **ความสำคัญของความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบ** – ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลกจะสามารถแก้ไขได้อย่างดีที่สุดหากคนในพื้นที่มีส่วนในการกำกับดูแลและการจัดการภูมิทัศน์ทางบก/ ทางทะเล และเมื่อมีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับชุมชนและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
- ▶ **บทบาทสำคัญของต้นทุนเชิงสังคม** – การลงทุนซึ่งผ่านการใคร่ครวญมาอย่างดีในหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่น สามารถช่วยสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนเพื่อการดูแลสิ่งแวดล้อมของตนได้
- ▶ **การแบ่งปันอำนาจ** – การสนับสนุนงานที่นำโดยชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความเชื่อใจ ยึดหยุ่น และอดทน ทั้งนี้ กระบวนการที่โปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสาธารณะแบบเปิดกว้างจะเป็นกุญแจในการดึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยให้ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็ง
- ▶ **ต้นทุนและประสิทธิภาพของเงินสนับสนุนขนาดเล็ก** – เงินทุนแม้จำนวนไม่มากนักแต่ก็ช่วยให้สมาชิกชุมชนท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมที่สร้างความต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมของตน ซึ่งเมื่อสะสมมากขึ้นจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับโลกได้
- ▶ **สร้างพันธะระยะยาว** – กระบวนการที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา และต้องการพันธะในการให้การสนับสนุนในระยะยาว

จากหลักทฤษฎี ‘การแบ่งปันอำนาจ’ และการจัดการร่วม COMPACT ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาและควบคู่ไปกับหลักการการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองซึ่งมีความเกี่ยวพันกันหลายเรื่อง (Borrini-Feyerabend และคณะ, 2004; Dudley, 2008; Borrini-Feyerabend และคณะ, 2013) และการเปลี่ยนไปสู่การกำกับดูแลซึ่งนำโดยชุมชน ทั้งนี้เห็นได้จากการที่มีการยอมรับมากขึ้นถึงบทบาทของพื้นที่ซึ่งสงวนไว้สำหรับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (ICCAs) ในการอภิปรายด้านการอนุรักษ์ในระดับโลก (Kothari et al., 2013)

วิธีการโดย COMPACT ต้องอาศัยองค์ประกอบหลัก 3 ประการที่มีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับกรอบในการวางแผนและการดำเนินงาน ทั้งนี้ กรอบการวางแผนของ COMPACT ประกอบไปด้วย: การประเมินขั้นพื้นฐาน แบบจำลองเชิงหลักการ และกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ ซึ่งจะได้ออกโดยละเอียดต่อไปในบทนี้ และอภิปรายในบทต่อไป เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการมรดกโลก

แนวทางที่ใช้โดย COMPACT นี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นพอประมาณ ในขณะที่ยังคงความเข้มงวดเพื่อให้สามารถรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญในระดับโลก ซึ่งองค์ประกอบแต่ละอย่างนั้น ต้องการการมีส่วนร่วมและกระบวนการหารือกับคนในท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ตลอดทั้งกระบวนการ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการอบการ

วางแผนจะเป็นส่วนสำคัญสำหรับแบบจำลอง COMPACT แต่ผู้ทำงานไม่ควรมองว่ากรอบเหล่านี้เบ็ดเสร็จในตัวเอง เพราะแม้ว่าการมีส่วนร่วมจะเป็นสิ่งจำเป็นแต่ COMPACT ต้องการมากกว่าแค่เพียงการหารือ เนื่องจากโดยแก่นแท้แล้ว COMPACT เป็นโครงการความช่วยเหลือที่ถูกขับเคลื่อนมาจากความต้องการ เติบโตด้วยกิจกรรมการเสริมสร้างขีดความสามารถ การแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่าย และมุ่งสู่งานที่เป็นประเด็นสำคัญ

การใช้แนวทางเชิงภูมิทัศน์

ในการทำงานซึ่งบางครั้งครอบคลุมพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างกว้าง COMPACT จึงได้ใช้แนวทางเชิงภูมิทัศน์ซึ่งอาศัยชุมชนท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนในการดูแลพื้นที่คุ้มครองรวมทั้งภูมิทัศน์ทางบก/ ทางทะเลที่กว้างขึ้น การใช้แนวทางเช่นนี้ต้องคำนึงถึงความซับซ้อนต่างๆ และยอมรับถึงการที่:

- ▶ คุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางธรรมชาติของภูมิทัศน์มีความเชื่อมโยงกัน
- ▶ ภูมิทัศน์ครอบคลุมมรดกทั้งที่เห็นได้ชัดเจนและไม่สามารถจับต้องได้ ตลอดจนการใช้งานทั้งในอดีตและปัจจุบัน
- ▶ ชุมชนพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจของการหล่อหลอมภูมิทัศน์เหล่านี้มาเป็นเวลานาน ซึ่งมักรวมถึงการที่ชุมชนเหล่านี้ให้การดูแลพื้นที่จนถึงทุกวันนี้ด้วย (Brown และคณะ, 2005)

ในพื้นที่เป้าหมายแต่ละแห่ง COMPACT ได้ใช้แนวทางภูมิทัศน์ซึ่งสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นในการดูแลพื้นที่ (ประเทศมาดากัสการ์)
© Jessica Brown

สมาชิกขององค์กรท้องถิ่นอธิบายเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์ในชุมชนที่อยู่ใกล้กับเขตรักษาพันธุ์นกแห่งชาติจูจ (ประเทศเซเนกัล)
© Jessica Brown

ภายใต้วิธีการโดย COMPACT นี้ การใช้แนวทางเชิงภูมิทัศน์จะต้องคำนึงถึงขนาดของพื้นที่ด้วย โดยตระหนักว่าการอนุรักษ์จะมีประสิทธิภาพสูงสุดในระดับของระบบนิเวศและภูมิทัศน์ที่มีขนาดใหญ่ การพิจารณาขนาดในการอนุรักษ์นี้อาศัยการเชื่อมต่อระหว่างถิ่นที่อยู่อาศัยและระบบนิเวศต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงพื้นที่ที่อยู่นอกอาณาเขตพื้นที่คุ้มครองด้วย โดยตระหนักถึงความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างแหล่งมรดกโลกกับภูมิทัศน์ที่กว้างขึ้นตลอดจนพื้นที่แนวกันชน (Martin และ Piatti, 2008) ภายใต้วิสัยทัศน์เช่นนี้ พื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของชุมชนและการกำกับดูแลส่วนบุคคลจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อพื้นที่คุ้มครองภายใต้รัฐ โดยช่วยให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ซึ่งครอบคลุมทั่วทั้งภูมิทัศน์ทางบก/ ทางทะเลนั้นๆ

การจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้

ในแบบจำลองของ COMPACT ใช้กรอบการวางแผน 3 ประการ ได้แก่ การประเมินขั้นพื้นฐาน แบบจำลองเชิงหลักการ และกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ เป็นแนวทางสำหรับการให้เงินช่วยเหลือกับภูมิทัศน์ที่อยู่รอบแหล่งมรดกโลก และในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นฐานในการติดตามและประเมินผลในอนาคตด้วย (Brown และ Hay-Edie, 2013) การใช้แบบจำลองเชิงหลักการทำให้เราสามารถทบทวนวิธีการและสถานการณ์พื้นฐานตามกำหนดเวลา ตลอดจนปรับเปลี่ยนกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ตามความต้องการและโอกาสต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ การจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้เช่นนี้²⁰ สะท้อนแนวคิด ‘ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง’ ซึ่งเป็นการผสมผสานแบบจำลองเชิงตรรกะและการ

จัดทำผังของผลที่คาดว่าจะได้รับ เข้ากับการสะท้อนและการวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยในการกำหนดโครงการในระยะต่อไปได้ (Vogel, 2012; James, 2011) ในภาคผนวกได้อธิบายตัวอย่างวงจรการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ซึ่งจัดทำขึ้นโดยพันธมิตรเพื่อมาตรการอนุรักษ์ (Conservation Measures Partnership)

กรอบการวางแผนของ COMPACT ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของ ‘ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง’ (กล่องข้อความที่ 13) สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่เป้าหมาย สำรวจฐานคติ วางกรอบสมมติฐาน และประเมินหลักฐานจากกระบวนการประเมินผลตอบรับ ซึ่งจะช่วยกำหนดวิธีการดำเนินงานต่อไปในภายหน้า ดังสมมติฐานซึ่งทดสอบโดย COMPACT มาเป็นระยะเวลา 13 ปี ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ คือ:

การดำเนินการโดยใช้แนวคิด ‘ฐานชุมชน’ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งมรดกโลกต่างๆ และช่วยให้ผู้คนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีได้ในขณะเดียวกัน

กรอบการวางแผนของ COMPACT ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา โดยเพิ่มพูนเทคนิคใหม่ๆ เพื่อให้มีการนำใช้ ‘ยุทธวิธี 3 ประการในภาคสนาม’ นอกจากนี้ ยังมีนวัตกรรมใหม่อีกประการคือการยอมรับ มาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการอนุรักษ์ (Open Standards for the Practice of Conservation) ซึ่งจัดทำโดยพันธมิตรเพื่อมาตรการอนุรักษ์ (Conservation Measures Partnership) มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ การจัดการ และการติดตามโครงการ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก) ในความเป็นจริงแล้ว COMPACT เป็นหนึ่งในโครงการริเริ่มที่นำวิธีการซึ่งเป็น มาตรฐาน

²⁰ การจัดการที่ปรับเปลี่ยนได้ เป็นกระบวนการในการทำซ้ำอย่างมีแบบแผนในการตัดสินใจอย่างแน่วแน่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน โดยมุ่งที่จะลดความไม่แน่นอนเมื่อเวลาผ่านไปโดยใช้ระบบติดตาม

เปิด มาใช้ในระบบของพื้นที่คุ้มครอง ในการดำเนินการระยะที่ 2 ของ COMPACT เจ้าหน้าที่โครงการได้รับการฝึกอบรมแบบวิธี ปฏิสัมพันธ์ (เช่น การใช้แผ่นติดบนกระดาน การ์ดข้อความ ซึ่งสามารถช่วยกำหนดแนวทางในการวางแผนโครงการได้) รวมทั้งซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ ที่ชื่อว่า *Miradi* เพื่อช่วยในการทำแบบจำลองเชิงหลักการ การลงทุนในการเพิ่มขีดความสามารถให้กับ

เจ้าหน้าที่เช่นนี้ทำให้การใช้กระบวนการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ ของ COMPACT ในการปฏิบัติงานมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันส่งเสริมให้พันธมิตรอื่นๆ ใช้วิธีการวางแผนเหล่านี้ผ่านทางกรอบหรือการให้คำแนะนำที่ช่วยที่ผลสำเร็จจากโครงการยิ่งขึ้นไปอีกด้วย

2.4 กรอบในการวางแผน

หัวข้อนี้เป็นกรอบในการวางแผนซึ่งถูกจัดทำขึ้นและได้รับการปรับปรุงตลอดเวลาที่มากกว่าระยะเวลาของการดำเนินงานโดย COMPACT ได้แก่:

- ▶ **การประเมินขั้นพื้นฐาน** - เป็นการให้ 'ภาพจากการมองอย่างรวดเร็ว' เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้น และใช้เป็นพื้นฐานในการติดตามและประเมินผล
- ▶ **แบบจำลองเชิงหลักการ** - เป็น 'เครื่องมือเชิงแผนภาพ' ซึ่งบันทึกกระบวนการต่างๆ ในระดับพื้นที่ ภัยคุกคาม และโอกาสต่างๆ ซึ่งเชื่อกันว่าจะมีผลกระทบต่ออนุรักษความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่
- ▶ **กลยุทธ์สำหรับพื้นที่** - ให้กรอบที่สำคัญสำหรับการวางแผนการใช้ทรัพยากร การให้เงินช่วยเหลือ และการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ตลอดจนเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน

ในบทต่อไป เราจะมีการนำเสนอให้เห็นการนำกรอบในการวางแผนเหล่านี้และเครื่องมืออื่นๆ ไปใช้งาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการระยะต่างๆ ในวัฏจักรของแหล่งมรดกโลก

การประเมินขั้นพื้นฐาน (Baseline assessment)

การประเมินขั้นพื้นฐาน เป็นขั้นตอนแรกอย่างหนึ่งในกระบวนการหาหรือในพื้นที่ร่วมโครงการแต่ละแห่ง เป็นการประเมินอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทราบสถานการณ์เบื้องต้นโดยทั่วไปในระดับพื้นที่ ที่ทีมงาน COMPACT จะทำงานร่วมกับผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียและสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่นในการทำการประเมินนี้ โดยจะบันทึกความรู้เกี่ยวกับสภาพและแนวโน้มของความหลากหลายทางชีวภาพในและโดยรอบพื้นที่ ณ เวลานั้นๆ การประเมินขั้นพื้นฐานนี้ ช่วยในการตั้งกรอบวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และในการกำหนดกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่มีผลต่อพื้นที่และการจัดการพื้นที่ (ดูกล่องข้อความที่ 3) มีการหาคำตอบให้กับข้อสงสัยในเชิงเศรษฐกิจสังคม สถาบัน และวัฒนธรรม เช่น แหล่งที่มาหากินสำหรับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งศักยภาพขององค์กรระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ขั้นตอนในกระบวนการนี้รวมไปถึงการกำหนดภารกิจ การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่มีศักยภาพในการเป็นพันธมิตร และการประเมินสภาพพื้นที่ของท้องถิ่น

และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทีมงาน COMPACT จะจัดให้มีการหารือตลอดทั้งกระบวนการ รวมทั้งการอภิปรายและ

สรุปผลจากการประเมินขั้นพื้นฐานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ผ่านการประชุมซึ่งจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ โดยปกติแล้วกระบวนการหาหรือเบื้องต้นนี้ จะช่วยให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนในระยะต่อมาของโครงการ COMPACT และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการประเมินขั้นพื้นฐานแต่ละครั้ง จะได้ 'ภาพจากการมองอย่างรวดเร็ว' ของพื้นที่ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้น

ในเนื้อหาบทที่ 3 จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการประเมินขั้นพื้นฐาน

กล่องข้อความที่ 3: ข้อมูลที่รวบรวมจากการประเมินขั้นพื้นฐาน

การทบทวนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการ ที่มีความหนักแน่น ซึ่งจะเป็แนวทางในการวางแผนโครงการ และเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจว่าอะไรคือเรื่องที่มีความสำคัญเร่งด่วนและจำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือ การเลือกเก็บและรวบรวมข้อมูลจากที่มีอยู่ช่วยเพิ่มโอกาสในการที่กิจกรรมภายใต้โครงการจะมีพื้นฐานจากความเป็นจริง และไม่เกิดความผิดพลาดซ้ำกับที่โครงการก่อนหน้านี้เคยทำมาก่อน ในการที่จะเห็นภาพที่สมบูรณ์ของสภาพพื้นที่ ควรวิธีการค้นหา ทำความเข้าใจ และบันทึกข้อมูลในหัวข้อดังต่อไปนี้:

- ▶ ความหลากหลายทางชีวภาพภายในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง
- ▶ การก่อตั้งและการจัดการพื้นที่คุ้มครอง
- ▶ วัตถุประสงค์เชิงอนุรักษ์และข้อตกลงต่างๆ ในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง
- ▶ ผู้คนทั้งภายในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง และความสัมพันธ์กับชุมชน
- ▶ แบบแผนและแนวโน้มในการใช้ที่ดินและทรัพยากรในท้องถิ่น
- ▶ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- ▶ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในพื้นที่คุ้มครอง ผู้ถือครองสิทธิ์ และผู้หน้าที่ต่างๆ
- ▶ โครงการที่มีอยู่ในขณะนั้น พันธมิตรในปัจจุบัน และที่อาจเป็นพันธมิตรในอนาคต
- ▶ ภัยคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และสาเหตุของภัยคุกคามเหล่านั้น

กล่องข้อความที่ 4: การดำเนินการประเมินขั้นพื้นฐานในประเทศเคนยา แทนซาเนีย และเบลีซ

ในกรณีของแหล่งมรดกโลกยอดเขาเคนยา(Mount Kenya World Heritage) COMPACT ได้ทำงานร่วมกับพันธมิตรต่างๆ เช่น Kenya Wildlife Service และ UNEP เพื่อปรับปรุงการประเมินขั้นพื้นฐานและระบบติดตาม โดยทำการสำรวจทางอากาศเพื่อให้ทราบถึงภูมิประเทศของยอดเขาเคนยา จากการสำรวจโดยใช้เครื่องมือบอกตำแหน่งที่อยู่บนพื้นผิวโลก (Global positioning system: GPS) ทำให้ทราบถึงพิกัดของพื้นที่เสื่อมโทรมและสามารถติดตามสภาพของพื้นที่เมื่อเวลาผ่านไป ได้มีการใช้วิธีการเดียวกันนี้ในยอดเขาคิลิมันจาโร (Mount Kilimanjaro) (คู่มือศึกษาที่ 6 หน้า 44) ซึ่งการสำรวจทางอากาศแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของภัยคุกคามต่อป่าไม้ที่ปกคลุมภูเขาซึ่งเป็นแหล่งกักเก็บน้ำที่สำคัญสำหรับชุมชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคโดยรอบ

และเมื่อ COMPACT ดำเนินการประเมินขั้นพื้นฐานในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบร์ริเออร์รี่ฟ (Belize Barrier Reef Reserve System: BBRRS) ได้มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งจากการศึกษาพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและระบบแนวปะการัง รายงานการวิจัยและเอกสารด้านการจัดการ ตลอดจนจากการสัมภาษณ์หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งมรดกโลกเบลีซแบร์ริเออร์รี่ฟ องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการประเมินขั้นพื้นฐานในเบลีซคือ การประเมินสภาพชุมชนอย่างรวดเร็วโดยใช้วิธีการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) (Chamber, 1994) ซึ่งทำในชุมชนชายฝั่งบางแห่งเพื่อนำผลมาเสริมให้กับผลการประเมินขั้นพื้นฐาน โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้คำตอบโดยตรงและการอภิปรายกลุ่ม ทำให้ทราบถึงระดับความรู้ภายในชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและแหล่งมรดกโลกต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่คุ้มครอง ตลอดจนความตระหนักของท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานภาพของความหลากหลายทางชีวภาพและภัยคุกคามที่เกิดขึ้น และจากกระบวนการหารือในการประเมินขั้นพื้นฐานนี้ COMPACT สามารถระบุประเด็นซึ่งเป็นที่ยกของผูมีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ (เช่นชาวประมงและผู้ประกอบการท่องเที่ยว) ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองทางทะเลของเบลีซแบร์ริเออร์รี่ฟทั้งภูมิภาคนั้นได้

แบบจำลองเชิงหลักการ

องค์ประกอบหลักในการวางแผนโดย 'ยุทธวิธี 3 ประการ' ของ COMPACT คือแบบจำลองเชิงหลักการ ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ แบบจำลองเชิงหลักการจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เห็นภาพความเชื่อมโยงที่สำคัญ และความสัมพันธ์

ระหว่างภัยคุกคามและโอกาสต่างๆ สำหรับพื้นที่โครงการของ COMPACT (คู่มือศึกษาที่ 1) แบบจำลองเชิงหลักการนี้ มักจัดทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลจากการประเมินขั้นพื้นฐาน และใช้รูปแบบของแผนภาพซึ่งเป็นตัวแทนเพื่อแสดงถึงกระบวนการในระดับพื้นที่ที่อยู่ในภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเลที่มีบริเวณกว้างขึ้น รวมทั้งภัยคุกคามที่มีต่อเป้าหมายด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และโอกาสในการดำเนินกิจกรรมช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ²¹

แบบจำลองเชิงหลักการ ซึ่งแสดงให้เห็นภาพว่ากิจกรรมที่ได้รับการวางแผนไว้ภายใต้โครงการจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างไร จะเป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบโครงการและการจัดการโครงการ ตลอดจนในการติดตามและประเมินผลในอนาคต วิธีการนี้ได้รับการออกแบบให้มีความ 'ยืดหยุ่น' และ 'ฉับพลัน' โดยยินยอมให้ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการวางแผนโครงการ หากยังคงไว้ซึ่งความชัดเจนของเป้าหมายสูงสุดในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญระดับโลก

กลยุทธ์สำหรับพื้นที่

จากการประเมินขั้นพื้นฐานและการจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการ ขั้นตอนต่อมาในกระบวนการวางแผนของ COMPACT คือการจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนการใช้ทรัพยากร การดำเนิน

กิจกรรมช่วยเหลือภายใต้โครงการ และการประเมินผลการดำเนินงาน กลยุทธ์สำหรับพื้นที่จัดทำขึ้นจากแบบจำลองเชิงหลักการซึ่งได้มีการระบุภัยคุกคามและโอกาสที่สำคัญซึ่งมีผลต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ จากแบบจำลองเชิงหลักการทำให้โครงการสามารถระบุปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อสถานะที่ต้องการให้เกิดขึ้น และในทางกลับกันโครงการยังสามารถพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของกิจกรรมต่างๆ ที่น่าจะก่อให้เกิดผลเชิงบวกในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นเป้าหมาย การจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่นี้เป็นกระบวนการที่ทำโดยการมีส่วนร่วมโดยมีการหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ

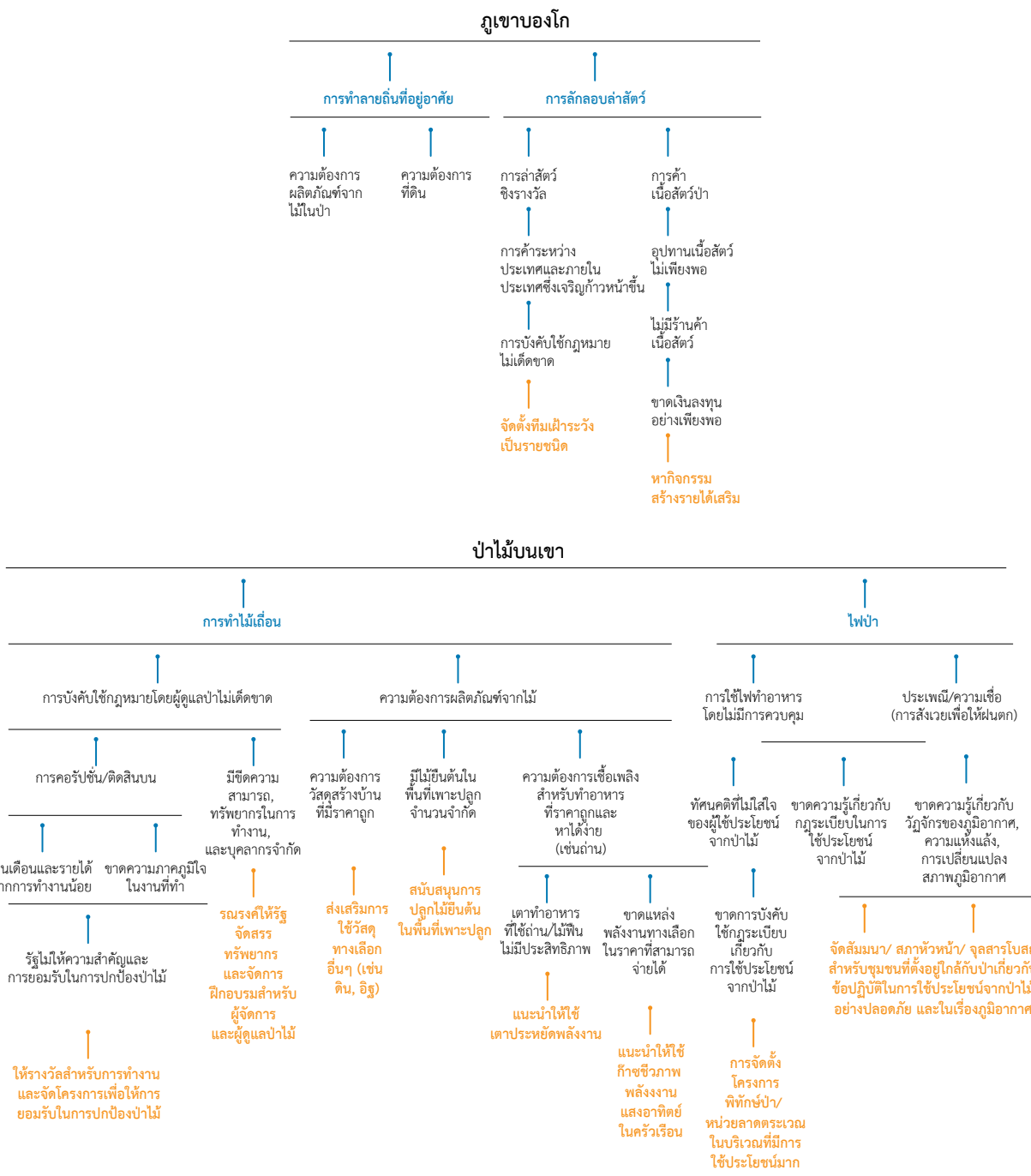
ในการใช้แนวทางการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้นั้น จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทีม COMPACT มักทำการทบทวนและปรับกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมเป็นประจำ และตรวจเช็คอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับภัยคุกคามที่สำคัญ โอกาสต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมภาคสนามที่มีความเร่งด่วน ซึ่งการจัดประชุมสาธารณะอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานต่างๆ

21 เอกสารอ้างอิงที่เป็นประโยชน์เรื่องแบบจำลองเชิงหลักการต่างๆ ได้แก่ Foundation of Success (2009) และ Margoluis และคณะ (2009)

กรณีศึกษาที่ 1: การจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการสำหรับยอดเขาเคนยา

ในประเทศเคนยา จากการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับโลกเกี่ยวกับ *มาตรฐานเปิด* และ ซอฟต์แวร์ *Miradi* เจ้าหน้าที่ COMPACT ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้จัดการในการอนุรักษ์และผู้นำชุมชนต่างๆ ซึ่งทำงานในภูมิภาคนี้ของยอดเขาเคนยาเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือเหล่านี้ ซึ่งจากการทำงานร่วมกัน ผู้รับการอบรมได้ใช้เครื่องมือนี้ในการระบุเป้าหมายหลักในการจัดการและภัยคุกคามสำหรับยอดเขาเคนยาและภูมิภาคใกล้เคียงซึ่งอยู่ใกล้กัน คณะทำงานได้จัดทำกลยุทธ์และห่วงโซ่ของผลลัพธ์เพื่อแก้ปัญหาจากภัยคุกคามเหล่านี้ ซึ่งผลที่ได้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการและแผนงานสำหรับพื้นที่ แผนภาพด้านล่างแสดงให้เห็นตัวอย่างของห่วงโซ่ผลลัพธ์ ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับห่วงโซ่ผลลัพธ์สามารถดูได้จาก Margolis และคณะ (2013)

แบบจำลองเชิงหลักการสำหรับยอดเขาเคนยา

2.5 โครงสร้างการกำกับดูแลในพื้นที่โครงการ COMPACT

จวบจนปัจจุบัน COMPACT ดำเนินการโดย SGP จึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ SGP ในระดับประเทศ ซึ่งโครงสร้างการกำกับดูแลของ COMPACT ในระดับท้องถิ่นก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน คือมีการกระจายอำนาจ เป็นประชาธิปไตย และโปร่งใส โครงสร้างการกำกับดูแลในพื้นที่โครงการ COMPACT แต่ละแห่งประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน ดังนี้:

- ▶ **ผู้ประสานงานท้องถิ่น** – รับผิดชอบในการวางแผนและดำเนินการโครงการ ผู้ประสานงานท้องถิ่นเป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ และโครงสร้างในการตัดสินใจของ COMPACT โดยผู้ประสานงานท้องถิ่นจะดูแลเพิ่มผลงานจากการให้ทุนขนาดเล็กโดย COMPACT นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถต่างๆ ด้วย
- ▶ **องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น** – เป็นกลุ่มคนที่ช่วยให้มั่นใจว่าจะมีการสนทนา การประสานงาน และการหาความเห็นชอบร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในระดับพื้นที่คุ้มครอง และเป็นผู้ให้คำแนะนำกับคณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศสำหรับ SGP ในเรื่องข้อเสนอมอบเงินช่วยเหลือในการให้เงินช่วยเหลือต่างๆ องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นนี้เป็นผู้แทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักๆ ในภูมิภาค

Local Coordinator in Mount Kenya consulting with village elders in Gitune Sacred Forest (Kenya)

© Jessica Brown

- ▶ **คณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศ** – เป็นโครงสร้างซึ่งดำเนินการในระดับประเทศสำหรับ SGP มีการทำงานในระดับประเทศ โดยเป็นผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกและมอบเงินช่วยเหลือขนาดเล็กซึ่งได้ทุนสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก

ตลอดระยะเวลาการทำงานนานกว่าทศวรรษ ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าองค์ประกอบในการกำกับดูแลทั้ง 3 ประการ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของ COMPACT แม้ว่าโครงการ COMPACT ในแหล่งมรดกโลกอื่นๆ ในอนาคตอาจไม่ได้ดำเนินการโดย SGP เท่านั้น เนื่องจากมีความเป็นไปได้ว่าจะมีคณะทำงานหรือพันธมิตรอื่นๆ นำแนวคิดของ COMPACT ไปใช้ และปรับการทำงานให้เข้ากับโครงสร้างการกำกับดูแลของตน อย่างไรก็ตาม การมีผู้ประสานงานท้องถิ่นและองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นที่มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ นับเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งในบทต่อไป จะมีการนำเสนอให้เห็นโครงสร้างการกำกับดูแลแบบต่างๆ

ในขณะที่กิจกรรมช่วยเหลือซึ่งได้รับการสนับสนุนในพื้นที่ต่างๆ ของ COMPACT มีด้วยกันมากมายหลายอย่าง และได้มีการปรับกระบวนการให้เงินทุนช่วยเหลือและการจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น แต่องค์ประกอบพื้นฐานของโครงสร้างการกำกับดูแลในพื้นที่ดำเนินการของ COMPACT ทั้ง 8 แห่งนั้นเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งในบทที่ 4 จะเป็นการอภิปรายแนวทางในการให้การสนับสนุนกิจกรรมช่วยเหลือในระดับภูมิภาค โดยการให้เงินช่วยเหลือและโครงการเสริมต่างๆ และในบทที่ 6 จะมีการยกตัวอย่างประเภทของกิจกรรมหนุนเสริม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก COMPACT

ผู้ประสานงานท้องถิ่น

ในการหาผู้ประสานงานท้องถิ่น ควรพิจารณาคูณลักษณะซึ่งประกอบด้วยความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับบริบทของท้องถิ่น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้ปฏิบัติที่หลากหลายภายใต้บรรยากาศที่ตรงไปตรงมา เป็นกลาง และสามารถชักจูง

ให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ ซึ่งบุคคลนี้ควรมีพันธะสัญญาระยะยาวในการทำงานร่วมกับชุมชน

องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น

องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น ควรมีลักษณะดังนี้:

- ▶ เป็นตัวแทนผู้ปฏิบัติที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่และในบริเวณภูมิทัศน์ทางบก/ทางทะเลโดยรอบ - องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น อาจประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานที่มีอำนาจในการดูแลพื้นที่คุ้มครองในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่ทำงานอย่างแข็งขันในพื้นที่นั้น หน่วยงานวิจัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และผู้ให้ทุนสนับสนุนต่างๆ
- ▶ **ความสมัครใจ** - สมาชิกจะต้องทำงานด้วยความสมัครใจโดยไม่มีแรงจูงใจถึงผลตอบแทน
- ▶ **ความเป็นอิสระ** - สมาชิกควรดำรงตำแหน่งด้วยความสามารถของบุคคลนั้นๆ หรือในฐานะตัวแทนชุมชน องค์กร หรือธุรกิจ แต่ไม่ใช่มาจากพรรคการเมืองหรือฝ่ายบริหาร
- ▶ **ความแข็งขัน** - สมาชิกควรมีความพร้อมในการร่วมงานอย่างกระตือรือร้น ไม่เพียงแค่นั่งร่วมประชุมตามกำหนด ในกรณีของ COMPACT สมาชิกขององค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการทบทวนโครงการ การติดตามในพื้นที่ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถ และสมาชิกหลายท่านจะต้องเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนด้วย
- ▶ **ความยั่งยืน** - ความเสมอต้นเสมอปลายในการทำงานจำเป็นต้องอาศัยการมีโครงสร้างระยะยาว ในขณะที่เดียวกันควรมีการเปลี่ยนสมาชิกในองค์กรโดยมีการจำกัดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เพื่อให้มีมุมมองใหม่ๆ ในการทำงาน

คณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศ

คณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศเป็นส่วนหนึ่งภายใต้โครงสร้างของ SGP ในทุกๆ ประเทศที่มีการดำเนินงาน เป็นกลุ่มคนที่ดำเนินการในระดับประเทศโดยเป็นผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกเพื่อให้เงินช่วยเหลือขนาดเล็กซึ่งสนับสนุนโดยกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก

ปัจจุบันปัจจุบันโครงสร้างการกำกับดูแลภายใต้ COMPACT เป็นไปในลักษณะเดียวกับ SGP ซึ่งมีคณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการให้เงินช่วยเหลือของ COMPACT และเนื่องจากคณะกรรมการนี้ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในระดับประเทศจึงสามารถก่อให้เกิดความเป็นกลางและมีความเคร่งครัดในกระบวนการทบทวนและอนุมัติการให้เงินช่วยเหลือตามที่เสนอแนะโดยผู้ประสานงานและองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น ซึ่งการมีคณะกรรมการนี้จะช่วยให้ผู้ประสานงานและองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นมีอิสระที่จะทำงานในระดับท้องถิ่นโดยตรง ทั้งนี้ โครงการต่างๆ ในอนาคตที่จะใช้วิธีการของ COMPACT ควรให้ความสำคัญกับบทบาทที่สำคัญในการมีคณะบุคคลที่สามซึ่งตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่เพื่อทำการทบทวนโครงการเป็นครั้งสุดท้ายและให้การอนุมัติเงินช่วยเหลือต่างๆ คณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศนี้ควรมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคุณสมบัติขององค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นแต่มีการทำงานในระดับประเทศ

2.6 ตัวอย่างความสำเร็จของ COMPACT

ภายในระยะเวลากว่า 13 ปี จากการดำเนินงานในแหล่งมรดกโลก และพื้นที่สงวนชีวมณฑลต่างๆ COMPACT ได้ให้การสนับสนุนโดยตรงกับโครงการต่างๆ ถึง 430 โครงการ (และให้การสนับสนุนผ่านพันธมิตรต่างๆ อีกนับไม่ถ้วน) โดยได้ให้เงินช่วยเหลือกว่า 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กับองค์กรประชาสังคมต่างๆ ซึ่งมีเงินสมทบจากองค์กรเหล่านี้มากถึง 5.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ในรูปแบบเงินและการสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ) และมีผู้ได้รับประโยชน์เกินกว่า 1 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ภายในหรือใกล้กับแหล่งมรดกโลก (ดูตารางที่ 1)

อย่างไรก็ตาม จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว การให้ทุนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานเท่านั้น นอกจากการให้ทุนแล้ว COMPACT ยังดำเนินกิจกรรมสนับสนุนอีกหลายอย่าง รวมทั้งการสร้างขีดความสามารถ การฝึกอบรม การสร้างเครือข่าย และสนับสนุนกิจกรรมสู่ภายนอกและการตลาด จากวิธีการที่ใช้โดย COMPACT ในการช่วยให้ความร่วมมือในหัวข้อที่มีความสำคัญต่างๆ ทำให้เมื่อเวลาผ่านไปและด้วยเงินทุนสนับสนุนจำนวนไม่มากนัก COMPACT ได้ช่วยขยายงานภายใต้โครงการต่างๆ ให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สำหรับตัวอย่างของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก COMPACT ในด้านต่างๆ นั้น จะได้อภิปรายต่อไปในบทที่ 6

แบบจำลองของ COMPACT ได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและระบบนิเวศอย่างยั่งยืนโดยการปรับเปลี่ยนการใช้ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงในบริบทของพื้นที่คุ้มครองแต่ละแห่ง และจากการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและการสร้างพันธมิตรจำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ ตลอดจนภูมิภาค ทำให้ COMPACT สามารถขยายการทำงานออกไปได้กว้างไกลในพื้นที่แต่ละแห่งที่มีการดำเนินการ

COMPACT ได้ช่วยให้เกิดความสม่ำเสมอในการดำเนินงานในระดับรากหญ้าเพื่อการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกต่างๆ ซึ่งในพื้นที่โครงการต่างๆ ผู้ที่เคยได้รับเงินช่วยเหลือจาก COMPACT ได้กลายเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง ซึ่งเป็นผลจากการที่คนเหล่านี้มีความเข้าใจมากขึ้นและได้รับการเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับภูมิทัศน์โดยรวมทั้งหมด ประกอบกับการมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนและองค์กรท้องถิ่นต่างๆ

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์จากกรณีศึกษาต่างๆ ในพื้นที่โครงการทั้ง 8 แห่งสามารถดูได้จากเอกสารภายใต้ SGP ในชื่อ COMPACT: Engaging Local Communities in Stewardship of World Heritage (Brown and Hay-Edie, 2013) ซึ่งได้สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญไว้ในกล่องข้อความที่ 5 (หน้า 31)

ตารางที่ 1 สารสำคัญของโครงการ COMPACT (รวมทั้งพื้นที่ที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนภายใต้ภูมิทัศน์ซึ่งกว้างขึ้น)

แหล่งมรดกโลก (เฮกตาร์)	พื้นที่แนวกันชน (เฮกตาร์)	จำนวนโครงการ	เงินช่วยเหลือจาก GEF	เงินสนับสนุนร่วม	ผู้ได้รับประโยชน์	
เบลีสแบร์ริเออร์ริฟ						
ประเทศเบลีส	142,000	85,000	74	US\$2,356,000	US\$1,867,000	55,500
อุทยานแห่งชาติยอดเขาเคนยา						
ประเทศเคนยา	75,000	1,000,000	76	US\$1,686,000	US\$558,000	724,000
เขตสงวนชีวมณฑลเซียนกาอัน						
ประเทศเม็กซิโก	528,000	1,125,000	86	US\$1,952,000	US\$503,000	17,500
อุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา						
ประเทศฟิลิปปินส์	20,000	80,000	28	US\$1,155,000	US\$81,000	-
พื้นที่สงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลก Djoudj-Djawling						
ประเทศเซเนกัล	16,000	760,000	19	US\$624,000	US\$427,000	3,300
กลุ่มพื้นที่คุ้มครอง 5 แห่งทางตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของประเทศ						
ประเทศมาดากัสการ์	-	275,000	92	US\$1,245,000	US\$452,000	190,000
อุทยานแห่งชาติภูเขาสามยอด						
ประเทศโตมิเนีย	7,000	5,000	59	US\$1,268,000	US\$1,674,000	64,000
รวม	788,000	2,473,000	434	US\$10,286,000	US\$5,562,000	1,054,300

ตัวอย่างความสำเร็จในแหล่งมรดกโลกแต่ละแห่งที่ COMPACT ได้ดำเนินงานมา ได้แก่:

- ▶ ในระบบพื้นที่สงวนเบลีสแบร์ริเออร์ริฟ COMPACT ได้สนับสนุนการปรับทัศนคติของชาวประมงและอื่นๆ ในชุมชนชายฝั่งซึ่งต้องพึ่งพาแนวปะการังเบลีส ชาวประมงซึ่งเมื่อครั้งหนึ่งเคยต่อต้านการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองทางทะเลได้กลายเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญ หลายคนเป็นผู้นำในกิจกรรมเพื่อปรับปรุงนโยบายการจัดการประมง การขยายอาณาเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเลในระบบพื้นที่สงวนเบลีสแบร์ริเออร์ริฟ และการปกป้องแหล่งมรดกโลกนี้ไม่ให้เกิดความเสียหายจากการกั้นน้ำมัน
- ▶ ในอุทยานแห่งชาติภูเขาสามยอด ประเทศโตมิเนีย ชาวชนเผ่าคาลินาซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่สงวนคาร์บ ได้มีส่วนร่วมในการทำวิจัยและจัดบันทึกเกี่ยวกับสมุนไพรและไม้ผลพื้นเมือง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างวิสาหกิจความหลากหลายทางชีวภาพขนาดเล็ก ซึ่งจะช่วยให้เกิดความหลากหลายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศและสงวนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวคาร์บสำหรับชนรุ่นต่อไป
- ▶ ในอุทยานแห่งชาติยอดเขาเคนยา มีผู้ให้เงินสนับสนุนจำนวนมากที่เห็นว่าแบบแผนที่ดำเนินการโดย COMPACT น่าสนใจและได้ตกลงที่จะให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกต่อไป และจาก Mount Kenya Donor Forum ซึ่งริเริ่มขึ้นโดย COMPACT ได้นำมาซึ่งหลักประกันในการได้รับเงินช่วยเหลือถึง 35 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากองค์กรให้ทุนช่วยเหลือ เช่นสหภาพยุโรป เพื่อเสริมต่อจากโครงการ COMPACT ในแหล่งมรดกโลกและพื้นที่แนวกันชน
- ▶ ในประเทศมาดากัสการ์ จากการร่วมให้ทุนในการดำเนินโครงการในท้องถิ่น และการพัฒนาขีดความสามารถและการติดตามอย่างมีส่วนร่วม COMPACT ได้ทำงานร่วมกับ Tany Meva Foundation ซึ่งเป็นกองทุนสิ่งแวดล้อมระดับชาติ ในการชักจูงและให้อำนาจกับชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมืองเพื่อช่วยในการดูแลกลุ่มพื้นที่คุ้มครอง 5 แห่งซึ่งเป็น 'ป่าแล้ง' ที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้และอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของประเทศ
- ▶ ในประเทศเม็กซิโก มีการประมาณว่าด้วยการช่วยเหลือจาก COMPACT มีพื้นที่ภายใต้ชุมชนท้องถิ่นถึง 60,000 เฮกตาร์ ซึ่งอยู่ติดกับเขตสงวนชีวมณฑลเซียนกาอัน (กว่า %10 ของพื้นที่) รวมทั้งโครงการ REDD+ ซึ่งดำเนินการโดยชุมชน ได้รับการจัดการและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนโดยมีค่าใช้จ่ายประมาณ 12 เหรียญสหรัฐต่อเฮกตาร์
- ▶ ในอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา (ประเทศฟิลิปปินส์) COMPACT ได้สนับสนุนกลุ่มชนพื้นเมืองเพื่อให้มีสิทธิในพื้นที่ โดยเรียกร้องให้มีการออกหนังสือรับรองสิทธิในสมบัติบรรพบุรุษ การฟื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นป่าเสื่อมโทรมและฝั่งแม่น้ำ และเฝ้าตรวจตราและป้องกันป่าไม้ตามกฎหมายจารีตประเพณี โดยช่วยเสริมสร้างความเป็นอยู่ในท้องถิ่น การพัฒนาชุมชน และการบูรณาการทางวัฒนธรรมไปพร้อมกัน
- ▶ ในพื้นที่สงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลก Djoudj-Djawling ซึ่งอยู่ระหว่างประเทศประเทศเซเนกัลและมอริเตเนีย COMPACT มีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือที่มีความเข้มแข็งระหว่างสองประเทศนี้ในการจัดการระบบนิเวศร่วมกัน โดย

แบบจำลองโดย COMPACT

ให้การสนับสนุนเครือข่ายระดับภูมิภาคระหว่างผู้ให้ทุนและพันธมิตรและการแลกเปลี่ยนข้ามแดนต่างๆ COMPACT ยังช่วยให้ถิ่นที่อยู่อาศัยที่จำเป็นสำหรับนกและสัตว์ป่าต่างๆ ได้รับการฟื้นฟู และความกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่สูงวนบรพทาลง มีการทำลายป่าไม้ลดลงและปริมาณสัตว์น้ำพื้นถิ่นมาอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นผ่านกิจกรรมสร้างรายได้ด้วยวิธีต่างๆ

- ▶ ในอุทยานแห่งชาติคิลิมันจาโร (สหสาธารณรัฐแทนซาเนีย) กลยุทธ์สำหรับพื้นที่ซึ่งจัดทำขึ้นภายใต้ COMPACT ได้ให้ข้อมูลและทำงานร่วมกับยุทธศาสตร์โครงการเพื่อสังคมโดยอุทยานแห่งชาติคิลิมันจาโร (Kilimanjaro National Park Outreach Programme Strategy) และยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับภูมิภาคคิลิมันจาโร (Kilimanjaro Regional Development Strategy) ในการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ และเชื่อมโยงชุมชนเข้าในกระบวนการวางแผนของภาครัฐ การสร้างเครือข่ายคิลิมันจาโรภายใต้ COMPACT (COMPACT Kilimanjaro Network: KOMPAKIN) ระหว่างผู้ให้ทุนต่างๆ ได้ช่วยให้กิจกรรมของชุมชนมีความยั่งยืนแม้จะพ้นช่วงเวลาที่ได้รับ การสนับสนุนจาก UNF แล้วก็ตาม โดยการให้เวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ ตลอดจนการระดมทรัพยากรร่วมกัน
- ▶ ในระดับโลก COMPACT โดยความร่วมมือกับ UNF และ Verde Ventures Programme²² ภายใต้ Conservation International ได้

เริ่มโครงการ World Heritage Local Ecological Entrepreneurship Programme (WH-LEEP) เพื่อให้เงินกู้สำหรับโครงการที่เป็นมิตรต่อความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อวิสาหกิจชุมชนที่มีความยั่งยืนภายในและโดยรอบแหล่งมรดกโลก ภายใต้โครงการนี้องค์กรให้ทุนต่างๆ ได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจและข้อตกลงเพื่อประกันการให้เงินกู้เพื่อสนับสนุนองค์กรที่เป็นสื่อกลางทางการเงินในการทำงานกับธุรกิจซึ่งเกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เพิ่งเริ่มต้นโดยใช้ศักยภาพทางเศรษฐกิจของแหล่งมรดกโลกให้เป็นประโยชน์

จากประสบการณ์ในการลงมือปฏิบัติงานกว่าทศวรรษในแหล่งมรดกโลกต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลาย ตลอดจนพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญระดับโลกอื่นๆ COMPACT ได้แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ดำเนินการโดยชุมชนและการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในภูมิภาคที่ชนบท/ทางทะเลได้อย่างไร บทเรียนจากประสบการณ์เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับมรดกโลก และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ในการทำงานร่วมกันและให้การสนับสนุนชุมชนในการช่วยเหลือและการกำกับดูแลคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลที่มาจากภูมิภาคที่ชนบท/ทางทะเลที่สำคัญของโลกเหล่านี้

22 www.conservation.org/global/verdeventures/

COMPACT สนับสนุนโครงการเพื่อนำให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในชุมชนใกล้ระบบพื้นที่สูงวนเบลีชแบร์เออร์รีฟ (ประเทศเบลีซ)
© Erik Hammer

กล่องข้อความที่ 5: ข้อความที่คัดลอกจากบทสรุปสำหรับผู้บริหารจากการประเมินผล COMPACT ปี พ.ศ. 2556

ผลจากการประเมิน COMPACT โดยผู้ประเมินจากภายนอกในปี พ.ศ. 2556 สามารถสรุปได้ดังนี้:

จากการเยี่ยมชมพื้นที่ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรมในประเทศที่เข้าร่วมโครงการ 2 ประเทศ COMPACT ได้รับการยอมรับอย่างต่อเนื่องว่าเป็นความช่วยเหลือผู้พิการระยะยาวที่ทำได้ยากและมีแบบแผนในการทำงานที่มีการปรับให้เหมาะสมกับชุมชน ซึ่งนับเป็นการออกแบบโครงการอันเป็นนวัตกรรม ในระหว่างการประเมินโครงการในระดับประเทศ COMPACT ยังได้รับการยอมรับถึงการที่โครงการได้ให้อำนาจกับผู้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นซึ่งมักไม่ได้รับความสนใจจากการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบปกติ จึงเป็นการเติมเต็มช่องว่างที่สำคัญภายใต้สถาปัตยกรรมการให้ความช่วยเหลือระดับทวีและพหุภาคี

ในขณะที่ได้มีการสนับสนุนเพื่อให้เกิดความร่วมมือองค์กรต่างๆ ภายใต้สหประชาชาติ มูลนิธิสิ่งแวดล้อมโลก และมูลนิธิต่างๆ ซึ่งกำลังพยายามแปลงวาทกรรมด้านความร่วมมือไปสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น แต่พบว่ายังคงมีอุปสรรคมากมายในระดับนโยบาย จึงนับเป็นโอกาสสำหรับ COMPACT ในการจุดชนวนและบอกเล่าผลการหารือเชิงนโยบายต่างๆ ซึ่งจะเสริมให้นโยบายเหล่านี้บังเกิดผลในเชิงยุทธศาสตร์ต่อไปได้ ในครั้งนี้ องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นและคณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศของ COMPACT สามารถช่วยในการเชื่อมระหว่างบทเรียนที่ได้จากการทำงานในพื้นที่คุ้มครองในระดับท้องถิ่นและจากระดับนโยบายของประเทศ ทั้งนี้ขึ้นกับองค์ประกอบและผู้นำโครงการในแต่ละประเทศด้วย และในขณะที่มีกรณีศึกษาบางๆ ระหว่างคำแนะนำเชิงนโยบายกับการปลูกสำนึกทางการเมืองในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครอง การจัดกิจกรรมช่วยเหลือต่างๆ จึงไม่สามารถเดินเฉยต่อมิติทางการเมืองของการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครองได้ อย่างไรก็ตาม COMPACT ยังคงมีโอกาสนในการช่วยในนโยบายระดับชาติ เช่นเดียวกับที่ยังสามารถป้อนข้อมูลเกี่ยวกับบทเรียนจาก COMPACT ให้กับอนุสัญญาารมรดกโลกเพื่อให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน

นอกจากบทบาทของUNESCO ซึ่งมีอยู่ในข้อมูลเบื้องต้นของ COMPACT แล้ว เอกสารเกี่ยวกับกรอบการวางแผนไม่ได้มีการให้รายละเอียดที่เพียงพอเกี่ยวกับรูปแบบในการทำงานร่วมกับผู้กระทำซึ่งเป็นหน่วยงานที่เป็นทางการ และกระบวนการต่างๆ ของมรดกโลก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอนุสัญญายังไม่มีกลไกทางการเงินที่ชัดเจนในการนำชุมชนให้เข้าร่วมในการพัฒนาภูมิทัศน์มรดกโลกอย่างยั่งยืน COMPACT จึงได้แก้ปัญหาลักษณะนี้ในสถาปัตยกรรมการให้ความร่วมมือ โดย COMPACT ได้ให้แบบจำลองในการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการที่ได้รับการทดสอบในพื้นที่แล้วว่าสามารถเป็นเครื่องมือในการช่วยให้หน่วยงานในระดับประเทศหรือพหุภาคีร่วมให้เงินสนับสนุนต่างๆ ได้

ในขณะที่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงความเปราะบางทางการเมืองซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ แต่ยังคงมีความเป็นไปได้อีกมากมายในระดับประเทศหรือระดับพื้นที่ในการนำแนวทาง COMPACT มาใช้อย่างเป็นระบบในการปฏิบัติตามอนุสัญญา ซึ่ง COMPACT ได้ถูกกำหนดให้มีส่วนช่วยในการดำเนินการ โดยเฉพาะใน: (ก) ขั้นตอนการเสนอชื่อ; (ข) การติดตามสถานภาพทรัพย์สิน; (ค) การตอบสนองของประชาสังคมต่อการลงชื่อพื้นที่ในบัญชีมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตราย และแม้ว่าที่ผ่านมาจะยังไม่ได้มีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่ COMPACT จะร่วมมือกับคณะที่ปรึกษาสำหรับมรดกโลกทางธรรมชาติมากนัก แต่ดูเหมือนจะได้เริ่มมีการดำเนินการไปบ้างแล้วซึ่งนับเป็นสัญญาณที่ดีสำหรับอนาคต

Tilman Jaeger, 2014, ผู้ประเมินอิสระสำหรับโครงการ COMPACT

3

การนำชุมชนให้เข้าร่วม ในกระบวนการเสนอชื่อ

สมาชิกของสมาคมชุมชนพื้นเมืองกำลังทบทวนแผนที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์
© Faliarimino Rakotomanana

3.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ต้นกระบวนการ

ในปัจจุบัน ได้มีความเข้าใจกันทั่วไปถึงความจำเป็นต้องรวมชนเผ่าพื้นเมือง และชุมชนท้องถิ่นไว้ในกระบวนการมรดกโลกตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรก ซึ่งรวมถึงในการพิจารณาบัญชีรายชื่อเบื้องต้นและการเตรียมเสนอชื่อ ตามที่ได้อภิปรายไว้แล้วใน

บทที่ 1 ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวได้มีการระบุไว้ในอนุสัญญามรดกโลกซึ่งได้รับการแก้ไขเมื่อเร็ว ๆ นี้ และในข้อตัดสินใจต่างๆ โดยคณะกรรมการมรดกโลก²³ รวมทั้งในการลงมติเมื่อปี พ.ศ. 2550 เพื่อรับรองวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ข้อที่ 5 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญามรดกโลก ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ตามมาหลังจากที่ได้มีการแก้ไข *Operational Guidelines (คู่มือปฏิบัติงาน)* (WHC, 2013b) ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งระบุถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในกระบวนการเสนอชื่อ และในการประชุมครั้งที่ 35 ของคณะกรรมการมรดกโลก ได้มีการลงมติรับรองข้อความเกี่ยวกับความเป็นกังวลของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งประเด็นที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งสนับสนุนรัฐภาคีให้ 'ให้ความเคารพต่อสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง เมื่อมีการเสนอชื่อ จัดการ และรายงานเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกที่ตั้งอยู่ในเขตของชนเผ่าพื้นเมือง' ควบคู่กันนี้ ข้อความใน *Operational Guidelines* ซึ่งสนับสนุนให้รัฐภาคีทำให้มั่นใจถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายในการระบุ เสนอชื่อ และปกป้องทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลก ยังมีประเด็นที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมบัญชีรายชื่อเบื้องต้น ตลอดจนในการเสนอชื่อ ทั้งนี้ ใน *Operational Guidelines ฉบับแก้ไขล่าสุด* (WHC, 2013b)²⁴ ระบุว่า

การมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นในกระบวนการเสนอชื่อเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้คนเหล่านี้ร่วมมีความรับผิดชอบกับรัฐภาคีในการรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สิน รัฐภาคีควรเตรียมการเสนอชื่อโดยมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้าง ซึ่งรวมถึงผู้จัดการพื้นที่ รัฐบาลระดับท้องถิ่นและภูมิภาค ชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้สนใจอื่นๆ (วรรคที่ 123)

มีงานเขียนต่างๆ มากมายที่ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้แนวคิดสิทธิ (rights-based approach) ในกระบวนการเสนอชื่อและการประเมินมรดกโลก (ดู Larsen, 2012; Sinding-Larsen, 2012; Oviedo และ Puschkarsky, 2012) มีการอภิปรายเกี่ยวกับหลักการให้ความเห็นชอบอย่างอิสระก่อนการตัดสินใจและยืนยันให้ดำเนินการ ซึ่งเป็นบทบัญญัติภายใต้ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองว่าหลักการนี้ควรถูกรวมไว้ในกระบวนการเสนอชื่อมรดกโลกโดยเป็นกรอบเพื่อขอความเห็นชอบจากชนเผ่าพื้นเมืองต่างๆ (Raymond, 2013) และมีการให้คำแนะนำว่าถึงแม้ขณะที่ปรึกษา

สำหรับมรดกโลก (เช่น IUCN และ ICOMOS) จะไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอชื่ออย่างชัดเจน แต่ก็ควรแสดงบทบาทหลักในการผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าในประเด็นนี้ โดยขณะที่ปรึกษาควรใช้บทบาทของตนในกระบวนการประเมินเพื่อทบทวนและชี้แจงว่า ในกระบวนการเสนอชื่อได้มีการคำนึงถึงชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นมากเพียงไร (Larsen, 2012)

ในการดำเนินการตามหน้าที่เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการใช้แนวคิดฐานสิทธิในการอนุรักษ์ IUCN ได้ดำเนินการเพื่อทบทวนกระบวนการประเมินมรดกโลกในด้านการตระหนักถึงสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการทบทวนดังกล่าวได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญว่า คณะที่ปรึกษา โดยผ่านทางกระบวนการประเมิน ควรให้การสนับสนุนรัฐภาคีในการ 'พิจารณากระบวนการเสนอชื่อให้ถี่อีกครั้ง เพื่อให้มีการระบุความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชนและการอนุรักษ์ และทำให้มั่นใจว่าผู้ที่อาจได้รับผลกระทบได้รับการแจ้งให้ทราบ หรืออย่างเหมาะสม และสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมช่วยเหลือต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง'

ในเชิงอุดมคติ การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นกระบวนการจะทำให้มั่นใจว่าประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นได้รับการพิจารณาตั้งแต่ขั้นต้นของกระบวนการเสนอชื่อ ไม่ใช่ภายหลังจากการประกาศเป็นมรดกโลก การมีส่วนร่วมในระยะนี้จะสามารถเชื่อมคุณค่าซึ่งอาจแยกกันอยู่ระหว่างคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลกับคุณค่าที่ยึดมั่นโดยคนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งจากมุมมองของการใช้แนวคิดฐานสิทธิในการอนุรักษ์ โดยการระบุและตอบสนองต่อประเด็นต่างๆ ตั้งแต่แรกเริ่มนี้เป็น การเพิ่มความน่าจะเป็นที่การเสนอชื่อจะมีส่วนช่วยส่งเสริมและปกป้องสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (Larsen, 2012) ทั้งนี้ เงื่อนไขเวลาเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากในระยะเวลาริมแรกของการตรวจสอบคุณค่าของพื้นที่และในการผลักดันข้อเสนอเป็นช่วงที่คณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการสามารถมีอิทธิพลต่อการจัดการพื้นที่ในอนาคตได้มากที่สุด (Sullivan, 2014) ในขณะเดียวกัน ตามที่ได้มีการบันทึกไว้ในคู่มือ *Managing Natural World Heritage (การจัดการมรดกทางธรรมชาติ)* (WHC, 2012a) การมีส่วนร่วมในช่วงแรกนับเป็นสิ่งสำคัญต่อประสิทธิภาพในการจัดการในอนาคต และในการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานที่แข็งแกร่งระหว่างทีมจัดการพื้นที่กับชุมชน โดยมีพื้นฐานจากความเชื่อใจและความสนใจร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในระยะแรกนี้ยังสามารถสร้างพื้นฐานในการทำงานโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการระยะยาว ซึ่งจะต่อเนื่องไปจนถึงช่วงของการวางแผนการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่ ดังนั้นไม่ว่าจะโดยทั่วไปหรือโดยวิกฤติ การให้ผู้คนมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้มั่นใจถึงการสนับสนุนของคนเหล่านี้ต่อการขึ้นทะเบียน ตลอดจนการร่วมมืออย่างแข็งขันในการดูแลแหล่งมรดกโลกในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นอาจมีส่วนช่วยให้การสนับสนุนการเสนอชื่อและการขึ้นทะเบียนมรดกโลกได้ด้วย เช่น ในกรณีของป่าศักดิ์สิทธิ์กายาของชาว Mijikenda ในประเทศเคนยาซึ่งมีการขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2551 (ดูกรณีศึกษาที่ 2) และพื้นที่อีกหลายแห่งที่มีการเสนอขึ้นทะเบียน

23 ในขณะที่ประเด็นเหล่านี้ถูกนำมาเข้ามาในอนุสัญญา ได้มีการตอบสนองที่แตกต่างกันจากรัฐภาคีต่างๆ บางรัฐแสดงการสนับสนุน ในขณะที่รัฐอื่นๆ อาจมีการวิพากษ์วิจารณ์ บางรัฐถึงกับแสดงความเห็นว่าการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นกระบวนการอาจเป็นการคุกคามต่ออธิปไตยของชาติ

24 <http://whc.unesco.org/en/guidelines>

เช่น โครงการมรดกโลก Pimachiowin Aki ในประเทศแคนาดา²⁵ และภูมิทัศน์ Budj Bim ทางตอนใต้ของออสเตรเลีย ในการปกป้องภูมิทัศน์ Budj Bim ซึ่งชุมชนถือว่าเป็นสถานที่แห่งความทรงจำ จิตวิญญาณของบรรพบุรุษ พื้นที่ทางโบราณคดีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนได้ร่าง *Budj Bim World Heritage Aspiration* เพื่อให้พื้นที่แห่งนี้ได้เป็นมรดกโลกทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Bell, 2012)

25

<http://www.pimachiowinaki.org>

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าในระดับพื้นที่ในการเสนอชื่อต่างๆ แต่ก็ยังมีทรัพย์สินมรดกโลกหลายแห่งที่ได้รับการเสนอชื่อโดยปราศจากการมีส่วนร่วมโดยวงกว้าง หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนตามที่ระบุไว้ใน Operational Guidelines (WHC, 2013b) อย่างไรก็ตามในอนาคต การดำเนินการตามแนวทางนี้นับว่าเป็นทั้งโอกาสและความจำเป็น ในบทนี้จึงได้มีการอภิปรายองค์ประกอบบางประการภายใต้วิธีการของ COMPACT ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการเสนอชื่อได้

กรณีศึกษาที่ 2: ป่าศักดิ์สิทธิ์กายาของชาว Mijikenda ในประเทศเคนยา

ป่าศักดิ์สิทธิ์กายาของชาว Mijikenda ในประเทศเคนยา เป็นตัวอย่างของพื้นที่ซึ่งชุมชนพื้นเมืองได้สนับสนุนการเสนอชื่อและการประกาศกำหนด ซึ่งนำไปสู่การที่พื้นที่แห่งนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 (Rssler, 2012) ป่ากายาเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับชาว Mijikenda โดยมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับตำนานในเรื่องต้นกำเนิดและประวัติของชุมชนต่างๆ ของชาว Mijikenda ตลอดจนภูมิทัศน์ที่มีลักษณะโดดเด่น เช่น ลานโล่ง ประตูทางเข้า และทางเดินต่างๆ (Abungu และ Githitho, 2012) ป่าเหล่านี้เป็นพื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของบรรพบุรุษชาว Mijikenda และเป็นคลังแห่งความเชื่อทางจิตวิญญาณและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการป่าแห่งเคนยาซึ่งทำมาแต่ดั้งเดิมนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุ โดยใน 'รายงานคุณค่าที่โดดเด่น' ซึ่งได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการมรดกโลกในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการยอมรับอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของบทบาทเหล่านี้ โดยระบุว่า

'การจัดการจำเป็นต้องตระหนักถึงความต้องการของป่ากายาแต่ละแห่ง และจะต้องบูรณาการการอนุรักษ์ทรัพยากรเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม และวิธีการจัดการทั้งที่เป็นแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ และควรให้ การยอมรับต่ออำนาจของผู้สูงอายุที่อยู่ในป่ากายา' Rssler (2012) ได้ให้ข้อสังเกตว่าในการตระหนักถึงกฎหมายจารีตประเพณี และการปฏิบัติที่ทำมาแต่ดั้งเดิมนั้น ข้อความข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่การจัดทำข้อตัดสินใจเมื่อปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเรียกร้องให้มีการคำนึงถึงชุมชนในกระบวนการเสนอชื่อ ในปัจจุบันกรอบการจัดการในภาพรวมของแหล่งมรดกโลกแห่งนี้เป็นความพยายามร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่นและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเคนยาโดยมีการกำกับดูแลร่วมกัน เช่น การที่ทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันในการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่และชุมชน Mijikenda ได้มีบทบาทสำคัญในการควบคุมการเข้าถึงป่าและให้ การดูแลมรดกซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ของพวกเขา (Abungu และ Githitho, 2012)

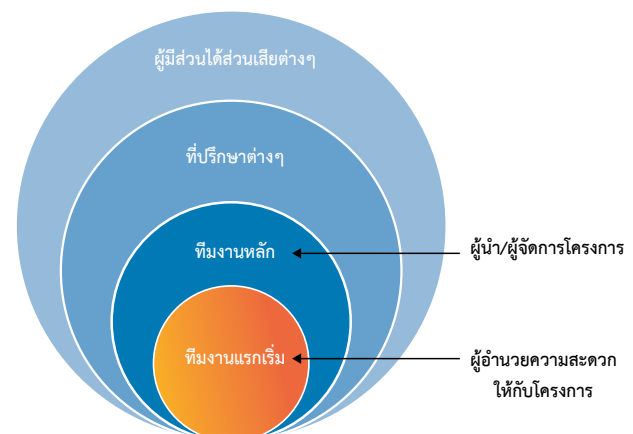
3.2 องค์ประกอบหลักในขั้นตอนการเสนอชื่อ

ในหนังสือ คู่มือมรดกโลก ในชื่อ *Preparing World Heritage Nominations (การเตรียมเสนอชื่อมรดกโลก)* ได้ให้คำแนะนำโดยละเอียดสำหรับขั้นตอนแต่ละขั้นในกระบวนการเตรียมการเสนอชื่อ คู่มือเล่มนี้ควรใช้เป็นเอกสารอ้างอิงหลักสำหรับขั้นตอนนี้ เนื้อหาด้านล่างเป็นแนวทางในการนำให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการบวนการเสนอชื่อ โดยถอดจากประสบการณ์ของ COMPACT

การกำหนดทีมงานของโครงการ

ขั้นตอนแรกคือการกำหนดทีมงานของโครงการ และเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง รูปที่ 2 แสดงให้เห็นว่าทีมงานทั้งหมดของโครงการสามารถประกอบไปด้วย ทีมงานแรกเริ่ม, ทีมงานหลัก, ที่ปรึกษาต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ

ในกรณีของกระบวนการวางแผนในระดับพื้นที่ ผู้ประสานงานท้องถิ่นมักเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานแรกเริ่ม และมีบทบาทที่สำคัญในการช่วยให้เกิดกระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม

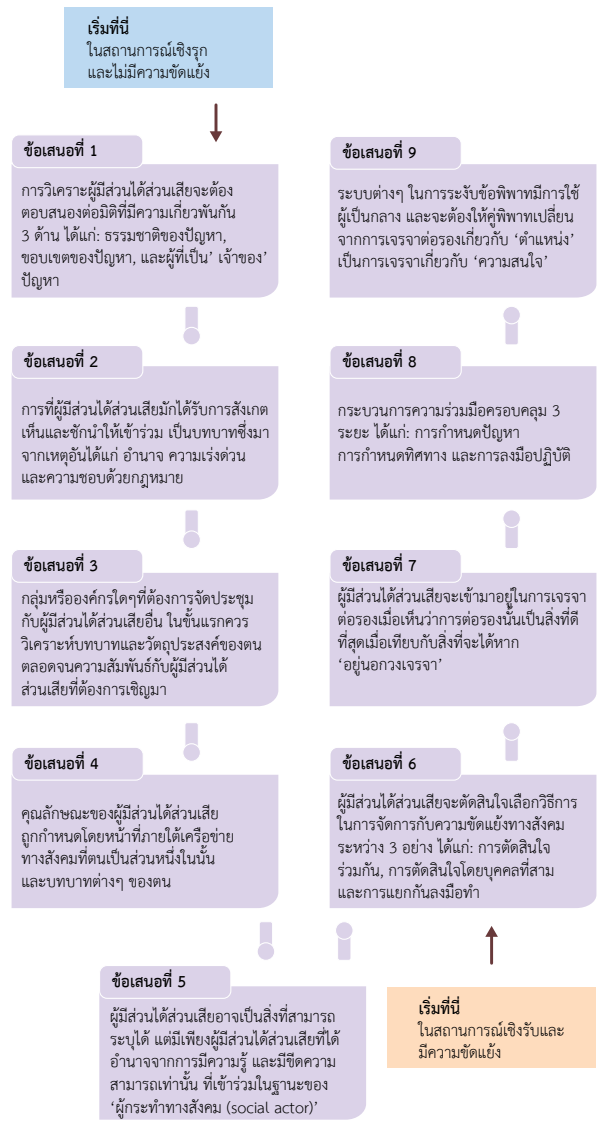
รูปที่ 2: องค์ประกอบทีมงานของโครงการ

การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้กระทำต่างๆ

ขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งคือการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้กระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการเสนอชื่อและภูมิทัศน์โดยรอบซึ่งกว้างขึ้น ขั้นตอนนั้นมักเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเนื่องจากในระหว่างการประเมินขั้นพื้นฐานและระหว่างการวางแผนการจัดการพื้นที่ มักจะมีข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้กระทำแต่ละคนเพิ่มขึ้นใหม่เรื่อยๆ ในขั้นตอนนี้ การระบุผู้กระทำต่างๆ ไม่ควรเป็นแค่เพียงการระบุว่าแต่ละคนเป็นใคร แต่ควรรวมถึงความสัมพันธ์ของคนเหล่านั้นและระดับความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ ทรัพยากร และภูมิทัศน์โดยรอบ เครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit (เครื่องมือเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพมรดกโลก) สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ซึ่งถึงแม้เครื่องมือนี้จะมุ่งสำหรับใช้ในการวางแผนการจัดการเป็นหลักแต่ก็สามารถนำมาใช้ในขั้นตอนการเสนอชื่อเพื่อระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความสัมพันธ์กับพื้นที่คุ้มครองตลอดจนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ด้วยกันเองได้ เครื่องมืออีกอย่างที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนสำหรับกระบวนการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ คือกรอบเชิงหลักการสำหรับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการจัดการกับความขัดแย้ง ซึ่งแสดงไว้ในรูปที่ 3 ท้ายที่สุดเครื่องมือ มาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการอนุรักษ์ (Open Standards for the Practice of Conservation) ก็สามารถใช้เป็นชุดเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ (ดูภาคผนวก)

การระบุและ การ มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้:

- 1) จำเป็นต้องทำให้มั่นใจถึงการให้ความเห็นชอบอย่างอิสระก่อนการตัดสินใจและยืนยันให้ดำเนินการ (Free, Prior and Informed Consent: FPIC) – FPIC อยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่าชุมชนมีสิทธิในการให้หรือไม่ให้ความเห็นชอบต่อโครงการใดๆ โดย FPIC เป็นการให้แนวทางสำหรับกระบวนการให้ความเห็นชอบและการหารือระหว่างผู้ถือครองสิทธิ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้มีหน้าที่ต่างๆ ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหน้า 34 หลักการ FPIC เป็นบทบัญญัติภายใต้ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งระบุว่าชนเผ่าพื้นเมือง ‘... มีสิทธิเรียกร้องให้รัฐต้องได้รับความเห็นชอบอย่างอิสระที่มีการบอกแจ้งให้เข้าใจล่วงหน้าจากพวกเขา ก่อนการตัดสินใจอนุมัติโครงการใดๆ ที่จะมีผลกระทบต่อที่ดิน เขตแดน และทรัพยากรที่พวกเขาเป็นเจ้าของ...’ ดังนั้น หลักการที่สำคัญของ FPIC จึงรวมถึงการให้ข้อมูล และการหารือเกี่ยวกับกิจกรรมริเริ่มที่จะมีการเสนอและผลกระทบที่น่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้มีการมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์โดยชนเผ่าพื้นเมืองและองค์กรซึ่งเป็นตัวแทนของคนเหล่านี้
- 2) การจำแนก ความแตกต่างระหว่างผู้กระทำแต่ละกลุ่ม – แม้ว่าโดยทั่วไปจะมีการอ้างถึง ‘ผู้กระทำ’ (actors) แต่ละกลุ่มโดยใช้คำว่า ‘ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย’ (stakeholders) แต่ในที่มีความจำเป็นที่ จะ ต้องจำแนกความแตกต่างระหว่างผู้กระทำกลุ่มต่างๆ โดยในการพิจารณาเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองและภูมิทัศน์ที่กว้างขึ้นนั้นสามารถจำแนกผู้กระทำเหล่านี้ได้เป็น
 - ▶ **ผู้ถือครองสิทธิ** – ผู้กระทำซึ่งได้รับมอบในเชิงสังคมให้มีสิทธิโดยกฎหมาย หรือจารีตประเพณีต่อที่ดิน น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ และ

รูปที่ 3: กรอบเชิงหลักการสำหรับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการจัดการกับความขัดแย้ง
ที่มา: Ramirez (1999) อ้างถึงใน Wild และ McLeod (2008)

- ▶ **ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย** – ผู้กระทำที่มีความสนใจหรือเกี่ยวข้องไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมกับทรัพยากรดังกล่าว แต่ไม่จำเป็นต้องมีสถานะภาพที่รับรองโดยกฎหมายหรือสังคมต่อทรัพยากรนั้นๆ
- ▶ **ผู้กระทำ** – ผู้กระทำที่เป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งในกรณีของมรดกโลก จะเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นที่สุด²⁶ (Greiber และคณะ, 2009)²⁷

26 ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รัฐมีพันธกรณีในการ (1) เคารพ (2) ปกป้อง และ (3) ทำให้บรรลุสิทธิตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาและอนุสัญญาต่างๆ

27 Conservation with justice ดูได้จาก https://cmsdata.iucn.org/downloads/eplp_071.pdf; และ http://www.cifor.org/publications/pdf_files/Books/BSunderland0901.pdf,

- 3) การส่งเสริมการรวมไว้ทั้งหมด - เมื่อได้มีการระบุ 'ผู้กระทำ' ซึ่งมีความหลากหลายแล้ว ความท้าทายที่สำคัญคือการทำให้มั่นใจว่าผู้กระทำที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ถูกรวมไว้ในกระบวนการ ซึ่งรวมทั้งกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่สุด ตลอดจนผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ต่างๆ ตามประเด็นดั้งเดิม หรือผู้ที่ดูแลพื้นที่และทรัพยากรที่ในพื้นที่นั้นๆ ในการนี้ จำเป็นต้องระลึกไว้เสมอว่าชุมชนประกอบด้วยอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกัน ชุมชนแต่ละแห่งมีพลวัตแห่งอำนาจที่แตกต่างกันไป โดยเกี่ยวข้องกับมิติหญิง-ชาย (กล่องข้อความที่ 6) อายุ การเข้าถึงทรัพยากรและทรัพย์สินในรูปแบบอื่นๆ การครอบครองที่ดิน และปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้น เพื่อให้เกิดการรวมไว้ทั้งหมดอย่างแท้จริง กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องมีความมุ่งหมายที่จะให้กลุ่มต่างๆ ที่เป็นตัวแทนภายในชุมชน เช่นกลุ่มวิถีความเป็นอยู่ต่างๆ กลุ่มที่มีทรัพย์สินต่างๆ สตรีและเยาวชน ตลอดจนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสถูกรวมอยู่ในกระบวนการ

การผนวกมิติหญิง-ชายเป็นพื้นฐานสำหรับการมีส่วนร่วมเชิงสังคมอย่างเท่าเทียมกันในการอนุรักษ์ จากรูปนี้ องค์การสตรีกำลังเตรียมโครงการเพื่อปลูกป่าบนเนินใกล้กับเมือง Tecpan (ประเทศกัวเตมาลา)

กล่องข้อความที่ 6: การผนวกมิติหญิง-ชาย

มิติหญิง-ชาย หมายถึงบทบาททางสังคมของหญิงและชายและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกัน ซึ่งมักมีผลอย่างมากต่อการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งความรู้ในการจัดการระบบทางชีววิทยาที่มีลักษณะแตกต่างตามมิติหญิง-ชาย มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่:

- 1) หญิงและชาย มีความรู้ในเรื่องที่ต่างกัน
- 2) ชายและหญิงมีความรู้ที่แตกต่างกันในเรื่องเดียวกัน
- 3) หญิงและชายอาจจัดระบบความรู้ของตนด้วยวิถีทางที่แตกต่างกัน
- 4) ชายและหญิงอาจได้รับและถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ในเชิงสังคมอย่างเท่าเทียมกันนั้น มีความจำเป็นต้องเข้าใจและพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างหญิงและชาย - รวมถึงความแตกต่างของบทบาทและหน้าที่ การเข้าถึงและการควบคุมดูแลทรัพยากรฐานความรู้ การมีส่วนร่วมต่อสาธารณะในการตัดสินใจ - เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การผนวกมิติหญิง-ชาย ได้กลายเป็นความจำเป็นในการวางแผนการอนุรักษ์เนื่องจากการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและให้ได้ผลลัพธ์จากการอนุรักษ์ที่มีความยั่งยืนมากขึ้น แนวคิดนี้มีที่มาจากประสบการณ์ โดยการผนวกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ที่มีระบบความรู้ วิสัยทัศน์ และความเชี่ยวชาญในการอนุรักษ์ที่แตกต่างกันไป นำไปสู่นโยบายและการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ซึ่งได้ประโยชน์จากการสนับสนุนจากกลุ่มทางสังคมต่างๆ ที่เป็นผู้ใช้ทรัพยากร และช่วยให้มีโอกาสมากขึ้นในการได้รับผลกระทบและผลลัพธ์เชิงบวกต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ความเท่าเทียมกันระหว่างหญิง-ชาย และความเท่าเทียมกันทางสังคมโดยทั่วไป ยังเป็นหนึ่งในความต้องการที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดของกรอบการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

แหล่งที่เป็นประโยชน์: Gender and biodiversity, <http://www.cbd.int/gender/>; González และ Martin (2007)

<http://www.cbd.int/doc/pa/tools/Gender20%in20%the20%conservation20%of20%protected20%areas.pdf>

กรณีศึกษาที่ 3: ป่าเลี้ยงและป่าหนามแห่งมาดากัสการ์: การมีส่วนร่วมและการกำกับดูแลในพื้นที่ซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น

ในประเทศมาดากัสการ์ COMPACT ได้ทำงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่มจารีตดั้งเดิมเพื่อช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเหล่านี้ รวมทั้งสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนในการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองซึ่งรวมถึงกลุ่มพื้นที่คุ้มครองที่ครอบคลุมป่าเลี้ยงและป่าหนามที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ การเสนอพื้นที่เป็นมรดกโลกนั้นครอบคลุมพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ประกอบไปด้วยพื้นที่บริเวณกว้างที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามจารีตประเพณี:

- ▶ ที่ราบสูง Mahafaly รวมทั้งอุทยานแห่งชาติ Tsimanampesotse ซึ่งอยู่ภายใต้การจัดการตามกฎหมายโดยอุทยานแห่งชาติมาดากัสการ์
- ▶ กลุ่มพื้นที่ Mikea ซึ่งประกอบด้วย ป่า Mikea ซึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครองใหม่ที่มีเขตแดนกลางอยู่ภายใต้การจัดการโดยอุทยานแห่งชาติมาดากัสการ์ และมีเขตพื้นที่กันชนอันประกอบด้วยทั้งพื้นที่ทะเลและชายฝั่งซึ่งมีการจัดการร่วมกับชุมชนท้องถิ่น
- ▶ ที่ราบสูง Belomotsé รวมทั้งพื้นที่คุ้มครองใหม่ซึ่งจะมีการจัดการร่วมกันโดยชุมชนต่างๆ (Aamoroni'Onilahy และ Tsinjoriake)

รัฐบาลมาดากัสการ์ได้มีความตระหนักเพิ่มมากขึ้นถึงบทบาทของกลุ่มจารีตดั้งเดิมต่างๆ ที่เรียกกันว่า *Fokonolona* ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นในระดับหมู่บ้านและมีการดำเนินการในการกำกับดูแลและจัดการทรัพยากรมาตั้งแต่สมัยโบราณ ภายใต้กฎหมายปี พ.ศ. 2541 ชุมชนซึ่งจัดตั้งขึ้นเองเช่นนี้สามารถร้องขอให้มีการถ่ายโอนสิทธิและหน้าที่ในการจัดการได้ และได้มีการถ่ายโอนการจัดการดังกล่าวเกิดขึ้นในพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลที่นำโดยชุมชนและดำเนินการร่วมกันสำหรับพื้นที่คุ้มครองซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในระหว่างการเสนอชื่อ

ตัวอย่างเช่น สมาคมระหว่างชุมชนซึ่งตั้งขึ้นโดยประกอบด้วยชุมชนต่างๆ ในภูมิภาคนี้ป่า Mikea ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานที่มีอำนาจเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองภายใต้รัฐในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการชุมชนในพื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติ Mikea ในครั้งนี้ COMPACT ได้ช่วยกลุ่ม *Fokonolona* ในการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับกลุ่มในการกำกับดูแลและการจัดการพื้นที่ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุม โดยให้การสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับความ

เป็นอยู่อย่างยั่งยืน การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาเชิงนิเวศ และให้การสนับสนุนชุมชนต่างๆ ในการสร้างกลุ่มด้วยตนเองและในการตัดสินใจต่างๆ

ในกรณีของประเทศมาดากัสการ์ การประเมินขั้นพื้นฐานมีความสำคัญในการช่วยให้ทราบถึงศักยภาพของสถาบันดั้งเดิมและองค์กรชุมชนต่างๆ ในการกำกับดูแลและการจัดการในพื้นที่แหล่งมรดกโลกที่ได้มีการเสนอขึ้นทะเบียน คณะผู้ทำงานได้วิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจสังคมและได้ทำการหารือร่วมกับผู้ถือครองสิทธิ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งจากการประเมินขั้นพื้นฐานนี้ได้มีการระบุกิจกรรมช่วยเหลือที่อาจกระทำได้เพื่อช่วยให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่

- ▶ การปรับปรุงกรอบนโยบายและระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้องค์กรชุมชนสามารถทำการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในอาณาบริเวณของชุมชน
- ▶ การเพิ่มขีดความสามารถ ผ่านเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งเทคนิคในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การติดตามและประเมินผล และ
- ▶ การสนับสนุนวิธีการต่างๆ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น เพื่อลดความเปราะบาง และการตั้งฟันทาทรัพยากรธรรมชาติโดยสิ้นเชิง และ/หรือรูปแบบความช่วยเหลือจากภายนอกอื่นๆ

จากผลที่ได้นี้ทำให้การทำงานของ COMPACT ในระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมามุ่งเน้นความพยายามในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการและการกำกับดูแลให้กับองค์กรชุมชนในพื้นที่ในประเทศมาดากัสการ์ ความท้าทายประการหนึ่งคือการทำให้เกิดความตระหนักในระดับประเทศต่อการกำกับดูแลโดยชุมชน ดังนั้นเรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญสำหรับองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมพลังให้กับชุมชน และด้วยการสนับสนุนโดย COMPACT กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ได้มีก้าวที่สำคัญในการมีความรับผิดชอบโดยตรง และเป็นอิสระโดยตัวเองทั้งในด้านองค์กรและการเงิน ทำให้กลุ่มต่างๆ กลายเป็นพันธมิตรที่มีความน่าเชื่อถือในการเจรจาต่อรองกับ 'ผู้กระทำ' อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์และทรัพยากรในภูมิภาคนี้ (Rakotomanana และ Rasoarimanana, 2013)

ป่าแล้งและป่าหนามทางตอนใต้ของประเทศมาดากัสการ์
© Jessica Brown

การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยกว้างในการประเมินขั้นพื้นฐาน

การประเมินขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในวิธีการของ COMPACT สามารถเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอชื่อมรดกโลก ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 2

การประเมินขั้นพื้นฐานเป็นกระบวนการที่ทำโดยการหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ รวมถึงชุมชนท้องถิ่นเพื่อประเมินความรู้ในเวลานั้นเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มด้านการอนุรักษ์ทั้งในและโดยรอบพื้นที่ ตลอดช่วงเวลาในการดำเนินงานของ COMPACT การประเมินขั้นพื้นฐานนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าประสิทธิภาพในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยกว้างในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนโครงการตลอดจนการแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับแบบจำลองเชิงหลักการและกลยุทธ์ระดับพื้นที่ การประเมินขั้นพื้นฐานนี้สามารถนำมาปรับใช้ในขั้นตอนการเสนอชื่อภายใต้กระบวนการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญซึ่งจำเป็นสำหรับการเสนอชื่อ นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาวอีกด้วย

การประเมินขั้นพื้นฐานได้รับการออกแบบมาสำหรับการประเมินวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ (หรือ 'เป้าหมาย') ภัยคุกคามที่สำคัญ โครงการที่มีอยู่แล้ว และความสัมพันธ์ต่างๆ กับชุมชน รวมทั้งข้อสงสัยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุมชนและสถาบันใน

ภูมิภาคที่กว้างขึ้น กล้องข้อความที่ 4 ได้รวบรวมรายการประเภทของข้อมูลที่สำคัญซึ่งควรรวบรวมในการประเมินขั้นพื้นฐาน (หน้า 25) ตัวอย่างชนิดของข้อมูลที่ต้องการสำหรับแบบฟอร์มเพื่อการเสนอชื่อมรดกโลกซึ่งสามารถหาได้จากการการประเมินขั้นพื้นฐาน ได้แก่ คำถามต่างๆ เกี่ยวกับจำนวนผู้ที่อาศัยในบริเวณที่เป็นทรัพย์สินและพื้นที่แนวกันชน ประเภทของการเป็นเจ้าของ สถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สิน ปัจจุบันรวมทั้งภัยคุกคามที่มีผลต่อทรัพย์สิน (ดูเอกสาร Preparing World Heritage Nomination, WHC, 2011 หน้า 101-23)

จากการใช้กระบวนการซึ่งมีพื้นฐานจากการให้ความเห็นชอบและการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น การประเมินขั้นพื้นฐานจึงสามารถใช้เป็นวิธีการสำหรับชุมชนเหล่านี้ในการมีส่วนร่วมช่วยในการเตรียมการเสนอชื่อ นอกจากนี้ก็กล่าวมาข้างต้น ข้อมูลที่สำคัญที่สามารถได้จากการทำการการประเมินขั้นพื้นฐาน ได้แก่:

- ▶ มุมมองของชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของพื้นที่ รวมทั้งคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลและคุณค่าที่ยึดมั่นโดยคนท้องถิ่น
- ▶ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในและโดยรอบพื้นที่ รวมทั้งมรดกที่ไม่สามารถจับต้องได้ และความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม
- ▶ มุมมองของชุมชนในเรื่องความครบถ้วนสมบูรณ์ และ (หากเหมาะสม) ความเป็นของแท้ของคุณค่าต่างๆ ของพื้นที่
- ▶ ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการแบบดั้งเดิม และโครงสร้างการกำกับดูแลสำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งกฎหมายจารีตประเพณีและสถาบันต่างๆ
- ▶ รูปแบบการใช้ที่ดินและการถือครองที่ดิน และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการหารือเป็นวิธีการสำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปฏิบัติต่างๆ (ประเทศมาดากัสการ์)

© Jessica Brown

- ▶ การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอนาคต รวมทั้งผู้ถือครองสิทธิ์และผู้มีหน้าที่ต่างๆ (เพิ่มเติมจากข้อมูลที่เก็บก่อนหน้าการประเมินขั้นพื้นฐาน)
- ▶ ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของภูมิทัศน์โดยกว้าง
- ▶ ประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับความต้องการการปกป้องและการจัดการ รวมทั้งเป้าหมายในการอนุรักษ์ ภัยคุกคามต่างๆ และขีดความสามารถของสถาบันที่มีอยู่ รวมทั้งสถาบันต่างๆ ในระดับชุมชน ซึ่งอาจยังไม่ได้มีการระบุในขั้นนี้ด้วย

ในการทำให้มั่นใจถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเตรียมการเสนอชื่อมรดกโลกนั้น จำเป็นที่จะต้องใส่ใจอย่างระมัดระวังเกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ ซึ่งประชากรในท้องถิ่นอาจยึดถือไว้ในพื้นที่นั้นๆ ขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญสำหรับการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคุณค่าที่เป็นสากลและคุณค่าในท้องถิ่น ซึ่งจะอภิปรายต่อไปในกล่องข้อความที่ 7 ส่วนในกล่องข้อความที่ 8 จะเป็นการนำเสนอแนวทางบางอย่างเกี่ยวกับลักษณะการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น

กล่องข้อความที่ 7: การเชื่อมโยงระหว่างคุณค่าที่เป็นสากลและคุณค่าในท้องถิ่น

ตามที่ได้กล่าวไว้ในคู่มือ Preparing World Heritage Nominations การเสนอชื่อจะต้องเน้นในเรื่องคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลที่อาจมีอยู่ อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินทุกอย่างล้วนมีค่าในทุกๆ ระดับไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาค ดังนั้นจึงควรมีการทำความเข้าใจคุณค่าเหล่านี้ในระดับอื่นๆ ด้วยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเสนอชื่อ คุณค่าอื่นๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของความครบถ้วนสมบูรณ์ทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของทรัพย์สิน ซึ่งการปกป้องอนุรักษ์ และจัดการคุณค่าทั้งหมดนี้อย่างสอดคล้องกันนับเป็นวัตถุประสงค์ของวิธีในการอนุรักษ์ที่ดี ในการเข้าใจถึงคุณค่าในท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องมีการหารือกับผู้คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่ที่มีคนเหล่านี้อยู่ ผู้คนในท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลหลักเกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ ในท้องถิ่น เอกสารเรื่อง Linking Universal and Local values: Managing a Sustainable Future for World Heritage (การเชื่อมโยงคุณค่าที่เป็นสากลและคุณค่าท้องถิ่น: การจัดการอนาคตสำหรับมรดกโลกอย่างยั่งยืน) (de Merode และคณะ, 2004, <http://whc.unesco.org/en/series/13> เป็นเอกสารอ้างอิงที่มีประโยชน์ในเรื่องนี้)

ที่มา: WHC (2011). <http://whc.unesco.org/en/activities/643/>

กล่องข้อความที่ 8: ลักษณะการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น

เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคุณค่าที่เป็นสากลและคุณค่าในท้องถิ่นเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนของมรดกโลก มีการให้คำแนะนำว่าการทำงานกับชุมชนท้องถิ่นควรมีลักษณะดังนี้ :

- ▶ ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ทั้งหมด ควรทำให้ทุกคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ เป้าประสงค์ จุดมุ่งหมาย กฎกติกา ต้นทุน และผลประโยชน์ต่างๆ ที่จะได้จากการจัดการแหล่งมรดกโลก ตลอดจนมีความเข้าใจว่าผู้จัดการมรดกโลกมีความเข้าใจมุมมองอื่นๆ เกี่ยวกับคุณค่าในท้องถิ่น และความต้องการที่รับรู้ได้ และผลที่ต้องการจากการจัดการ
- ▶ เมื่อทำงานกับคนในท้องถิ่น ควรมีความตระหนักเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจในท้องถิ่น การตัดสินใจ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และหากเป็นไปได้ควรมีการเก็บข้อมูลและตัวเลขซึ่งมีการแบ่งแยกมิติหญิง-ชาย
- ▶ มีความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกๆ ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จากการจัดการแหล่งมรดกโลก
- ▶ มีความเข้าใจถึงผลกระทบเชิงลบจากการมีสถานภาพเป็นมรดกโลก ตัวอย่างเช่นการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร และอาจมีความต้องการการชดเชย
- ▶ การสร้างความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการที่ต่อเนื่องในการสนทนาแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเชื่อใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ
- ▶ การมีส่วนร่วมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการให้อำนาจแก่ชุมชนเพื่อให้มีความรับผิดชอบและให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ตลอดจนการให้แรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้คนลงเวลาและทรัพยากรต่างๆ
- ▶ กระบวนการที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีความเป็นพลวัตระหว่างแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติและผู้คนในท้องถิ่น และเนื่องจากประโยชน์และต้นทุนจากการอาศัยร่วมกับสัตว์ป่าซึ่งมักมีอันตราย มุมมองทางวัฒนธรรม รูปแบบการใช้ที่ดิน และความคาดหวังของผู้คนเป็นสิ่งที่มักเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป ชุมชนแห่งการอนุรักษ์จึงจำเป็นต้องปรับตัวตามความคาดหวังเหล่านี้ตลอดเวลา
- ▶ กิจกรรมการติดตามเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานซึ่งต้องใช้ในการประเมินหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สินที่เป็นมรดกและการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจในพื้นที่โดยรอบ

ที่มา: de Merode และคณะ (2004). <http://whc.unesco.org/en/series/13/>

ตามที่ได้อภิปรายไว้ในบทที่ 2 ในการจัดทำกรอบสำหรับการประเมินขั้นพื้นฐานและกรอบการวางแผนอื่นๆ COMPACT ได้ใช้งานของ Margoluis และ Salafsky รวมทั้งเอกสารของทั้งสองท่านนี้เรื่อง *มาตรการเพื่อความสำเร็จ: การจัดการและติดตามโครงการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา (Measures of Success: Designing, Managing, and Monitoring Conservation and Development Projects)* และงานชิ้นต่อมาในการจัดทำ *มาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการอนุรักษ์ (Open Standards for the Practice of Conservation)* ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อเป็นวิธีการทั่วไปเพื่อช่วยให้โครงการอนุรักษ์ต่างๆ มีประสิทธิภาพสูงสุด (ดูภาคผนวก) เอกสารนี้เป็นเอกสารอ้างอิงหลักในการทำความเข้าใจกับ *มาตรฐานเปิด* และจะเป็นประโยชน์สำหรับการประเมินขั้นพื้นฐานอีกด้วย

เครื่องมือหลายอย่างที่ COMPACT นำมาใช้ในการทำการประเมินประเมินขั้นพื้นฐานในระดับพื้นที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยสอดคล้องกับหลัก

การภายใต้วิธีการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการชักนำและให้อำนาจกับประชากรในชนบทในการวางแผนและการดำเนินการโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ จากงานของ Robert Chambers (1994) เทคนิคของ PRA เน้นการใช้สิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา การสื่อสารโดยการพูดและกระบวนการกลุ่ม แนวทางของ PRA ตระหนักถึงข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อจากการเขียนในพื้นที่ที่ประชากรอาจมีความสามารถในการอ่านเขียนน้อย ตลอดจนความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มคนที่ใช้ภาษาต่างๆ กัน

การมีส่วนร่วมโดยผู้กระทำที่มีความหลากหลายในการประเมินขั้นพื้นฐานนี้สามารถเป็นพื้นฐานสำหรับการเข้าร่วมอย่างแข็งขันในระยะยาว ในเนื้อหาด้านล่างจะอธิบายเครื่องมือต่างๆ สำหรับการทำการสำรวจขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการใช้งานที่ทำได้ในขั้นตอนของการเสนอชื่อมรดกโลก

3.3 การหารือกับชุมชน

กระบวนการหารืออาจมีได้มากมายหลายรูปแบบ วิธีการที่ใช้อาจรวมถึงการสัมภาษณ์ การสำรวจ การหารือเฉพาะกลุ่ม และการประชุมสาธารณะ ในกระบวนการหารืออาจมีการผนวกการเพิ่มความตระหนักซึ่งเน้นในประเด็นที่สำคัญสำหรับพื้นที่ ในเนื้อหาด้านล่างจะอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สิ่งที่เห็นได้ด้วยตา เช่นการสำรวจ

ทางอากาศ เพื่อเป็นจุดสนใจในการดำเนินการอภิปรายและหารือ²⁸ นอกจากนี้เทคนิคหลายอย่างในการทำแผนที่ชุมชนและการทำ GIS

28 ดูคำแนะนำเพิ่มเติมได้ เช่นใน Boedhihartono (2012) http://www.sswm.info/sites/default/files/reference_attachments/IUCN20%20%202012Visualizing20%20Sustainable20%20Landscapes.pdf

การนำชุมชนให้เข้าร่วมในกระบวนการเสนอชื่อ

แบบมีส่วนร่วมยังสามารถใช้เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการนำให้ผู้กระทำกลุ่มต่างเข้าร่วมในกระบวนการหารือในระหว่างการทำกิจกรรมขั้นพื้นฐาน การใช้วัสดุซึ่งใช้ภาษาที่เหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญซึ่งได้อธิบายไว้ในกรณีศึกษาที่ 4 จากโครงการของ COMPACT ที่เขียนกานัน มีประสบการณ์มากมายจากการใช้วิธีการ

ซึ่งนำเอาศิลปะการดำเนินการประชุมอย่างสร้างสรรค์²⁹ และจะเป็นการดีที่สุดหากการหารือมีการใช้วิธีการที่แตกต่างกันหลายอย่างเพื่อให้ผู้คนเข้าร่วม ชักชวนให้เสนอความคิดหรือข้อคิดเห็น และสร้างความเห็นชอบและการมีส่วนร่วม³⁰

29 <http://artcorp.org/Training-Services>

30 ดูคำแนะนำเพิ่มเติมได้ เช่นใน Schreckenber และคณะ (2010); Corrigan และ Hay-Edie (2013)

กรณีศึกษาที่ 4: แนวทางการมีส่วนร่วมในการวางแผนที่เขียนกานัน (ประเทศเม็กซิโก)

เมื่อเริ่มเปิดตัวโครงการ COMPACT ในเขตสงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลกเขียนกานัน ในปี พ.ศ.2543 ทีมงานใช้วิธีการมีส่วนร่วมอย่างสูงในกระบวนการวางแผน โดยการจัดทำองค์ประกอบแต่ละอย่างของแผนด้วยการใช้สื่อที่เป็นสองภาษาและการหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายในภูมิภาค ในช่วงระยะเวลา 7 เดือนแรกของโครงการ ผู้ประสานงานท้องถิ่นของ COMPACT ได้จัดการประชุมขึ้นหลายครั้งกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อระบุนความท้าทายและช่วยในการกำหนดกรอบว่า COMPACT จะสามารถช่วยสนับสนุนชุมชนในการตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านั้นได้อย่างไร ประสบการณ์จากการวางแผนแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นสิ่งที่สามารถใช้ได้ดีในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอชื่อ

Participatory planning in Sian Ka'an (Mexico)

© Julio Moure

ในระหว่างกระบวนการหารือ ผู้ร่วมหารือได้ระบุนความท้าทายที่สำคัญ คือ 'เพื่อให้โอกาสสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวท้องถิ่นโดยยับยั้งผลทางลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วในบริเวณชายฝั่งไปในขณะเดียวกัน ... พัฒนาแนวทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน แทนที่จะต้อง 'ขาย' พื้นที่ชายฝั่งให้กับผู้พัฒนาเอกชนรายใหญ่' จากความร่วมมือนี้ได้มีการจัดทำเอกสารสองภาษาเป็นภาษาสเปนและภาษามายัน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีภาพประกอบวาดโดยศิลปินท้องถิ่น ซึ่งเอกสารนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการอธิบายและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าประสงค์และการดำเนินการของโครงการ

แนวทางการมีส่วนร่วมที่ใช้โดยโครงการของ COMPACT ในเขียนกานันนี้ ตั้งอยู่บนหลักการในการมอบอำนาจและการพัฒนาโดยเกิดขึ้นจากภายใน ดังเช่นที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนโดย Paolo Freire ซึ่งเป็นเจ้าของงานที่เป็นพื้นฐานของวิธีการประเมินสภาวะชนบทแบบมีส่วนร่วม กระบวนการนี้พยายามสร้างคำตอบให้กับปัญหาที่ได้จากการสนทนาหารือกับผู้คนเพื่อหาเมล็ดพันธุ์ของวิธีแก้สำหรับปัญหาที่มีหลายแง่มุมซึ่งเกิดขึ้นจากการไม่ได้รับความสำคัญมาเป็นเวลานาน ภายใต้มุมมองเช่นนี้จึงไม่ได้เป็นการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นการ 'สร้างขึ้นมา' หมายความว่า ผู้ให้การศึกษาคิดไม่ได้ทำโดยการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นความเพลิดเพลินในการสร้างโลกร่วมกัน (Freire, 2005)

ภายใต้แนวทางนี้ ขั้นตอนต่างๆ ขึ้นได้รับการกำหนดมาให้ไปในรูปแบบที่มีการมีส่วนร่วม โดยการวินิจฉัยและวางแผนร่วมกันเพื่อสร้างกรอบสำหรับความรับผิดชอบและความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่างๆ ในระดับรากหญ้า องค์กรพัฒนาเอกชนที่ร่วมงาน และผู้

กระทำอื่น ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างทัศนคติใหม่ สร้างความตระหนัก และส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ในการใช้วิธีการนี้ ถือได้ว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นการเคลื่อนไหวในแนวนอนจากการปฏิบัติไปสู่ความรู้ จากความรู้ไปสู่วิสัยทัศน์ และจากวิสัยทัศน์ไปสู่การกระทำ (Freire in Souza, 2011) แนวทางเช่นนี้ซึ่งมีพื้นฐานจากการเรียนรู้ร่วมกันได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกัน และเปลี่ยนจากการแข่งขันกันไปสู่การเอาเป็นแบบอย่าง ควบคู่ไปกับพื้นฐานของความสร้างสรรค์ ความเคารพ และพันธสัญญา

จากการใช้แนวทางการมีส่วนร่วมเช่นนี้ COMPACT และพันธมิตรต่างๆ ในภูมิภาคเขียนกานันได้จัดทำกรอบสำหรับสิ่งที่ต้องทำเพื่อให้เป็นแนวทางต่อไป สำหรับโครงการ โดยมีพื้นฐานบนหลักการดังนี้:

- ▶ ประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า - การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตยของทั้งชายและหญิงจากชุมชนต่างๆ ในการวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น
- ▶ การมีส่วนร่วมของสตรี - เพื่อให้มีการคำนึงถึงมิติหญิง-ชายในทุกแง่มุมของโครงการภายใต้ COMPACT และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการระบุปัญหาและการจัดทำโครงการ
- ▶ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ - การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ร่วมโครงการต่างๆ ของ COMPACT โดยเฉพาะในเรื่องที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน
- ▶ การถ่ายทอดประสบการณ์ - การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อจัดระบบและถ่ายทอดบทเรียนที่ได้จากกิจกรรมภายใต้ COMPACT และที่ได้จากทั้งโครงการในภาพรวม

3.4 การทบทวนข้อมูลที่มีอยู่แล้ว

เป็นที่แน่นอนว่าการทบทวนข้อมูลที่มีอยู่แล้วไม่ว่าจะมีการตีพิมพ์หรือไม่เป็นส่วนสำคัญในการประเมินต่างๆ จึงควรมีการดำเนินการนี้ในขั้นตอนนี้ และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่มงานควรสร้างโอกาสสำหรับการทบทวนข้อมูลโดยสาธารณะ ทั้งข้อมูลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยคำนึงถึงความสำคัญในการทำให้ข้อมูลเหล่านั้นสามารถเข้าถึงได้

โดยผู้ที่สนใจต่างๆ (เช่น ด้วยการแปลเป็นภาษาท้องถิ่น หรือภาษาพื้นเมืองตามที่จำเป็น) ประสพการณ์จากโครงการ COMPACT ได้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีการเขียนออกมา นั้นสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและให้มีการตอบสนองในกระบวนการหารือ เช่น ในการสัมภาษณ์หรือการประชุมสาธารณะได้

3.5 เทคนิคในการเก็บข้อมูล

การทำแผนที่ชุมชน และการทำ GIS แบบมีส่วนร่วม

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information Systems: GIS) แบบมีส่วนร่วมเป็นชุดเครื่องมือเพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ สามารถเก็บ สื่อสาร และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์เพื่อใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจ องค์ประกอบหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันดีใน GIS แบบมีส่วนร่วมคือการทำแผนที่ชุมชน ซึ่งสมาชิกของชุมชนสามารถสร้างเป็นแผนที่สองมิติหรือสามมิติ และในแนวทางที่กว้างกว่าสำหรับการทำ GIS แบบมีส่วนร่วม ชุมชนจะมีการเข้าร่วมโดยแข็งขันในโครงการจัดทำแผนที่และทำให้เข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้ เช่น โดยการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญโดยใช้เครื่องมือที่พกพาได้ เช่นระบบช่วยบอกตำแหน่งบนพื้นผิวโลก (global positioning system: GPS) และโดยการทบทวนข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เช่นภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลเหล่านี้สามารถเก็บและนำไปจัดโดยใช้ระบบดิจิทัล GIS หรืออาจใช้วิธีการร่างออกมาเป็นภาพหรือทำเป็นแบบจำลองสามมิติ ในการนี้ ภัยแล้งสำคัญอยู่ที่การทำให้กระบวนการมีความยืดหยุ่น มีความเหมาะสมในเชิงวัฒนธรรม และมีปฏิสัมพันธ์ โดยยอมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้สร้างและสื่อข้อมูลเชิงพื้นที่ และจะดีที่สุดหากมีการให้อำนาจกับชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงพื้นที่ได้ จุดแข็งของวิธีการ GIS อย่างมีส่วนร่วมคือการที่วิธีการนี้มีธรรมชาติที่มองเห็นได้ ซึ่งจะช่วยเสริมกับการรวบรวมข้อมูลจากการพูดและเขียน³¹

เครื่องมือในการทำแผนที่เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในขั้นตอนการเสนอชื่อได้ โดยช่วยในการเก็บรวบรวมความรู้เกี่ยวกับชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเช่นเดียวกัน เครื่องมือเหล่านี้สามารถใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลจากชุมชนเพื่อใช้ในการออกแบบพื้นที่ซึ่งรวมถึงขนาดและของเขต (ดู Enhancing our Heritage Tool 6: Design Assessment³²) แม้ว่าในการนี้ของเบลีซ (ดูกรณีศึกษาที่ 5) กิจกรรม

การทำแผนที่แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ในประเทศกานา ซึ่งช่วยให้ผู้ที่กษิป่าสามารถติดตามการป้องกันป่าไม้และทรัพยากรต่างๆ ได้
© Jessica Brown

เหล่านี้มีการทำขึ้นในภายหลังจากการประกาศเป็นมรดกโลกแล้ว แต่วิธีการดังกล่าวนี้ว่ามีประสิทธิภาพสูงหากนำมาใช้ในขั้นตอนการเสนอชื่อสำหรับพื้นที่อื่นๆ ประสพการณ์จากเบลีซยังให้ตัวอย่างที่ดีว่าการมีส่วนร่วมของผู้กระทำที่สำคัญ ซึ่งในกรณีนี้คือผู้ใช้ทรัพยากร จะสามารถเป็นพื้นฐานให้คนเหล่านี้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในระยะยาวได้อย่างไร

31 ดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำ GIS แบบมีส่วนร่วมได้ที่ <http://www.iapad.org/publications/ppgis/Borderlands-Community-Mapping-Guide.pdf> และ http://coast.noaa.gov/digitalcoast/_/pdf/participatory-mapping.pdf?redirect=301ocm

32 ข้อมูลจากชุมชนไม่ควรมีเฉพาะเรื่องความเป็นอยู่ แต่ควรรวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ในการออกแบบพื้นที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของระบบนิเวศและปัจจัยต่างๆ ในการจัดการ เนื่องจากชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นอาจเป็นเจ้าของความรู้ที่มีคุณค่าของพื้นที่เหล่านี้

กรณีศึกษาที่ 5: การทำ GIS แบบมีส่วนร่วมในระบบพื้นที่สงวนเบลิชแบรีเออร์รีฟ

ในระบบพื้นที่สงวนเบลิชแบรีเออร์รีฟ องค์การพัฒนาเอกชนซึ่งสนับสนุนโดย COMPACT กำลังทำงานร่วมกับชาวประมงจากชุมชนที่อยู่ใกล้กับพื้นที่สงวนทางทะเลต่างๆ ในการกำหนดอาณาเขตพื้นที่เพื่อทำการกำหนดเขต (zonation) และดูความเป็นไปได้ในการขยายพื้นที่สงวนบางแห่งให้กว้างขึ้น จากการใช้เครื่อง GPS ที่พกพาได้ ชาวประมงสามารถระบุตำแหน่งและให้ข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์สำหรับพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งซึ่งมีความสำคัญในการเป็นที่รวมฝูงและเป็นที่ยึดตัวของสัตว์น้ำซึ่งจำเป็นต่อการปกป้องตลอดทั้งปีหรือเฉพาะบางฤดูกาล ข้อมูลเหล่านี้ถูกใช้ในการออกแบบพื้นที่

สงวนและใช้สำหรับโครงการนำร่องเพื่อให้มีการเข้าถึงพื้นที่โดยมีการจัดการ (managed access) เพื่อปรับปรุงการจัดการประมงในระบบพื้นที่สงวนเบลิชแบรีเออร์รีฟให้ดีขึ้น จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจต่างๆ ชาวประมงได้มีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองทางทะเล หลายคนได้กลายเป็นผู้ให้การสนับสนุนกับแหล่งมรดกโลกแห่งนี้อย่างเข้มแข็ง และในปัจจุบันได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการจัดการร่วมของพื้นที่แห่งนี้

กรณีศึกษาที่ 6: การทำการประเมินขั้นพื้นฐานบนยอดเขาคิลิมันจาโร (ประเทศแทนซาเนีย)

บนยอดเขาคิลิมันจาโร ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการจัดทำและทบทวนการประเมินขั้นพื้นฐานสำหรับโครงการ COMPACT โดยให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจสังคมและสภาพในด้านของการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก ในกระบวนการนี้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ระบุภัยคุกคามต่างๆ ต่อระบบนิเวศภูเขา เช่น ไฟป่า การลักลอบเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ในทุ่ง และการตั้งถิ่นฐาน และการลักลอบล่าสัตว์โดยมนุษย์ จากการทำการประเมินขั้นพื้นฐานช่วยให้ทีมงานของ COMPACT ทราบถึงประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่:

- ▶ ชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลจำกัดเกี่ยวกับกฎระเบียบและนโยบายของอุทยาน
- ▶ โดยทั่วไปแล้ว การใช้แนวทางการทำงาน ‘แบบตำรวจ’ ในการอนุรักษ์ยอดเขาคิลิมันจาโร มักก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นปรปักษ์ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่คุ้มครอง
- ▶ ชุมชนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญต่อนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง รวมทั้งไม่เห็นว่าคุณค่าที่ได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติและแหล่งมรดกโลกคิลิมันจาโร และ
- ▶ หน่วยงานหลัก 3 หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่คุ้มครอง ‘ไม่มีการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ’ ทำให้จำเป็นต้องมีการประสานงานและการจัดการพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในขณะเดียวกัน ความกดดันจากประชากรและความต้องการทรัพยากรธรรมชาติที่มีเพิ่มมากขึ้นมีผลให้ระบบนิเวศภูเขาอันเปราะบางของคิลิมันจาโรมีสภาพที่เสื่อมโทรมลง ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลเสียย้อนกลับไปยังชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงและในลุ่มน้ำโดยกว้าง

เช่นเดียวกับในกรณีของยอดเขาเคนยา (กรณีศึกษาที่ 7) องค์ประกอบหลักในการทำการประเมินขั้นพื้นฐานสำหรับ COMPACT ในคิลิมันจาโรคือการสำรวจทางอากาศซึ่งทำขึ้นในปี พ.ศ. 2544 โดยได้วิเคราะห์สถานะภาพการปกคลุมของป่าไม้บนภูเขา จากการสำรวจทำให้เห็นถึงระดับของภัยคุกคามต่อป่าไม้บนยอดเขาคิลิมันจาโรตามที่ผู้นำชุมชนได้บอกไว้ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อใช้วิธีการเสนอข้อมูลที่เห็นได้ด้วยตา COMPACT โดยความร่วมมือกับพันธมิตรอื่นๆ ได้ตีพิมพ์ผลการสำรวจนี้ในปี พ.ศ.2545 และได้เปิดตัวหนังสือเล่มนี้ในงานซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้กำหนดนโยบาย ผู้ให้ทุนต่างๆ และสื่อ สืบเนื่องจากการผลการสำรวจนี้รัฐบาลได้ตัดสินใจขยายอาณาเขตของอุทยานแห่งชาติให้ครอบคลุมพื้นที่ป่ามากขึ้นโดยเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การอนุรักษ์ที่กว้างขึ้น และเพื่อลดความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายพื้นที่ป่าสงวนนี้ COMPACT ได้ตัดสินใจมุ่งเน้นให้มีการทำงานในพื้นที่เหล่านี้ภายใต้โครงการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Conservation and Development Projects: ICDPs) ซึ่ง COMPACT ได้ให้การสนับสนุนในภูมิภาคยอดเขาคิลิมันจาโร

การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นร่วมในการประเมินขั้นพื้นฐานเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญ หลังจากนั้นอีกหลายปี COMPACT ได้ช่วยสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการทั่วไป (General Management Plan: GMP) สำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งมรดกโลกคิลิมันจาโร ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดต่อไปในบทที่ 4

การสำรวจทางอากาศ

การสำรวจทางอากาศเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการประเมินขั้นพื้นฐาน โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ซึ่งมองเห็นได้และเป็นปัจจุบัน รวมทั้งคุณค่าและภัยคุกคามต่างๆ ต่อพื้นที่ ในพื้นที่หลายแห่ง การที่พื้นที่มีขอบเขตทางภูมิศาสตร์กว้าง มีพื้นผิวที่กั้นคั่น และเข้าถึงได้อย่างจำกัด ทำให้ไม่สามารถทำการสำรวจภาคพื้นดินโดยครอบคลุมได้ สำหรับสิ่งแวดล้อมทางทะเลและพื้นที่ที่เป็นรอยต่อของแผ่นดินและทะเล การสำรวจภาคพื้นดินในพื้นที่บริเวณกว้าง เช่นนี้ นับเป็นความท้าทายซึ่งต้องอาศัยระยะเวลายาวนานในการทำให้สำเร็จ ซึ่งการสำรวจทางอากาศแม้จะมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าแต่ก็มีข้อดีที่เหนือกว่าการสำรวจภาคพื้นดิน ซึ่งรวมทั้ง: (1) สามารถทำได้โดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (2) สามารถครอบคลุมบริเวณที่ต้องการสำรวจได้มากกว่า รวมทั้งบอกตำแหน่งที่มีการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ผิดกฎหมายแม้ในพื้นที่ที่ห่างไกลและ

ไม่สามารถเข้าถึงได้ (3) เป็นวิธีการที่ไม่มีผลกระทบจากสภาพพื้นดิน และมีผลเพียงเล็กน้อยจากสภาพภูมิอากาศ การสำรวจทางอากาศ³³ เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูลในเวลานั้นๆ เกี่ยวกับพื้นที่ ลักษณะของภูมิทัศน์ และผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ รวมทั้งพื้นที่ที่มีการเสื่อมสภาพ ซึ่งให้เห็นภัยคุกคามต่อพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ที่สำคัญเครื่องมือนี้ให้ภาพที่ชัดเจนและเห็นได้ด้วยตาซึ่งช่วยให้เห็นภาพของภัยคุกคามต่อพื้นที่ตามที่ได้อธิบายไว้ในกรณีศึกษาที่ 6 จากสหสาธารณรัฐแทนซาเนีย

33 เมื่อเริ่มเปิดตัวโครงการ COMPACT นั้น ยังไม่ได้มีเครื่องมือเช่น Google Earth ให้ใช้อย่างแพร่หลาย ในปัจจุบันแม้ว่า Google Earth จะสามารถให้ข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ได้แต่ก็ยังมิใช่ข้อจำกัดอยู่ หากเป็นไปได้การทำการสำรวจทางอากาศจะช่วยให้สามารถรวบรวมข้อมูลโดยละเอียดในปัจจุบันเกี่ยวกับพื้นที่ได้

อุทยานแห่งชาติคิลิมันจาโร (ประเทศแทนซาเนีย)

© EVERGREEN

กรณีศึกษาที่ 7: การสำรวจทางอากาศบนยอดเขาเคนยา (ประเทศเคนยา)

บนยอดเขาเคนยา COMPACT และพันธมิตรได้ทำการสำรวจทางอากาศเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม การสำรวจทางอากาศทำโดยใช้อากาศยานบินในระดับต่ำโดยตัดผ่านเหนือพื้นที่ทั้งหมดของภูเขา โดยบินในรูปแบบตารางทำให้สามารถระบุพื้นที่ที่เสื่อมโทรมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และสามารถระบุตำแหน่งได้อย่างแม่นยำโดยใช้ระบบ GPS ข้อมูลเหล่านี้ถูกตรวจสอบแบบสามเส้าโดยการใช้อินโฟลจากภาพถ่ายจากดาวเทียม ข้อมูลจากองค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ ทำให้ได้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับพื้นที่ที่เสื่อมโทรมและช่วยให้

COMPACT และผู้จัดการพื้นที่ที่สามารถสื่อสารเกี่ยวกับภัยคุกคามต่างๆ เหล่านี้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระหว่างกระบวนการวางแผนและในการเริ่มนำแผนการจัดการของยอดเขาเคนยามาดำเนินการจากความสำเร็จในการสำรวจทางอากาศในการประเมินขั้นพื้นฐานที่ยอดเขาเคนยาทำให้เครื่องมือนี้กลายเป็นวิธีการมาตรฐานสำหรับการตรวจวัดผลกระทบจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนแหล่งมรดกโลกยอดเขาเคนยาในช่วงเวลาต่างๆ และได้มีการนำวิธีการนี้มาใช้ในลุ่มน้ำที่สำคัญอื่นๆ ของประเทศอีกด้วย

4

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

อุทยานแห่งชาติ/ป่าธรรมชาติ ยอดเขาเคนยา (ประเทศเคนยา)
© OUR PLACE

4.1 คำนำ

เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ของแหล่งมรดกโลก เนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนการจัดการในช่วงวัฏจักรของแหล่งมรดกโลก ซึ่งแท้จริงแล้ว 'ขั้นตอน' นี้เป็นระยะเวลาตลอดชีวิตของแหล่งมรดก เนื่องจากเป็นระยะเวลา

เวลาต่อเนื่องไม่มีเวลาที่สิ้นสุดในอนาคตในการปกป้องแหล่งมรดกโลกให้คงอยู่เป็นการถาวร ในการทำหน้าที่เพื่อให้การดูแลทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกเพื่อส่งมอบสู่ชนรุ่นหลังนั้น จำเป็นต้องมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพและการกำกับดูแลที่ดี ดังที่ได้ระบุไว้ใน Operational Guidelines (คู่มือปฏิบัติงาน) (WHC, 2013b, วรรคที่ 111) ว่าในระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการให้พันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นความเข้าใจอย่างถ่องแท้ที่มีร่วมกันโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกๆ ฝ่ายต่อทรัพย์สินที่เป็นมรดก และอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือได้และอธิบายได้อย่างชัดเจนถึงการทำงานของระบบการจัดการ ซึ่งระบบการจัดการเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลัก 'ธรรมาภิบาล' นั่นคือการกำกับดูแลที่มีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาในบทนี้จะให้แนวทางซึ่งมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของ COMPACT ว่าจะสามารถบูรณาการประเด็นที่เป็นข้อกังวลของของชุมชนให้เข้ากับการจัดการและการกำกับดูแลในระดับพื้นที่ได้อย่างไร แต่เนื่องจากการให้รายละเอียดแนวทางการปฏิบัติอย่าง เป็นขั้นตอนในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ยู่เหนือขอบเขตของเอกสารเล่มนี้ เนื้อหาในบทนี้จึงจำกัดเพียงข้อมูลซึ่งสามารถหาได้จากเอกสาร Enhancing our Heritage Toolkit (เครื่องมือเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพมรดกโลก) และ Open Standards for the Practice of Conservation (มาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการอนุรักษ์) (ดูภาคผนวก) เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเครื่องมือที่น่าจะเป็นประโยชน์จากเอกสารดังกล่าว โดยเนื้อหาในบทนี้จะมุ่งเน้นไปที่เครื่องมือในการนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ โครงสร้างการกำกับดูแลที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้าง และการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนในการดูแลแหล่งมรดกโลกและภูมิทัศน์ที่อยู่โดยรอบ เนื้อหาในบทนี้ยังกล่าวโดยสังเขปถึงวิธีการให้เงินทุนสนับสนุนในระดับภูมิทัศน์ซึ่งเสริมด้วยกิจกรรมการแลกเปลี่ยนและการสร้างขีดความสามารถว่าจะสามารถสามารถกระตุ้นและรักษาไว้ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ได้อย่างไร ทั้งนี้ ในบทที่ 6 จะเสนอตัวอย่างของโครงการริเริ่มที่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์ที่ดีขึ้นกับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน

4.2 ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง

ดังที่ได้อภิปรายไว้แล้วในบทที่ 1 การทำให้การบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นประเด็นซึ่งได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นและมีความสำคัญเร่งด่วน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มในระดับโลกเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองในทุกๆ รูปแบบ ซึ่งคำว่า 'ประสิทธิภาพในการจัดการ' นั้น สะท้อนให้เห็นถึงใจความหลัก 3 ประการ ในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่:

- ▶ การออกแบบประเด็นซึ่งสัมพันธ์กับพื้นที่และระบบพื้นที่คุ้มครองแต่ละแห่ง
- ▶ ความพอเพียงและความเหมาะสมของระบบและกระบวนการต่างๆ ในการจัดการ
- ▶ การถ่ายทอดวัตถุประสงค์ของพื้นที่คุ้มครอง รวมทั้งการอนุรักษ์คุณค่าต่างๆ

คณะกรรมการสากลว่าด้วยพื้นที่คุ้มครอง (World Commission on Protected Areas: WCPA) ภายใต้ IUCN (IUCN-WCPA) ได้พัฒนากรอบการทำงานเพื่อการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง โดยเป็นไปตามกระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่แตกต่างกัน 6 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำบริบทเกี่ยวกับคุณค่าและภัยคุกคามที่มีอยู่ 2) การดำเนินการวางแผน 3) การจัดสรรทรัพยากร 4) การลงมือดำเนินการตามข้อปฏิบัติ (กระบวนการ) ในการจัดการ 5) การสร้างผลลัพธ์ ซึ่งจะนำไปสู่ 6) ผลกระทบหรือผลที่เกิดขึ้นตามมาในภายหลัง (Hockings และคณะ, 2006) กรอบการทำงานนี้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายให้เป็นมาตรฐานสากลสำหรับแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด ซึ่งมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะนำไปปรับ

ใช้ได้กับพื้นที่คุ้มครองหลากหลายประเภทซึ่งมีคุณค่าทางธรรมชาติตลอดจนคุณค่าทางวัฒนธรรม

เครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของกรอบการทำงานที่พัฒนาโดย WCPA ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้กับผู้ดูแลพื้นที่เพื่อใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการสำหรับแหล่งมรดกโลก (ดูกล่องข้อความที่ 9) แนวทางดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนา และตระหนักถึงประเด็นต่างๆ ที่ส่งผลต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงหรือในพื้นที่แหล่งมรดกโลก ด้วยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงถูกระบุให้เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ เช่น ในการระบุคุณค่าของพื้นที่ การจัดลำดับภัยคุกคาม การระบุความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการจัดทำแผนการจัดการสำหรับพื้นที่ รวมถึงคำถามต่างๆ เช่นว่าการออกแบบพื้นที่นั้นจะก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนมากเพียงไร และในการจัดทำแผนการจัดการของพื้นที่ว่า ได้มีการพิจารณาถึงความต้องการและความสนใจของชุมชนท้องถิ่นและชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ภายในหรือบริเวณโดยรอบพื้นที่ด้วยแล้วหรือไม่

เครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายโดยผู้ดูแลพื้นที่ทั่วโลก และยังเป็นเอกสารอ้างอิงที่สำคัญสำหรับการจัดการมรดกโลก ควบคู่กันกับเอกสาร Managing Natural World Heritage (การจัดการมรดกโลกทางธรรมชาติ) (WHC, 2012a)

กล่องข้อความที่ 9: เครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit

เอกสาร Enhancing our Heritage Toolkit (เอกสารมรดกโลกที่ 23) เป็นเครื่องมือซึ่งจัดทำขึ้นโดย IUCN-WCPA และศูนย์มรดกโลกยูเนสโก บนพื้นฐานของกรอบการทำงานของ IUCN-WCPA เพื่อการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครองต่างๆ โดยการสนับสนุนข้อมูลจากผู้จัดการพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ในแหล่งมรดกโลกในทวีปแอฟริกา เอเชียใต้ อเมริกากลาง ซึ่งได้รับการตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ เอกสารนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 12 รายการ เพื่อใช้ในการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของประสิทธิภาพในการจัดการแหล่งมรดกโลก เพื่อให้เห็นภาพว่าพื้นที่ได้มีการบริหารจัดการที่ดีเพียงไรในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เครื่องมือเหล่านี้ ได้แก่:

เครื่องมือที่ 1: การระบุคุณค่าของพื้นที่และวัตถุประสงค์ในการจัดการ – ระบุและจัดทำรายการคุณค่าหลักของพื้นที่ และวัตถุประสงค์ในการจัดการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยในการตัดสินใจถึงสิ่งที่ต้องเฝ้าติดตามและวิเคราะห์ในระหว่างการประเมิน

เครื่องมือที่ 2: การระบุภัยคุกคามต่างๆ – ช่วยให้ผู้จัดการพื้นที่สามารถรวบรวมและรายงานความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชนิดและระดับของภัยคุกคามที่มีต่อพื้นที่ และจัดการเพื่อเตรียมรับมือ

เครื่องมือที่ 3: ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ – ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ และความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่

เครื่องมือที่ 4: ทบทวนบริบทในระดับประเทศ – เพื่อช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับนโยบายระดับประเทศและระดับนานาชาติ กฎระเบียบต่างๆ และการดำเนินการของภาครัฐ ว่ามีผลต่อพื้นที่อย่างไร

เครื่องมือที่ 5: การประเมินแผนการบริหารจัดการ – ประเมินความเพียงพอของเอกสารการวางแผนหลักซึ่งใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่

เครื่องมือที่ 6: การออกแบบการประเมิน – ประเมินแผนการออกแบบพื้นที่ และวิเคราะห์ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต กว่าจะมีผลอย่างไรต่อขีดความสามารถของผู้จัดการในการดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของพื้นที่

เครื่องมือที่ 7: การประเมินความต้องการและสิ่งที่ต้องใช้ในการจัดการ – ประเมินเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ในปัจจุบันโดยเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่ที่ต้องการ และงบประมาณในปัจจุบันกับงบประมาณที่ต้องการให้มีการจัดสรร

เครื่องมือที่ 8: การประเมินกระบวนการบริหารจัดการ – ระบุแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดและมาตรฐานที่ต้องการสำหรับกระบวนการบริหารจัดการ และให้คะแนนผลการปฏิบัติงานโดยเทียบกับมาตรฐานดังกล่าว

เครื่องมือที่ 9: การประเมินการดำเนินงานตามแผนการจัดการ – แสดงความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนบริหารจัดการ (เอกสารการวางแผนหลักอื่นๆ) ทั้งโดยทั่วไปและสำหรับแต่ละองค์ประกอบของแผน

เครื่องมือที่ 10: ตัวชี้วัดผลลัพธ์ของงาน/พื้นที่ – ประเมินความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายของแผนการดำเนินงานประจำปี และตัวชี้วัดอื่นๆ สำหรับผลลัพธ์

เครื่องมือที่ 11: การประเมินผลการบริหารจัดการ – ตอบคำถามที่สำคัญที่สุดว่าพื้นที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ในการรักษาไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของนิเวศวิทยา สัตว์ป่า คุณค่าทางวัฒนธรรม และภูมิทัศน์ เป็นต้น หรือไม่

เครื่องมือที่ 12: ทบทวนผลจากการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ – สรุปผลที่ได้รับเพื่อช่วยในการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการบริหารจัดการโดยตอบสนองต่อผลที่ได้

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือต่างๆ และการประยุกต์ใช้ได้ที่ Hockings และคณะ (2008)

4.3 การนำชุมชนให้เข้าร่วมในการวางแผนการจัดการ

การจัดทำแผนการจัดการ

เอกสารคู่มือ Managing Natural World Heritage (WHC, 2012a) ได้ระบุขั้นตอนต่างๆ สำหรับกระบวนการทั่วไปเพื่อจัดทำแผนการจัดการ ขั้นตอนเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่และบริบทของนโยบายในระดับประเทศ ขั้นตอนดังกล่าวประกอบด้วย:

- ▶ การจัดทำแผนการทำงาน
- ▶ การตกลงเรื่องกรอบเวลา
- ▶ การกำหนดและระบุทรัพยากรที่ต้องการสำหรับการปฏิบัติงานตามแผน
- ▶ การนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีส่วนร่วมในกระบวนการ

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

- ▶ การจัดทำขั้นตอนในการอนุมัติ
- ▶ การพิจารณาวิธีการปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง

ตามที่ได้กล่าวไว้ในคู่มือนี้ องค์ประกอบหลักของแผนการจัดการ (นอกเหนือไปจากองค์ประกอบอื่นๆ) เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่ความสามารถที่รองรับได้ ทรัพยากร และอื่นๆ) ได้แก่ องค์ประกอบ

เกี่ยวกับคุณค่าของพื้นที่ วัตถุประสงค์ในการจัดการ แรงกดดัน เป้าหมาย ตัวชี้วัด และกลยุทธ์และการดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งตารางที่ 2 ได้สรุปองค์ประกอบเหล่านี้ พร้อมทั้งยกตัวอย่างบางประการเพื่อให้เห็นว่าผู้กระทำ (actor) ในท้องถิ่น (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ถือครองสิทธิ์) จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในองค์ประกอบของกระบวนการวางแผนการจัดการได้อย่างไร

เขียนก้านเป็นพื้นที่อันอุดมไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรมของชาวพื้นเมืองมายันจากอดีตสู่ปัจจุบัน (ประเทศเม็กซิโก)
© SGP Archives

ตารางที่ 2: องค์ประกอบหลักของแผนการจัดการแหล่งมรดกโลกและทางเลือกในการนำให้ชุมชนมีส่วนร่วม

<p>คุณค่าและวัตถุประสงค์ คำประกาศที่ระบุอย่างชัดเจนถึงผลลัพธ์ที่ต้องการจากการบริหารจัดการ ไปจนถึงคำประกาศคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล (Statement of Outstanding Universal Value) ตลอดจนคุณค่าที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก</p>	<p>ในช่วงการประเมินขั้นพื้นฐานและ/หรือการเตรียมการเสนอชื่อ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการจัดทำข้อความที่ระบุคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล คนเหล่านี้ช่วยระบุคุณค่าทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม (ตลอดจนคุณค่าอันไม่อาจจับต้องได้) ของพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญในระดับท้องถิ่นและกว้างกว่านั้น ซึ่งไม่ได้เป็นคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล</p> <p>จากการปรึกษาหารือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียท้องถิ่นนำเสนอมุมมองของตนในด้านความครบถ้วนสมบูรณ์ (ตามที่เหมาะสม) และความเป็นของแท้ดั้งเดิมของคุณค่าของพื้นที่</p> <p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นระบุบริการของระบบนิเวศที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่นและในภูมิภาคโดยกว้าง (เช่นในระดับลุ่มน้ำ) และกำหนดกรอบสำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดการสำหรับพื้นที่</p>
<p>แรงกดดัน รายละเอียดภัยคุกคามต่างๆ ที่มีต่อพื้นที่ซึ่งได้จากการประเมินในช่วงการวางแผน และ/หรือการประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นทบทวนข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินขั้นพื้นฐาน (เช่นจากการสำรวจทางอากาศ) และช่วยตีความหากมีการบ่งชี้ถึงแรงกดดันต่อพื้นที่</p> <p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดลำดับภัยคุกคาม</p> <p>ในระยะยาวผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นทบทวนการประเมินประสิทธิภาพของการจัดการและช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามที่มีต่อพื้นที่และคุณค่าของพื้นที่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต</p>
<p>ลักษณะของเป้าหมาย เป้าหมายการบริหารจัดการที่ชัดเจนและสามารถวัดค่า โดยมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์โดยรวมของพื้นที่และปกป้องคุณค่าของพื้นที่ รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับ คุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล</p>	<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นช่วยในการระบุเป้าหมายในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงเป้าหมายทางความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม</p> <p>จากการทำแผนที่ การสัมภาษณ์ และวิธีการอื่นๆ ได้มีการรวบรวมภูมิปัญญาดั้งเดิมในเรื่องทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ทั้งภายในและโดยรอบพื้นที่ (รวมถึงมรดกที่มีคุณค่าอันไม่อาจจับต้องได้)</p>
<p>ตัวชี้วัดสำหรับเป้าหมาย รายการของตัวชี้วัดสำหรับเป้าหมายที่เห็นชอบร่วมกันว่าสามารถใช้ในการติดตามตรวจสอบความสำเร็จในการบริหารจัดการได้ และทำให้ แผนการจัดการมีประสิทธิภาพ</p>	<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นช่วยในการระบุตัวชี้วัดที่สำคัญสำหรับเป้าหมายด้านการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาดั้งเดิมเกี่ยวกับพื้นที่และประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่สามารถนำมาใช้ในการเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมได้</p>
<p>กลยุทธ์และการดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการ แผนซึ่งได้มาจากการพิจารณาสถานะภาพของเป้าหมาย/ตัวชี้วัด (เช่น การตอบสนองต่อภัยคุกคาม และโอกาสต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นได้)</p>	<p>ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการแบบดั้งเดิมและโครงสร้างการกำกับดูแลเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงกฎหมายจารีตและสถาบันต่างๆ</p> <p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นช่วยจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการสำหรับพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นกระบวนการในระดับพื้นที่ ภัยคุกคาม และโอกาสต่างๆ</p> <p>จากแบบจำลองเชิงหลักการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นช่วยในการจัดทำกลยุทธ์สำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ โดยระบุและจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินการใดๆ ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและเป้าหมายอื่นๆ</p>

ที่มา: คู่มือ Managing Natural World Heritage (WHC, 2012a) <http://whc.unesco.org/en/managing-natural-world-heritage/>

มีวิธีการหลายอย่างในการทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำองค์ประกอบเหล่านี้ในแผนการจัดการพื้นที่คุ้มครอง แผนงานซึ่งอยู่ในคู่มือ Enhancing our Heritage Toolkit สามารถนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากชุมชนเพื่อใช้สำหรับการวางแผนและในการทบทวนแผนการจัดการที่มีอยู่แล้ว กรอบในการวางแผนโครงการที่ใช้โดย COMPACT มีด้วยกัน 3 ประการ คือ การประเมินขั้นพื้นฐานแบบจำลองเชิงหลักการ และกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ ซึ่งกรอบการวางแผนเหล่านี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการนำไปให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยชุมชนนับตั้งแต่การเริ่มต้นวางแผน

และในการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้สำหรับโครงการริเริ่มในระดับภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ กรอบการวางแผนนี้ยังสามารถนำไปใช้เพื่อช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการบริหารจัดการสำหรับพื้นที่ได้ด้วย เนื้อหาในบทที่ 3 ได้อภิปรายเกี่ยวกับการประเมินขั้นพื้นฐาน ส่วนกรอบการวางแผนอีกสองประการจะอธิบายโดยละเอียดต่อไปในบทที่ 8 และ 9 (หน้า 56 และ 57) จะแสดงให้เห็นตัวอย่างของประสบการณ์ของ COMPACT ในการนำชุมชนให้เข้าร่วมในการจัดทำแผนการบริหารจัดการในพื้นที่ต่างๆ

4.4 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำกับดูแลแหล่งมรดกโลก

การกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครอง

ในระยะยาวแล้ว การให้การดูแลแหล่งมรดกโลกอย่างมีประสิทธิภาพสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกัน คือการบริหารจัดการและการกำกับดูแล แม้ว่าทั้งสองอย่างจะมีความใกล้เคียงกันมากแต่เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบสองประการนี้ กล่าวคือ การบริหารจัดการเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมาย การลงมือทำ และผลลัพธ์ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง (Hockings และคณะ, 2008) ส่วนการกำกับดูแลนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและอำนาจ ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์ซึ่งนำไปสู่การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและมีความชอบธรรม (กล่องข้อความที่ 10) และดังที่ได้อธิบายเรื่องนี้ไว้แล้วในเอกสารแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดของ IUCN (IUCN Best Practice Guideline) การประเมินการกำกับดูแลในพื้นที่คุ้มครองใดๆ ควรมีการพิจารณาถึงทั้ง ‘รูปแบบ’ และ ‘คุณภาพ’ ของการกำกับดูแล ซึ่งหลักการของการกำกับดูแลที่ดีควรครอบคลุมไปถึงการพิจารณาเกี่ยวกับความชอบธรรมและการแสดงความคิดเห็น ทิศทาง สมรรถภาพ การตรวจสอบได้ ความเสมอภาค และสิทธิ³⁴

กล่องข้อความที่ 10: การกำกับดูแลและพื้นที่คุ้มครอง

การกำกับดูแลเป็นเรื่องของหลักการ นโยบาย และกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการตัดสินใจ องค์ประกอบเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองเป็นอย่างมาก:

‘เมื่อไรก็ตามที่มีการตัดสินใจและมีการใช้อำนาจตามหน้าที่ แสดงว่าได้มีการกำกับดูแลเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความจริงทั้งสำหรับการจัดการสำหรับทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วไปและเป็นการเฉพาะสำหรับพื้นที่คุ้มครอง อำนาจและขีดความสามารถในการตัดสินใจมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ ค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ และการได้มาและรักษาไว้ซึ่งการสนับสนุนต่างๆ ทั้งทางด้านการเงิน การเมือง หรือจากชุมชนทั้งในและโดยรอบพื้นที่คุ้มครองที่อยู่ภายใต้ข้อสงสัย กระบวนการในการทำความเข้าใจและการปรับปรุงการกำกับดูแลนับเป็นหัวใจของการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ’

ที่มา: Borrini-Feyerabend และคณะ (2013)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาแนวคิดที่สำคัญในทศวรรษก่อนหน้านี้นี้ได้กลายเป็นกรอบการทำงานสำหรับการกำกับดูแลพื้นที่

คุ้มครอง ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่เข้าใจกันอย่างแพร่หลายว่าพื้นที่คุ้มครองทุกรูปแบบ ทั้งที่ได้รับการคุ้มครองอย่างเข้มงวดไปจนถึงพื้นที่ซึ่งอนุญาตให้นำทรัพยากรออกไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถพบได้ในการกำกับดูแลหลายๆ ประเภทเท่าที่สามารถเป็นไปได้ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ การกำกับดูแลโดยภาครัฐ การกำกับดูแลร่วมกัน การกำกับดูแลโดยภาคเอกชน และการกำกับดูแลโดยชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น (Dudley, 2008; Borrini-Feyerabend และคณะ, 2013) ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นการแบ่งประเภทของการจัดการดูแลพื้นที่คุ้มครองโดย IUCN ออกเป็น 6 ประเภท ซึ่งตารางเมตริกซ์พื้นที่คุ้มครองนี้ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการจำแนกประเภทและวางแผนการดำเนินงาน

ทั้งนี้ ผู้กระทำ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลประกอบไปด้วยผู้ถือครองสิทธิ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้มีส่วนที่ต่างๆ (ดูคำอธิบายในหน้า 36) ความแตกต่างนี้มีความสำคัญในการดำเนินการโดยใช้แนวทาง ‘ฐานสิทธิ’ ในการอนุรักษ์และการพัฒนาต่างๆ อันเป็นไปตามปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองและตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ

ประเภทของการกำกับดูแลที่หลากหลายในระดับภูมิทัศน์

เช่นเดียวกับพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ แหล่งมรดกโลกสามารถมีประเภทของการกำกับดูแลได้หลายอย่าง โดยทั่วไปแล้ว แนวทางภูมิทัศน์ทำให้การทำงานกันพื้นที่กว้างกว่าขอบเขตของพื้นที่แหล่งมรดก โดยรวมไปถึงบริเวณพื้นที่เล็กๆ หลายผืนโดยรอบซึ่งอาจอยู่ภายใต้การกำกับดูแลที่แตกต่างกัน การขยายการอนุรักษ์ไปสู่ภูมิทัศน์ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจึงมีความเกี่ยวข้องกับผู้กระทำหลายฝ่าย ได้แก่ เจ้าของที่ดิน องค์กรต่างๆ และหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง จึงอาจต้องการการกำกับดูแลรูปแบบใหม่ หนึ่งในแบบจำลองที่ได้มีการจัดทำขึ้นเป็นการกำกับดูแลแบบเครือข่าย ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการจัดตั้งเครือข่ายในการร่วมมือและกระตุ้นการทำงานร่วมกันของพันธมิตรต่างๆ อีกทั้งยังมีการสร้างความร่วมมือและความเห็นชอบร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในการสร้างและช่วยให้ความยั่งยืนของเครือข่าย (Laven และคณะ, 2015)

มีสิ่งสำคัญที่พึงระลึกไว้เสมอว่าพื้นที่คุ้มครองส่วนใหญ่นั้นไม่สามารถอยู่ภายใต้การกำกับดูแลรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้อย่างสมบูรณ์ ประเภทของการกำกับดูแลซึ่งใช้ในพื้นที่ใดๆ จึงสามารถมีความหลากหลาย และควรมีความเป็นพลวัตซึ่งปรับเปลี่ยนได้เมื่อเวลาผ่านไป เอกสารแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดโดย IUCN ภายใต้ชื่อ Governance of Protected Areas: From Understanding to Action (Borrini-Feyerabend และคณะ, 2013) ได้นำเสนอไว้อย่างชัดเจนว่าแนวทางที่มีความแตกต่างกันในการตัดสินใจดังกล่าวสามารถเป็นภาวะต่อเนื่องกันได้ โดยแสดงให้เห็นถึงระดับ

34 ตารางซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไร ในช่วงวัฏจักรของพื้นที่คุ้มครอง สามารถดูได้ใน Borrini-Feyerabend และคณะ (2013). https://cmsdata.iucn.org/downloads/governance_of_protected_areas_from_understanding_to_action.pdf

ตารางที่ 3: เมตริกซ์พื้นที่คุ้มครองโดย IUCN – ระบบการจำแนกสำหรับพื้นที่คุ้มครอง โดยจำแนกได้ตามประเภทของการจัดการและรูปแบบในการกำกับดูแล

ประเภทของการจัดการ	รูปแบบในการกำกับดูแล		การกำกับดูแลโดยภาครัฐ			การกำกับดูแลร่วมกัน			การกำกับดูแลโดยภาคเอกชน			การกำกับดูแลโดยชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น	
	กระทรวงของหน่วยงานที่มีหน้าที่ ภายใต้สหพันธรัฐหรือประเทศ	หน่วยงานย่อยของกระทรวง หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่	หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายอำนาจจากรัฐ (เช่น ให้กับองค์กรเอกชน)	การกำกับดูแลข้ามพรมแดน	การกำกับดูแลโดยความร่วมมือ (โดยมีอิทธิพลจากกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน)	การกำกับดูแลร่วมกัน (โดยองค์กรกำกับดูแลสำหรับกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน)	พื้นที่สงวนซึ่งจัดตั้งและดำเนินการโดยเจ้าของที่ดิน	พื้นที่สงวนซึ่งจัดตั้งและดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชนและมหาวิทยาลัย	พื้นที่สงวนซึ่งจัดตั้งและดำเนินการโดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร	พื้นที่สงวนและเขตของชนเผ่าพื้นเมือง – จัดตั้งและดำเนินการโดยชนเผ่าพื้นเมือง	พื้นที่สงวนและเขตของชุมชนท้องถิ่น – จัดตั้งและดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่น		
1ก. แหล่งสงวนธรรมชาติเข้มงวด													
1ข. พื้นที่ธรรมชาติสันโดษ													
2. อุทยานแห่งชาติ													
3. อนุสรณ์สถานธรรมชาติ													
4. พื้นที่สำหรับจัดการที่อยู่อาศัยและสิ่งมีชีวิต													
5. ภูมิทัศน์คุ้มครองทางบกและภูมิทัศน์คุ้มครองทางทะเล													
6. พื้นที่คุ้มครองเพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน													

ภาวะต่อเนื่องในการกำกับดูแลจากมุมมองของหน่วยงานภาครัฐ ต่อผู้ถือครองสิทธิ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น (เช่น เจ้าของที่ดิน หรือชุมชนต่างๆ)

ที่แตกต่างกันของอำนาจ ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ของผู้กระทำแต่ละกลุ่มในพื้นที่คุ้มครอง ในกรณีนี้ พื้นที่คุ้มครองแห่งใดแห่งหนึ่งอาจมีการตัดสินใจที่แตกต่างกันสำหรับบริเวณต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัย เช่น ระดับในการมีส่วนร่วมของผู้ถือครองสิทธิ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นในการตัดสินใจเรื่องอื่นๆ ซึ่งในรูปแบบที่ 4 แสดงให้เห็นการกำกับดูแลที่เป็นภาวะต่อเนื่องกันภายใต้มุมมองของผู้กระทำหลัก 3 กลุ่ม ในพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ถือครองสิทธิ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้การสนับสนุน

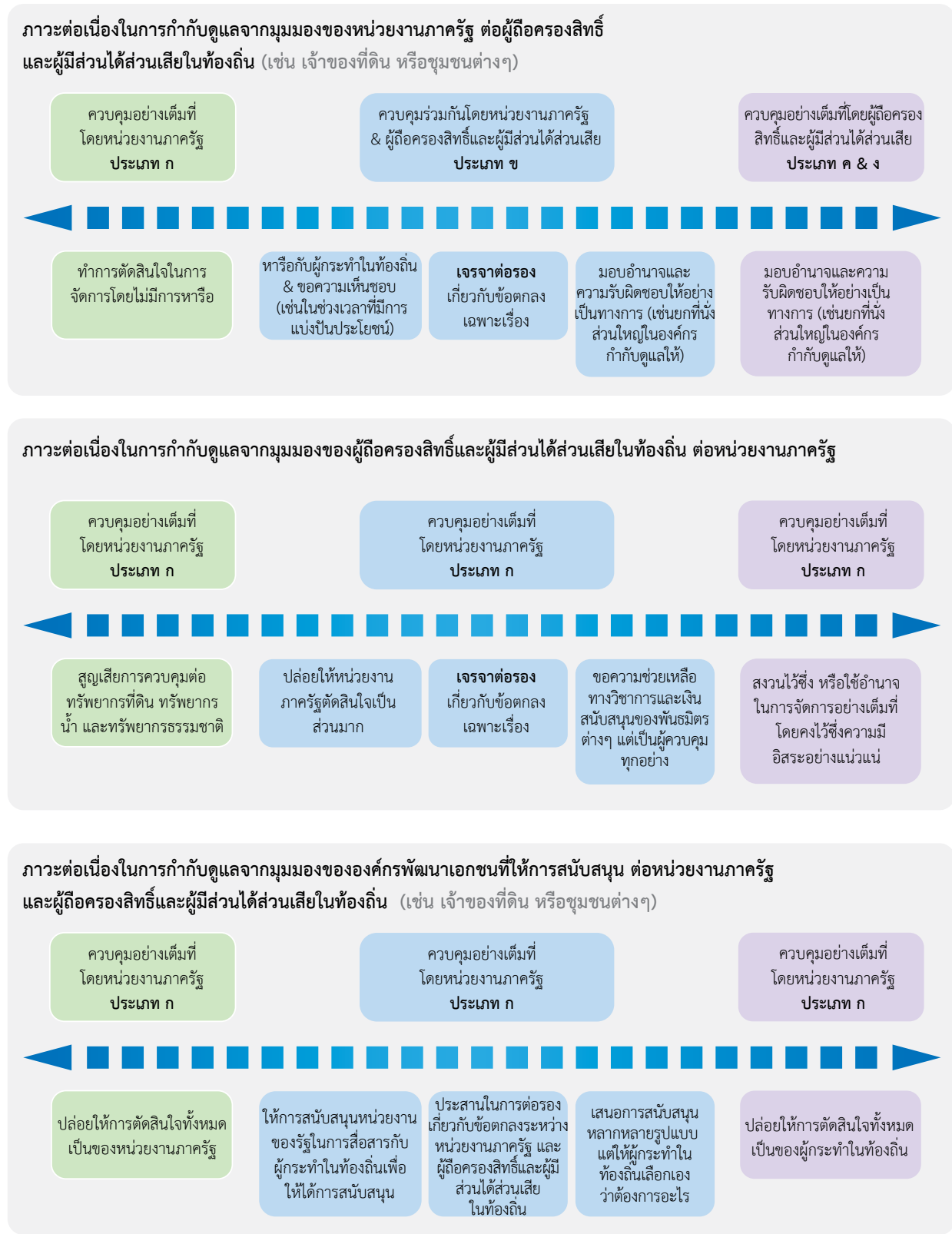
โครงสร้างการกำกับดูแลโดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน

เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการกำกับดูแลที่ดี คือการสร้างองค์กรซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วน

โดยมีหน้าที่ทำให้เกิดการสนทนาหารือ ความร่วมมือ และความเห็นชอบร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกโลก โดยหลักแล้วองค์กรดังกล่าวจะถูกตั้งขึ้นในขั้นตอนการเสนอชื่อและจะได้รับการรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไปในระยะยาว องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นหรือคณะกรรมการที่ปรึกษามีส่วนช่วยในการทำให้มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายฝ่ายได้รับการพิจารณา องค์กรดังกล่าวสามารถจัดเวทีหารือเพื่อช่วยพัฒนาความร่วมมือและเสริมสร้างพันธมิตรในระดับภูมิทัศน์ได้

การจัดตั้งองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น เป็นนวัตกรรมที่สำคัญของแบบจำลอง COMPACT นับตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งขึ้นในศตวรรษก่อนหน้านี้นี้ แม้ในปัจจุบันจะมีองค์กรเพียงไม่กี่แห่งในระดับพื้นที่ที่ได้รับการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ทางบกและภูมิทัศน์ทางทะเล รวมถึงในบริเวณพื้นที่โดยรอบแหล่งมรดกโลก ให้มาทำงานร่วมกัน เนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะขององค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น สามารถดูได้ในบทที่ 2

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

รูปที่ 4: เมตริกซ์พื้นที่คุ้มครองโดย IUCN และรูปแบบของการกำกับดูแลที่ละเอียดขึ้น ในด้านความมีอำนาจ ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ในการกำกับดูแลในพื้นที่คุ้มครอง

ที่มา: Borrini-Feyerabend และคณะ (2013)

บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกันในชุมชนระหว่างชาวประมง ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแผนการบริหารจัดการในพื้นที่คุ้มครองทางทะเลในระบบพื้นที่สงวนแนวปะการังเบลิซ (ประเทศเบลิซ)

© Brent Mitchell

กล่องข้อความที่ 11: องค์กรที่ปรึกษาในท้องถิ่นของ COMPACT ในเขตสงวนชีวมณฑลเซียนก้าน (ประเทศเม็กซิโก)

ในเขตสงวนชีวมณฑลเซียนก้าน ประเทศเม็กซิโก COMPACT ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือก (COMPACT Selection Committee) เพื่อทำหน้าที่ให้การสนับสนุนการทำงาน คณะกรรมการทั้ง 10 ท่าน ซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นตัวแทนของคณะกรรมการระดับประเทศสำหรับ แผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กโดยชุมชน (SGP) จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาข้อเสนอ ตัดสินใจว่าโครงการใดควรได้รับการอนุมัติ และประเมินผลโครงการ ในขณะที่ตัวแทนสมาชิกของคณะกรรมการยังให้การสนับสนุนทางวิชาการกับโครงการตามความสามารถของตนและยังมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการวางแผนและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มโครงการต่างๆ อีกด้วย

กล่องข้อความที่ 12: คณะกรรมการที่ปรึกษาทางทะเลในท้องถิ่นสำหรับเกรทแบรีเออร์รี่ฟ (ประเทศออสเตรเลีย)

ตัวอย่างที่ดีเยี่ยมในการทำงานในพื้นที่ชายฝั่งและพื้นที่ทางทะเลตัวอย่างหนึ่งคือ คณะกรรมการที่ปรึกษาทางทะเลในท้องถิ่น (Local Marine Advisory Committees: LMACs) ของเกรทแบรีเออร์รี่ฟในประเทศออสเตรเลีย โดยได้มีการจัดตั้ง LMACs ขึ้น 12 คณะ ตามพื้นที่ชายฝั่งซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจากชุมชนรวมกว่า 200 ราย มีการวางโครงสร้างคณะกรรมการแต่ละคณะเพื่อให้มีตัวแทนโดยสมมูลจากคนในท้องถิ่นที่เข้าร่วมในการบริหารจัดการหรือในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่คุ้มครองทางน้ำ โดยสมาชิกประกอบไปด้วยตัวแทนของกลุ่มชาวประมงเพื่อการค้าและเพื่อสันทนาการ กลุ่มนักรักบี้ เกษตรกร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว รัฐบาลท้องถิ่น ภาคอุตสาหกรรม และกลุ่มผู้สนใจต่างๆ ตลอดจนกลุ่มชนพื้นเมืองชาวอะบอริจินและชาวเกาะช่องแคบทอเรส

ที่มา: Day และคณะ (2012)

กรณีศึกษาที่ 8: อุทยานแห่งชาติและแหล่งมรดกโลกคิลิมันजारอ (ประเทศแทนซาเนีย)

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2544 COMPACT ในคิลิมันजारอได้สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการวางแผนและการจัดการแหล่งมรดกโลกยอดเขาคิลิมันजारอ ซึ่งผลที่ได้คือการลดลงอย่างมีนัยสำคัญของภัยคุกคามรุนแรงที่เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์ในพื้นที่คุ้มครอง (เช่น ไฟป่า และการลักลอบตัดไม้โดยผิดกฎหมาย) ในขณะที่เดียวกันการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความมั่นคงทางอาหาร การเข้าถึงแหล่งน้ำและการสร้างรายได้

ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 3 ชุมชนท้องถิ่นที่ในเขตภูมิทัศน์โดยรอบอุทยานแห่งชาติและแหล่งมรดกโลกคิลิมันजारอ ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการทำการประเมินขั้นพื้นฐานของ COMPACT ซึ่งริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2554 ด้วยเพราะการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว COMPACT และผู้จัดการดูแลพื้นที่ที่สามารถได้รับข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสภาพการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก และสามารถที่จะระบุภัยคุกคามหลักที่มีต่อระบบนิเวศภูเขา นอกจากนี้ยังได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับที่มาของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับผู้มีอำนาจจัดการในพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งรวมถึงการขาดสารสนเทศเกี่ยวกับกฎระเบียบและนโยบายของอุทยาน แนวความคิดของประชาชนบางส่วนในชุมชนซึ่งคิดว่าพวกเขามีได้รับผลประโยชน์จากพื้นที่คุ้มครอง และปัญหาที่มีมูลเหตุมาจากแนวทางการจัดการ ‘แบบตำรวจ’ ในการบริหารจัดการและการบังคับใช้กฎระเบียบ การศึกษาเบื้องต้นของ COMPACT ยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของโครงการย้อนกลับไปถึงปี พ.ศ. 2535 ซึ่งหน่วยงานอุทยานแห่งชาติคิลิมันजारอ (Kilimanjaro National Park Authority: KINAPA) ได้มีการแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งให้กับชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นทุนในการให้บริการทางชุมชนและสาธารณูปโภคขั้นมูลฐาน (เช่น โรงเรียน คลินิก สิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องน้ำ) COMPACT พบว่าในขณะที่การพัฒนาเหล่านี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชุมชน แต่กลับไม่ส่งผลสำคัญในระดับครัวเรือน ซึ่งครอบครัวในชุมชนยังคงประสบความยากลำบากในการบรรลุความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพจากที่ดินทำกินที่ถูกแบ่งย่อยเล็กลง ครอบครัวเหล่านี้จึงยังคงเร่งหาแนวทางในการหาแหล่งพลังงานทางเลือกเพื่อใช้สำหรับการประกอบอาหาร การเพิ่มผลผลิตจากการเพาะปลูก ตลอดจนการเพิ่มความสามารถในการผลิตอาหารสัตว์

เพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการประเมินขั้นพื้นฐานในปี พ.ศ. 2549 ทาง COMPACT ได้ช่วยเหลือให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนการจัดการทั่วไป (General Management Plan) สำหรับแหล่งมรดกโลกยอดเขาคิลิมันजारอ ซึ่งทาง COMPACT ได้สนับสนุนโดยการให้ทุนสำหรับการปรึกษาหารือ และให้การสนับสนุนทางด้านทางวิชาการและให้คำปรึกษาในการประชุมต่างๆ ของผู้มีส่วนได้

ส่วนเสีย ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแผนการจัดการทั่วไป ได้นำใช้ ‘กระบวนการมีส่วนร่วม’ กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วน ทั้งผู้นำชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งตัวแทนหน่วยงานบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ จะมีตัวแทนที่พิจารณาจากความเป็นผู้นำในหมู่บ้าน (ซึ่งโดยปกติได้แก่ ผู้ทำหน้าที่เป็นประธานและผู้นำคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับแต่ละหมู่บ้าน) บุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการจัดการประชุมร่วมกับคนในหมู่บ้านของตนเอง และนำเสนอความคิดเห็นจากชุมชนของตนในการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งนำไปสู่การจัดเตรียมแผนการจัดการทั่วไป

แผนการจัดการทั่วไปของอุทยานแห่งชาติคิลิมันजारอ (เอกสารแผนการจัดการ 10 ปี ซึ่งใช้จนกระทั่งปี พ.ศ. 2559) คาดการณ์ถึงการร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งปวง อีกทั้งยังตระหนักถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและการป้องกันทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติ นับตั้งแต่ได้มีการใช้แผนการจัดการทั่วไปของอุทยานแห่งชาติคิลิมันजारอ COMPACT ได้ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมภาคสนามต่างๆ ที่ได้รับรู้ไว้ว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนในแผนการจัดการทั่วไป กิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการปรับปรุงสภาพเส้นทางได้เขาเพื่อหลีกเลี่ยงการกัดเซาะของดินและเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเฝ้าระวังแหล่งมรดกโลกและมรดกเทศกักน้ำที่ภูเขา การศึกษาด้านการอนุรักษ์ การปลูกต้นไม้ การสนับสนุนการดำรงชีพของคนในท้องถิ่น พลังงานทางเลือก และกิจกรรมทางการเกษตร

ยกตัวอย่าง เช่น งานหลักประการหนึ่งในแผนการจัดการทั่วไปของอุทยานแห่งชาติคิลิมันजारอเป็นงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากภาคการท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญทั้งของอุทยานแห่งชาติและเป็นพื้นฐานของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนท้องถิ่น แผนการจัดการทั่วไปยังได้ระบุประเด็นของการเข้าร่วมในด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงและสร้างความหลากหลายในกิจกรรมท่องเที่ยว การแนะนำเส้นทางได้เขาใหม่ และการกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมช่วยริเริ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางนิเวศ หลังจากมีการพัฒนาแผนการจัดการทั่วไปได้ไม่นาน COMPACT ได้สนับสนุนการฟื้นฟู ‘เส้นทาง Machame’ ระยะทาง 18 กิโลเมตร ซึ่งใช้เป็นเส้นทางขึ้นไปที่ยอดเขาคิลิมันजारอและเป็นเส้นทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ โครงการฟื้นฟูเส้นทางของ COMPACT นี้ ช่วยปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพตามเส้นทางของการปีนเขา โดยเป็นการลดการคุกคามจากการกัดเซาะและการเหยียบย่ำ ในขณะที่เดียวกัน ยังเพิ่มความเชื่อมั่นในการมอบประสบการณ์ที่ดีของมารมาเยี่ยมชมนยอดเขาคิลิมันजारอสำหรับนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวอื่นๆ กิจกรรมนี้ก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนในท้องถิ่นเนื่องจากการจ้างแรงงานจากชุมชนท้องถิ่น ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ COMPACT ยังได้สนับสนุนโครงการการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ลูกหาบ และพ่อครัวซึ่งคอยติดตามดูแลนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวอื่นๆ ในอุทยานแห่งชาติ

ที่มา: Kilimanjaro National Park Authority (2006). Kilimanjaro National Park General Management Plan 2015-2006 (แผนการจัดการทั่วไปของอุทยานแห่งชาติคิลิมันजारอ ปี พ.ศ. 2558-2549)

ความพยายามขับเคลื่อนชาวบ้านในระดับรากหญ้า องค์กรผู้รับบริจาคจาก COMPACT ได้ปลูกต้นไม้กว่าหนึ่งล้านต้นในประเทศแทนซาเนีย ซึ่งต้นไม้จำนวนมากได้ปลูกในบริเวณแหล่งภูมิทัศน์ของยอดเขาคิลิมันजारอ © Jessica Brown

กรณีศึกษาที่ 9: อุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา (ประเทศฟิลิปปินส์)

ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดิน ปัวร์โต-ปรินเซซา (PPSRNP) ในประเทศฟิลิปปินส์ COMPACT ได้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองในการพัฒนาแผนการบริหารจัดการและการปกป้องเขตของอุทยาน ตลอดจนให้การสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในการอนุรักษ์คุณค่าของพื้นที่ ด้วยความร่วมมือของระบบนิเวศ ‘ภูเขาถึงทะเล’ ทั้งหมด รวมถึงแม่น้ำใต้ดินที่ไหลตรงสู่ท้องทะเล และพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ ปัวร์โต-ปรินเซซาได้รับการจารึกไว้ในบัญชีรายชื่อมรดกโลกในปี พ.ศ. 2542 พื้นที่คุ้มครองและพื้นที่โดยรอบเป็นดินแดนที่อาศัยสืบทอดต่อกันมาของชนเผ่า Batak และ Tagbanwa ผู้ซึ่งยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้และวิถีการการใช้ทรัพยากรของพวกเขาพึ่งพาความหลากหลายของระบบนิเวศทั้งบนบกและในทะเล

การดำเนินการของ COMPACT ใน Palawan เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2546 โดยการประเมินขั้นพื้นฐานของภูมิทัศน์ทางบกและภูมิทัศน์ทางทะเลในบริเวณและบริเวณโดยรอบอุทยานแห่งชาติปัวร์โต-ปรินเซซา ซึ่งเป็นช่วงที่คณะทำงานได้มีการปรึกษาร่วมกับชุมชนคนพื้นเมืองที่อยู่รอบแหล่งมรดกโลก การประเมินขั้นพื้นฐานได้ระบุถึงภัยคุกคามหลายอย่างที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง รวมถึงการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรในบางพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม และการเก็บของป่า (พืชและสัตว์) โดยไม่มีการควบคุมดูแลทั้งจากบริเวณเขตบก ชายฝั่ง และทะเล การประเมินขั้นพื้นฐานดังกล่าวยังได้ระบุถึงประเด็นของการรุกล้ำและการละเมิดบุกรุกพื้นที่ต่างๆ โดยอำเภอต่างๆ (barangays) ที่มีเขตติดต่อ

กับแหล่งมรดกโลก และได้มีการเสนอให้เขตพื้นที่เหล่านี้ได้รวมอยู่ในกิจกรรมทางเลือกในการครองชีพในอนาคต เพื่อลดภัยคุกคามจากการตัดไม้เถื่อนและการเก็บเกี่ยวผลผลิตอื่นๆ จากป่าไม้

การดำเนินแนวทางตามผลที่ได้รับจากการประเมินพื้นฐานและการหารือร่วมกับชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2547-2546 คณะทำงาน COMPACT ได้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับคณะกรรมการการจัดการพื้นที่คุ้มครอง (Protected Areas Management Board: PAMB) และพันธมิตรอื่นๆ เพื่อให้มั่นใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและชนเผ่าพื้นเมืองในการพัฒนาแผนการจัดการทั่วไปสำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งมรดกโลก COMPACT ได้นำชุมชนท้องถิ่นและชนเผ่าพื้นเมือง รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ มาพิจารณาให้ความเห็นชอบภาพเชิงพื้นที่ในอนาคตร่วมกัน สำหรับพื้นที่ซึ่งเป็น ‘รูปแบบแหล่งมรดกโลกที่มาจากการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการนำของชุมชน’ ด้วยความตั้งใจที่จะค่อยๆ เพิ่มสัดส่วนพื้นที่อุทยาน ‘ภายใต้การคุ้มครองที่เข้มงวด’ ตามแนวความคิดเดิมเมื่อครั้งก่อตั้งอุทยานแห่งชาติ เมื่อได้รับการยอมรับโดย PAMB แผนการจัดการทั่วไปของอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายในการดำเนินงานดังต่อไปนี้:

- ▶ ทำให้มั่นใจได้ว่า แม่น้ำยังคงไว้ซึ่งความสะอาดตามธรรมชาติ และไม่มีมลพิษ และรักษาอัตราการไหลของน้ำด้วยการจัดการพื้นที่รับน้ำทั้งภายในและภายนอกอุทยานแห่งชาติอย่างเหมาะสม

อุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา (ประเทศฟิลิปปินส์)
© Henrique Bente

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

- ▶ อนุรักษ์ระบบนิเวศตามธรรมชาติภายในและภายนอกสวนของแม่น้ำที่ไหลผ่านใต้ดินและในพื้นที่รับน้ำ โดยการเข้ามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่น ผู้มาเยี่ยมชม และภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- ▶ ป้องกันรักษาป่าไม้โดยรอบ เพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตอุทยาน
- ▶ ป้องกันรักษาสายพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์และสายพันธุ์เฉพาะถิ่น

ภารกิจของแผนการจัดการทั่วไปได้ถูกแปลงให้เป็นโครงการ ซึ่งมี 7 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการระบบนิเวศ, การป้องกันรักษาอุทยานและการบังคับใช้กฎหมาย, การวิจัยและการเฝ้าติดตาม, การสร้างสำนึกสาธารณะและความสัมพันธ์กับชุมชน, การจัดการผู้เข้าเยี่ยมชมและการท่องเที่ยว, การบูรณาการระดับภูมิภาค, และการบริหารและการจัดการพัฒนาองค์กร แผนการจัดการทั่วไปประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน - การป้องกันรักษา, การลดผลกระทบ และการพัฒนา - ควบคู่ไปกับการสนับสนุนกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการ, การวิจัย, การสื่อสารและการเสริมสร้างขีดความสามารถ เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของแผนการจัดการทั่วไป กลยุทธ์แหล่งมรดกโลกของ COMPACT มีหลายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันรักษาความสมบูรณ์

ทางนิเวศวิทยาของแหล่งมรดกโลก รวมทั้งการลดการนำออกทรัพยากรธรรมชาติจากพื้นที่ส่วนกลางของอุทยาน การอนุรักษ์พืช/สัตว์บางชนิดภายนอกพื้นที่ การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ว่างเปล่าด้วยการปลูกพืชพื้นเมืองทดแทน

นอกจากการให้ความช่วยเหลือในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดเตรียมแผนการจัดการทั่วไป COMPACT ยังได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ของอุทยานในการกำหนดตำแหน่งที่ตั้งและร่างเส้นเขตแดนของพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งได้มีความคืบหน้าอย่างมากในช่วงหลายปีนับแต่เมื่อถูกกำหนดในครั้งแรก โครงการหนึ่งที่กำลังดำเนินการในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการร่างอาณาเขตที่แท้จริงของอุทยานฯ ตามประกาศของประธานาธิบดี ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อใหม่ให้เป็นอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2532 (ปีเดียวกับที่ได้รับ การขึ้นทะเบียนให้อยู่ในบัญชีมรดกโลก) ซึ่งการร่างอาณาเขตนี้ได้ช่วยให้เกิดการจัดการเขตต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครองอย่างเหมาะสม ในขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของชนเผ่าพื้นเมือง COMPACT ได้ให้การสนับสนุนชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่ ให้คงสิทธิ์ตามจารีตในการใช้ที่ดิน โดยได้รับสิทธิ์ในพื้นที่ดินตามขอบเขตที่บรรพบุรุษเคยได้รับมาแต่เดิม

4.5 กรอบการวางแผน

จากวิธีการต่างๆ ซึ่งได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 2 ได้มีการแนะนำเครื่องมือสำหรับการวางแผนซึ่งมุ่งเน้นไปยังแบบจำลองที่ใช้โดย COMPACT และเนื่องจากองค์ประกอบของแนวทาง COMPACT สามารถก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมากในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ในบทนี้จึงได้อธิบายต่อไปถึงศักยภาพขององค์ประกอบดังกล่าวในการจัดการและการกำกับดูแลแหล่งมรดกโลก

แบบจำลองเชิงหลักการ - ขอบเขต วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการอนุรักษ์

ภายหลังจากการจัดตั้งทีมงานสำหรับโครงการ ทีมงานจะสามารถเริ่มกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่ต้องการทำงานภายใต้โครงการนั้นๆ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้รวมไปถึงการวิเคราะห์และกำหนดขอบเขตทางภูมิศาสตร์หรือประเด็นหัวข้อที่มีความสำคัญสำหรับโครงการ รวมถึงการร่างวิสัยทัศน์ที่สร้างแรงบันดาลใจ กระชับ และไม่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสิ่งที่คาดหวังว่าจะบรรลุในระยะยาว และหลังจากที่มีการเห็นพ้องร่วมกันเกี่ยวกับขอบเขตและวิสัยทัศน์โดยกว้างนี้แล้ว ทีมงานของโครงการจะระบุเป้าหมายในการอนุรักษ์ต่างๆ ภายในพื้นที่ ตลอดจนมุมมองในการสร้างความยั่งยืนที่ดีของผู้คนซึ่งสนับสนุนโดยเป้าหมายเหล่านี้

ผ่านบริการของระบบนิเวศ การใช้แบบจำลองเชิงหลักการจะช่วยให้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างภัยคุกคามและโอกาสต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้คณะทำงานในการพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานระยะยาวในระดับพื้นที่ต่อไป

แบบจำลองเชิงหลักการ เป็นเครื่องมือที่ได้รับการออกแบบขึ้นเพื่อช่วยในการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้ในขั้นตอนการประเมินเบื้องต้นไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ในขั้นตอนของการประเมินขั้นพื้นฐานนั้น คณะทำงานจะทำการระบุวัตถุประสงค์ (หรือเป้าหมาย) ของการอนุรักษ์ ภัยคุกคาม โครงการริเริ่มที่มีอยู่แล้ว และความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนคำถามต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุมชนและสถาบันต่างๆ ในภูมิภาค โดยกว้าง ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เช่นนี้ควรดำเนินการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ตลอดจนมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในพื้นที่ (เช่น สถานะสภาพของประชากรสัตว์ป่าชนิดใดชนิดหนึ่ง) ซึ่งการนำผลที่ได้จากการประเมินขั้นพื้นฐานมาใช้จะช่วยให้คณะทำงานสามารถพัฒนาแบบจำลองเชิงหลักการซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของ:

- ▶ **กระบวนการในระดับพื้นที่** - ซึ่งมีการดำเนินงานในภูมิภาค ทางบกและภูมิภาคทางทะเล
- ▶ **ภัยคุกคาม** - ต่อเป้าหมายด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และ
- ▶ **โอกาส** - สำหรับโครงการที่มีประสิทธิผล

แบบจำลองเชิงหลักการ นับเป็นองค์ประกอบหลักของโครงการริเริ่มที่ใช้แนวทางการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ เพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งหลักการสำคัญตามแนวคิดของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (ดูกล่องข้อความที่ 13) ซึ่งการที่แบบจำลองเชิงหลักการสามารถแสดงให้เห็นว่าโครงการต่างอาจมีอิทธิพลต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ได้อย่างไร ทำให้แบบจำลองเชิงหลักการสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบและการจัดการโครงการ รวมถึงการเฝ้าติดตามและ

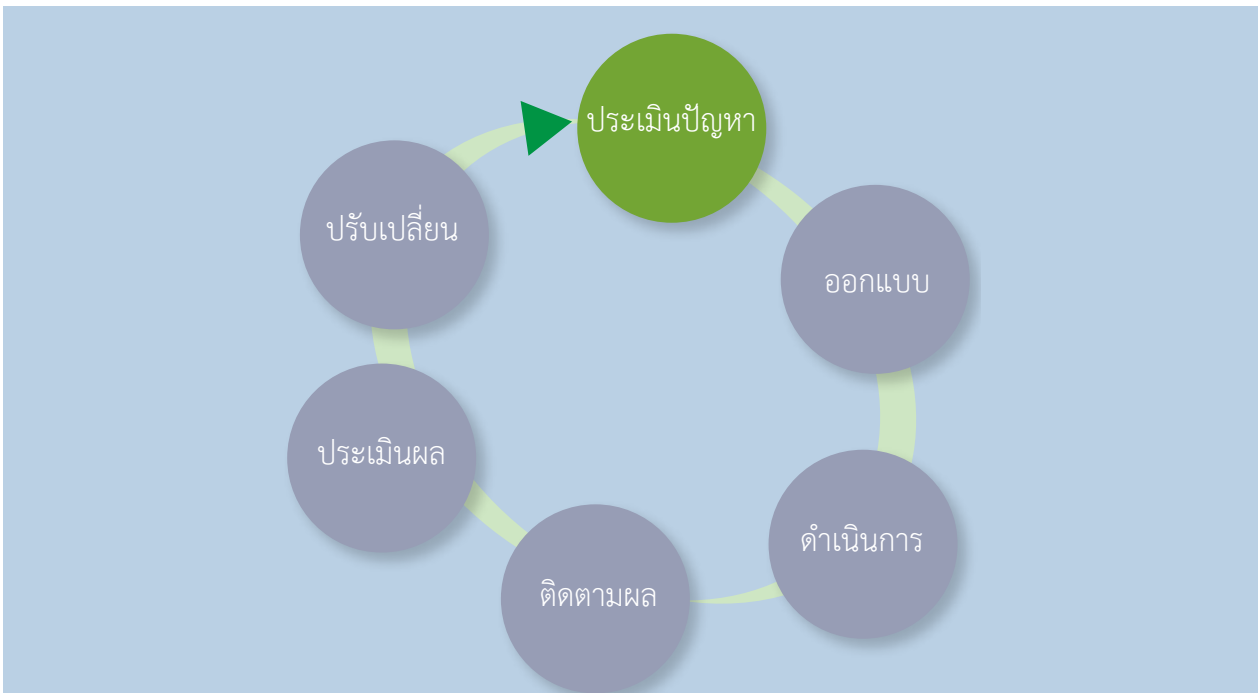
ประเมินผลในอนาคตอีกด้วย (Margolius และ Salafsky, 1998) นอกจากนี้ แบบจำลองเชิงหลักการยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสะท้อน และช่วยให้คณะทำงานสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของการทำงานในขั้นตอนต่างๆ ของโครงการ อีกทั้งยังช่วยในการปรับแผนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และความต้องการที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงได้

แบบจำลองเชิงหลักการที่ดีควรมีลักษณะดังนี้:

- ▶ นำเสนอภาพของสถานการณ์ในพื้นที่โครงการ
- ▶ แสดงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อสถานะของเป้าหมาย
- ▶ นำเสนอเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
- ▶ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและสารสนเทศที่มีความถูกต้องและ
- ▶ เป็นผลจากการดำเนินงานร่วมกันของคณะทำงาน

การสร้างแบบจำลองเชิงหลักการซึ่งจะช่วยให้สามารถเห็นภาพที่ชัดเจนได้นั้นสามารถทำได้หลายวิธี โดยที่ผ่านมามีพันธมิตรเพื่อมาตรการอนุรักษ์ (Conservation Measures Partnership: CMP) ได้จัดทำแนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ไว้ในวิธีการภายใต้ มาตรฐานเปิดสำหรับการปฏิบัติการอนุรักษ์ หรือ Open Standards for the Practice of Conservation (CMP, 2013) ตัวอย่างเช่น ทีมงานอาจใช้วิธีการซึ่งมีเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนในการสร้างแบบจำลองเชิงหลักการ เช่น การช่วยผู้มีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นใช้แผ่นติดบนกระดานและแผนที่อย่างง่ายในการระบุและประเมินภัยคุกคามและโอกาสต่างๆ และในขั้นตอนต่อมาทีมงานอาจใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ในการจัดระบบข้อมูลต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนในรูปแบบแผนผังซึ่งจะช่วยแสดงให้เห็นกระบวนการต่างๆ ในระดับพื้นที่ ภัยคุกคามและโอกาสต่างๆ ซึ่งในภาคผนวกจะกล่าวถึงองค์ประกอบของวิธีการดังกล่าว รวมถึงการสร้างแบบจำลองในคอมพิวเตอร์ด้วยซอฟต์แวร์ Miradi (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ Margolius และ Salafsky, 1998)

กล่องข้อความที่ 13: หลักการของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

การใช้แนวทางการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ สะท้อนให้เห็นแนวคิดของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีการประมวลแบบจำลองที่เป็นเหตุเป็นผลและการวางเค้าโครงของผลที่คาดว่าจะได้รับเข้าด้วยกันกับกระบวนการของการสะท้อนและการวิเคราะห์ ซึ่งท้ายที่สุดจะช่วยในการปรับขั้นตอนการทำงานต่างๆ ในอนาคตของโครงการให้มีความเหมาะสม การใช้กรอบการวางแผนซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญภายใต้หลักของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงนี้ จะช่วยให้ผู้จัดการโครงการสามารถ:

- ▶ วิเคราะห์บริบทของพื้นที่เป้าหมาย
- ▶ สำรวจฐานคติ
- ▶ วางกรอบสมมติฐาน และ
- ▶ ประเมินหลักฐานจากกระบวนการประเมินผลตอบรับซึ่งจะช่วยปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานในขั้นต่อไป

การนำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมาปรับใช้เช่นนี้จะช่วยให้ผู้ทำงานสามารถมองเห็นสถานการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น (และเป็นไปได้) ในอนาคต โดยมีพื้นฐานจากการวางฐานคติเกี่ยวกับสถานการณ์ ณ เวลานั้นและศักยภาพที่มีอยู่ กระบวนการนี้เป็นแนวทางแบบ 'ความคิด-ปฏิบัติ' โดยมีทฤษฎีการวิเคราะห์และนำเสนอขั้นตอนต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ ซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมของแนวคิดของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถดูเพิ่มเติมได้จาก Vogel (2012) และ Retolaza (2011)

กล่องข้อความที่ 14: การสร้างแบบจำลองเชิงหลักการสำหรับโครงการ COMPACT ในประเทศเบลีซ

ในประเทศเบลีซ ได้มีการจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการขึ้น โดยในขั้นแรกได้มีการจัดทำแผนผังเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ ไม่ว่าจะเป็นต่อพื้นที่โครงการ หรือผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของแหล่งมรดกโลกในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ ต่อมาได้มีการระบุภัยคุกคามที่สำคัญพร้อมทั้งปัจจัยสนับสนุนและโอกาสต่างๆ ซึ่งขั้นตอนนี้เชื่อมโยงไปสู่วัตถุประสงค์ 3 ประการของโครงการ COMPACT ในเบลีซ ได้แก่:

- ▶ เพื่อเพิ่มทางเลือกของความเป็นอยู่ที่มีความยั่งยืน
- ▶ เพื่อให้เกิดการปกป้อง การอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และ
- ▶ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของชุมชน

อ้างอิงแบบจำลองเชิงหลักการสำหรับยอดเขาเคนยา (ในหน้า 61) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบเหล่านี้ถูกจัดทำขึ้นตามสถานะที่ต้องการให้เกิดขึ้นได้อย่างไร โดยมีการระบุถึงอุปสรรค โอกาส และปัจจัยต่างๆ ซึ่งตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการข้างต้น ทั้งนี้สามารถดูแบบจำลองเชิงหลักการสำหรับโครงการ COMPACT ในประเทศเบลีซได้จาก Brown และ Hay-Edie (2013): https://sgp.undp.org/images/Compact_Report_WEB_flat.pdf

เจ้าหน้าที่ป่าไม้ของชุมชนซึ่งทำงานร่วมกับสถาบันเพื่อการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมโทเลโด พบอวนลอยในพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการประมงใกล้ระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ (ประเทศเบลีซ)

© Brent Mitchell

รูปที่ 5: การใช้ซอฟต์แวร์ Miradi ในการจัดลำดับความสำคัญของภัยคุกคามต่างๆในภูมิภาคที่ยอดเขาเคนยา

ภัยคุกคาม/เป้าหมาย	แม่น้ำ	ป่าไม้บนเขา	ภูเขาบองโก	ทุ่งหญ้าประจำถิ่น	ทุ่งหญ้าเสื่อมโทรม	สรุประดับภัยคุกคาม
การลักลอบล่าสัตว์			สูงมาก	ต่ำ		ต่ำ
การแผ้วถางที่ดินเพื่อการเกษตรและการตั้งถิ่นฐาน	ปานกลาง			ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
การเลี้ยงสัตว์แพะเล็มหญ้ามากเกินไป				ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
การตัดไม้และเก็บไม้ไปใช้ประโยชน์		ปานกลาง	ปานกลาง			ปานกลาง
ชนิดพันธุ์พืชุกราน				ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
การปลูกต้นไม้ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น	ต่ำ	ต่ำ				ต่ำ
การทิ้งของเสีย/มลภาวะ	ต่ำ					ต่ำ
กิจกรรมการระเบิดหิน	ปานกลาง					ต่ำ
การผันน้ำจากแม่น้ำมากเกินไป					ต่ำ	ต่ำ
สรุประดับตามเป้าหมาย	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ระดับโดยรวมทั้งโครงการ: ปานกลาง

แบบจำลองเชิงหลักการ: การระบุและการจัดลำดับภัยคุกคาม

การอนุรักษ์ เป็นกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งการจะรู้ว่าภัยคุกคามใดบ้างที่จะต้องจัดการนับเป็นความท้าทายประการหนึ่ง การจัดลำดับภัยคุกคามเป็นแนวทางสำหรับการประเมินภัยคุกคามให้มีความชัดเจนและมีวัตถุประสงค์มากขึ้น โดยการจัดลำดับภัยคุกคามนี้รวมถึงการกำหนดและให้คำจำกัดความสำหรับเกณฑ์ต่างๆ (โดยปกติหมายถึง ขอบเขต ความรุนแรง การไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้) และการนำเกณฑ์เหล่านี้ไปใช้อย่างเป็นระบบในการจัดการกับภัยคุกคามที่ส่งผลเสียโดยตรงต่อเป้าหมายในการอนุรักษ์ของโครงการ การจัดลำดับความรุนแรงของภัยคุกคามเช่นนี้จะช่วยให้คณะทำงานสามารถมุ่งเน้นการทำงานในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ในด้านที่มีความจำเป็นต้องทำมากที่สุดได้

เครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit ได้มีการกำหนดกรอบการทำงานในการประเมินภัยคุกคามซึ่งมีการคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างภัยคุกคามต่างๆ สาเหตุของภัยคุกคามเหล่านั้น และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น แผนงานที่ 3 ในเครื่องมือนี้ เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับทีมงานในการประเมินภัยคุกคาม โดยคำนึงถึงความรุนแรงและขอบเขตของภัยคุกคามว่าเป็นภัยคุกคามที่มีอยู่ในปัจจุบันหรืออาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถใช้ในการรับมือกับภัยคุกคามเหล่านั้น ในทำนองเดียวกัน เครื่องมือเชิงแผนภูมิที่พัฒนาขึ้นภายใต้ มาตรฐานเปิด เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นในการระบุและจัดลำดับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น รูปที่ 5 เป็นการแสดงตัวอย่างของการประเมินเพื่อจัดลำดับภัยคุกคามที่ถูกสร้างขึ้นโดยซอฟต์แวร์ Miradi ซึ่งดำเนินการโดยทีมงาน COMPACT ในประเทศเคนยา โดยแสดงให้เห็นถึงความเร่งด่วนสัมพัทธ์ของภัยคุกคามต่างๆ ต่อเป้าหมายการอนุรักษ์ของภูมิภาคที่ยอดเขาเคนยา

การจัดเตรียมกลยุทธ์สำหรับพื้นที่

หลังจากการทำการประเมินขั้นพื้นฐานและจัดทำแบบจำลองเชิงหลักการ งานในลำดับต่อไปคือการเตรียมกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ซึ่งจะช่วยให้แนวทางในการจัดสรรทรัพยากรในการทำงาน การดำเนินโครงการและการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งจากที่ได้อธิบายไว้แล้วในมาตรฐานเปิด กลยุทธ์สำหรับพื้นที่จะถูกจัดทำขึ้นจากแบบจำลองเชิงหลักการซึ่งได้มีการระบุภัยคุกคามและโอกาสต่างๆ ที่จะส่งผล

ต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่นั้นๆ การใช้แบบจำลองเชิงหลักการจะช่วยให้การระบุปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อสถานะที่ต้องการให้เกิดขึ้น และในทางกลับกันยังช่วยกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินการใดๆ ที่น่าจะส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์เป้าหมายด้านความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ควรที่จะดำเนินการภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีการหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในท้องถิ่น ซึ่งกล่องข้อความที่ 15 จะให้ตัวอย่างว่ากลยุทธ์สำหรับพื้นที่สามารถจัดทำขึ้นได้อย่างไร

กล่องข้อความที่ 15: การจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่โครงการ COMPACT ในประเทศเบลลีซ

ในประเทศเบลลีซ การรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่พื้นที่นั้น เป็นการวางรากฐานของการมีส่วนร่วมโดยกว้างในการจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่โครงการ COMPACT ในปี พ.ศ. 2544 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ในเบลลีซได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องโดยร่วมมือกันในการจัดทำกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ กลุ่มองค์กรต่างๆ เหล่านี้ได้หารือกับชุมชน หน่วยงาน และบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อตอบสนองเป้าหมายหลัก คือ เพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงการริเริ่มที่มีชุมชนเป็นฐานจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่แหล่งมรดกโลกเบลลีซแบรีเออร์รี่อย่างยั่งยืนสำคัญ โดยการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมและเพิ่มมูลค่าให้กับโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่มีการดำเนินการอยู่แล้วในการสนับสนุนการจัดการและการใช้ประโยชน์จากพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วยระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่ ได้อย่างไร และวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่:

- ▶ เพื่อเพิ่มทางเลือกของความเป็นอยู่ที่มีความยั่งยืนสำหรับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนและองค์กรชุมชนต่างๆ ที่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบแนวปะการัง ซึ่งจะช่วยลดจำนวนผู้สร้างแรงกดดันต่างๆ ต่อแหล่งมรดกโลกระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่
- ▶ เพื่อส่งเสริมการปกป้อง การอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรจากระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่อย่างยั่งยืนโดยกลุ่มต่างๆ ในชุมชน องค์กรชุมชน และสาธารณชน และ
- ▶ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่และก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งมรดกโลกนี้ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการร่วมในพื้นที่คุ้มครองแห่งนี้

จากการหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นเป้าหมายของโครงการ ทีมงานสามารถระบุพื้นที่ที่ยังขาดทักษะและศักยภาพในการบริหารจัดการ หรือพื้นที่ซึ่งยังมีช่องทางการปรับปรุงการอนุรักษ์ให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทีมงานยังได้ระบุประเด็นสำคัญต่างๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักและเริ่มพิจารณากิจกรรมที่จะก่อให้เกิดผล เช่น:

- ▶ มีการจัดการพื้นที่คุ้มครองที่ดีขึ้นในระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่
- ▶ มีความตระหนักที่มากขึ้นในด้านความหลากหลายทางชีวภาพและความจำเป็นในการอนุรักษ์
- ▶ มีประโยชน์ต่อชุมชนซึ่งรวมถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ▶ มีการสื่อสาร การปรึกษาหารือ และการสร้างความเห็นชอบร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มมากขึ้น และ
- ▶ มีการเผยแพร่เรียนและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด

ผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นเป้าหมายในโครงการนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สหกรณ์และสมาคมประมง องค์กรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น หน่วยงานในการจัดการร่วม และองค์กรพัฒนาเอกชนว่าด้วยการอนุรักษ์ และเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบจากการทำการประเมินเบื้องต้น กลยุทธ์ที่สำคัญเร่งด่วนสำหรับโครงการ COMPACT ในพื้นที่นั้นจึงเป็นการช่วยเหลือชาวประมงให้ได้รับประโยชน์จากพื้นที่คุ้มครองทางทะเลผ่านการจัดการร่วมและการพัฒนาทางเลือกต่างๆ ในการดำรงชีวิต

ภายใต้กลยุทธ์สำหรับพื้นที่นี้ ได้มีการเล็งเห็นถึงความเป็นไปได้ในการใช้เงินสนับสนุนที่ได้รับจาก COMPACT ในการระดมทุนเพิ่มจากพันธมิตรต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ในชุมชน หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล และองค์กรให้ทุนต่างๆ ในประเทศ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โครงการ COMPACT ในประเทศเบลลีซได้สนับสนุนเงินทุนให้กับโครงการซึ่งมีชุมชนเป็นฐานเป็นจำนวนประมาณ 50 โครงการในกว่า 12 ชุมชนที่อยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเล อีกทั้งยังได้จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในด้านต่างๆ ให้กับชุมชน ซึ่งการดำเนินการทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายโดยรวมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายใต้กลยุทธ์สำหรับพื้นที่ของโครงการ COMPACT ในแหล่งมรดกโลกระบบพื้นที่สงวนเบลลีซแบรีเออร์รี่

ระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ (ประเทศเบลีซ)
© Brandon Rosenblum

กรณีศึกษาที่ 10: เกรทแบรีเออร์รี่ฟ (ประเทศออสเตรเลีย)

การบริหารจัดการทรัพยากรที่กว้างใหญ่เช่นเกรทแบรีเออร์รี่ฟนั้น มีความซับซ้อนเนื่องจากมีพื้นที่การกำกับดูแลที่คาบเกี่ยวกันระหว่างสหพันธรัฐและมลรัฐต่างๆ ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ มากมายที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการ และด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของเกรทแบรีเออร์รี่ฟต่อชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจึงได้ปฏิบัติงานเพื่อดำรงไว้ซึ่งความร่วมมือกับชนเผ่าพื้นเมือง ชุมชนท้องถิ่น และผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและมีความหมาย เพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลตลอดจนความสามารถในการฟื้นตัวของเกรทแบรีเออร์รี่ฟ ซึ่งชนเผ่าอะบอริจินและชาวเกาะช่องแคบทอเรสเป็นกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ยาวนานกับผืนแผ่นดินและท้องทะเลในภูมิภาคนี้ของประเทศ นอกจากนี้ยังมีเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม (Traditional Owner) อีกอย่างน้อย 70 กลุ่มที่อาศัยภายในพื้นที่เกรทแบรีเออร์รี่ฟอีกด้วย

ในพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเกรทแบรีเออร์รี่ฟ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มพันธมิตรพื้นเมืองขึ้นเพื่อทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมในการพัฒนาข้อตกลงของประเทศที่ติดกับทะเล และการดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ร่วมกัน ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวประกอบไปด้วย:

- ▶ การเจรจาต่อรองเพื่อบรรลุข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลโดยวิธีดั้งเดิม ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกลุ่มชนเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมซึ่งได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ โดยข้อตกลงนี้ได้อธิบายถึงแรงบันดาลใจของกลุ่มชนเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมต่อประเทศที่ติดกับทะเลและทรัพยากรต่างๆ และ

แจกแจงบทบาทของตนในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการเฝ้าติดตามผล

- ▶ โครงการ ‘กอบกู้ปะการัง’ ภายใต้ความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ซึ่งรวมถึงกลุ่มชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมประมาณ 50 กลุ่ม โดยได้มีการให้กลุ่มเหล่านี้มีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดการสำหรับประเทศติดทะเล การฝึกอบรม การวิจัย และการศึกษา ทั้งนี้ กิจกรรมในโครงการประกอบด้วย การท่องเที่ยวแบบพื้นบ้านและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลโดยวิธีดั้งเดิม ซึ่งจากการดำเนินโครงการนี้เจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมกว่า 250 รายได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมเรื่องการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งช่วยให้เกิดความรู้และความตระหนักในระดับชุมชนเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับประเด็นด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ อีกทั้งยังช่วยให้เจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการในประเทศติดทะเลให้เกิดความรู้สึกมีอำนาจอีกด้วย
- ▶ การจัดตั้งคณะที่ปรึกษาพื้นบ้านทางด้านปะการัง เพื่อให้คำแนะนำกับหน่วยงานว่าจะสามารถนำให้ชุมชนพื้นเมืองและเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดได้อย่างไร
- ▶ โครงการ ‘ผู้พิทักษ์ปะการัง’ ซึ่งสามารถเข้าถึงนักเรียนจาก 285 โรงเรียนทั่วรัฐควีนส์แลนด์ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาได้มีคณะมนตรีประชาคมท้องถิ่นเข้าร่วมในโครงการนี้ โดยคณะมนตรีประชาคมกว่า 12 แห่งที่เป็นผู้พิทักษ์ปะการังได้แสดงเจตนารมณ์อันมุ่งมั่นที่จะสร้างความสามารถในการฟื้นตัวให้กับเกรทแบรีเออร์รี่ฟผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การบริหาร

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

จัดการน้ำ การวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การควบคุม การกัดเซาะ และกิจกรรมด้านการศึกษา

ในขณะที่มีความมุ่งมั่นอย่างยาวนานในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในเกรทแบร์ริเออร์รีฟ แรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการกำหนดเขตต่างๆ ขึ้นใหม่ภายในพื้นที่ทั่วทั้งเกรทแบร์ริเออร์รีฟ ผ่านกระบวนการทำงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการวางแผน

แบบมีส่วนร่วมซึ่งมีความครอบคลุม มีการหารือกับสาธารณะซึ่งมีทั้งที่จัดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกว่า 1,000 ครั้ง เช่นเดียวกับการจัดการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากภาคประชาชนในการวางแผนเพื่อจัดทำร่างการกำหนดเขตพื้นที่ ซึ่งนำมาซึ่งแผนฉบับท้ายสุดสำหรับการกำหนดเขตพื้นที่ใหม่ของแนวปะการังแห่งนี้

ที่มา: Day และคณะ (2012)

เกรทแบร์ริเออร์รีฟ (ประเทศออสเตรเลีย)

© OUR PLACE

กรณีศึกษาที่ 11: การพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศโดมินีกา

ในประเทศโดมินีกา ทีมงาน COMPACT มุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถของสถาบันชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนโครงการต่างๆ และจัดทำข้อเสนอเพื่อดึงดูดการสนับสนุนโครงการ โดยจัดการฝึกอบรมซึ่งครอบคลุมการให้คำปรึกษาในการเขียนข้อเสนอโครงการ การจัดประชุมยุทธศาสตร์ผู้นำ วิธีการเฝ้าติดตามและรายงานผล (รวมถึงแนะนำ มาตรฐานเปิด และการใช้ซอฟต์แวร์ Miradi) ตลอดจนการสร้างความรู้และการสื่อสารให้กับสาธารณะ องค์กรต่างๆ ที่มีการจัดตั้งขึ้นมาใหม่ได้ทำงานร่วมกับผู้รับทุนต่างๆ ที่เคยทำงานมาก่อนซึ่งจะช่วยให้คำปรึกษาต่างๆ ในการทำงาน คณะทำงาน COMPACT ได้ให้การช่วยเหลือองค์กรหลายแห่งในภูมิภาคของอุทยานแห่งชาติภูเขาสามยอด (Morne Trois Pitons National Park) เพื่อแนะนำขั้นตอนในการขอทุนจาก SGP (ซึ่งสามารถขอได้มากที่สุดถึง 50,000 เหรียญสหรัฐ) และได้ให้การสนับสนุนเงินทุนสำหรับการวางแผนประมาณ 2,000 เหรียญสหรัฐเพื่อใช้ในการจัดเตรียมโครงการ นอกจากนี้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจำนวนเต็มจากโครงการ SGP ยังรวมไปถึงการจัดสรรทุนเพื่อการสร้างขีดความสามารถและการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการ ยกตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้าน Cockrane โครงการได้มีการออกแบบให้มีองค์ประกอบในด้านการศึกษาและการเสริมสร้างความ

รู้ด้านคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และการสร้างความตระหนักของสาธารณะ

การใช้แนวทางในการสร้างขีดความสามารถซึ่งมีการปรับให้เหมาะสมสำหรับองค์กรชุมชนแต่ละแห่งเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้รับทุนสามารถพัฒนาทักษะในด้านการเจรจาต่อรองจากกระบวนการขอเงินสนับสนุนโครงการในครั้งแรกและการปฏิบัติงานต่างๆ ภายได้โครงการ และเมื่อองค์กรท้องถิ่นและชนเผ่าพื้นเมืองต่างๆ เหล่านี้ได้รับการพัฒนาทักษะและเกิดความมั่นใจแล้ว องค์กรเหล่านี้จะสามารถเจรจาเพื่อบรรลุข้อตกลงกับผู้ให้ทุนรายอื่นๆ และพันธมิตรต่างๆ เพื่อให้ได้ทรัพยากรสำหรับการทำงานต่อไป ขีดความสามารถขององค์กรเหล่านี้ จะได้รับการพัฒนาต่อไปอีกจากการประชุมเชิงปฏิบัติการและประชุมสาธารณะ ซึ่งผู้แทนจากองค์กรที่รับทุนและหน่วยงานที่เป็นพันธมิตรต่างๆ จะต้องมีบทบาทหลักในการประชุม เช่น เป็นประธานในที่ประชุม นำเสนองาน อำนวยการหารือ และทำหน้าที่เป็นผู้สรุปรายงานการประชุม ซึ่งการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้นำชุมชนเหล่านี้จะส่งผลให้คนเหล่านี้สามารถพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้ให้การอบรม ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุทางวัฒนธรรมจะได้รับการสนับสนุนให้แบ่งปันและส่งต่อภูมิปัญญาดั้งเดิมต่างๆ ที่มีอยู่อีกด้วย

4.6 การอนุรักษ์โดยชุมชนในพื้นที่แหล่งมรดกโลกและในระดับภูมิภาค

การสนับสนุนโครงการผ่านการมอบทุนช่วยเหลือและการเพิ่มขีดความสามารถในระดับภูมิภาค

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 หัวใจสำคัญของโครงการ COMPACT คือ การเป็นกลไกในการให้ทุนสนับสนุนโครงการที่ขับเคลื่อนมาจากความต้องการ และมีกรดำเนินการในระดับภูมิภาคในพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งมรดกโลกต่างๆ โครงการเงินทุนช่วยเหลือขนาดเล็กนี้ มีการเสริมด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อการสร้างขีดความสามารถ การแลกเปลี่ยน และการสร้างเครือข่าย โดยมุ่งเน้นไปที่งานในประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับพื้นที่ โดยปกติแล้วเงินทุนช่วยเหลือที่ให้กับโครงการลักษณะนี้จะอยู่ในช่วงประมาณ 50,000 – 25,000 เหรียญสหรัฐ โดยมีระยะเวลา 2 ปี เพื่อสนับสนุนงานขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนที่ทำงานในชุมชนต่างๆ และบริเวณโดยรอบภูมิภาคของแหล่งมรดกโลก สถาบันต่างๆ ในท้องถิ่นที่ต้องการติดต่อเพื่อขอรับการสนับสนุนจาก COMPACT จะติดต่อโดยตรงกับผู้ประสานงานท้องถิ่น ซึ่งจะให้ช่วยเหลือในการเตรียมเอกสารข้อเสนอให้เป็นไปตามรูปแบบที่ใช้ในโครงการของประเทศนั้นๆ โดยโครงการที่เสนอมาจะต้องตอบสนองต่อลำดับความสำคัญเร่งด่วนและเป้าหมายตามที่ได้ระบุไว้ในกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ ผู้ประสานงานท้องถิ่นจะทำการประเมินข้อเสนอโครงการในเบื้องต้น และจัดการเพื่อให้องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นและคณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศได้ทบทวนเนื้อหาในลำดับต่อไป³⁵

COMPACT จึงได้เสนอแบบจำลองที่ได้รับการทดสอบแล้วให้กับทีมงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรเงินทุนช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกและภูมิภาคโดยรอบที่กว้างกว่า ประเภทโครงการต่างๆ มีความหลากหลาย และครอบคลุมไปถึงการลงมือบริหารจัดการ การฟื้นฟูทรัพยากรต่างๆ ทั้งในขอบเขตพื้นที่ ไปจนถึงกิจกรรมนอกพื้นที่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น เริ่มจากการได้ทุนช่วยเหลือขนาดเล็ก โครงการเหล่านี้จะได้รับการสนับสนุนจากกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถซึ่งจะทำหน้าที่เสมือนเป็น ‘กาว’ เชื่อมโครงการต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันจะช่วยให้แต่ละกลุ่มมีความแข็งแกร่งและมีการดำเนินงานที่ดีขึ้นได้ ซึ่งในบทที่ 6 จะมีการอธิบายตัวอย่างของรูปแบบกิจกรรมและโครงการต่างๆ ต่อไป

และเช่นเดียวกับที่กรอบการวางแผน COMPACT สามารถนำไปใช้ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดการแหล่งมรดกโลกดังที่ได้อภิปรายไว้แล้วในบทนี้ (หน้า 58) กรอบการวางแผนยังสามารถนำไปใช้สำหรับการวางแผนในโครงการต่างๆ ที่กว้างขึ้นในระดับภูมิภาคด้วยเช่นกัน จากที่ได้อภิปรายไว้ในบทที่ 2 โดยปกติแล้วคณะทำงาน COMPACT จะ

ดำเนินงานโดยใช้องค์ประกอบในการวางแผน 3 ประการในการพัฒนากลยุทธ์สำหรับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงาน และเมื่อมีกลยุทธ์สำหรับพื้นที่ที่ดี พร้อมทั้งทรัพยากรในการดำเนินงานแล้ว ก็จะสามารถเริ่มเปิดตัวโครงการทุนสนับสนุนโครงการที่ขับเคลื่อนจากความต้องการในระดับภูมิภาคได้ ซึ่งจากประสบการณ์โดย COMPACT แนวทางการทำงานจะประกอบไปด้วย:

- ▶ **การใช้รูปแบบข้อเสนอโครงการที่มีความยืดหยุ่น และการเสนอให้ความช่วยเหลือในการจัดทำข้อเสนอโครงการเบื้องต้น** – แม้ว่าการมีมาตรฐานที่สอดคล้องกันนั้นจะมีความสำคัญสำหรับการให้การสนับสนุนโครงการ แต่ไม่ใช่ว่าองค์ประกอบระดับชุมชนทุกองค์ประกอบจะมีความสามารถในการเขียนข้อเสนอโครงการที่มีความชัดเจน น่าสนใจ และมีการแจกแจงงบประมาณโดยละเอียดได้ ดังนั้นการจัดทำโครงร่างของข้อเสนอโครงการที่ไม่ซับซ้อนและสามารถเข้าถึงได้ง่าย จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างไรก็ตามภายใต้บริบทของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้น อาจมีระดับความสามารถในการอ่านเขียนที่แตกต่างกันเช่นเดียวกับประสบการณ์ในการเขียนทำข้อเสนอโครงการ ด้วยเหตุนี้ทีมงานจึงต้องใช้เวลาร่วมกับผู้ที่มีความรู้ในการเสนอโครงการเพื่อร่วมกันคิดและพัฒนาแนวความคิดและแผนงานภายใต้โครงการ อีกทั้งพิจารณาทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับโครงการ นอกจากนี้ ควรต้องพิจารณากระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่นเพื่อจัดทำข้อเสนอโครงการในรูปแบบต่างๆ ที่อาจเป็นไปได้ ซึ่งรวมไปถึงการใช้สื่อทางเลือกต่างๆ เช่น การจัดทำข้อเสนอในรูปแบบของวิดีโอหรือรูปภาพ วิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้กระทำจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะมีความรู้หรือขีดความสามารถในช่วงแรกเริ่มเป็นเช่นไรก็ตาม มีโอกาสในการได้รับเงินทุนเพื่อสนับสนุนแนวคิดที่มีความน่าสนใจ อีกทั้งวิธีการดังกล่าวยังนำไปสู่แนวทางการทำงานที่สร้างสรรค์เพื่อที่จะพัฒนาสถานภาพการอนุรักษ์ของพื้นที่ต่างๆ โดยในระยะยาวที่ทีมงานสามารถจัดการฝึกอบรมด้านการจัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของทั้งผู้ที่ได้รับทุนอยู่แล้วและผู้ที่มีโอกาสรับทุนในอนาคตให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ สำหรับการดำเนินงานได้

- ▶ **การดำรงไว้ซึ่งกระบวนการในการทำงานที่ชัดเจนและโปร่งใสในการทบทวน อนุมัติ และติดตามผลการดำเนินงาน** – ในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในระยะยาวที่จะไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มต่างๆ จำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้กระทำต่างๆ ในระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับกระบวนการในการทำงาน ด้วยเหตุนี้กระบวนการจัดสรรเงินทุนช่วยเหลือขนาดเล็กและการจัดกิจกรรมเสริมจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจน คงเส้นคงวา และโปร่งใส การตัดสินใจต้องมีความเป็นกลางและมีจัดการอย่างดี ในกรณีนี้ โครงสร้างการกำกับดูแลของ COMPACT เป็นโครงสร้างที่ใช้การได้ดีและก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากผู้กระทำต่างๆ ในระดับภูมิภาค โดยผู้ประสานงานในพื้นที่ซึ่งทำงานร่วมกับผู้เสนอโครงการพัฒนาต่างๆ ส่วนองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความคุ้นเคยกับบริบทต่างๆ ในพื้นที่จะทำกร

35 สามารถดูเนื้อหาเพิ่มเติมเรื่องการทบทวนโดยละเอียด ในบท Building capacity: Helping grantees develop and manage their projects in a demand-driven programme จาก Brown และ Hay-Edie (2013): https://sgp.undp.org/images/Compact_Report_WEB_flat.pdf

กรณีศึกษาที่ 12: การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มโครงการในเขตสงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลกเขียนก้าอัน (ประเทศเม็กซิโก)

- 24 Forest management and apiculture projects
- 20 Community tourism and fishing projects
- 20 Mayan culture and publications projects
- 13 Environmental education and technical support projects

จากการจัดกลุ่มงานตามประเด็นหลักที่มีความสำคัญ โครงการริเริ่มโดย COMPACT ในประเทศเม็กซิโกสามารถเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างองค์กรต่างๆและผู้กระทำจากหลายภาคส่วนทั้งภายในและโดยรอบพื้นที่เขตสงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลกเขียนก้าอัน และจากการดำเนินงานโดยเริ่มจากโครงการขนาดเล็กๆซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญเร่งด่วนในพื้นที่ โครงการนี้ได้เติบโตขึ้นและสามารถจัดงานออกเป็นกลุ่มของกิจกรรมตามประเด็นที่มีความสำคัญและมีเครือข่ายพันธมิตรต่างๆมาร่วมในการทำงาน

กว่าทศวรรษที่ผ่านมา การให้ทุนช่วยเหลือของ COMPACT ในแหล่งภูมิทัศน์ทางบกและภูมิทัศน์ทางทะเลของเขตสงวนชีวมณฑลเขียนก้าอันได้ให้การสนับสนุนโครงการต่างๆในประเด็นสำคัญ 3 เรื่องคือ ชายฝั่งทะเลป่าไม้ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่ามายัน ส่วนประเด็นการทำงานที่สำคัญเรื่องที่สอง (การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการสนับสนุนทางวิชาการ) เป็นเสมือนการให้ 'เบ็ดตกปลา' ซึ่งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในด้านสารสนเทศระหว่างวัฒนธรรม

COMPACT มีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อช่วยให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันในการจัดทำแผนการทำงานในพื้นที่เหล่านี้ การดำเนินการเช่นนี้เป็นผลให้เมื่อเวลาผ่านไป โครงการที่มีขนาดค่อนข้างเล็กสามารถขยายไปสู่การเป็นกลุ่มพันธมิตรซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วนโดยมีขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่กว้างขึ้น และครอบคลุมกิจกรรมริเริ่มต่างๆที่ทั้งคาบสมุทรยูคาทาน

บททวนข้อเสนองานโครงการและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในขณะที่คณะกรรมการอำนวยการระดับประเทศภายใต้ SGP จะเป็นผู้รับผิดชอบในการอนุมัติโครงการในขั้นสุดท้าย ซึ่งการใช้กระบวนการที่เป็นไตรภาคีเช่นนี้นับได้ว่าเป็นจุดแข็งสำหรับการพิจารณาโครงการใหม่ๆ โดยทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการให้องค์ความรู้ที่มีในท้องถิ่นและความเป็นกลางจากการมีผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้ายเป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากพื้นที่ ดังนั้น ในบริบทในเชิงสถาบัน แบบจำลองในการกำกับดูแลจึงอาจประกอบไปด้วย ผู้ประสานงานท้องถิ่น องค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เป็นผู้ตัดสินใจในการอนุมัติซึ่งอาจมีการดำเนินงานในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ

▶ **การเสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผนและบริหารจัดการโครงการ** – การสนับสนุนที่ได้จาก SGP จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหากมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ เสริมเข้าไปด้วยเพื่อสร้างขีดความสามารถให้กับองค์กร ในการวางแผน ดำเนินการ ติดตามผล ตลอดจนปรับเปลี่ยนการดำเนินการของโครงการให้มีความเหมาะสม ซึ่งการจัดการฝึกอบรมในด้านออกแบบโครงการ การจัดการด้านการเงิน และการประเมินผลล้วนมีประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีผู้รับทุนสนับสนุนรายต่างๆ เข้าร่วมในการอบรมดังกล่าวเพื่อให้ผู้รับทุนเหล่านี้สามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันและแสวงหาการทำงานร่วมกันต่อไปได้ การที่ผู้รับทุนสนับสนุนต่างๆ ได้รับรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสำหรับการจัดการแบบ

ปรับเปลี่ยนได้ เช่น มาตรฐานเปิด นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกเหนือไปจากการจัดการฝึกอบรมแล้ว การให้คำปรึกษาและการช่วยฝึกฝนก็เป็นแนวทางที่ใช้ได้ผลดีมากในการให้แนวทางในระยะยาว ในกรณีศึกษาที่ 11 เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับตัวอย่างของโครงการ COMPACT ในประเทศโดมินีกา ซึ่งให้การสนับสนุนในลักษณะนี้ทั้งกับผู้ที่ได้รับทุนอยู่แล้วในปัจจุบันและผู้ที่จะได้รับทุนในอนาคต

▶ **การสนับสนุนกลุ่มงานในประเด็นสำคัญ** – จากการมุ่งให้การสนับสนุนงานในประเด็นสำคัญที่มีความชัดเจน และการเปิดโอกาสในการสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความร่วมมือระหว่างผู้ได้รับทุนต่างๆ ได้ช่วยให้ทีมงานเกิดความมั่นใจว่ากิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการจะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน การทำเช่นนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างผู้กระทำกลุ่มต่างๆ ที่มีการดำเนินงานในแหล่งมรดกโลกและภูมิทัศน์ซึ่งกว้างกว่า ซึ่งการระบุประเด็นสำคัญที่ควรมุ่งเน้นในการทำงานมักเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถรู้ได้ล่วงหน้าและใช้เวลานาน โดยทั่วไปแล้วจำนวนของประเด็นสำคัญของโครงการควรจำกัดให้มีเพียงไม่กี่ประเด็นหลักเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรในการดำเนินงานที่มีอยู่ด้วย ในกรณีศึกษาที่ 12 จะอภิปรายต่อไปเกี่ยวกับตัวอย่างของโครงการที่ริเริ่มโดย COMPACT ในเขตสงวนชีวมณฑลและแหล่งมรดกโลกเขียนก้าอัน

- ▶ **การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือผ่านการแลกเปลี่ยนและกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปพันธมิตรต่างๆ มารวมตัวกัน** – ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ข้อดีของการปฏิบัติงานในระดับภูมิภาคคือการก่อให้เกิดศักยภาพในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรและผู้กระทำจากภาคส่วนต่างๆ การจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการทำให้พันธมิตรต่างได้รู้จักกัน วิธีการอีกอย่างที่ใช้ได้ผลดีคือการแลกเปลี่ยนจากชุมชนสู่ชุมชน ซึ่งอาจเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนที่อยู่ในประเทศเดียวกันหรืออยู่คนละประเทศที่อยู่ใกล้กันก็ได้ การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนสู่ชุมชนนี้ถือเป็นสื่อกลางในการแบ่งปันองค์ความรู้ ประสบการณ์จากการดำเนินโครงการ และวิธีการดำเนินงานใหม่ๆ ซึ่งวิธีการนี้อาจทำในรูปแบบของการเยี่ยมชมพื้นที่เพียงครั้งเดียวไปจนถึงการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาสร้างเครือข่ายในการทำงาน โดยหลังจากกิจกรรมการเยี่ยมชมพื้นที่อาจมีการเสริมด้วยการสร้างกลุ่มอีเมลระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือสร้างความร่วมมือกันต่อไปในการวางแผนโครงการ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมแลกเปลี่ยนที่ได้รับการสนับสนุนจาก COMPACT ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนประมงในประเทศเบลีซและ

ประเทศเม็กซิโก ได้ส่งผลให้มีการทำประมงกุ้งมังกรที่ยั่งยืนมากขึ้นและช่วยให้มีการอนุรักษ์ท้องทะเลที่ดีขึ้นในทั้งสองฝั่งประเทศ การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้รับทุน และระหว่างกลุ่มผู้บริจาคเงินทุนช่วยเหลือก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะสามารถทำให้พันธมิตรต่างๆ ได้มารวมตัวกันเป็นประจำซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน ในกรณีศึกษาที่ 13 จะอภิปรายต่อไปเกี่ยวกับประสบการณ์ ของ COMPACT ในการจัดประชุมดังกล่าว

- ▶ **การพัฒนาขีดความสามารถในการดูแลรักษาแหล่งมรดกโลก** – จากความร่วมมือในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกในแต่ละวัน ตลอดจนการดำเนินโครงการอนุรักษ์ทั้งในและนอกบริเวณพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการดูแลรักษาแหล่งมรดกโลกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในกรณีศึกษาที่ 14 จะอภิปรายเกี่ยวกับประสบการณ์ของ COMPACT ในการสร้างเครือข่ายเพื่อการดูแลรักษาเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ ส่วนในกรณีศึกษาที่ 15 จะเป็นกรณีศึกษาของพื้นที่สงวนชีวมณฑลข้ามพรมแดน Djoudj-Djauling ซึ่งอาสาสมัครที่ได้รับการสนับสนุนจาก COMPACT ได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูในพื้นที่ข้ามพรมแดนแห่งนี้

กรณีศึกษาที่ 13: การจัดให้มีเวทีระหว่างผู้รับเงินช่วยเหลือจาก COMPACT ในระดับภูมิภาค

ในพื้นที่ดำเนินการแต่ละแห่ง COMPACT ได้ให้การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือขึ้น การจัดให้มีเวทีระหว่างผู้ได้รับทุนช่วยเหลือในประเทศโดมินีกา เคนยา และแทนซาเนีย นับเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับทุนช่วยเหลือและพันธมิตรต่างๆ ได้มีการพบปะกันอย่างแท้จริง ซึ่งจากการได้มาพบเจอกันเช่นนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วมประชุมค่อยๆ พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่าย มีการทบทวนการทำงานและสร้างความร่วมมือกันต่อไป ตัวอย่างเช่น เครือข่ายคิลิมันจาโรของ COMPACT ในประเทศแทนซาเนีย หรือที่รู้จักกันในนาม COMPAKIN ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้รับทุนให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้งภายในช่วงเวลาที่ได้รับเงินทุนช่วยเหลือและต่อไปหลังจากนั้น จากเครือข่ายที่ก่อตั้งขึ้นนี้ทำให้กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนที่ทำงานในพื้นที่ภูมิภาคของยอดเขาคิลิมันจาโรได้จัดทำ 'ความคิดเห็นร่วมกัน' ที่มีความเข้มแข็งและนำมาซึ่งเงินทุนและการสนับสนุนทางวิชาการทั้งจากผู้ให้ทุนสนับสนุนรายอื่นๆ และจากรัฐบาล ส่วนใน

บริเวณยอดเขาคิลิมันจาโร COMPACT มีการใช้อีเมลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการขับเคลื่อนชุมชน ซึ่งช่วยในการแบ่งปันข้อมูลและการสร้างเครือข่ายของผู้ที่ได้รับทุนช่วยเหลือต่างๆ และจากการติดตามผลภายหลังจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการซึ่งเข้าร่วมโดยผู้ได้รับทุนช่วยเหลือและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวม 25 ราย COMPACT และพันธมิตรต่างๆ ได้เริ่มใช้ระบบอีเมลกลุ่มสำหรับเครือข่ายยอดเขาคิลิมันจาโร ซึ่งได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วโดยมีสมาชิกเพิ่มเป็นกว่า 60 ราย อีเมลกลุ่มที่สร้างขึ้นนี้เป็นช่องทางให้สมาชิกได้หารือข้อสงสัยต่างๆ มีการร้องขอและให้การสนับสนุนทางวิชาการ การแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโครงการ และแบ่งปันรูปภาพและวิดีโอทัศนของโครงการ สมาชิกเครือข่ายยังได้ใช้อีเมลกลุ่มที่สร้างขึ้นในการแจ้งประกาศต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งวิธีการนี้ได้ทำให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด

กรณีศึกษาที่ 14: การสนับสนุนชุมชนให้การดูแลในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ

ในพื้นที่ภายในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ ได้มีการให้อำนาจกับผู้รับประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นชุมชนผู้ดูแล (Community Stewards) โดยมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการอนุรักษ์และการบริหารจัดการในแต่ละวันสำหรับพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง สถาบันเพื่อการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมโทเลโด (Toledo Institute for Development and Environment) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการร่วมสำหรับเขตอนุรักษ์ทาง

ทะเลพอร์ตฮอนดูรัส และอุทยานแห่งชาติเพย์นครีก ได้ริเริ่มโครงการขึ้นในปี พ.ศ. 2552 ด้วยการสนับสนุนจาก COMPACT โดยโครงการดังกล่าวมุ่งเป้าไปที่กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นโดยเฉพาะชาวประมงและไกด์นำเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการคุ้มครองสิ่งมีชีวิตในทะเลและแหล่งมรดกโลก เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับ

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

กับการจัดการร่วมสำหรับพื้นที่คุ้มครอง และเพิ่มช่องทางเลือกในการดำรงชีวิตให้กับชุมชนท้องถิ่น

‘ชุมชนผู้ดูแล’ ได้สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการภายในแหล่งมรดกโลก โดยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์และชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่คุ้มครอง ในปัจจุบันการดำเนินงานโครงการนี้อยู่ในระยะที่สาม โดยมีผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจำนวน 25 รายจากชุมชนชายฝั่งและในแผ่นดินที่อยู่ในพื้นที่แนวกันชนของพื้นที่คุ้มครองข้างต้นตลอดจนพื้นที่คุ้มครองส่วนบุคคลภายใต้การจัดการโดยสถาบันโทเลโด เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงการ ซึ่ง ‘ชุมชนผู้ดูแล’ นี้ได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความสามารถ และจากการแลกเปลี่ยนจากชุมชนสู่ชุมชนได้ก่อให้เกิดโอกาสในการแบ่งปันประสบการณ์กับผู้ร่วมดำเนินการในชุมชนอื่นๆ ทั้งในประเทศเบลีซ และประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ เช่น กัวเตมาลา และเม็กซิโก

‘ชุมชนผู้ดูแล’ ได้มีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการอนุรักษ์ภายในพื้นที่คุ้มครอง รวมถึงการสนับสนุนในการวิจัยและติดตามสถานะของทรัพยากรทางทะเล ในตัวอย่างกิจกรรมหนึ่ง ชาวประมงได้นำประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับทรัพยากรทางทะเลมาบอกเล่าผ่านกิจกรรมการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนในท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนชายฝั่ง เช่น ในบริเวณ Monkey River และ Punta Negra

และจากการที่ได้มีการแนะนำแนวทาง ‘การเข้าถึงการประมงโดยมีการจัดการ (managed access)’ ภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์ทางทะเลพอร์ตฮอนดูรัส ‘โครงการชุมชนผู้ดูแล’ ได้กลายเป็นโมเดลนำร่องสำหรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรประมง ‘การเข้าถึงการประมงโดยมีการจัดการ’ นี้เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการประมงซึ่งช่วยปกป้องทรัพยากร โดยจะมีการระบุผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรแบบดั้งเดิมภายในพื้นที่การทำประมง และให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ใช้ประโยชน์ดั้งเดิมโดยการอนุญาตให้คนเหล่านี้สามารถทำการประมงเชิงพาณิชย์ในบริเวณดังกล่าวได้ และควบคุมไปกับการแนะนำเครื่องมือในพื้นที่เขตอนุรักษ์ทาง

สถานีสำหรับเจ้าหน้าที่ในเขตอนุรักษ์ทางทะเลพอร์ตฮอนดูรัส โดยสถาบันเพื่อการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมโทเลโดเป็นองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการร่วมสำหรับพื้นที่คุ้มครองดังกล่าว (ประเทศเบลีซ)
© David Comb

ทะเลพอร์ตฮอนดูรัสซึ่งอยู่ในพื้นที่แนวกันชนของแหล่งมรดกโลก ได้มีการใช้แนวทาง ‘การเข้าถึงการประมงโดยมีการจัดการ’ โดยเป็นกิจกรรมนำร่องในเขตอนุรักษ์ทางทะเล Glovers Reef ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณระบบพื้นที่สงวนและแหล่งมรดกโลกเบลีซแบริเออร์รีฟ และเพื่อสานต่อกิจกรรมนำร่องนี้ ในอนาคตจะมีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้แนวทางเช่นนี้ในพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ในเบลีซต่อไป การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญตอนนโยบายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็น ‘การเข้าถึงการทำประมงแบบเปิด (open access)’ ในเบลีซ นับเป็นผลงานหลักที่ช่วยสนับสนุนให้การจัดการทรัพยากรประมงเป็นไปอย่างยั่งยืน และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางทะเลโดยรวมให้อยู่ในสถานะที่ดีทั้งภายในและบริเวณโดยรอบแหล่งมรดกโลก ระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบริเออร์รีฟ

กรณีศึกษาที่ 15: Djoudj/Djawling (ประเทศเซเนกัลและมอริเตเนีย)

เขตรักษาพันธุ์นกแห่งชาติดูจ เป็นแหล่งมรดกโลกที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สงวนชีวมณฑลข้ามพรมแดน Djoudj/Djawling (ประเทศเซเนกัลและมอริเตเนีย) โดยเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่คุ้มครองซึ่งเป็นพื้นที่เล็กๆ หลายผืนประกอประกกัน และพื้นที่แนวกันชนซึ่งครอบคลุมระบบพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความซับซ้อนและพื้นที่ขึ้นซึ่งมีน้ำท่วมขังตามฤดูกาลไปจนถึงฝั่งทะเล ในพื้นที่ที่มีลักษณะข้ามพรมแดนเช่นนี้ การฝึกอบรมและกิจกรรมการพัฒนาขีดความสามารถซึ่งดำเนินการโดย COMPACT ได้ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญในระดับโลกแห่งนี้ ซึ่งรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในการจัดการและดำเนินมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่

ในตัวอย่างโครงการหนึ่ง องค์กรชุมชนได้ร่วมมือกับคณะกรรมการภาครัฐในการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อกำจัดพืชรุกราน (Salvinia molesta) จากแม่น้ำ และปกป้องลำน้ำและเส้นทางสัญจรทางน้ำเพื่อกิจกรรมการดูนกและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ โดยชุมชน ในการดำเนินงานโครงการนี้ ผู้นำหมู่บ้านได้ลงนามในข้อตกลงร่วมกับคณะกรรมการจัดการโครงการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทำความสะอาดดังกล่าว กลุ่มอื่นๆ ในท้องถิ่นที่ได้รับการช่วยเหลือจาก COMPACT ได้มีการใช้อาสาสมัครในอีกหลายโครงการ ซึ่งมีผลการดำเนินงานดังนี้:

- ▶ ทางน้ำที่ใช้ในการสัญจรซึ่งมีระยะทางกว่า 20 กิโลเมตร ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกรุกรานจาก Typha australis ได้รับการฟื้นฟูโดยประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณเขตรักษา

พันธุ์นกแห่งชาติจูกในประเทศเซเนกัล ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนก

- ▶ ธรรมชาติใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพิเศษ Ndial ได้รับการบูรณะโดยความช่วยเหลือของโครงการ 'ฟื้นฟูแหล่งน้ำ' ซึ่งดำเนินการโดยหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล นกหลายสายพันธุ์ที่ไม่สามารถพบเห็นได้ในพื้นที่เป็นเวลานานได้กลับมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้อีกครั้ง
- ▶ มีการการจดบันทึก ทำแผนที่ และปกป้องแหล่งวางไข่ของเต่าทะเลที่ใกล้สูญพันธุ์ในอุทยานแห่งชาติ Langue de Barbarie โดยอาสาสมัครจากชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนต่อไป

สำหรับกิจกรรมด้านการเฝ้าติดตามในเชิงนิเวศ COMPACT ได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมด้านการเป็น 'ผู้พิทักษ์เชิงนิเวศ' (ecoguards) มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคที่สำคัญในบริเวณเขตรักษาพันธุ์จูกโดยความช่วยเหลือจากชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงป้ายประกาศคำสั่ง หอดูนก สถานีสังเกตการณ์ และแผนป้ายบอกทางเดิน ในปัจจุบันสมาชิก 160 รายขององค์กรชุมชนซึ่งมาจากหมู่บ้านต่างๆ มีอุปกรณ์สำหรับติดตาม โดยสมาชิกเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกอบรมในการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวในพื้นที่ภายใน Rserve de Biosphre Transfrontalire du Delta du Sngal (RBTDS)

เขตรักษาพันธุ์นกแห่งชาติจูก (ประเทศเซเนกัล)

© Jessica Brown

4.7 การมีเงินทุนสนับสนุนที่ยั่งยืน

ตามที่ได้อภิปรายไว้ก่อนหน้านี้ในบทที่ 2 เมื่อ SGP ได้จัดตั้ง COMPACT ขึ้นในปี พ.ศ. 2543 COMPACT ได้รับทุนสนับสนุนร่วมกันในรูปแบบของเงินช่วยเหลือจากมูลนิธิสหประชาชาติ (UNF) ซึ่งนำมาประกอบกับเงินทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (GEF) สำหรับความช่วยเหลือขนาดเล็กในระดับประเทศ หลังจากนั้นจึงได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมริเริ่มซึ่งใช้วิธีการของ COMPACT และ/หรือดำเนินองค์ประกอบของโครงการที่ตั้งใจไว้ ในเอกสารเล่มนี้ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จำเป็นต้องจัดทำกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาวสำหรับกิจกรรมเหล่านั้น ในการเปิดตัวกิจกรรมต่างๆ ควรมีการกำหนดกลยุทธ์ทางการเงินซึ่งระบุแหล่งเงินสำหรับสนับสนุนการเริ่มต้นกิจกรรมแล้วจึงเสริมตามด้วยเงินสนับสนุนอื่นๆ ซึ่งมาจากหลากหลายแหล่งเนื้อหาในบทนี้จะทบทวนเกี่ยวกับแหล่งเงินสนับสนุนต่างๆ ที่มีความสำคัญ อย่างไรก็ตามควรคำนึงด้วยว่าทางเลือกทางการเงินอาจมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบท

ประเภทของแหล่งเงินสนับสนุนที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์ในระดับโลก ได้แก่ มูลนิธิ และสถาบันพหุภาคีต่างๆ ซึ่งจากประสบการณ์ในการดำเนินงานของ COMPACT พบว่าแหล่งเงินสนับสนุนเหล่านี้สามารถมีบทบาทสำคัญทั้งในช่วงการเริ่มต้นโครงการและในการสนับสนุนสำหรับกิจกรรมต่างๆ

มูลนิธิ - ครอบคลุมสถาบันต่างๆ ที่เป็นเอกชน ซึ่งให้เงินช่วยเหลือทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศ โดยอาจรวมไปถึงกองทุนขนาดใหญ่ที่ได้เงินจากการบริจาค มูลนิธิครอบครัว มูลนิธิชุมชน กองทุนภายใต้คำแนะนำของผู้บริจาค และมูลนิธิองค์กรต่างๆ ผู้จัดการที่ต้องการริเริ่มโครงการควรศึกษาว่ามีมูลนิธิใดบ้างที่มีการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย ตลอดจนภารกิจและแนวทางการดำเนินงานของมูลนิธิเหล่านั้น ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของโครงการหรือไม่ อย่างไร

มีแหล่งข้อมูลมากมายที่ได้มีการรวบรวมไว้เกี่ยวกับมูลนิธิต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เช่นใน Foundation Center และในฐานข้อมูลอีกหลายแห่ง³⁶

มูลนิธิซึ่งมีภารกิจสอดคล้องกับโครงการที่ต้องการเสนอรับเป็นแหล่งเงินสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการริเริ่มโครงการ ซึ่งจะเป็นการดีหากสามารถทำให้เกิดพันธะผูกพันในการให้การสนับสนุนเป็นเวลานานหลายปี สำหรับระยะยาว ควรมีการหาทางเลือกอื่น เช่นการทำข้อตกลงกับมูลนิธิในการให้เงินช่วยเหลือต่อ ในการทำเช่นนี้โครงการจะได้รับเงินก้อนทั้งหมดมาจากมูลนิธิ และทำการให้เงินสนับสนุนต่อไปยังองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนที่ทำงานในท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นเงินช่วยเหลือขนาดเล็ก โดยให้องค์กรเหล่านี้เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแล ทบทวน ฝ้าติดตาม และรายงานผลต่างๆ ของโครงการ

สถาบันทวิภาคีและพหุภาคีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ - ครอบคลุมผู้กระทำการจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก ธนาคารโลก องค์กรต่างๆ ภายใต้ระบบสหประชาชาติ (รวมทั้งยูเนสโก โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP)) ตลอดจนสถาบันทวิภาคีที่รับผิดชอบในการบริหารการให้ความช่วยเหลือกับประเทศอื่นๆ หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้ดูแล

หลักในการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการอนุรักษ์ในระดับโลก โดยมีกรให้เงินสนับสนุนเป็นการเฉพาะสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การปกป้องมรดกโลก และการพัฒนาชุมชนในชนบท และแจกเช่นเดียวกับแหล่งเงินที่มาจากมูลนิธิ ในระดับพื้นที่ ผู้จัดการโครงการจะต้องศึกษาว่ามีสถาบันใดบ้างที่มีการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายประเด็นที่อยู่ในความสนใจ และเกณฑ์ต่างๆ สำหรับแหล่งเงินสนับสนุนประเภทนี้ซึ่งอาจมีรูปแบบการจัดตั้งที่แตกต่างกันไป อาจมีสถาบันหลายแห่งที่มีศักยภาพในการให้ทุนสำหรับการเริ่มต้นโครงการ และ/หรือให้เงินสนับสนุนร่วมกับทุนซึ่งได้จากแหล่งที่เป็นเอกชนหรือแหล่งทุนอื่นๆ

มีแหล่งเงินอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีความเจาะจงเฉพาะสำหรับมรดกโลก เช่น กองทุนมรดกโลก ซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยเงินทุนที่ได้จากรัฐภาคี ตลอดจนเงินบริจาคจากภาคเอกชน ซึ่งสามารถให้การสนับสนุนเป็นรายปีกับกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งมรดกโลกได้ อย่างไรก็ตาม การให้เงินสนับสนุนประเภทนี้เป็นการให้ตามการร้องขอโดยรัฐภาคี และมักเป็นการสนับสนุนสิ่งที่เป็นแรงจูงใจ ซึ่งโดยปกติแล้วจะไม่สามารถใช้สำหรับโครงการระยะยาวที่ดำเนินการโดยชุมชน ในทางกลับกัน โครงการให้ความช่วยเหลือภายใต้คณะทำงานศูนย์ประสานงานฉุกเฉิน (Rapid Response Facility) สามารถเป็นแหล่งเงินทุนที่รวดเร็วทันการณ์สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ เพื่อใช้ตอบสนองต่อภัยคุกคามที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันกับแหล่งมรดกโลกได้ (ดูตัวอย่างจากกรณีในเบลีสซ์ หน้า 67³⁷)

กองทุนเพื่อการอนุรักษ์ - ในระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีกลไกการให้เงินสนับสนุนใหม่ๆ ที่มีความยั่งยืนเกิดขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และได้มีการจัดทำเอกสารและจัดตั้งคณะทำงานทางด้านนี้ขึ้นมากมาย³⁸ กลไกเหล่านี้ ไม่ว่าจะด้วยตัวเองหรือควบคู่ไปกับเงินช่วยเหลือจากมูลนิธิที่เป็นเอกชนหรือองค์กรให้ความช่วยเหลือพหุภาคี/ทวิภาคี สามารถช่วยให้มีเงินทุนหลังไหลมาเพื่อสนับสนุนการทำงานของโครงการซึ่งใช้วิธีการของ COMPACT ในแหล่งมรดกโลก ที่มาของเงินทุนเหล่านี้ได้นำมาสรุปไว้โดยคร่าวในที่นี้ พร้อมกับแหล่งที่จะสามารถหาข้อมูลและแนวทางเพิ่มเติมโดยละเอียดได้

กองทุนเพื่อการอนุรักษ์ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่ากองทุนสิ่งแวดล้อม เป็นกองทุนที่มีอยู่ในเกือบทุกประเทศในโลก³⁹ โดยจัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลแต่มีการดำเนินงานที่เป็นเอกเทศเพื่อให้มีความโปร่งใสในการจัดการกับเงินทุนต่างๆ เพื่องานในด้านการอนุรักษ์ กองทุนเหล่านี้อาจจัดตั้งในรูปแบบของกองทุนเงินบริจาค - endowment fund (ใช้ได้เฉพาะดอกเบี้ย) กองทุนหมุนเวียน - revolving fund (ช่วยให้ได้มาซึ่งทุนจากแหล่งอื่นๆ) และกองทุนจม - sinking fund (สำหรับใช้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย) หรือรูปแบบที่มีลักษณะเหล่านี้ปนกันอยู่ ส่วนกองทุนสิ่งแวดล้อมนั้น มีเกณฑ์ในการให้ทุนที่ต่างออกไป แต่โดยส่วนมากแล้วจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ใช้วิธีการของ COMPACT

กองทุนสิ่งแวดล้อม สามารถมีบทบาทสำคัญในการช่วยระดมทุนจากกองทุนในระดับโลกหรือกองทุนพหุภาคี เพื่อสนับสนุนงานซึ่งเป็นประเด็นเร่งด่วนของประเทศ ซึ่ง Conservation Finance Alliance (พันธมิตรทางการเงินเพื่อการอนุรักษ์) ได้จัดทำเครื่องมือ Environmental Funds Toolkit (เครื่องมือกองทุนสิ่งแวดล้อม) เพื่อช่วยกระตุ้นและให้แนวทางใน

36 <http://foundationcenter.org> และดูเพิ่มเติมจาก http://meldi.snre.umich.edu/fellowships_and_funding/Environmental+Grantmaking

37 <http://whc.unesco.org/en/news/581>
38 ดูตัวอย่างจาก Conservation Finance Alliance: conservationfinance.org
39 <http://www.cbd.int/financial/environmentfunds/>

กลยุทธ์การเงินที่มีความยั่งยืนควรอยู่บนพื้นฐานของแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่มีความหลากหลาย (ยอดเขาคิลิมันจาโร ประเทศแทนซาเนีย)

© Jessica Brown

การดูแลมรดกโลก: การจัดการและการกำกับดูแล

การแสวงหาเงินทุนใหม่ๆ และสนับสนุนการใช้วิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด เครื่องมือนี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางด้านกฎหมาย การกำกับดูแล และการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ต่างๆ⁴⁰

กองทุนสิ่งแวดล้อมหลายกองทุนเริ่มต้นการให้ทุนจากการการยกหนี้ให้ แก่ผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (debt-for-nature swap) แต่กองทุนเพื่อการอนุรักษ์ หลายแห่งได้เริ่มมองหาแหล่งรายได้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

- ▶ การจ่ายค่าตอบแทนเพื่อบริการของระบบนิเวศ - Payment for Ecosystem Services⁴¹ หรือ PES เป็นกลไกที่มีพื้นฐานจากการประเมินมูลค่าของบริการต่างๆ (เช่น น้ำดื่ม เสถียรภาพของภูมิอากาศ ผลผลิตสัตว์น้ำและสัตว์ป่า ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ การผสมเกสร และทรัพยากรที่ให้ความสุนทรีย์)⁴² ค่าตอบแทนนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้ที่ให้บริการควรได้รับการชดเชยจากผู้ที่ได้ประโยชน์จากบริการเหล่านั้น ที่ผ่านมามีการจัดทำรูปแบบของ PES ขึ้นหลายรูปแบบ โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนผ่านทางกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงมีความท้าทายอยู่มากในการขยายการทำงานเพื่อให้สามารถให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ซึ่งมีจำนวนเงินใกล้เคียงกับระดับที่ต้องชดเชย⁴³ และวิธีการว่าจะให้ผู้ได้รับผลประโยชน์ในลำดับท้ายมองเห็นภาพของผลประโยชน์ที่ได้รับทั้งหมดโดยรวมได้อย่างไร⁴⁴ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่า (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation: REDD) เป็นรูปแบบของ PES ในระดับโลกที่ใหญ่ที่สุด REDD เป็นกลไกที่แรงจูงใจเพื่อเปลี่ยนแนวโน้มที่เป็นมาตั้งแต่ครั้งอดีตที่มีอัตราการตัดไม้ทำลายป่าและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเป็นกรอบการทำงานซึ่งประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับรางวัลเป็นตัวเงินสำหรับการลดการปล่อยก๊าซซึ่งเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการลดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไปสู่การใช้ประโยชน์อื่นๆ⁴⁵ กลไกนี้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2553 โดยเปลี่ยนเป็น REDD+ ซึ่งยังคงไม่สามารถนำมาซึ่งเงินทุนที่ต้องการเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังคงเป็นประเด็นที่มีการตอรองกันอยู่ REDD+ จึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพที่จะนำมาซึ่งเงินทุนสำหรับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ในอนาคต
- ▶ ผลตอบแทนจากภาคการท่องเที่ยว - โดยคำจำกัดความแล้ว แหล่งมรดกโลกเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว⁴⁶ กองทุนเพื่อการอนุรักษ์หลายแห่งได้จัดทำกลไกเพื่อก่อให้เกิดรายได้ซึ่งสามารถใช้สนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองต่างๆ หลักการ

คือการที่นักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการท่องเที่ยวควรมีการสนับสนุน การดูแลรักษาพื้นที่ การศึกษาวิจัย และให้การอธิบายเกี่ยวกับพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการให้ประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยว เงินรายได้ต่างๆ อาจมาจากการให้โดยสมัครใจของผู้ประกอบการท่องเที่ยว หรือจาก 'ภาษีการเข้าพัก' ในโรงแรม ไปจนถึงการจัดระบบเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมซึ่งโดยปกติมักทำเพื่อให้สามารถเก็บเงินจากนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ได้มากที่สุด⁴⁷ ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศเบลีซ มีการเก็บค่าธรรมเนียมขาออกเป็นเงิน 37.50 เหรียญสหรัฐ จากนักท่องเที่ยวและผู้ที่ไม่ได้เป็นประชากรของเบลีซทั้งหมดในขณะที่กำลังเดินทางออกนอกประเทศ (ในปี พ.ศ. 2550 การท่องเที่ยวในรายได้ให้กับประเทศถึง 22 เปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ) โดยเงินส่วนหนึ่งที่ได้ (ปัจจุบันเป็นจำนวน 7.50 เหรียญสหรัฐ) อยู่ในรูปของภาษีเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งจะให้โดยตรงกับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง 48 และกองทุนจะทำการจัดสรรเงินก้อนนี้ให้กับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนสำหรับโครงการต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์โดยเป็นทุนที่ใหม่แข่งขัน

- ▶ ภาษีเฉพาะจากการใช้ประโยชน์และการสกัดทรัพยากรไปใช้ - เฉกเช่นเดียวกับค่าธรรมเนียมจากผู้ใช้ในภาคการท่องเที่ยว รัฐสามารถหาเงินทุนสำหรับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ผ่านการเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีจากการใช้ทรัพยากรเพื่อการบริโภค ซึ่งอาจรวมไปถึงภาษีจากการทำป่าไม้ การล่าสัตว์ และจับสัตว์น้ำ ค่าธรรมเนียมจากการให้สัมปทาน ไปจนถึงค่าปรับ ค่าธรรมเนียม และค่าสิทธิในการใช้จากอุตสาหกรรมที่มีการสกัดแยกเอาทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ ค่าธรรมเนียมในการสกัดทรัพยากรมักจ่ายในรูปของเงินชดเชยเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรง และในรูปของภาษีเพื่อสนับสนุนการบำรุงรักษาทรัพยากรที่อยู่ภายใต้ข้อสงสัย ค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะถูกเก็บไว้เพื่อจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดหากมีการระบุกำกับไว้เช่นนั้น เพื่อให้เงินก้อนนี้ไม่เข้าไปอยู่ในหมวดเงินทั่วไปซึ่งจะมีการแจกจ่ายผ่านกระบวนการทางการเมือง ค่าธรรมเนียมดังกล่าวมีความเฉพาะเจาะจง และเงินทั้งหมดที่เก็บได้ควรมอบให้กับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์เพื่อเบิกจ่ายต่อไป ตัวอย่างที่เก่าแก่ที่สุดอาจเป็นกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา เงินจำนวน 11 เปอร์เซ็นต์ของภาษีจากการขายอุปกรณ์เพื่อการล่าสัตว์หรือจับสัตว์น้ำจะถูกจัดสรรต่อไปให้กับโครงการอนุรักษ์ต่างๆ โดยเฉพาะเพื่อใช้สำหรับการสร้างและบำรุงรักษาแหล่งหลบภัยสำหรับสัตว์ป่าในระดับประเทศ ซึ่งภาษีนี้สามารถเก็บได้มากถึงกว่าห้าพันล้านเหรียญสหรัฐในช่วงเวลา 75 ปี⁴⁹

แม้ว่าพื้นฐานในเชิงปรัชญาซึ่งอยู่เบื้องหลังแนวคิดด้านการเงินเพื่อการอนุรักษ์จะได้รับการพัฒนามาแล้วเป็นอย่างดี แต่กลไกในการประเมินมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและการบริการของระบบนิเวศแล้วคืนส่วนหนึ่งกลับไปยังชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รักษาทรัพยากรนั้นยังคงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการที่ใช้วิธีการของ COMPACT ได้ตอบสนองต่อความต้องการด้านการพัฒนาของชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลก โครงการเหล่านี้จึงมีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะรับทุนซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้หลักมนุษยธรรม ตลอดจนกลไกที่มีระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นศูนย์กลางซึ่งได้อธิบายไว้ในที่นี้

40 ดู <http://conservationfinance.org/about.php>

41 เรียกอีกอย่างได้ว่าเป็นรูปแบบการจ่ายค่าตอบแทนเพื่อบริการของนิเวศวิทยา (Payment for Ecological Services) และการจ่ายค่าตอบแทนเพื่อบริการของสิ่งแวดล้อม (Payment for Environmental Services)

42 http://www.unep.org/pdf/PaymentsForEcosystemServices_en.pdf

43 <http://www.nber.org/papers/w18740>

44 ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ได้รับประโยชน์ในขั้นท้ายของแหล่งมรดกโลกซึ่งเป็นที่สูงอาจรวมไปถึงผู้ที่ได้รับบริการจากการส่งน้ำใช้สำหรับชุมชนเมือง การผลิตกระแสไฟฟ้า การบริการดูแลสุขภาพ และการชลประทานเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งการทำให้คำจ่ายเหล่านี้ได้รับการตระหนักและคำนวณออกมาเป็นมูลค่านับเป็นกุญแจสำคัญในการระดมทุนจากภาคเอกชนที่เป็นเป้าหมาย เพื่อให้การสนับสนุนแหล่งมรดกโลก

45 <http://theredddesk.org/what-is-redd>

46 ดูคำแนะนำเพิ่มเติมได้จากเอกสาร World Heritage and Sustainable Tourism Programme: <http://whc.unesco.org/en/tourism/> and <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity2-113-.pdf>

47 https://www.cbd.int/doc/nbsap/finance/Guide_Tourism_Nov2001.pdf

48 http://conservationfinance.org/guide/guide/images/9_beyond2-.pdf

49 <http://www.thewildlifeneeds.com/23/09/2007/pittman-robertson-act-70-years-of-conservation-dollars/>

5

การนำชุมชนให้เข้าร่วม ในการเฝ้าติดตามและรายงานผล

การเฝ้าติดตามแบบมีส่วนร่วมในป่าชุมชนในเซียนก้าน (ประเทศเม็กซิโก)
© Omar Martinez castillo

5.1 บทนำ

บทนี้เป็นการอภิปรายแนวทางที่สามารถช่วยให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเฝ้าติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ ในแหล่งมรดกโลก ซึ่งใน Operational guidelines (คู่มือปฏิบัติงาน) ของอนุสัญญามรดกโลกได้

เรียกร้องให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการในขั้นตอนต่างๆ ของมรดกโลก ซึ่งรวมไปถึงการเฝ้าติดตามและรายงานผล (WHC, 2013b, วรรคที่ 40 และวรรคที่ตามมา)

โดยหลักการแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ในกระบวนการแรกเริ่มของวัฏจักรของมรดกโลก โดยเริ่มจากขั้นตอนการเสนอชื่อและต่อเนื่องไปยังขั้นตอนการวางแผนและการจัดการ จะเป็นการวางรากฐานที่ดีสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนเหล่านี้ในกระบวนการในขั้นตอนต่อไป อย่างไรก็ตามการดำเนินการโดยทั่วไปมักไม่ได้เป็นเช่นนั้น ตามที่ได้กล่าวไว้ในหน้า 34 ประสพการณ์จวบจนปัจจุบันพบว่ากระบวนการตั้งแต่แรกเริ่มไม่ได้เป็นไปตามบรรทัดฐานอย่างที่ควร และแหล่งมรดกโลกหลายแห่งได้มีการจัดตั้งโดยไม่ได้มีการมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม อย่างไรก็ตาม แม้ข้อเท็จจริงจะเป็นเช่นนี้แต่ยังมีทางเลือกอีกหลายอย่างที่ จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในกระบวนการเฝ้าติดตามและรายงานผล ซึ่งรวมถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในจัดทำประกาศคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล (Statement of Outstanding Universal Value) ย้อนหลัง โดยมีการระบุตัวชี้วัดในการติดตามผลและเก็บข้อมูลต่างๆ

ในบทนี้จะเป็นการทบทวนองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเฝ้าติดตามและรายงานผล แต่ด้วยความจำกัดของประสพการณ์ในการดำเนินงานด้านนี้ในระดับพื้นที่ เนื้อหาในบทนี้จึงเน้นไปที่ข้อควรพิจารณาและข้อเสนอแนะต่างๆ

ทำไมจึงต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าติดตามและรายงานผล?

ตามที่ได้อภิปรายไว้แล้วในบทที่ 1 ซึ่งสืบเนื่องจากการยอมรับ ‘ชุมชน’ (Community) เป็น C ตัวที่ 5 ในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของอนุสัญญามรดกโลก คู่มือ Operational Guidelines ได้เรียกร้องให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนต่างๆ ภายใต้กระบวนการมรดกโลก ซึ่งภายใต้กลยุทธ์ต่างๆ ที่จัดทำขึ้นใหม่ในเวลาต่อมาเพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพในการจัดการเกี่ยวกับมรดกโลก ได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน และในแนวทางด้านบริการของระบบนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่ก็ได้ตระหนักเช่นกันว่าชุมชนมักมีบทบาทในการดูแลภูมิทัศน์ในด้านต่างๆ ตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องซึ่งให้ประโยชน์มากมายต่อโลก

มีเหตุผลหลายประการที่บ่งบอกว่าเพราะเหตุใดการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนการเฝ้าติดตามและรายงานผลจึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงกระบวนการมรดกโลก และเหตุใดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและการปกป้องระยะยาวในระดับพื้นที่ ซึ่งรวมถึง:

- ▶ **การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ** – ตามที่ได้รับไว้ในเครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit (Hockings และคณะ, 2008) การเฝ้าติดตามผลจากการจัดการควรดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งรวมถึงการระบุคุณค่าของพื้นที่ การจัดทำชุดของตัวชี้วัด การเห็นชอบในขีดแบ่งระดับต่างๆ และการตอบสนองที่ควรทำเมื่อเกิดการฝ่าฝืนขึ้น ทั้งนี้การใช้ข้อมูลและมุมมองจากท้องถิ่นซึ่งรวมถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาเชิงนิเวศในขั้นตอนการเฝ้าติดตามจะช่วยเสริมการดำเนินงานในการเฝ้าติดตามให้มีความครบถ้วนและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น
- ▶ **การระบุภัยคุกคามตั้งแต่เริ่มแรกโดยมีความครอบคลุม** – ชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้อยู่อาศัยหรือองค์กรที่ตั้งอยู่ในชุมชน มักเป็นผู้ที่ระบุภัยคุกคามได้รวดเร็วที่สุดและสามารถช่วยสนับสนุนระบบการเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับสิ่งที่เป็นภัยคุกคามต่อทรัพย์สินของมรดกโลก (ดูกรณีศึกษาที่ 14 หน้า 67 จากเบสิซ) โดยทั่วไปแล้ว ชุมชนท้องถิ่นจะสามารถมีส่วนร่วมช่วยในการประเมินสถานการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพย์สินต่างๆ รวมทั้งภัยคุกคามและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนการปรับปรุงที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนของคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล ความเป็นของแท้ และความครบถ้วนสมบูรณ์ของพื้นที่⁵⁰
- ▶ **การจัดทำชุดของตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุม** – การใช้ข้อมูลจากท้องถิ่นเพื่อระบุตัวชี้วัดสำหรับกระบวนการเฝ้าติดตามจะช่วยให้ได้รายการของตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นสำหรับแหล่งมรดกโลกนั้นๆ ในการนี้ ตัวชี้วัดอาจรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของทรัพย์สิน ซึ่งบ่งบอกสถานะภาพ ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นได้ และการปฏิบัติที่ทำมาแต่ดั้งเดิมซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีผลยั่งยืน นอกจากนี้ ข้อมูลจากท้องถิ่นยังช่วยให้รายการดังกล่าวครอบคลุมไปถึงตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมในการบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน
- ▶ **การสร้างเชื่อมโยงระหว่างคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลและคุณค่าที่มีอยู่ในพื้นที่ในการเฝ้าติดตาม** – การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการเฝ้าติดตามจะช่วยให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับคุณค่าอันหลากหลายของทรัพย์สินมรดกโลก ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างคุณค่าที่มีอยู่ในท้องถิ่นกับคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าที่ยึดมั่นโดยชุมชนยังอาจช่วยเสริมคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลสำหรับพื้นที่ซึ่งเป็น (หรืออาจเป็น) แหล่งมรดกโลกให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นอีกด้วย
- ▶ **การเชื่อมต่อกับกระบวนการเฝ้าติดตามและรายงานผลภายใต้อนุสัญญาอื่น ๆ เช่นอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ** – จากการเรียกร้องของรัฐภาคีต่างๆ ให้มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างอนุสัญญาต่างๆ ที่มีความ

50 วรรคที่ 174 ของ Operational Guidelines (WHC, 2013b) ได้กำหนดกระบวนการในการจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการเสื่อมสภาพของทรัพย์สินหรือภัยคุกคามที่มีต่อทรัพย์สินซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียน ซึ่งได้รับโดยตรงจากแหล่งซึ่งนอกเหนือไปจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงชุมชนท้องถิ่นต่างๆ

เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุสัญญาว่าด้วยอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ดูกล่องข้อความที่ 16) เป็นผลให้มีความจำเป็นต้องทำให้กระบวนการและตัวชี้วัดต่างๆ ซึ่งใช้ในการเฝ้าติดตามและรายงานผลภายใต้อนุสัญญาต่างๆ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกันให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ รายการของตัวชี้วัดที่ระบุไว้ในแผนกลยุทธ์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ (ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ) ได้รวมไปถึงตัวชี้วัดในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาดั้งเดิม ตลอดจนการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเสมอภาค ซึ่งอนุสัญญาต่างๆ เหล่านี้ ได้มีความคาดหวังเพิ่มมากขึ้นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆ

- ▶ การสนับสนุนการนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลอย่างต่อเนื่อง - จากการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในกระบวนการเฝ้าติดตามและรายงานผลเกี่ยวกับสถานะภาพของแหล่งมรดกโลก เป็นผลให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการอนุรักษ์ซึ่งสืบเนื่องหลังจากนั้น รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมในการปกป้อง บรรเทา และฟื้นฟู และจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น บทบาทของคนเหล่านี้ในฐานะผู้ให้การปกป้องทรัพยากรต่างๆ ในระดับพื้นที่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก

กล่องข้อความที่ 16: ความเชื่อมโยงระหว่างการเฝ้าติดตามและการรายงานผลภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้มีความพยายามสร้างร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นกับองค์กรต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่สำคัญภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้ข้อตกลงใจที่เห็นชอบในเรื่อฯ นี้ (XL/6) ที่ประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้กล่าวถึงความสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างอนุสัญญาต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และตราสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง⁵¹ ตลอดจนในการปรับปรุงการทำงานระหว่างอนุสัญญาต่างๆ ทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาเหล่านี้ให้มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินการภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและแผนกลยุทธ์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ (2563-2554) เป็นไปอย่างเต็มที่ ในการนี้ สำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพ ขยายขอบเขตความร่วมมือกับพันธมิตร และปรับปรุงการประสานงานต่างๆ ในอนาคตอันใกล้เพื่อนำไปสู่การดำเนินการตามแผนกลยุทธ์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ⁵²

แผนกลยุทธ์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพได้กำหนดเป้าหมายไว้ 20 ประการ ซึ่งรู้จักกันในชื่อ ‘เป้าหมายโอจีเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ’ ซึ่งอยู่ภายใต้เป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ 5 ประการ ได้แก่:

- ▶ แก้ไขมูลเหตุรากฐานของการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพโดยหยาบคายความหลากหลายทางชีวภาพเป็นกระแสหลักในภาครัฐและภาคประชาสังคม
- ▶ ลดแรงกดดันโดยตรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- ▶ ปรับปรุงสถานะภาพของความหลากหลายทางชีวภาพโดยเฝ้าระวังการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์ และความหลากหลายทางพันธุกรรม
- ▶ เพิ่มพูนผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและบริการจากระบบนิเวศ และ
- ▶ ส่งเสริมการดำเนินการภายใต้อนุสัญญาฯ โดยมีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และการพัฒนาขีดความสามารถ

เนื่องจากประเทศที่ร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้เริ่มดำเนินงานเพื่อประเมินการปฏิบัติตามเป้าหมายโอจีเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ ประเทศเหล่านี้จะได้รับการส่งเสริมให้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพทรัพยากรชีวภาพเพื่อบรรจุไว้ในรายงานความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายโอจี โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 ซึ่งเรียกร้องให้มีการอนุรักษ์อย่างน้อยร้อยละ 17 ของแหล่งน้ำบนบกและในแผ่นดิน และร้อยละ 10 ของพื้นที่ชายฝั่งและทะเลผ่าน ‘การจัดการที่ประสิทธิภาพและเท่าเทียม มีตัวแทนทางนิเวศและระบบเชื่อมโยงพื้นที่คุ้มครองเป็นอย่างดี และมีมาตรการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงพื้นที่ที่สำคัญ และผสมเข้าสู่ภูมิทัศน์ทางบกและภูมิทัศน์ทางทะเลที่กว้างขวางกว่าเดิม’ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำตัวชี้วัดต่างๆ สำหรับการเฝ้าติดตามความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายโอจี (ตัวชี้วัดโดยคร่าวสำหรับแผนกลยุทธ์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ) ให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดในการเฝ้าติดตามสถานะภาพในการอนุรักษ์มรดกโลก ในปัจจุบัน ศูนย์มรดกโลกกำลังดำเนินการเพื่อหาวิธีเพื่อปรับปรุงการเชื่อมโยงระหว่างระบบข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับสถานะภาพการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture: ITPGR), และอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ (Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat) หรืออนุสัญญาแรมซาร์ ได้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environmental Program-World Conservation Monitoring Centre: UNEP-WCMC) (Rössler และ Veillon, 2013)

51 ควบคู่ไปกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ยังมีอนุสัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งได้รับการยอมรับภายใต้ข้อตกลงใจนี้ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES), อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าอพยพย้ายถิ่น (Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals: CMS), สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture: ITPGR), และอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ (Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat) หรืออนุสัญญาแรมซาร์

52 <http://www.cbd.int/doc/meetings/wgri/wgri05-official/wgri-08-05-en.pdf>

การที่พื้นที่คุ้มครองมีความครอบคลุมมากพอและได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความยั่งยืนให้กับถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์ เช่นลีเมอร์ (ประเทศมาดากัสการ์)

© OUR PLACE

5.2 การเฝ้าติดตามและรายงานผล

ในขณะที่การเฝ้าติดตามเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ในกระบวนการมรดกโลก กระบวนการนี้ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการด้วย การเฝ้าติดตามเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินการดำเนินงานในพื้นที่ว่าได้ช่วยให้คำแนะนำในการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการหรือไม่และอย่างไร และตามที่ได้กล่าวไว้ในเครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit การจัดทำแผนการเฝ้าติดตามที่ดีและมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการจัดการคุณค่าที่มีความโดดเด่นเป็นสากลของแหล่งมรดกโลก จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานในขั้นตอนของการรายงานผลง่ายขึ้น เนื่องจากในทางทฤษฎีแล้วแผนการเฝ้าติดตามที่ดีควรช่วยลดความยุ่งยากต่างๆ ในการทำงานลงเนื่องจากได้มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นไว้อย่างเป็นระบบโดยต่อเนื่องอยู่แล้ว ซึ่งเครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit นี้ได้อธิบายต่อไปว่า การเฝ้าติดตามควรถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับการจัดการ เพื่อส่งเสริมทัศนคติในการอนุรักษ์และจัดการมรดกโลกในเชิงรุกมากกว่าจะเป็นการตั้งรับ นอกจากนี้ยังช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ที่มีศักยภาพในการให้ทุนสนับสนุนโดยแสดงให้เห็นถึงแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกันและมีความน่าเชื่อถือ (Hockings และคณะ, 2008)

แผนการเฝ้าติดตาม เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการ (ดูรูปที่ 6) การเฝ้าติดตามมรดกโลกมีขั้นตอนต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยเฉพาะในขั้นตอนของการจัดทำตัวชี้วัดต่างๆ การออกแบบวิธีการ และการเก็บข้อมูล นอกจากนี้ หากเป็นไปได้ควรมีการให้ชุมชนเข้าร่วมในการทบทวนและแก้ไขแผนการเฝ้าติดตามเมื่อเวลาผ่านไปด้วย

ขั้นตอนแรกที่สำคัญในการจัดทำแผนการเฝ้าติดตามคือการกำหนดชุดของตัวชี้วัดต่างๆ ซึ่งตามที่ได้ระบุไว้ในคู่มือ Managing Natural World Heritage (WHC, 2012a) ตัวชี้วัดอาจเป็นตัวชี้วัดในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ และจะดีที่สุดที่สุดหากตัวชี้วัดต่างๆ มีคุณสมบัติดังนี้:

- ▶ มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่างๆ ที่ต้องการวัดอย่างชัดเจน ทำนายได้ และสามารถยืนยันได้
- ▶ ตอบสนองได้ไวต่อการเปลี่ยนแปลง จึงสามารถแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการในการจัดการก่อให้เกิดผลขึ้น
- ▶ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงระยะยาว มากกว่าที่จะเป็นความผันผวนระยะสั้นๆ หรือเฉพาะที่
- ▶ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีนัยยะโดยตรงต่อการจัดการ ซึ่ง

- รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงชีววิทยา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง
- ▶ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่บ่งบอกระดับและช่วงเวลาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับจัดการ
 - ▶ มีความคุ้มค่าในแง่ของการเก็บ วิเคราะห์ และการแปลผลจากข้อมูล
 - ▶ ง่ายต่อการวัดและตีความ
 - ▶ สามารถเก็บ วิเคราะห์ และรายงานได้ด้วยความเร็ว
 - ▶ สามารถประเมินผลกระทบจากแรงกดดันต่างๆ ที่ทราบอยู่แล้ว หรือช่วยในการตรวจหาแรงกดดันที่เกิดขึ้นใหม่

การนำชุมชนให้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ควรรวมไปถึงการให้ชุมชนมีส่วนในการช่วยระบุตัวชี้วัดต่างๆ ทั้งหมดที่อาจเป็นไปได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลของแหล่งมรดกโลก⁵³ รวมไปถึงตัวชี้วัดในด้านความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ซึ่งตัวชี้วัดประการหลังนี้อาจรวมไปถึงการให้บริการของระบบนิเวศ การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ และพื้นที่ซึ่งมีการใช้ประโยชน์มาแต่ดั้งเดิมโดยผู้คนในท้องถิ่น สถานภาพของความรู้และการปฏิบัติตามภูมิปัญญาดั้งเดิมในเชิงนิเวศ การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ผลกระทบต่อสถาบันดั้งเดิมต่างๆ สถานภาพทางกฎหมายและการครอบครองทรัพย์สินต่างๆ เป็นต้น หลังจากที่ได้มีการจัดทำชุดตัวชี้วัดต่างๆ แล้ว จึงควรดำเนินการในการออกแบบวิธีสำหรับกระบวนการเฝ้าติดตามโดยการหารือกับชุมชนท้องถิ่นในต่อไป

ในการเก็บข้อมูลต่างๆ ควรมีการใช้ข้อมูลทั้งที่มีอยู่แล้วตลอดจนข้อมูลจากแหล่งใหม่ๆ และตามที่ได้อภิปรายไว้ในคู่มือ Managing Natural World Heritage (WHC, 2012a) การเก็บข้อมูลจะช่วยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นประโยชน์

เนื่องจากเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่มีค่าใช้จ่ายน้อย ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในกระบวนการจัดการมากยิ่งขึ้น และอาจช่วยให้เกิดการสนับสนุนพื้นที่คุ้มครองโดยเพิ่มเติมมากขึ้นซึ่งเป็นผลจากการที่ชุมชนมีความเข้าใจดีขึ้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดการในคู่มือนี้ยังได้ระบุอีกด้วยว่าแนวทางเช่นนี้ควรเป็นไปตามขั้นตอนในการปฏิบัติสำหรับการเฝ้าติดตาม (monitoring protocols) ซึ่งควรจัดทำขึ้นเพื่อให้กระบวนการเฝ้าติดตามมีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือ

วิวัฒนาการของอนุสัญญามรดกโลกในด้านการเฝ้าติดตามและการรายงานผล

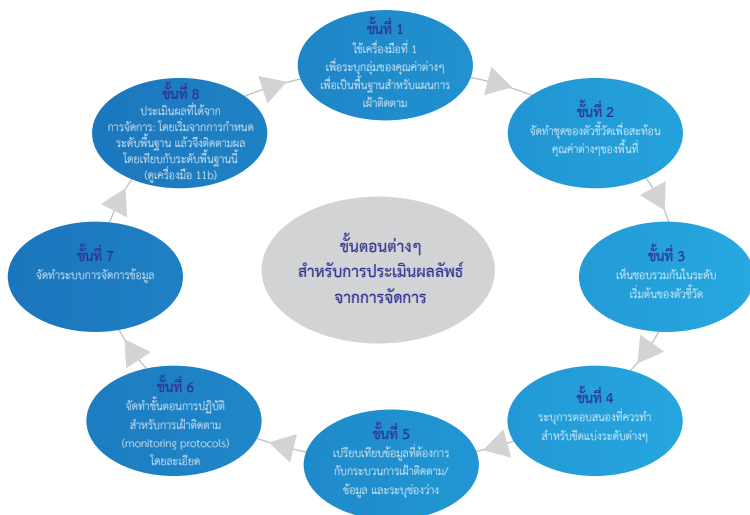
กระบวนการเฝ้าติดตามและการรายงานผลสำหรับมรดกโลกได้วิวัฒนาการไปตามกาลเวลาโดยสอดคล้องกับข้อตัดสินใจเชิงนโยบายของคณะกรรมการมรดกโลก จากการเฝ้าติดตามเฉพาะกิจ ไปสู่การเฝ้าติดตามอย่างเป็นระบบและการรายงานผลโดยมีกำหนดระยะเวลา จุดเปลี่ยนที่สำคัญเริ่มมาจากข้อตัดสินใจของคณะกรรมการในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งขอให้มีการรายงานแนวโน้มต่างๆ ในการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นผลให้เกิดโครงการเกี่ยวกับแนวโน้มสำหรับสถานภาพในการอนุรักษ์ ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งและจัดการระบบข้อมูลแบบออนไลน์ในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งช่วยในการเฝ้าติดตามสถานภาพของทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกตามที่ได้รับรายงานผ่านการตรวจติดตามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา (Rssler และ Veillon, 2013)⁵⁴

องค์ประกอบที่สำคัญในขั้นตอนการเฝ้าติดตามและรายงานผลภายใต้วิสัยทัศน์ของมรดกโลก ได้แก่ การตรวจติดตาม (Reactive Monitoring) การรายงานตามกำหนดเวลา (Periodic Reporting) และกลไกการติดตามตรวจสอบ (Reinforced Monitoring) ซึ่งได้สรุปไว้ในตารางที่ 4⁵⁵

53 ภายใต้กรอบการตรวจติดตาม (Reactive Monitoring) ในปี พ.ศ. 2556 คณะกรรมการมรดกโลกได้มีมติเห็นชอบ (Decision 37 COM 7A.40) <http://whc.unesco.org/en/decisions/5017/> ซึ่งเป็นคำแนะนำอย่างเป็นทางการให้ร่าง ‘สถานภาพการอนุรักษ์ที่ต้องการ’ (Desire State of Conservation) สำหรับการถอดทรัพย์สินออกจากบัญชีมรดกโลกที่ตกอยู่ในอันตราย (DSOCR) คำแนะนำนี้ ซึ่งร่างขึ้นร่วมกันโดยศูนย์มรดกโลกและองค์กรที่ปรึกษาทั้ง 3 แห่ง (<http://whc.unesco.org/document/123577>) เล็งเห็นในการพัฒนาชุดของตัวชี้วัดโดยมีพื้นฐานจากการทบทวนค่าประกาศคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล (Statement of Outstanding Universal Value), มาตรการแก้ไข (Corrective Measures) และสถานภาพของการอนุรักษ์ทรัพย์สินในภาพรวม

54 เป็นที่น่าสังเกตว่าเครื่องมือสำหรับการตรวจติดตาม (Reactive Monitoring) เป็นเครื่องมือสาธารณะ ดังนั้นเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพย์สินสมบัติจึงสามารถเข้าถึงได้โดยทุกๆ คน รวมทั้งโดยชุมชนต่างๆ เครื่องมือดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการเฝ้าติดตามและการรายงานผล

55 คู่มือเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการเหล่านี้ได้ที่ <http://whc.unesco.org/en/118/>

รูปที่ 6: การจัดทำแผนการเฝ้าติดตาม ซึ่งดัดแปลงมาจากเครื่องมือ Enhancing our Heritage Toolkit (Hockings และคณะ, 2008)

การนำชุมชนให้เข้าร่วมในการเฝ้าติดตามและรายงานผล

ตารางที่ 4: คำจำกัดความและรูปแบบต่างๆ ในการเฝ้าติดตามและรายงานผล

ประเภทการรายงานผล	การตรวจติดตาม (Reactive Monitoring)	การรายงานตามกำหนดเวลา (Periodic Reporting)	การติดตามตรวจสอบ (Reinforced Monitoring)
คำจำกัดความ	วรรค 169 ของ <i>Operational Guidelines</i> : ‘การตรวจติดตามเป็นการรายงานโดยสำนักเลขาธิการ ส่วนต่างๆ ของยูเนสโก และองค์กรที่ปรึกษาของคณะกรรมการ เกี่ยวกับสถานภาพของการอนุรักษ์ทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกเฉพาะที่ตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคาม’	วรรค 199 ของ <i>Operational Guidelines</i> : ‘รัฐภาคีได้รับการร้องขอให้ส่งมอบรายงานให้กับที่ประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก โดยผ่านทางคณะกรรมการมรดกโลก เกี่ยวกับข้อกำหนดทางด้านกฎหมายและการบริหารซึ่งได้มีการรับรอง และการดำเนินการที่มีการลงมือทำภายใต้อนุสัญญา รวมทั้งสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกซึ่งตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐ’	ไม่ได้มีการกำหนดโดย <i>Operational Guidelines</i> หรืออนุสัญญา: การตัดสินใจใช้กลไกนี้เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมครั้งที่ 31 ของคณะกรรมการมรดกโลก (ข้อตัดสินใจที่ 31 COM 5.2)
กำหนดที่ต้องเสร็จ	วรรค 169 ของ <i>Operational Guidelines</i> : ‘ในการนี้ รัฐภาคีต่างๆ จะต้องส่งมอบรายงานเป็นการเฉพาะ การศึกษาถึงผลกระทบในทุกๆ ครั้งที่มีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น หรืองานที่ทำแล้วอาจส่งผลกระทบต่อสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สิน ให้กับคณะกรรมการผ่านทางสำนักเลขาธิการภายในวันที่ 1 กุมภาพันธ์’	วรรค 205: ‘หลังจากครบวงจรในรอบ 6 ปีแรก ในการรายงานตามกำหนดระยะเวลา แต่ละภูมิภาคจะถูกประเมินอีกครั้งโดยมีลำดับการประเมินตามที่ระบุไว้ในตารางด้านบน และภายหลังจากวงจร 6 ปีแรกอาจมีการหยุดพักเพื่อทำการประเมินและแก้ไขกลไกการจัดทำรายงานตามกำหนดเวลาก่อนที่จะเริ่มวงจรในรอบต่อไป’ ทั้งนี้วงจรรอบแรกอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2549 และรอบที่สองในช่วงปี พ.ศ. 2553-2559	‘ไม่มีกำหนดที่ตายตัว แต่อาจมีการร้องขอในกรณีฉุกเฉิน หรือกรณีเฉพาะเจาะจงโดยคณะกรรมการมรดกโลก หรือโดยผู้อำนวยการใหญ่ยูเนสโก
ดำเนินการโดย	รัฐภาคีต่างๆ เป็นผู้รายงาน; การตรวจติดตามประสานงานโดยศูนย์มรดกโลก โดยได้รับข้อมูลจากองค์กรที่ปรึกษา (ภารกิจต่างๆ , รายงานต่างๆ)	รัฐภาคีต่างๆ ; ศูนย์มรดกโลกเป็นผู้ประสานเกี่ยวกับรายงาน; องค์กรที่ปรึกษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสามารถ	ยูเนสโก ร่วมกับรัฐภาคีต่างๆ และองค์กรที่ปรึกษาต่างๆ
การรายงาน	ทุกๆ ปี ให้กับคณะกรรมการมรดกโลก ที่ประชุมสมัยสามัญ	รายงานสังเคราะห์ทุกๆ 6 ปี (โดยแยกตามภูมิภาค) ให้กับคณะกรรมการมรดกโลก ณ ที่ประชุมสมัยสามัญ	เป็นการเฉพาะกิจ โดยรายงานให้กับคณะกรรมการมรดกโลก รวมทั้งช่วงเวลาระหว่างการประชุมสมัยสามัญแต่ละครั้ง
ความครอบคลุม	แหล่งมรดกซึ่งตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคาม	ทุกๆ รัฐที่เป็นภาคี (Section I) และแหล่งมรดกทุกแห่ง (Section II) โดยแยกตามภูมิภาค	แหล่งมรดกเฉพาะที่ตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคาม
รูปแบบ	รูปแบบสำหรับรัฐภาคีในการรายงานสถานภาพในการอนุรักษ์ (เป็นทางเลือก) ดู http://whc.unesco.org/uploads/pages/documents/document-171-3.doc	ภาคผนวกที่ 7 ของ <i>Operational Guidelines</i> ; รูปแบบได้รับการเห็นชอบโดยคณะกรรมการในการประชุมครั้งที่ 22 ในปี พ.ศ. 2541; แบบสอบถามที่มีการแก้ไข ได้รับการเห็นชอบโดยคณะกรรมการในการประชุมครั้งที่ 32 ในปี พ.ศ. 2551	‘ไม่มี

ที่มา: Rssler และ Veillon (2013)

การตรวจติดตาม (Reactive Monitoring)

การตรวจติดตาม เป็นการรายงานผลโดยศูนย์มรดกโลก ส่วนอื่นๆ ของยูเนสโก และองค์กรที่ปรึกษาต่างๆ ให้กับคณะกรรมการ เกี่ยวกับสถานภาพของการอนุรักษ์ทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกเฉพาะที่ตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคาม ในการนี้ รัฐภาคีต่างๆ จะต้องส่งมอบรายงานเป็นการเฉพาะและการศึกษาถึงผลกระทบในทุกๆ ครั้งที่มีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น หรืองานที่ทำแล้วอาจส่งผลกระทบต่อสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สินให้กับคณะกรรมการผ่านทางสำนักเลขาธิการ

กระบวนการในการตรวจติดตาม (ซึ่งรวมถึงกลไกการติดตามตรวจสอบ หรือ Reinforced Monitoring mechanism) เป็นส่วนที่สำคัญ

อย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมโดยชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่นอาจให้ข้อมูลให้กับศูนย์มรดกโลกหรือให้กับองค์กรที่ปรึกษาต่างๆ ก็ได้ (วรรค 174 ของ *Operational Guidelines*) ซึ่งมักนำไปสู่การรายงานสถานภาพในการอนุรักษ์ให้กับคณะกรรมการมรดกโลก หรือเป็นการช่วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าติดตามและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสถานภาพในการอนุรักษ์ของพื้นที่

นอกจากนี้ ในการส่งคณะผู้แทนจากคณะกรรมการมรดกโลกไปยังพื้นที่เพื่อการตรวจติดตามแต่ละครั้ง ทีมคณะผู้แทนจะพบกับตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นเพื่อรวบรวมความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์และข้อมูลต่างๆ จากชุมชน

การรายงานตามกำหนดเวลา (Periodic Reporting)

ทุกๆ 6 ปี โดยหมุนเวียนไปตามภูมิภาคต่างๆ ทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกทุกๆ แห่งจะต้องส่งมอบรายงานเพื่อช่วยให้ศูนย์มรดกโลกสามารถประเมินสถานการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน และในท้ายที่สุดทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการเตือนให้คณะกรรมการมรดกโลกทราบถึงภัยคุกคามซึ่งเป็นการเฉพาะหรือมีความเร่งด่วนที่ได้รับการระบุด้วยความมุ่งหวังที่จะนำไปสู่การมีมาตรการเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาภัยคุกคามและปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ การดำเนินการในการรายงานตามกำหนดเวลาเช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูล และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ในระบบมรดกโลกของภูมิภาค นอกจากนี้ การดำเนินงานเช่นนี้ยังก่อให้เกิดเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดีที่สุด เช่นแบบจำลองที่ใช้โดย COMPACT

การรายงานตามกำหนดเวลาเกี่ยวกับมรดกโลกทำขึ้นเพื่อตอบสนองของความมุ่งหมาย 4 ประการ ได้แก่:

- ▶ เพื่อประเมินการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญามรดกโลกโดยรัฐภาคี
- ▶ เพื่อประเมินว่าคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลของทรัพย์สินต่างๆ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้รับการรักษาให้คงอยู่เมื่อเวลาผ่านไป
- ▶ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลก และบันทึกการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์และสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สินต่างๆ
- ▶ เพื่อเป็นกลไกสำหรับความร่วมมือในระดับภูมิภาค และการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างรัฐภาคีต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการของอนุสัญญาและการอนุรักษ์มรดกโลก

ผลส่วนหนึ่งที่เราคาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานในการรายงานตามกำหนดเวลาคือการที่สารสนเทศซึ่งรวบรวมในระหว่างกระบวนการนี้จะมีส่วนช่วยในการ:

- ▶ ประเมินสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลก
- ▶ พิจารณาว่าคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลของทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกได้รับการรักษาให้คงอยู่เมื่อเวลาผ่านไปหรือไม่
- ▶ แก้ปัญหาและประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ โดยผ่านการตัดสินใจซึ่งได้รับการบอกกล่าวให้ทราบแล้ว

- ▶ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การปฏิบัติที่ดี องค์ความรู้ และบทเรียนระหว่างรัฐภาคีต่างๆ ผู้จัดการพื้นที่ และผู้ปฏิบัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลก
- ▶ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายระหว่างพันธมิตรต่างๆ
- ▶ เป็นเครื่องมือสำหรับการตัดสินใจให้กับรัฐภาคีต่างๆ หน่วยงานระดับประเทศ คณะกรรมการมรดกโลก และศูนย์มรดกโลก และ
- ▶ สร้างความตระหนักเกี่ยวกับอนุสัญญามรดกโลก โดยเฉพาะความสำคัญของคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลและแนวคิดเรื่องความเป็นของแท้ดั้งเดิม/ความครบถ้วนสมบูรณ์

สารสนเทศซึ่งรวบรวมสำหรับการรายงานตามกำหนดเวลาจะถูกนำมาใช้ในการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยการหารือร่วมกับผู้ประสานงานหลักของประเทศ (National Focal Points) เพื่อนำเสนอให้กับคณะกรรมการมรดกโลกต่อไป ทั้งนี้ รายงานฉบับสมบูรณ์นี้จะเป็นพื้นฐานในการจัดทำแผนการดำเนินงานที่เป็นเป้าหมายในระดับประเทศและระดับภูมิภาค โดยเป็นการตอบสนองต่อความต้องการ ความท้าทาย ภัยคุกคาม จุดแข็ง และโอกาสต่างๆ ซึ่งได้รับการระบุหรือแนะนำเสนอโดยเป็นผลจากการรายงานตามกำหนดระยะเวลา⁵⁶

คู่มือ Periodic Reporting Handbook for Site Managers (คู่มือสำหรับผู้จัดการพื้นที่ในการรายงานตามกำหนดเวลา) (WHC, 2012b) ได้อธิบายขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการ รวมทั้งการเข้าไปดูและกรอกข้อมูลในแบบสอบถามออนไลน์ ตามที่ระบุไว้ในคู่มือนี้ บทบาทและหน้าที่ในการกรอกข้อมูลในแบบสอบถามส่วนต่างๆ เป็นของผู้จัดการพื้นที่ ผู้ประสานงานหลักของประเทศ และศูนย์มรดกโลก ดังนั้นในระดับพื้นที่ ผู้จัดการพื้นที่จึงต้องเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่นก่อนที่จะกรอกข้อมูลลงในแบบสอบถามเพื่อการรายงานตามกำหนดเวลา

ประสบการณ์จากการทำรายงานตามกำหนดเวลาในแอฟริกาเป็นตัวอย่างให้เห็นว่ากระบวนการนี้จะสามารถครอบคลุมเป้าหมายต่างๆ ของชุมชนไว้ได้อย่างไร (ดูกรณีศึกษาที่ 16)

56 <http://whc.unesco.org/en/periodicreporting/>

การใช้เครื่อง GPS ที่พกพาได้ในการเฝ้าติดตามและจัดทำแผนที่ทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปิวรีโต-ปรีนเซซา (ประเทศฟิลิปปินส์)

© Bonifacio Tobias

กรณีศึกษาที่ 16: การรายงานตามกำหนดเวลาในภูมิภาคแอฟริกา

ในการรายงานตามกำหนดระยะเวลาในภูมิภาคแอฟริกาสำหรับ วงจรที่ 2 ซึ่งดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2553-2554 ได้มีการระบุข้อกังวลของชุมชนหลายประการและวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงาน อนุสัญญามรดกโลกในภูมิภาคนี้ในอนาคต

ภายใต้แผนปฏิบัติงาน ปี พ.ศ. 2555-2560 สำหรับภูมิภาคแอฟริกา ซึ่งได้รับการเห็นชอบโดยคณะกรรมการมรดกโลก ในที่ประชุมครั้งที่ 36 (เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก, 2555, ข้อตัดสินใจที่ 36 COM 10D2) ได้มีข้อเสนอแนะสำหรับสิ่งที่ควรดำเนินการในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาคเพื่อตอบสนองต่อประเด็นที่ได้มีการหยิบยกขึ้นมาในระหว่างการทำรายงานตามกำหนดเวลา วัตถุประสงค์ 2 ประการ (จากทั้งหมด 5 ประการ) มีการอ้างถึงชุมชนโดยตรง ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อปรับปรุงสถานภาพในการอนุรักษ์ทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกโดยการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มการมีส่วนร่วมโดยชุมชน และประโยชน์ในทางเศรษฐศาสตร์ให้กับชุมชนท้องถิ่น และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อจัดการทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพโดยการยอมรับ จัดบันทึก และสร้างระบบการจัดการแบบดั้งเดิม และนำระบบนี้ไปใช้ประกอบกับกลไกการจัดการที่มีอยู่

จึงยังคงมีโอกาสมากมายในการนำแนวทางของ COMPACT ไปใช้โดยเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ตามที่ได้อธิบายไว้ในเอกสารเล่มนี้ ได้มีการใช้ COMPACT ในโครงการ Africa Nature Programme ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานที่สำคัญภายใต้แผนปฏิบัติการสำหรับแหล่งมรดกทางธรรมชาติ ซึ่งจากการดำเนินงานดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดทำเอกสารเล่มนี้ขึ้นตามด้วยการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอีก 2 ครั้งเพื่อทดสอบวิธีการต่างๆ และให้การอบรมกับผู้จัดการพื้นที่แหล่งมรดกโลก 14 แห่ง ภายใต้โครงการนี้ ยังได้มีการดำเนินงานโดยใช้แนวทางของ COMPACT ในแหล่งมรดกโลกอีกแห่งหนึ่งซึ่งได้รับการลงชื่อพื้นที่ในบัญชีมรดกโลกที่อยู่ในอันตราย คืออุทยานแห่งชาติซีเมียน (ประเทศเอธิโอเปีย)

ที่มา: World Heritage in Africa Region – Main Results: Second Cycle Periodic Reporting (มรดกโลกในภูมิภาคแอฟริกา – ผลงานที่สำคัญ: การรายงานตามกำหนดเวลารอบที่สอง) <http://unesdoc.unesco.org/images/193019/001930/0019e.pdf>

Africa Nature. <http://whc.unesco.org/en/africa-nature>

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งจัดขึ้นที่ยอดเขาแคมเมอร์นในต้นปี พ.ศ. 2557 โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Africa Nature Programme (ประเทศแคเมอรูน)
© UNESCO/B. Diawara

5.3 ข้อควรพิจารณาและข้อเสนอแนะ

ในการจัดทำและ/หรือการทบทวนแผนสำหรับการเฝ้าติดตามและรายงานผลในระดับพื้นที่ ควรมีการคำนึงถึงคำถามต่างๆ ต่อไปนี้:

- ▶ แผนการจัดการทั่วไปสำหรับแหล่งมรดกโลก ได้ครอบคลุมไปถึงวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยชุมชนในขั้นตอนของการเฝ้าติดตามและรายงานผลหรือไม่?
- ▶ ภายใต้แนวโน้มที่มุ่งไปสู่การประเมินการกำกับดูแลและการรายงานเกี่ยวกับมรดกโลกในระดับประเทศในบริบทเพื่อให้บรรลุความต้องการภายใต้อนุสัญญาอื่นๆ แผนได้พยายามตอบสนองต่อตัวชี้วัดต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาต่างๆ เหล่านี้หรือไม่?
- ▶ ภายใต้การทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องระหว่างยูเนสโกและอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในด้านเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ แผนการเฝ้าติดตามได้รวมไปถึงตัวชี้วัดสำหรับคุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางธรรมชาติ รวมทั้งความเชื่อมโยงระหว่างกันหรือไม่?

ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อให้พิจารณา ดังนี้:

- ▶ ชุมชนท้องถิ่นควรมีบทบาทที่สำคัญในกระบวนการเฝ้าติดตามตั้งแต่การสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การระบุตัว

ชี้วัด ไปจนถึงการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งภายในระบบที่เฉพาะต่อพื้นที่และระบบเฉพาะสำหรับการดำเนินงานอนุสัญญามรดกโลก

- ▶ ตัวชี้วัดเพื่อการเฝ้าติดตามและรายงานผลควรสามารถติดตามได้ทั้งความหลากหลายและคุณภาพในการกำกับดูแล และจากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การกำกับดูแลและการจัดการเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างกันในการให้การดูแลมรดกโลก ตัวชี้วัดสำหรับคุณภาพในการกำกับดูแลรวมไปถึงตัวชี้วัดเกี่ยวกับความชอบธรรมและการแสดงความคิดเห็นของผู้กระทำทุกกลุ่ม (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ถือครองสิทธิ์ และผู้มีหน้าที่) ทิศทาง สมรรถภาพ การตรวจสอบได้ และความเที่ยงธรรม และสิทธิ
- ▶ กระบวนการและรูปแบบในทางกฎหมายควรประกอบด้วยคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการในทุกๆ ขั้นตอน เช่น:
 - มีองค์กรกำกับดูแลในระดับท้องถิ่นหรือไม่
 - มีโครงสร้างในระดับพื้นที่สำหรับการสื่อสาร หาหรือ และร่วมมือกับชุมชน ซึ่งดำเนินการเป็นประจำหรือไม่
 - มีแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนโครงการขนาดเล็กในระดับภูมิภาคหรือไม่

กรณีศึกษาที่ 17: การตอบสนองอย่างฉับพลันและการตรวจติดตามในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ

ประสบการณ์จากระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟแสดงให้เห็นถึงบทบาทขององค์กรเอกชนในท้องถิ่น กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรต่างๆ และผู้นำชุมชนในการเฝ้าติดตามสถานภาพทรัพย์สินที่เป็นมรดกโลกที่อยู่ในอันตราย องค์กรเอกชนหลายแห่งได้มีส่วนร่วมในการจัดการร่วมสำหรับพื้นที่คุ้มครองที่ตั้งอยู่ในแหล่งมรดกโลก และมีการติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรที่นำโดยชุมชนซึ่งทำงานเกี่ยวกับทรัพยากรในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ เช่นกลุ่มชาวประมงต่างๆ

พื้นที่ชายฝั่งของเบลีซเป็นระบบธรรมชาติที่มีความโดดเด่น ซึ่งประกอบไปด้วยแนวปะการังที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกเหนือเกาะรูปร่างแบนที่เกิดจากหินปะการังนอกชายฝั่ง สันดอนทรายหลายร้อยแห่ง ป่าชายเลน บึงน้ำเค็ม และบริเวณที่เป็นน้ำกร่อยพื้นที่ 7 แห่งซึ่งอยู่ในระบบนี้แสดงให้เห็นภาพประวัติศาสตร์ของวิวัฒนาการในการพัฒนาของปะการัง และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์ที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ในปี พ.ศ. 2552 ระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟได้รับการขึ้นทะเบียนให้อยู่ในบัญชีมรดกโลกที่อยู่ในอันตราย โดยในข้อตัดสินใจของคณะกรรมการมรดกโลกที่ 33COM 7B.33 ได้มีการระบุข้อกังวลหลักๆ คือการที่ยังคงมีการขาย ให้เช่า และมีการพัฒนาที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกอย่างต่อเนื่อง การสินกำหนดในการบังคับให้หยุดการตัดไม้ป่าชายเลน ตลอดจนความอ่อนแอของกลไกการประสานงานระหว่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการปกป้องคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลของทรัพย์สิน⁵⁷

ในต้นปี พ.ศ. 2553 กองทุนเพื่อการอนุรักษ์ Ya'axch ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนในท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการจัดการร่วมสำหรับ Bladen Nature Reserve ซึ่งเป็นเขตสงวนธรรมชาติทางบก ได้ระบุถึงภัยคุกคามอันร้ายแรงสำหรับเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ ในรูปแบบของความเป็นไปได้ในการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าใน Bladen Reserve โดยอาจทำไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งหากดำเนินการแล้วเสร็จเขื่อนดังกล่าวจะเป็นแหล่งของตะกอนซึ่งนำไปสู่การทับถมในทะเลของพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รี่ฟ หากไม่มีองค์กรเอกชนท้องถิ่นแห่งนี้ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชน Punta Gorda อาจไม่มีผู้ใดสังเกตเห็นถึงปัญหานี้ กองทุนเพื่อการอนุรักษ์ Ya'axch ได้เข้าหาคณะทำงานศูนย์ประสานงานฉุกเฉิน⁵⁸ และได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อเฝ้าติดตามภัยคุกคามนี้ต่อแหล่งมรดกโลก โดยจากการทำงานร่วมกับกรมป่าไม้เบลีซ (Belize Forestry Department) องค์กรเอกชนนี้ได้ดำเนินการเฝ้าติดตามใน

57 WHC37/13-COM/ 7A

58 คณะทำงานศูนย์ประสานงานฉุกเฉิน (Rapid Response Facility) เป็น SGP ซึ่งให้การสนับสนุนเร่งด่วนเพื่อช่วยให้สามารถตอบสนองอย่างทันทั่วถึงต่อภัยคุกคามที่สำคัญต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่า ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นในแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติของยูเนสโก โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิสหประชาชาติ, Acacia Land Trust และ Jet Tours

การนำชุมชนให้เข้าร่วมในการเฝ้าติดตามและรายงานผล

พื้นที่ห่างไกลของพื้นที่สงวนโดยทันทีเพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมดังกล่าวถูกระงับไว้ โดยการบังคับให้คู่กรณีทำตามกฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่ องค์การนี้ยังได้เสนอที่จะทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในระดับนานาชาติและชุมชนท้องถิ่นเพื่อประเมินผลกระทบในเชิงสิ่งแวดล้อมและสังคมจากการสร้างเขื่อน โดยแจ้งให้หน่วยงานรัฐซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบทราบความก้าวหน้าต่างๆ ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2556 สืบเนื่องจากการร้องขอโดยคณะกรรมการมรดกโลก ณ ที่ประชุมครั้งที่ 36 (เช่นเดียวกับเดอริสเบิร์ก, 2555) IUCN ได้ส่งคณะผู้แทนเพื่อการตรวจติดตามมายังพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รีฟโดยมีวัตถุประสงค์: เพื่อพิจารณาสถานการณ์ในการอนุรักษ์ของพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รีฟโดยรวม ปรับปรุงมาตรการแก้ไขต่างๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์และกำหนดกรอบเวลาในการดำเนินการ และให้การช่วยเหลือกับรัฐภาคีในการจัดทำสถานภาพที่ต้องการเพื่อนำทรัพย์สินออกจากบัญชีมรดกโลกที่ตกอยู่ในอันตราย และเนื่องจากองค์กรเอกชนต่างๆ มีบทบาทที่สำคัญในการจัดการร่วมในพื้นที่สำคัญที่เป็นทรัพย์สิน องค์กรเหล่านี้จึงมีบทบาทที่สำคัญในคณะผู้

แทนเพื่อการตรวจติดตาม ได้มีการจัดการประชุมหารือร่วมกันระหว่างองค์กรเอกชนและองค์กรท้องถิ่นต่างๆ ตลอดจนชาวประมงท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนซึ่งเป็นสมาชิกของคณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับพื้นที่สงวนซึ่งอยู่ภายในทรัพย์สินมรดก และในระหว่างที่คณะผู้แทนลงพื้นที่ ได้มีการหารือกับ COMPACT ซึ่งได้ให้การช่วยเหลือในการนำองค์กรท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกโลกให้เข้ามามีส่วนร่วม คณะผู้แทนเพื่อการตรวจติดตามได้ข้อสรุปว่า แม้ว่าพื้นที่สงวนเบลีซแบรีเออร์รีฟจะสามารถคงไว้ได้อย่างชัดเจนในคุณค่าซึ่งเป็นผลให้พื้นที่นี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก แต่ยังคงเผชิญหน้ากับกระบวนการและปฏิบัติการหลายประการซึ่งคุกคามต่อคุณค่าที่มีความโดดเด่นเป็นสากลของพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งมีทั้งภัยคุกคามที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันและในระยะยาว

ที่มา: Byron และ Osipova (2013)

เด็กน้อยกำลังเดินเที่ยวในสวนในหมู่บ้านใกล้กับ Sololá (ประเทศกัวเตมาลา)
© Elise Mitchell

6

การส่งเสริมการทำงาน ร่วมกันในระดับภูมิภาค: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ

ในชุมชนใกล้กับยอดเขาแคเมอรูน ผู้หญิงเก็บพืชเพื่อเป็นอาหารสัตว์ให้กับศูนย์
ฟื้นฟูสัตว์ป่าในพื้นที่ ภายใต้โครงการซึ่งเชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์
ชนิดต่างๆ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น (ประเทศแคเมอรูน)

© Jessica Brown

6.1 บทนำ

ในบทนี้เป็นบทบทวนตัวอย่างของการดำเนินโครงการในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอาจเป็นโครงการริเริ่มในระดับภูมิภาคซึ่งเชื่อมโยงการอนุรักษ์เข้ากับความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน การบทบทวนนี้ไม่ได้มีความมุ่งหมายในการจัดรายการเพื่อให้ครอบคลุมโครงการทุกรูปแบบเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่เป็นเพียงการให้ตัวอย่างเพื่อชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในแหล่งมรดกโลกและโครงการซึ่งอาจนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านั้น โดยแสดงให้เห็นกรณีศึกษาทั้งจาก COMPACT และกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้เห็นภาพความเป็นไปได้ต่างๆ

โครงการรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่และตามความต้องการซึ่งถูกระบุโดยชุมชนแต่ละแห่ง กิจกรรมสำหรับพื้นที่ที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางเชิงกลยุทธ์ของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของชุมชนภายในภูมิภาคทั้งทางบกและภูมิภาคทางทะเลนั้นๆ ตลอดจนเพื่อให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องกันระหว่างพันธมิตรต่างๆ ในพื้นที่ ตามหลักการแล้ว โครงการเหล่านี้จะได้ทุนสนับสนุนซึ่งไม่มากนักและมีการเสริมด้วยกิจกรรมอื่นๆ ในด้านการสร้างขีดความสามารถ การศึกษาและ

กิจกรรมภาคีสาธารณะ การสร้างเครือข่ายและการตลาด โดยกิจกรรมเสริมเหล่านี้จะเป็นเสมือน ‘กาว’ ที่เชื่อมโยงโครงการต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน และสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้นักกลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็งและปรับปรุงงานที่ทำให้ดีขึ้น ตัวอย่างกิจกรรมเสริม เช่น การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน การให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการก่อตั้งกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ และการสนับสนุนด้านการตลาดและการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็ก

เช่นเดียวกับการที่โครงการต่างๆ มีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ กรอบในการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการดำเนินการ ก็ต้องมีความแตกต่างกันตามพื้นที่เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ ทั้งนี้ตามที่ได้อภิปรายไว้ในบทก่อนหน้านี้อีกแล้ว ผู้ประสานงานท้องถิ่นจะสามารถแสดงบทบาทในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยการสนับสนุนจากโครงสร้างการกำกับดูแลที่เหมาะสม เช่นการมีองค์กรที่ปรึกษาท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ

6.2 ตัวอย่างโครงการต่างๆ ภายใต้หัวข้อที่สำคัญ

ในการใช้แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนโครงการนั้น กระบวนการควรมีความ ‘ฉับพลัน’ ในการตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจซึ่งได้รับการบอกกล่าวจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ แต่ยังคงเป็นไปตามแนวทางของกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ แนวทางการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้เช่นนี้จึงต้องมุ่งให้เกิดความสมดุลในกรณีของ COMPACT แบบจำลองได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจในท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นพอประมาณ ในขณะที่ยังคงความเข้มงวดเพื่อให้สามารถรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ในภาพรวมเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญในระดับโลกได้ (Hay-Edie และคณะ, 2012) ในที่นี้ แนวคิดเรื่อง ‘ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง’ (ดูกล่องข้อความที่ 13 หน้า 59) สามารถนำมาใช้ได้โดยการผสมผสานแบบจำลองเชิงตรรกะและการจัดทำผังของผลที่คาดว่าจะได้รับเข้ากับการสะท้อนและการวิเคราะห์ซึ่งจะช่วยในการกำหนดโครงการในระยะต่อไปได้ (Vogel, 2012; James, 2011)

ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ซึ่งอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการเสื่อมโทรมของผืนน้ำภายในลุ่มน้ำสำคัญ มีกิจกรรมหลายอย่างที่สามารรถใช้จัดการกับปัญหานี้ได้ เช่น การสร้างสาธารณูปโภคเช่นรางน้ำสำหรับปศุสัตว์เพื่อบรรเทาความกดดันต่อผืนน้ำ การปลูกพืชริมฝั่งน้ำเพื่อฟื้นฟูพื้นที่และลดการกัดกร่อนที่จะเกิดขึ้นต่อไป การปลูก

ป่าในพื้นที่รับน้ำ และ/หรือการตั้งกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น (Water Resource Users’ Associations: WRUAs) เพื่อแนะนำมาตรการการอนุรักษ์น้ำให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ ซึ่งโครงการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นเห็นว่ามีผลสำคัญจะขึ้นกับปัจจัยหลายประการ เช่นความเร่งด่วน ผลกระทบ และความเป็นไปได้แน่นอนว่าหากมีทรัพยากรทั้งด้านการเงินและต้นทุนทางสังคมที่มากพอก็อาจดำเนินโครงการทั้งหมดที่กล่าวมาได้ ซึ่งการใช้เครื่องมือการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้จะช่วยให้ผู้จัดการโครงการ โดยความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนท้องถิ่นสามารถสะท้อนและวิเคราะห์ความก้าวหน้าเพื่อวางแผนสำหรับโครงการในลำดับต่อไป ได้

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นประเด็นต่างๆ และโครงการที่สามารถทำได้ ซึ่งในบทต่อไปจะได้อภิปรายว่าโครงการเหล่านี้จะสามารถจัดกลุ่มตามหัวข้อเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการทำงานระหว่าง ‘ผู้กระทำ’ และหน่วยงานต่างๆ ในระดับภูมิภาคนี้ได้อย่างไร และจากกรณีศึกษาในพื้นที่บางแห่งจะแสดงให้เห็นตัวอย่างของโครงการที่ทำภายใต้หัวข้อด้านต่างๆ⁵⁹

59 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมโดยโครงการ COMPACT ได้จากเอกสารประมวลผลงานในรอบ 12 ปี (Brown และ Hay-Edie, 2013)

การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิทัศน์: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ

ตารางที่ 5: โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ

หัวข้อ	ประเภทของโครงการ	ตัวอย่างโครงการ COMPACT
การจัดการลุ่มน้ำ	การสร้างขีดความสามารถขององค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทรัพยากรน้ำ	การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนระหว่าง ชุมชน-ต่อ-ชุมชน ช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น (Water Resource Users' Associations: WRUAs) ในภูมิทัศน์ยอดเขาเคนยา (ดูกรณีศึกษาที่ 20)
	การอนุรักษ์น้ำ	โครงการซึ่งนำโดย WRUAs ในท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้กับยอดเขาเคนยาได้ให้ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ช่วยในการตรวจตราคุณภาพและปริมาณน้ำในบริเวณที่กำหนด และแจ้งให้ผู้ใช้ น้ำทราบเมื่ออาจเกิดการขาดแคลนน้ำ (ดูกรณีศึกษาที่ 20)
	การฟื้นฟูพื้นที่รับน้ำและริมฝั่งแม่น้ำ	ในอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา ประเทศฟิลิปปินส์ โครงการซึ่งสนับสนุนการปลูกต้นหวายริมฝั่งแม่น้ำยอมให้มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากหวายอย่างยั่งยืนซึ่งช่วยในการฟื้นฟูลุ่มน้ำไปในเวลาเดียวกัน (ดูกรณีศึกษาที่ 18)
	การสร้างสาธารณูปโภคขนาดเล็ก	ในเคนยา กลุ่มคนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สงวนชีวมณฑล Djoudj-Djawling ทำการกำจัดพืชรุกรานที่อยู่ลุ่มน้ำ และดำเนินกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าสงวนซึ่งช่วยให้นักชนิตต่างๆ กลับมาอยู่ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ (ดูกรณีศึกษาที่ 15)
การจัดการป่าไม้	การรับรองทางป่าไม้	โครงการ ในเซียนกานันได้สนับสนุนชุมชนให้ได้รับการรับรองคาร์บอนเครดิตสำหรับป่าสงวนชุมชนซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยชุมชนการเกษตร (ejido) ในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการสร้างความร่วมมือด้านป่าไม้ระยะยาวระหว่างชุมชนการเกษตร 5 แห่งในพื้นที่ 200,000 เฮกตาร์ในภูมิทัศน์รอบเซียนกานันเพื่อปรับปรุงการดูแลป่าไม้และการให้การรับรองในการทำไม้ (ดูกรณีศึกษาที่ 19)
	การดักจับ/ การทำบัญชีคาร์บอน (REDD+)	ในเซียนกานัน มีโครงการภายใต้กรอบ REDD+ ซึ่งนำโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นดำเนินการวัดการกักเก็บคาร์บอน ปลูกป่าในพื้นที่สงวน และจัดกิจกรรมด้านการศึกษา (ดูกรณีศึกษาที่ 19)
	ผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้	ในอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา ประเทศฟิลิปปินส์ โครงการได้ให้การสนับสนุนการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้ในพื้นที่ซึ่งเป็นสมบัติบรรพบุรุษ ของชนชาว Tagbanwa และ Batak (ดูกรณีศึกษาที่ 18)
	การปลูกต้นไม้/ การฟื้นฟูป่าที่ถูกทำลาย	ในภูมิทัศน์โดยรอบยอดเขาคีลิมันจาโร การสนับสนุนกิจกรรมปลูกต้นไม้ได้ช่วยให้เยาวชนในศูนย์ซึ่งมุ่งเน้นกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของ Chaggar ปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูและปกป้องฝั่งแม่น้ำ Whona และเป็นที่ยังคงให้ผู้มาเยี่ยมชมรวมกลุ่มกันได้
		ในภูมิทัศน์รอบอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา โครงการปลูกต้นไม้ซึ่งนำโดยชุมชนได้ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมในพื้นที่ซึ่งเป็นสมบัติบรรพบุรุษ 3 แห่งได้ตัดต้นไม้ชนิดที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองและมีในท้องถิ่น โดยเลือกจากถิ่นที่อยู่อาศัยและคุณค่าในการเป็นอาหารให้กับสัตว์ป่าต่างๆ และเป็นแนวกันไฟธรรมชาติ ภายใต้โครงการนี้ยังมีการให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าติดตาม และปกป้องป่าตามกฎหมายจารีตของชุมชนด้วย

หัวข้อ	ประเภทของโครงการ	ตัวอย่างโครงการ COMPACT
กิจกรรมด้านชีวิตความเป็นอยู่	กิจกรรมด้านชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อยังชีพและสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน	<p>ในชุมชนใกล้เคียงกับเซียนก้าน COMPACT ได้ให้การสนับสนุนโครงการเลี้ยงผึ้งแบบผสมผสานซึ่งรวมไปถึงการผลิตน้ำผึ้ง โดยสนับสนุนการขอใบรับรองการผลิตแบบอินทรีย์ การสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า และการปลูกป่า (ดูกล่องข้อความที่ 19)</p> <p>มีโครงการหลายโครงการในเคนยาและแทนซาเนียซึ่งสนับสนุนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน (รวมทั้งที่นำโดยเยาวชนและสตรี) ในการสร้างบ่อเพื่อการเลี้ยงปลาเทราต์ซึ่งเป็นอาหารให้กับครัวเรือนและเป็นแหล่งรายได้ โครงการเหล่านี้มักมีเรื่องการปรับปรุงคุณภาพน้ำและการปลูกต้นไม้มาเกี่ยวข้องด้วย</p> <p>ในประเทศโดมินีกา การสนับสนุนที่ให้กับกลุ่มผู้ปลูกดอกไม้ช่วยให้สตรีในท้องถิ่นมีโอกาสใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ</p> <p>การเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่น่าสนใจสำหรับหลายพื้นที่ เช่นในภูมิภาคใกล้เคียงกับยอตเขาเคนยา COMPACT ได้ให้เงินช่วยเหลือในการเริ่มต้นกิจกรรม การจัดฝึกอบรมเชิงวิชาการ และการสนับสนุนด้านการตลาดให้กับสหกรณ์ผู้ผลิตไหม (ดูกล่องข้อความที่ 19)</p>
	กิจกรรมด้านชีวิตความเป็นอยู่ โดยให้ทางเลือกเพื่อบรรเทาความกดดันต่อทรัพยากรอื่นๆ (เช่น ประมงและป่าไม้)	<p>โครงการในหมู่บ้าน Cockrane ในประเทศโดมินีกาได้สนับสนุนการเพิ่มความหลากหลายทางอาหารให้กับคนในหมู่บ้าน โดยลงทุนในการเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กเพื่อเลี้ยงกระต่าย โครงการสาธิตนี้ทำให้คนหันมาเลี้ยงกระต่ายเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นทางเลือกทดแทนการล่ากระต่ายจากป่าซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติ และก่อให้เกิด ‘เทศกาลกระต่าย Cockrane’ ซึ่งจัดขึ้นทุกปีและเป็นที่ยอมรับของผู้คน</p> <p>โครงการอนุรักษ์ทะเลในชุมชนใกล้เคียงระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบร์ริเออร์รีฟและพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์ได้สนับสนุนการเลี้ยงสาหร่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวประมงท้องถิ่น ซึ่งเป็นการช่วยลดความกดดันต่อทรัพยากรประมง ในทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์ องค์กรพัฒนาเอกชนได้ช่วยให้ครัวเรือนจำนวน 60 ครัวเรือนเลี้ยงสาหร่ายและได้ให้อุปกรณ์เช่นโต๊ะสำหรับตากแห้ง เรือแคนู และอุปกรณ์ขนาดเล็กสำหรับการแปรรูป ซึ่งช่วยให้ครัวเรือนเหล่านี้มีรายได้ต่อเดือนเพิ่มมากขึ้น</p>
พื้นที่ทะเลและชายฝั่ง	การจัดตั้งเขตอนุรักษ์และเขตสร้างความอุดมสมบูรณ์	<p>ในระบบพื้นที่สงวนเบลีซแบร์ริเออร์รีฟ ชาวประมงท้องถิ่นทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการร่วมในพื้นที่คุ้มครองเพื่อระบุแหล่งเลี้ยงตัวอ่อนสัตว์น้ำที่สำคัญและแหล่งรวมตัวของสัตว์น้ำ และกันพื้นที่เพื่อให้มีการปกป้องเป็นพิเศษโดยเป็น ‘พื้นที่ห้ามจับ’ จากความร่วมมือเช่นนี้ทำให้เริ่มมีการเข้าถึงแหล่งประมงโดยมีการจัดการ (managed access) (ดูกรณีศึกษาที่ 14 เรื่องการช่วยเหลือโดยชุมชน)</p> <p>ในบริเวณชายฝั่งกินตานาโร ประเทศเม็กซิโก สหพันธ์ระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ได้จัดตั้งเครือข่ายเพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ หรือ ‘เขตห้ามจับ’ ขึ้น (ดูกรณีศึกษาที่ 22)</p>
	การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาวประมงต่างๆ	<p>มีโครงการด้านการศึกษาและการสร้างขีดความสามารถหลายโครงการในเบลีซที่มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาวประมงและกลุ่มในท้องถิ่นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเล (ดูกล่องข้อความที่ 15) การแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชาวประมงในเบลีซและเม็กซิโกช่วยให้ทั้งสองฝ่ายสามารถปรับปรุงการอนุรักษ์ในการทำประมงกึ่งมังกรได้</p>
	การบำบัดน้ำเสียและนำกลับมาใช้ใหม่	<p>ในบริเวณยอดเขาคิลิมันจาโร โครงการซึ่งสาธิตการนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ด้วยกระบวนการบำบัดทางชีววิทยาเพื่อนำมาใช้ปลูกข้าวได้ช่วยลดความต้องการน้ำจากแหล่งน้ำซึ่งมาจากน้ำพุธรรมชาติลงอย่างมาก</p>
เทคโนโลยีที่เหมาะสม	การใช้พลังงานจากไม้ไม่มีประสิทธิภาพ และก๊าซชีวภาพ	<p>ในบริเวณยอดเขาคิลิมันจาโร องค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่นได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจจากโครงการ World Heritage Local Ecological Entrepreneurship Programme (WH-LEEP) เพื่อผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่งจากขี้เลื่อยซึ่งรวบรวมมาจากโรงไม้ ช่วยให้ครัวเรือนต่างๆ ซึ่งต้องใช้ไม้เป็นแหล่งพลังงานสามารถลดการใช้เชื้อเพลิงจากไม้ได้ และสืบเนื่องจากกิจกรรมนี้ได้มีโครงการอีกหลายโครงการที่ส่งเสริมการใช้เตาถ่านอย่างมีประสิทธิภาพในครัวเรือน</p> <p>มีโครงการซึ่งติดตั้งชุดเครื่องมือในการผลิตก๊าซชีวภาพ ถึง 70 ชุดในบริเวณยอดเขาเคนยาเพื่อเป็นต้นแบบสำหรับชุมชนอื่นๆ ในบริเวณนี้ในการดำเนินโครงการก๊าซชีวภาพในครัวเรือนเพื่อเป็นแหล่งพลังงานทางเลือกที่สะอาด ซึ่งต่อมาได้มีองค์กรพัฒนาท้องถิ่นอีก 2 แห่งที่ได้นำแบบของชุดเครื่องมือนี้ไปสร้างเพิ่มอีก 120 ชุด ทำให้มีการเพิ่มการใช้ก๊าซชีวภาพในครัวเรือนเพื่อเป็นแหล่งพลังงานสะอาดซึ่งไม่มีวันหมดในชุมชนทางตะวันตกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงเหนือของยอดเขาเคนยา</p>

การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาค: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ

หัวข้อ	ประเภทของโครงการ	ตัวอย่างโครงการ COMPACT
ภูมิภาคปาปัวนิวกินี (จังหวัด)	ภาษาพื้นถิ่น/ท้องถิ่น	ในเซียนกาอัน โครงการซึ่งสนับสนุนโดย COMPACT ได้ส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่นผ่านทางโปรแกรมการศึกษาและการจัดทำสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาสเปนและภาษาชุกมาอัน โดยสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษาที่ใช้สองภาษานี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น
	พืชที่มีสรรพคุณทางยา	ในประเทศโตมิเนียกา กลุ่มเยาวชนเผ่าคาลินา (คาริบ) ได้เริ่มโครงการผลิตชาสมุนไพรโดยใช้ส่วนผสมแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นคุณค่าพิเศษที่ถ่ายทอดจากผู้สูงวัยของเผ่า ในขั้นแรกเยาวชนเหล่านี้ได้ทำการหาข้อมูลจากผู้สูงวัยในเผ่าเกี่ยวกับพืชที่มีสรรพคุณทางยา ซึ่งเป็นการปลุกเร้าให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชนเผ่าคาลินา และช่วยให้ภูมิภาคปาปัวนิวกินีในท้องถิ่นมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป สืบเนื่องจากการเลี้ยงผึ้งใกล้กับเซียนกาอัน กลุ่มสตรีได้รวมตัวกันเป็นองค์กรซึ่งเรียกว่า Melitzaak (ในภาษาชุกมาอัน แปลว่า 'รักษาด้วยผึ้ง') และพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งมีน้ำผึ้งและพืชที่มีสรรพคุณทางยาอื่นๆ เป็นส่วนประกอบ โดยส่งขายทั้งในท้องถิ่นและต่างประเทศ จากความสำเร็จนี้ สมาชิกของกลุ่ม Melitzaak ได้จัดการฝึกอบรมให้กับสตรีจากพื้นที่อื่นๆ ในเม็กซิโกและพื้นที่ใกล้เคียงเบลีส
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เส้นทางและศูนย์การศึกษา มรดกโลก	ในประเทศโตมิเนียกา กลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นได้สร้างและซ่อมแซมเส้นทางซึ่งเชื่อมระหว่างแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ และสร้างสวนพฤกษศาสตร์ชุมชนในบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทางซึ่งเป็นที่นิยมและนำไปสู่พื้นที่แหล่งมรดก ในเขตสงวนชีวมณฑลเซียนกาอัน ศูนย์การศึกษาในพื้นที่ได้มีการเน้นเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมของชาวมายัน ซึ่งรวมถึงภาษา เมล็ดพันธุ์พื้นบ้าน และการใช้สีย้อมจากธรรมชาติในการทำสินค้าหัตถกรรมต่างๆ
	การให้การอบรมและสร้างขีด ความสามารถให้กับมัคคุเทศก์	โครงการในพื้นที่บริเวณยอดเขาคิลิมันजारอได้จัดการฝึกอบรมให้กับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในหัวข้อเกี่ยวกับนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ รวมทั้งการอบรมเรื่องการปั่นเขาโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ การจัดการกับไฟหลังทำอาหาร และอื่นๆ เป็นผลให้เกิดความต้องการบริการจากมัคคุเทศก์ ลูกหาบ และพ่อครัวที่ผ่านการอบรมมาแล้วเพิ่มมากขึ้น และนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีขึ้น ในเซียนกาอัน การจัดฝึกอบรมการนำเที่ยวสำหรับสตรีในปุนตาอัลเลน (Punta Allen) ได้ให้คำแนะนำในด้านการศึกษาจากธรรมชาติ การบังคับเรือ การเดินเรือ และทักษะภาษาอังกฤษ นอกจากนี้กลุ่มผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มชื่อ 'กล้วยไม้แห่งเซียนกาอัน' (Orchid of Sian Ka'an) เพื่อทำกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่นการพายเรือคายัค การดูนก การเดินป่าโดยมีคือนำทาง ตลอดจนที่พักโฮมสเตย์และอาหารท้องถิ่น
	การบำรุงรักษาเส้นทางและสา ธารณูปโภคอื่นๆ	โครงการ COMPACT ได้สนับสนุนการฟื้นฟูเส้นทางขึ้นสู่ยอดเขาคิลิมันजारอ ความยาว 18 กิโลเมตร ซึ่งเป็นที่นิยมของนักปีนเขาที่มีประสบการณ์สูง โดยการลดอันตรายที่อาจเกิดจากการสึกกร่อนและการถูกเหยียบย่ำ และพยายามให้ผู้เยี่ยมชมเช่นนักปีนเขาและนักท่องเที่ยวอื่นๆ ได้รับประสบการณ์ที่ดีขึ้น และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนต่างๆ (ดูกรณีศึกษาที่ 8)
การสนับสนุน หน่วยงานด้าน พื้นที่คุ้มครองใน การจัดการพื้นที่	ในเขตรักษาพันธุ์นกแห่งชาติจุง ประเทศเซเนกัล โครงการ COMPACT ได้ฝึกอบรมชาวบ้านให้ทำหน้าที่ 'ผู้ป้องกันนิเวศ' และมีส่วนร่วมในการยกระดับสาธารณูปโภคในอุทยาน ตลอดจนเฝ้าติดตามการป้องกันโดยใช้เครื่องมือติดตาม (ดูกรณีศึกษาที่ 15) ประสบการณ์จากยอดเขาคอนยาและยอดเขาคิลิมันजारอทำให้เห็นว่าชุมชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่คุ้มครองได้อย่างไร (ดูกรณีศึกษาต่างๆ ในบทที่ 4)	

การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาค: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ

หัวข้อ	ประเภทของโครงการ	ตัวอย่างโครงการ COMPACT
การกำกับดูแลในภูมิภาค	การช่วยให้ชนเผ่าพื้นเมืองมีสิทธิในที่ดิน/ทรัพยากร	ในอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา ประเทศฟิลิปปินส์ COMPACT ได้ทำงานร่วมกับชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อช่วยให้คนเหล่านี้มีสิทธิในการครอบครองพื้นที่ซึ่งเป็นของบรรพบุรุษ โดยได้ช่วยให้ชุมชนใน Cabayugan, tagabinet และ Maruñinas ได้รับใบเรียกร้องสิทธิสมบัติบรรพบุรุษซึ่งเป็นการยืนยันถึงสิทธิในการครอบครองอาณาเขตของตนมาแต่ดั้งเดิม
	พื้นที่สงวนสำหรับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชน	ในมาดากัสการ์ กลุ่มซึ่งตั้งขึ้นในระดับหมู่บ้านซึ่งใช้ชื่อว่า 'fokonolona' ได้มีบทบาทที่สำคัญในการจัดการทรัพยากร และด้วยการสนับสนุนจาก COMPACT กลุ่ม fokonolona ในภูมิภาคป่า Mikea ได้สร้างขีดความสามารถในการมีบทบาทนำในการกำกับดูแลซึ่งนำโดยชุมชนและการกำกับดูแลร่วมสำหรับพื้นที่คุ้มครองในกลุ่มพื้นที่ที่ได้รับการเสนอชื่อ (ดูกรณีศึกษาที่ 3)
	การสนับสนุนการปกป้องสถานที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์	ในประเทศเคนยาและมาดากัสการ์ โครงการซึ่งสนับสนุนชุมชนในการให้การดูแลสถานที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์มีความเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการกำกับดูแลแบบดั้งเดิม (ดูกล่องข้อความที่ 20)

กล่องข้อความที่ 17: การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้

มีโครงการหลายอย่างที่สามารช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ซึ่งเป็นป่าไม้ภายในแหล่งมรดกโลกและในภูมิภาคโดยรอบ ซึ่งมีส่วนช่วยฟื้นฟูสภาพให้กับถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ปรับปรุงคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น และลดการพังทลายของหน้าดิน

การรับรองทางป่าไม้ – การรับรองทางป่าไม้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับให้การดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับป่าไม้ โดยทำให้มีมูลค่าต่างๆ เพิ่มขึ้นในตลาดโลก ป่าไม้ที่ได้รับการรับรองว่าได้รับการจัดการตามมาตรฐานสากลมักทำให้ได้ราคาที่ดีในตลาด โดยกระบวนการรับรองยังมีส่วนในการเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดการอีกด้วย

การทำบัญชีการเก็บคาร์บอน และ REDD+ – การทำบัญชีการเก็บคาร์บอนและการใช้กรอบ REDD+ สามารถใช้ในการสร้างแรงจูงใจสำหรับชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าและยังเป็นโอกาสในการได้รับเงินสนับสนุน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่า (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation: REDD) เป็นความพยายามในการสร้างมูลค่าเป็นตัวเงินให้กับคาร์บอนที่กักเก็บในป่าไม้ ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการลดการปล่อยคาร์บอนจากพื้นที่ซึ่งเป็นป่าไม้และลงทุนในการลดการปล่อยคาร์บอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วน REDD+ ไปไกลกว่าเรื่องการตัดไม้ทำลายป่าและการเสื่อมโทรมของป่าไม้ โดยได้รวมบทบาทของการอนุรักษ์ การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และการปรับปรุงการกักเก็บคาร์บอนในป่าไม้ไว้ด้วย

ผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้ – ชุมชนพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีรูปแบบการจัดตั้งต่างๆ ได้ดำรงการปฏิบัติแบบดั้งเดิมในการเก็บเกี่ยวผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้โดยเป็นวิธีซึ่งเสริมจากกิจกรรมอื่น เช่นการทำเกษตรและการทำประมง การเก็บเกี่ยวเหล่านี้รวมถึงการเก็บผลไม้เปลือกแข็ง ผลไม้ป่าและเห็ด การเก็บวัสดุที่มีเส้นใย ตลอดจนพืชที่มีสรรพคุณทางยา การเก็บเกี่ยวผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้เหล่านี้หากมีการเก็บอย่างยั่งยืนก็จะเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญและให้วัสดุพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในท้องถิ่น และสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนได้ การส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับความเป็นอยู่เช่นนี้จะช่วยลดความกดดันต่อทรัพยากรอื่นๆ ได้อีกด้วย

กิจกรรมการปลูกต้นไม้ และการปลูกป่าอื่นๆ – กิจกรรมการปลูกต้นไม้โดยใช้พันธุ์ไม้พื้นถิ่นสามารถช่วยสนับสนุนกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดได้ ในขณะที่มีส่วนช่วยฟื้นฟูผืนน้ำและระบบนิเวศอื่นๆ ไปด้วยในขณะเดียวกัน กิจกรรมเหล่านี้ให้บทเรียนที่มีคุณค่าเมื่อนำไปเชื่อมโยงกับกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนหรือกิจกรรมสำหรับเยาวชน และเป็นหนทางในการนำให้สมาชิกชุมชนร่วมในการฟื้นฟูและให้การปกป้องสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ โครงการปลูกต้นไม้ต่างๆ มักต้องอาศัยเรือนเพาะชำในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งกล้าไม้

ที่มา:

<http://www.un-redd.org/AboutREDD/tabid/582/Default.aspx>

http://unfccc.int/methods/redd/redd_finance/items/7376.php

REDD Interactive Forum ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และบทเรียนเกี่ยวกับการใช้คำแนะนำและคู่มือของ IPCC ซึ่งผู้ที่ต้องการร่วมในการหารือเหล่านี้ สามารถลงทะเบียนได้ที่ http://unfccc.int/methods/redd/redd_web_platform/items/4531.php

ชาวบ้านปลูกฝักต้นโกงกางใกล้กับพื้นที่คุ้มครองทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์
© Jessica Brown

กรณีศึกษาที่ 18: การเก็บเกี่ยวผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้ในอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา ประเทศฟิลิปปินส์

ชุมชนพื้นเมืองที่อาศัยในภูมิภาครอบอุทยานแห่งชาติแม่น้ำใต้ดินปัวร์โต-ปรินเซซา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีการเก็บเกี่ยวผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้อย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น ชาว Tagbanwa และ Batak ได้สั่งสมความชำนาญไม่เพียงในการใช้ประโยชน์แต่ยังทำให้ระบบนิเวศมีความยั่งยืนด้วยการใช้ทรัพยากรโดยไม่ทำลายความสามารถในการฟื้นฟองเองของทรัพยากรนั้นๆ ในปัจจุบันชนเผ่าพื้นเมืองเหล่านี้เก็บของป่าโดยเป็นวิถีเพื่อเสริมจากการทำไร่เลื่อนลอย และเพื่อให้มีรายได้สำหรับซื้อข้าวและโภคภัณฑ์อื่นๆ ชุมชนพื้นเมืองเหล่านี้เก็บผลไม้ป่า (เช่นมะม่วง เงาะ ทุเรียน) และหาของซึ่งนำไปขายเป็นวัตถุดิบสำหรับสานตะกร้า เนื่องจากการเก็บผลไม้

และการล่าสัตว์เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมตามที่ระบุไว้ในสิทธิสมบัติบรรพบุรุษ และเนื่องจากของป่าเหล่านี้มีอยู่อย่างเหลือเฟือและสามารถเติบโตขึ้นใหม่ได้ง่าย ผู้ดูแลอุทยานจึงอนุญาตให้สามารถทำกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างยั่งยืนได้

เพื่อบรรเทาความกดดันต่อป่าไม้จากการเก็บเกี่ยวทรัพยากรออกไปใช้ COMPACT ได้สนับสนุนโครงการรณรงค์ในพื้นที่ซึ่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษของชาว Kayasan โดยได้มีการปลูกต้นไม้พื้นดินเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน นอกจากนี้ โครงการยังสนับสนุนการติดตั้งท่อสำหรับบริการชลประทานเพื่อช่วยให้ชาว

การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาค: ตัวอย่างการดำเนินโครงการ

บ้านสามารถทำนาข้าวในพื้นที่ลุ่มได้ปีละสองครั้ง ซึ่งช่วยเพิ่มปริมาณการเก็บเกี่ยวข้าวสำหรับครัวเรือนท้องถิ่นและลดความกดดันต่อป่าไม้ อีกทั้งยังสนับสนุนการปลูกหวายเพื่อให้ชาวบ้าน

สามารถเก็บเกี่ยวได้อย่างยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยเพิ่มความสามารของลุ่มน้ำในการเก็บกักน้ำและช่วยให้มีน้ำไหลจากแม่น้ำอย่างไม่ขาดช่วงซึ่งช่วยในการชลประทานให้กับนาข้าวอีกด้วย

กรณีศึกษาที่ 19: การทำบัญชีคาร์บอนโดยชุมชน – โครงการนำร่องในเซียนกาอัน (ประเทศเม็กซิโก)

โครงการ COMPACT ในผืนป่าใน Calakmul Corridor ในเซียนกาอัน แสดงให้เห็นว่าชุมชนท้องถิ่นและชาวพื้นเมืองสามารถมีส่วนร่วมในโครงการการกักเก็บคาร์บอนซึ่งสัมพันธ์กับ REDD+ ได้อย่างไร โครงการนี้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2549 นำโดยชุมชนพื้นเมืองซึ่งสนใจเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการดักจับคาร์บอน และด้วยการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งนำโดยชาวพื้นเมืองและ COMPACT ชุมชนเหล่านี้ได้ศึกษาความเป็นไปได้และได้ข้อสรุปว่าการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนสามารถสร้างรายได้เพื่อการปกป้องป่าและสร้างงานได้ และได้ประกาศพื้นที่ 1,230 เฮกตาร์ภายในอาณาเขตของ ejido เป็นพื้นที่สงวนชุมชนในปี พ.ศ. 2550 (เป็นพื้นที่อนุรักษ์โดยสมัครใจแห่งแรกของคาบสมุทรยูคาทาน)

ในปี พ.ศ. 2551 COMPACT ได้ให้เงินทุนเพื่อช่วยเหลือชุมชนในการจัดทำกลยุทธ์ในการจัดการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการสงวนป่าไม้และหลีกเลี่ยงการทำไม้ใน ejido รวมทั้งในพื้นที่สงวนของชุมชนด้วย ซึ่งชุมชนได้ตัดสินใจศึกษาตลาดคาร์บอนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการอนุรักษ์ป่าและดำเนินกิจกรรมนำร่องโดยใช้วิธีการใหม่ๆ ในการดักจับคาร์บอนในป่าซึ่งอยู่ในพื้นที่ของชุมชน การสร้างและการแลกเปลี่ยนความรู้นับเป็นองค์ประกอบหลักของโครงการนี้ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญโดยเฉพาะสำหรับการเตรียม REDD+ ในเม็กซิโก ดังนั้น โครงการจึงได้ให้เงินช่วยเหลือก้อนที่สองเพื่อสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถและการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและให้การสนับสนุนการรับรองคาร์บอนเครดิต

โครงการนี้อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การจัดการ และการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึง:

- ▶ รูปแบบของหลักสูตรและการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเป็นการอภิปรายโต้ตอบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านต่างๆ
- ▶ การใช้วิธีการทำวิจัยโดยชุมชนโดยใช้ประสบการณ์และคำแนะนำจากวิทยากรจากวิทยาลัยในชุมชนท้องถิ่น เช่น การที่ผู้นำโครงการได้ร่วมกันหาสมการแอดิเมตริกเพื่อคำนวณปริมาณคาร์บอน ช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในโครงการ
- ▶ การใช้ความรู้ดั้งเดิมในการพัฒนาวิธีการต่างๆ เช่นการปลูกป่าในทุ่ง

- ▶ การจัดระบบความรู้เพื่อช่วยในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและระหว่างพื้นที่โครงการต่างๆ ตลอดจนการใช้ภาษายูคาเทคมายันและภาษาสเปนในการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและในสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ

ในพื้นที่ใกล้กับเซียนกาอัน ชุมชนได้สร้างป่าสงวนชุมชน (เป็นพื้นที่อนุรักษ์โดยสมัครใจแห่งแรกของคาบสมุทรยูคาทาน) ซึ่งปัจจุบันมีการศึกษาการใช้ตลาดคาร์บอนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ (ประเทศเม็กซิโก)

© Jessica Brown

กล่องข้อความที่ 18: การจัดการลุ่มน้ำ

การปรับปรุงการจัดการลุ่มน้ำในพื้นที่แหล่งมรดกโลกใดๆ รวมทั้งภูมิทัศน์โดยรอบซึ่งมีแหล่งมรดกตั้งอยู่ มักเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเร่งด่วนสำหรับชุมชนท้องถิ่นซึ่งต้องอาศัยคุณภาพของลุ่มน้ำเพื่อตอบสนองความต้องการน้ำของชุมชน

การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำต่างๆ

ในหลายประเทศในแอฟริกา กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำต่างๆ (Water Resource Users' Associations: WRUAs) มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและบรรเทาความขัดแย้งระหว่างชุมชนในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำ มีหลายครั้งที่รัฐบาลส่วนกลางได้พยายามจัดสรรทรัพยากรน้ำ แต่การลดลงของงบประมาณทำให้รัฐขาดศักยภาพในการตรวจตราและบังคับใช้กฎหมายซึ่งก่อให้เกิดสถานการณ์ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้โดยไม่จำกัด ในขณะที่เพิ่มจำนวนประชากร การขยายกิจกรรมด้านการเกษตร และการพัฒนาของพื้นที่ริมน้ำ ก็ทำให้เกิดความกดดันต่อทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การที่ฝนตกไม่สม่ำเสมอประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็ทำให้น้ำจากแหล่งน้ำพุธรรมชาติและแม่น้ำมีปริมาณลดน้อยลง การเพิ่มความต้องการใช้น้ำเพื่อการทำปศุสัตว์ การชลประทาน และการใช้ในครัวเรือนจึงได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้ซึ่งอยู่ 'ต้นน้ำ' และ 'ปลายน้ำ'

ภายใต้บริบทที่มีความท้าทายเช่นนี้ กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำต่างๆ ได้เปิดเวทีสำหรับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อเป็นตัวแทนความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเภทต่างๆ ในลุ่มน้ำนั้นๆ โดยประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบ มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การให้การศึกษาด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูพื้นที่รับน้ำและคลองต่างๆ และการจัดทำข้อปฏิบัติในการจัดสรรน้ำ การเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับองค์กรเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรน้ำ และต่อความสมบูรณ์ของลุ่มน้ำภายในภูมิทัศน์โดยกว้าง ซึ่งสามารถดูตัวอย่างกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านการตรวจตราต่างๆ ได้จากกรณีศึกษาที่ 20

การอนุรักษ์น้ำและนำกลับมาใช้ใหม่

ในบริเวณยอดเขาเคนยา COMPACT ได้ช่วยกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นในการระดมเครือข่ายผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เพื่อช่วยตรวจคุณภาพและปริมาณน้ำ กลุ่มคนเหล่านี้ได้ติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดในจุดที่กำหนดโดยมีการเตือนให้ทราบในกรณีที่อาจเกิดการขาดแคลนน้ำ สมาชิกของเครือข่ายทำหน้าที่เสมือนเป็นลูกเสือในการระบุแหล่งมลพิษและแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบหากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย นอกจากนี้โครงการซึ่งสนับสนุนโดย COMPACT บนยอดเขาคิลิมันจาโรยังได้แสดงวิธีการนำน้ำเสียที่บำบัดโดยกระบวนการทางชีวภาพกลับมาใช้ใหม่สำหรับปลูกข้าว ซึ่งจากโครงการนำร่องซึ่งนำโดยกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นในการใช้น้ำเสียที่บำบัดแล้วนี้ ได้ช่วยเพิ่มผลผลิตข้าวขึ้นเป็นสองเท่า โดยเกษตรกรมีต้นทุนในการปลูกที่ต่ำลงเนื่องจากไม่ต้องเสียเงินซื้อปุ๋ย นอกจากนี้ยังช่วยลดความต้องการใช้น้ำจากน้ำพุธรรมชาติและลดความถี่ในการเกิดข้อขัดแย้งเรื่องการขาดแคลนน้ำในพื้นที่อีกด้วย

การฟื้นฟูพื้นที่รับน้ำ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการป่าไม้ที่ดีขึ้น รวมทั้งโครงการซึ่งลดการตัดไม้และสนับสนุนการปลูกต้นไม้ในพื้นที่รับน้ำที่สำคัญสามารถมีส่วนช่วยปรับปรุงคุณภาพของลุ่มน้ำได้เป็นอย่างมาก

การสร้างสาธารณูปโภคขนาดเล็ก

การสร้างสาธารณูปโภคขนาดเล็ก เช่นลานซักล้าง รางน้ำสำหรับปศุสัตว์ สามารถลดความกดดันต่อริมฝั่งแม่น้ำ ลดการกัดกร่อน และน้ำเสียที่ไหลลงไปในแม่น้ำซึ่งช่วยในการรักษาคุณภาพน้ำได้ ในกรณีการทำงานร่วมกับชุมชนในการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้มั่นใจว่าสาธารณูปโภคเหล่านี้จะช่วยบรรเทาความกดดันจากบริเวณที่ชาวบ้านใช้ตักน้ำสำหรับใช้ในครัวเรือน การใช้เล็งส์สตีร์หรือใช้ในการซักล้างในครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โครงการในพื้นที่ลาดด้านล่างของยอดเขาคิลิมันจาโรยังช่วยเบี่ยงผู้ปศุสัตว์จากแหล่งน้ำที่ใช้โดยผู้คนในท้องถิ่น ดังที่อธิบายในกรณีศึกษาที่ 21

กรณีศึกษาที่ 20: การเพิ่มขีดความสามารถให้กับกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำ (ประเทศเคนยา)

ในบริเวณยอดเขาเคนยา ได้มีการใช้วิธีการแลกเปลี่ยนจากชุมชนหนึ่งสู่อีกชุมชนหนึ่ง เพื่อสร้างขีดความสามารถให้กับกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นในด้านการจัดการโครงการและความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นทางวิชาการต่างๆ การทำงานร่วมกันช่วยให้กลุ่มเหล่านี้สามารถทำงานต่อยอดจากสิ่งที่อีกกลุ่มหนึ่งได้สร้างไว้แล้ว และเรียนรู้ร่วมกันในการมีส่วนร่วมกับชุมชนอื่นหรือภาคส่วนอื่นๆ ของชุมชนด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่นกลุ่มผู้ใช้

บนยอดเขาเคนยา COMPACT ได้ทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำต่างๆ ในการสร้างลานซักล้างเพื่อลดความขัดแย้งต่อฝั้่งแม่น้ำและช่วยให้น้ำมีคุณภาพดีขึ้น (ประเทศเคนยา)

© Jessica Brown

ใช้ทรัพยากรน้ำ Likii และ กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำ Nanyuki ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก COMPACT ในการดำเนินโครงการร่วมซึ่งมุ่งเน้นด้านการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำและสุขอนามัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำ ในช่วงเริ่มต้นของโครงการ กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำทั้งสองกลุ่มนี้มีขีดความสามารถในการจัดการที่แตกต่างกันอย่างมากร ทำให้จำเป็นต้องให้กลุ่มหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในภาพรวมของโครงการและในการจัดการด้านการเงิน อย่างไรก็ตามด้วยกิจกรรมการพัฒนาขีดความสามารถและการให้คำปรึกษาในระหว่างการทำดำเนินโครงการทำให้กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำอีกกลุ่มหนึ่งเรียนรู้ในการจัดการกิจกรรมที่ใหญ่ขึ้นเป็นลำดับและได้รับประสบการณ์ในการจัดการด้านการเงินไปด้วย ในขณะที่เดียวกันกลุ่มดังกล่าวก็ได้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชนและสามารถช่วยให้พันธมิตรต่างๆ ทำงานร่วมกับชุมชนที่อยู่ท้ายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยการช่วยให้เกิดการสนทนาระหว่างกันเกี่ยวกับการแบ่งปันน้ำเพื่อลดความขัดแย้งเกี่ยวกับน้ำระหว่างผู้ใช้ น้ำที่อยู่ต้นน้ำและปลายน้ำ จากการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำทั้งสองกลุ่มนี้ โครงการได้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในพื้นที่ต้นน้ำและปลายน้ำและได้สร้างความเข้มแข็งให้กับทั้งสองกลุ่มผ่านกระบวนการดำเนินงาน ทั้งนี้เมื่อจบระยะเวลา 2 ปีที่ได้รับความช่วยเหลือจาก COMPACT โครงการทั้งสองสามารถขยายงานและหาเงินทุนใหม่ได้จาก EU เป็นระยะเวลาต่อไปอีก 3 ปี

กรณีศึกษาที่ 21: การสร้างสาธารณูปโภคขนาดเล็กเพื่อลดแรงกดดันต่อฝั้่งแม่น้ำและทรัพยากรน้ำ (ประเทศแทนซาเนีย)

จากการขาดแคลนน้ำที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในภูมิภาครอบยอดเขาคิลิมันจาโร COMPACT ได้ทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำในการดำเนินโครงการเพื่อลดความขัดแย้งในการเข้าถึงน้ำและการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรน้ำ ในพื้นที่แห่งหนึ่งซึ่งอยู่ต่ำลงมาจากที่ลาดใต้ยอดเขาคิลิมันจาโรซึ่งชุมชนท้องถิ่นต้องพึ่งพาน้ำจากน้ำพุธรรมชาติ Soko โครงการ COMPACT ได้สนับสนุนกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรน้ำในการสร้างรางน้ำสำหรับฝั้่งวูว์ซึ่งอยู่ห่างจากน้ำพุธรรมชาติ โครงการนี้ได้รับการออกแบบเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านที่ตักน้ำจากน้ำพุ Soko สำหรับใช้ในครัวเรือนและชาวบ้านที่ต้องใช้น้ำเพื่อการปศุสัตว์ ซึ่งก่อนการก่อสร้างรางน้ำแห่งนี้ การเหยียบย่ำโดยฝั้่งวูว์และแพะได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการไหลของน้ำ ทำให้น้ำขุ่น อีกทั้งไม่ปลอดภัยสำหรับการใช้ในครัวเรือน ในปัจจุบัน ชาวบ้านมีทางเลือกที่ให้น้ำสำหรับการทำปศุสัตว์ ส่วนน้ำในแหล่งน้ำพุธรรมชาติก็มีความสะอาดมากขึ้นและมีปริมาณน้ำไหลลงสู่ฝั้่งวูว์มากขึ้นด้วย

ในพื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติคิลิมันจาโร โครงการซึ่งสนับสนุนโดย COMPACT ได้สร้างรางน้ำสำหรับปศุสัตว์เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้าน (ประเทศแทนซาเนีย)

© Jessica Brown

กล่องข้อความที่ 19: กิจกรรมเพื่อสนับสนุนชีวิตความเป็นอยู่

การเชื่อมการอนุรักษ์กับกิจกรรมที่สนับสนุนและเกื้อหนุนต่อชีวิตความเป็นอยู่ท้องถิ่นเป็นแกนของหลักการภายใต้โครงการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Conservation and Development Projects: ICDPs) ซึ่งได้กล่าวถึงในบทที่ 2 โดยครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลายที่สนับสนุนต่อชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น โดยการส่งเสริมความมั่นคง/อธิปไตยทางอาหาร การเข้าถึงวัสดุสำหรับสร้างที่พักอาศัย และสร้างรายได้ กิจกรรมที่อาจดำเนินการเพื่อการนี้มีมากมายเช่นกัน ซึ่งสามารถรวมถึงการให้เงินช่วยเหลือขนาดเล็กเพื่อเริ่มดำเนินโครงการ การสร้างกองทุนเพื่อไมโครไฟแนนซ์ในระดับชุมชน และการให้เงินกู้แก่ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) โดยเสริมด้วยการฝึกอบรมและกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมขีดความสามารถ ตัวอย่างด้านล่างแสดงให้เห็นกิจกรรมและการประเภต่างๆ ของโครงการที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่

การเลี้ยงผึ้ง – การเลี้ยงผึ้ง การผลิตน้ำผึ้งอินทรีย์และผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่ารูปแบบต่างๆ

การส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่งในการช่วยรักษาพื้นที่ป่าโดยช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้คนที่อาศัยรอบๆ แหล่งมรดกโลกและพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ชุมชนใกล้เคียงกับเขื่อนกัวอินในประเทศเม็กซิโกเป็นตัวอย่างที่ดีซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ โดย COMPACT ได้ให้การสนับสนุนโครงการเลี้ยงผึ้งแบบผสมผสานซึ่งรวมถึงการผลิตน้ำผึ้ง การให้การสนับสนุนการขอใบรับรองมาตรฐานอินทรีย์ การผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า และการปลูกป่า พันธมิตรที่สำคัญของโครงการนี้คือ Flor de Tajonal ซึ่งเป็นองค์กรซึ่งได้รับการรับรองและมียอดขายน้ำผึ้งถึง 200-150 ตันต่อปีและเป็นผู้นำในกระบวนการความร่วมมือในระดับภูมิภาคนี้ระหว่างชุมชนต่างๆ ในแถบมายัน เมื่อห้าปีที่แล้วกลุ่มสตรีได้รวมตัวกันเป็นองค์กรที่เรียกว่า Melitzaak (ในภาษามายันหมายถึง ‘รักษาด้วยผึ้ง’) โดยได้ผลิตผลิตภัณฑ์กว่า 90 ชนิดเพื่อการบำบัดโดยใช้ผึ้ง โดยมีน้ำผึ้งผสมกับส่วนผสมอื่นๆ เช่นพืชที่มีสรรพคุณทางยา ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีขายในร้านค้าปลีกและวางจำหน่ายในโรงแรม และงานแสดงสินค้าต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ จากความสำเร็จนี้ ในปัจจุบันสมาชิกกลุ่ม Melitzaak ได้ให้การอบรมกับกลุ่มสตรีจากพื้นที่อื่นๆ ของเม็กซิโกและประเทศเบลีซซึ่งมีที่ตั้งใกล้เคียงกัน และได้วางแผนที่จะก่อตั้งโรงเรียนเลี้ยงผึ้งเพื่อให้เยาวชนจากชุมชนท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ทฤษฎีและการปฏิบัติในการเลี้ยงผึ้งได้ ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้จะให้การสนับสนุนแนวทางแบบผสมผสานซึ่งครอบคลุมวิธีการต่างๆ เช่นการผสมพันธุ์ผึ้งนางพญา การย้ายรวงผึ้งไปยังแปลง milpa ในป่า การผลิตแบบอินทรีย์ตั้งแต่เริ่มต้น และห่วงโซ่อุปทานในการขายผ่านงานแสดงสินค้า ในขณะที่โครงการปลูกป่าโดยใช้พืชที่เป็นแหล่งน้ำหวานก็ยิ่งช่วยเพิ่มผลผลิตให้ผู้เลี้ยงผึ้งอีกด้วย

การเลี้ยงหนอนไหม

การเลี้ยงไหมซึ่งเป็นผีเสื้อกลางคืนสำหรับการผลิตไหมได้พิสูจน์ความสำเร็จในการเป็นกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในชุมชนหลายแห่งใกล้กับพื้นที่คุ้มครองต่างๆ ในภูมิภาคนี้โดยรอบแหล่งมรดกโลกยอดเขาเคนยา COMPACT ได้ให้เงินช่วยเหลือเริ่มต้น จัดการฝึกอบรมเชิงวิชาการ และให้การสนับสนุนด้านการตลาดสำหรับสหกรณ์ผู้ผลิตไหม ในปัจจุบันกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในทุกๆ ขั้นตอนของการผลิตและการแปรรูปไหม ตั้งแต่การเลี้ยงหนอนไหม การเก็บและปั่นเส้นไหม การทอผ้า และขายให้กับนักทอที่ยวบยอดเขาเคนยา ส่วนที่ยอดเขาคิลิมันजारิ กลุ่มเยาวชนได้ริเริ่มโครงการเลี้ยงไหมโดยเริ่มตั้งแต่การปลูกและเลี้ยงต้นหม่อนเพื่อเป็นอาหารให้กับหนอนไหมที่เลี้ยงไว้ เส้นใยไหมจะถูกเก็บเกี่ยวจากดักแด้ของหนอนไหมและแปรรูปต่อจนเป็นเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้ยังมีการใช้ใบหม่อนสด (หรือป่น) เพื่อการบริโภคโดยคนหรือปศุสัตว์ด้วยเช่นกัน

การเลี้ยงหนอนไหมในชุมชนใกล้กับอุทยานแห่งชาติ/ปารรรมชาติบนยอดเขาเคนยา (ประเทศเคนยา)

© Jessica Brown

กรณีศึกษาที่ 22: พื้นที่อนุรักษ์ทางทะเลใกล้กับเซียนกานัน – สมาพันธ์ Kanan Kay ในกินตานาโร

จากการทำงานร่วมกับกลุ่มอื่นๆ COMPACT ได้สร้างสมาพันธ์สำหรับจัดตั้งเครือข่ายพื้นที่สงวนทางทะเลซึ่งเรียกว่าเขตพื้นความสมบูรณ์ (หรือห้ามจับ) ตลอดความยาวฝั่งกินตานาโรเป็นระยะทางกว่า 400 กิโลเมตร สมาพันธ์ Kanan Kay เป็นความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนโดยมีสมาชิกทั้งสิ้น 33 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ สหกรณ์ประมง องค์กรประชาสังคมทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ สถาบันการศึกษา ศูนย์วิจัย และมูลนิธิเพื่อการกุศลต่างๆ โดยสมาชิกของสมาพันธ์นี้มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพสำหรับที่หลบภัยสัตว์น้ำ (sheries refuges) (หรือเขตพื้นความสมบูรณ์) ซึ่งมีพื้นที่ 20 เปอร์เซ็นต์ของผืนน้ำอาณาเขตของรัฐกินตานาโร ภายใต้เป้าหมายเพื่อการฟื้นฟูการประมงพื้นบ้าน ทั้งนี้ ชื่อ Kanan Kay มาจากภาษามายัน ซึ่งแปลว่า 'ผู้พิทักษ์ปลา' โดยแผนปฏิบัติการขององค์กรนี้ประกอบไปด้วยกลยุทธ์ 6 ประการ ได้แก่:

ออกแบบและกำหนดเขตพื้นความสมบูรณ์ หรือเขต 'ห้ามจับ' – ภายใต้เครือข่ายของพื้นที่สงวนการทำประมงซึ่งมีประสิทธิภาพรับรองโดยกฎหมาย และได้รับการยอมรับจากชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญทางนิเวศ มีประโยชน์ที่จำเป็น เป็นตัวแทนถิ่นที่อยู่อาศัยสัตว์น้ำ และครอบคลุมพื้นที่ 20 เปอร์เซ็นต์ของอ่าวกินตานาโร

กำหนดกรอบทางกฎหมายและกรอบทางสถาบันที่จำเป็น –

เพื่อให้สามารถจัดตั้งพื้นที่สงวนการทำประมง ตลอดจนสามารถจัดการ ตรวจสอบ และตรวจตราการทำประมงได้

ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำ – เพื่อให้มั่นใจว่าพื้นที่สงวนให้โอกาสในการทำมาหากินกับชุมชน ซึ่งมาจากการเพิ่มมูลค่าของการจับสัตว์น้ำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สร้างและเสริมศักยภาพของสมาพันธ์ – เนื่องจากมีมวลชนเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นบุคคลหรือสถาบันต่างๆ ในเม็กซิโก ที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสามารถในการจัดตั้ง รักษาไว้ และจัดการเครือข่ายพื้นที่สงวนการทำประมงอย่างมีประสิทธิภาพ

เปิดตัวโครงการเพื่อการสื่อสารและสร้างความตระหนัก – เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ (รวมทั้งชาวประมง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น) ตลอดจนสาธารณชนทั่วไปเล็งเห็นถึงความสำคัญของเครือข่ายสำหรับที่หลบภัยสัตว์น้ำและการอนุรักษ์แนวปะการังในกินตานาโร

สร้างหลักประกันทางการเงินเพื่อความยั่งยืนของสหพันธ์ในระยะยาว – เพื่อให้มีทรัพยากรจากทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเพียงพอเพื่อเป็นหลักประกันในการจัดการที่มีความต่อเนื่องโดยเครือข่ายพื้นที่สงวนการทำประมงต่างๆ

ใน Punta Allen และชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ภายในภูมิภาคทางบกและภูมิภาคทางทะเลของเซียนกานัน การประชุมหารือได้นำไปสู่การก่อตั้งสมาพันธ์ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวประมงท้องถิ่นและผู้ประกอบการท่องเที่ยว (ประเทศเม็กซิโก)

© Jessica Brown

กล่องข้อความที่ 20: พื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์

พื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางจิตวิญญาณเป็นพิเศษสำหรับผู้คนและชุมชนและเป็นตัวอย่างของการตอบสนองเบื้องต้นของมนุษย์ต่อธรรมชาติและชีวมณฑล (Verschuuren และคณะ 2010) ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นมักมีบทบาทนำในการดูแลพื้นที่เหล่านี้ ซึ่งภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมเช่นนี้มักอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยชุมชนหรือการกำกับดูแลร่วม บรรทัดฐานดั้งเดิม ความเชื่อ ระบบ และเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการและการกำกับดูแลภูมิทัศน์เหล่านี้ ตลอดจนคุณค่าทั้งที่เห็นได้ชัดเจนและไม่สามารถจับต้องได้ (Ortsin, 2015) ดังนั้นการส่งผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่ Gitune เป็นภูมิทัศน์ที่ตั้งอยู่ล้อมรอบอุทยานแห่งชาติยอดเขาเคนยาและแหล่งมรดกโลก และด้วยการสนับสนุนจาก COMPACT ผู้นำท้องถิ่นในชุมชนได้ร่วมมือกับเครือข่ายความหลากหลายทางชีวภาพแห่งแอฟริกา (African Biodiversity Network) และพันธมิตรอื่นๆ ในการฟื้นคืนวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ โดยเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนกลับมาয়ป่าศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสืบเนื่องจากความเป็นกังวลว่าความรู้เกี่ยวกับวิถีดั้งเดิมเหล่านี้จะหายไปจากคนรุ่นใหม่ มีการจัดพิธีกรรมเพื่อล้างบาปและต่อความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่ป่า และฟื้นฟูพลังและความเชื่อมโยงของชุมชนต่อพื้นที่ กิจกรรมนี้มีผลให้พื้นที่ป่าได้รับการคุ้มครองและอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยชุมชนซึ่งเป็นผู้พิทักษ์ตามวิถีดั้งเดิมมาเป็นเวลานาน (Kihara และคณะ, 2013)

ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมาดากัสการ์ ได้สุดของที่ราบสูง Mahafaly (ซึ่ง COMPACT ได้สนับสนุนเครือข่ายของป่าที่มีการจัดการโดยชุมชนภายในพื้นที่ซึ่งได้รับการเสนอชื่อให้เป็นมรดกโลก) เป็นภูมิทัศน์อันเป็นที่ตั้งของพื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์, พื้นที่ทางวัฒนธรรม และพิธีกรรม, ทุ่งเลี้ยงสัตว์ตามวิถีดั้งเดิม, ตลอดจนเขตหวามต่างๆ ได้มีการถ่ายทอดวิถีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองพื้นที่เหล่านี้และจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการปกป้องพื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์จากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตามวิถีปฏิบัติในเชิงวัฒนธรรมเหล่านี้ได้เลือนหายไปเนื่องจากการย้ายถิ่นของผู้คนจากภายนอก การย้ายพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนความแห้งแล้งที่เกิดขึ้นเป็นเวลานาน COMPACT โดยความร่วมมือกับมูลนิธิ Tany Meva จึงได้สนับสนุนกิจกรรมริเริ่มในชุมชน 12 แห่งเพื่อสนับสนุนการกำกับดูแลพื้นที่โดยวิถีดั้งเดิมและการปกป้องพื้นที่ธรรมชาติ รวมทั้งความพยายามในการปรับเปลี่ยนจาก ‘การยอมรับโดยพฤตินัย’ ในการจัดการอาณาเขตและที่ดินโดยชุมชนไปสู่การมี ‘กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายที่ชัดเจน’ สำหรับการพิทักษ์พื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์ตามวิถีประเพณีดั้งเดิม

ผู้พิทักษ์ในวิถีแบบดั้งเดิมซึ่งดูแลการปกป้องพื้นที่ธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์ เช่น ถ้ำแห่งนี้ใน Zanzibar (ประเทศแทนซาเนีย)

© Jessica Brown

มองอนาคต

เด็กๆ ในชนบทแถบที่ลาดชันของยอดเขาเคนยา (ประเทศเคนยา)
© Jessica Brown

7.1 บทเรียนจากประสบการณ์ของ COMPACT

นับตั้งแต่เริ่มต้นโครงการมากกว่าทศวรรษ COMPACT ได้พัฒนาแบบจำลองในการทำงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับประชากรท้องถิ่นซึ่งอาศัยอยู่โดยรอบแหล่งมรดก และได้ทดลองใช้แบบจำลองนี้ในพื้นที่จริง ซึ่งในการดำเนินการ COMPACT ได้ใช้กลไกความช่วยเหลือผ่านการให้เงินช่วยเหลือขนาดเล็กกับองค์กรประชาสังคมต่างๆ โดยเสริมด้วยกิจกรรมสร้างขีดความสามารถ การแลกเปลี่ยน และโอกาสในการสร้างเครือข่ายในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคงทางอาหาร การกำกับดูแล การจัดการร่วม สิทธิต่อทรัพยากรตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนด้านการศึกษา

จากการทบทวนงานที่ได้ดำเนินการมาภายใต้ COMPACT (Brown และ Hay-Edie, 2013) พบว่าองค์ประกอบหลักที่ทำให้แบบจำลองของ COMPACT มีประสิทธิภาพในการนำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญระดับโลก ได้แก่:

- ▶ **COMPACT ดำเนินการโดยใช้แนวทางเชิงภูมิทัศน์** ในการหาวิธีการที่สร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่มที่อาศัยภายในและให้การดูแลพื้นที่คุ้มครองตลอดจนภูมิทัศน์ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างกว่า
- ▶ **COMPACT ใช้วิธีการที่มีรากฐานจากวิทยาศาสตร์โดยเน้นการมีส่วนร่วม** ในการชักจูงให้ผู้คนในท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ โดยตระหนักว่าชุมชนจะมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการทำงานเพื่อการอนุรักษ์หากสามารถมองเห็นประโยชน์ที่จะได้จากการมีส่วนร่วม
- ▶ **COMPACT ใช้ประโยชน์จากพลังแห่งการทำงานเสริมซึ่งกันและกัน** ในการให้การสนับสนุนกิจกรรมประเภทต่างๆ รวม

ทั้งการให้เงินช่วยเหลือขนาดเล็ก กิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถ การสร้างเครือข่าย และการสนับสนุนด้านการตลาด ซึ่งโครงการต่างๆ ภายใต้ COMPACT ใช้แนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อ ‘หาช่องสำหรับโครงการในภูมิทัศน์โดยมีชุมชนเป็นฐาน’ และการทำงานซึ่งเสริมซึ่งกันและกันระหว่างผู้ให้เงินทุนและพันธมิตรต่างๆ

- ▶ **COMPACT มีโครงสร้างองค์กรซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งปันอำนาจ** ซึ่งตระหนักว่าการให้การสนับสนุนกิจกรรมริเริ่มต่างๆ ซึ่งนำโดยชุมชนต้องอาศัยความเชื่อใจ ความยืดหยุ่น และความอดทน ทั้งนี้กระบวนการที่โปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสาธารณะโดยเปิดกว้างนับเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้การกำกับดูแลที่ดีก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จของกิจกรรมการอนุรักษ์

แบบจำลอง COMPACT เป็นแบบจำลองที่สามารถขยายขนาดของงานได้ โดยมีศักยภาพที่สามารถนำไปใช้กับโครงการริเริ่มอื่นๆ ในพื้นที่คุ้มครองและแหล่งมรดกโลกต่างๆ ในอนาคต ซึ่งในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 8 แห่งที่ได้มีการดำเนินกิจกรรมของ COMPACT นั้น ใช้หลักการ ‘ยึดบทเรียนใกล้กับพื้นที่คุ้มครอง’ ซึ่งช่วยให้สามารถติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมเมื่อเวลาผ่านไปและสามารถขยายผลจากกิจกรรมในพื้นที่คุ้มครองออกไปยังระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาคได้ นอกจากนี้ประสบการณ์จาก COMPACT ยังให้บทเรียนที่เป็นประโยชน์ในการนำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลแหล่งมรดกโลกและภูมิทัศน์คุ้มครองอื่นๆ ที่มีความสำคัญในระดับโลก และแบบจำลองนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการร่วมและการกำกับดูแลสำหรับ ‘การอนุรักษ์ในรูปแบบเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ’ อื่นๆ (รวมทั้งเขตและพื้นที่สงวนสำหรับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นและพื้นที่คุ้มครองโดยส่วนบุคคล) ซึ่งอยู่ภายใต้บริบทของการกำกับดูแลที่กว้างกว่าสำหรับภูมิทัศน์ของมรดกโลก

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้จัดการพื้นที่หรือกลยุทธ์ต่างๆ ในการนำแบบจำลองของ COMPACT มาใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ในแอฟริกาใกล้กับยอดเขาแคเมอรูน (ประเทศแคเมอรูน)

© Jessica Brown

จากประสบการณ์ต่างๆ มากมายและด้วยความตระหนักถึงศักยภาพในคุณค่าของภูมิภาคอื่นๆ ในปัจจุบันได้มีพันธมิตรต่างๆ นำองค์ประกอบภายใต้แบบจำลอง COMPACT มาใช้ซ้ำและปรับใช้ในพื้นที่ใหม่ๆ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ศูนย์มรดกโลกยูเนสโกและ SGP ได้ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมมากมายเพื่อสนับสนุนการใช้และปรับใช้แบบจำลอง COMPACT ในแหล่งมรดกโลกอื่นๆ ในทวีปแอฟริกา ในขณะเดียวกัน องค์ประกอบของแบบจำลองนี้ได้รับการทดสอบในภูมิภาคอื่นๆ และในพื้นที่คุ้มครองต่างๆ อีกหลายแห่งที่ไม่ได้ถูกประกาศให้เป็นมรดกโลกด้วย

ในอนาคต โครงการริเริ่มเหล่านี้จะมีหน่วยงานต่างๆ หลายแห่งเป็นผู้นำในการดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนจากกลไกแหล่งทุนต่างๆ และจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วขั้นตอนแรกที่จะต้องดำเนินการคือการหาหลักประกันเงินสนับสนุนเริ่มแรกและหาผู้ที่มีศักยภาพในการให้ทุนในอนาคต ซึ่งการจัดทำกลยุทธ์ระยะยาวจากฐานสนับสนุนที่หลากหลายนี้จะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับพันธะสัญญาในการสนับสนุนโครงการในระยะยาว

จากประสบการณ์ที่ว่าทศวรรษในการทำงานในระดับภูมิภาค COMPACT สามารถถ่วงดุลหลักการที่สำคัญซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้จัดการโครงการที่จะริเริ่มโครงการในพื้นที่ใหม่ๆ ตามที่อภิปรายไว้ในบทที่ 2 ซึ่งสามารถสรุปสั้นๆ ได้ดังนี้

- ▶ **ความสำคัญของความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบ** – ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลกจะสามารถแก้ไขได้อย่างดีที่สุดหากคนในพื้นที่มีส่วนในการกำกับดูแลและการจัดการภูมิทัศน์ทางบกและภูมิทัศน์ทางทะเล และเมื่อมีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับชุมชนและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
- ▶ **บทบาทสำคัญของต้นทุนเชิงสังคม** – การลงทุนที่ฉลาด ในหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจะสามารถช่วยสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนเพื่อให้การดูแลสิ่งแวดล้อมได้
- ▶ **การแบ่งปันอำนาจ** – การสนับสนุนที่นำไปโดยชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความเชื่อใจ ยืดหยุ่น และอดทน ทั้งนี้ กระบวนการที่โปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสาธารณะโดยเปิดกว้างนับเป็นกุญแจในการดึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และทำให้ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็ง
- ▶ **ต้นทุนและประสิทธิภาพของโครงการความช่วยเหลือขนาดเล็ก** – เงินทุนจำนวนไม่มากนักแต่ช่วยให้สมาชิกชุมชนท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมที่สร้างความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมของตน ซึ่งเมื่อสะสมมากขึ้นจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับโลกได้
- ▶ **สร้างพันธะสัญญาระยะยาว** – กระบวนการที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและต้องการพันธะในการให้การสนับสนุนในระยะยาว (Brown และ Hay-Edie, 2013 หน้า 9)

หลักการเหล่านี้ถูกสะท้อนในกรอบทบทวนนโยบายและวิธีการดำเนินการในการอนุรักษ์โดยมีชุมชนเป็นฐานซึ่งจัดทำขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ จากกรณีศึกษาในพื้นที่ชนบทในทวีปอเมริกาเหนือ อเมริกากลาง และเอเชีย โดยได้มีการเน้นประเด็นที่สำคัญเพิ่มเติม (ดูกล่องข้อความที่ 21)

กล่องข้อความที่ 21: หลักการบางประการในการอนุรักษ์โดยมีชุมชนเป็นฐาน

การจัดการโดยมีชุมชนเป็นฐานช่วยให้มีความยืดหยุ่นและความสร้างสรรค์ในการจัดการ

ความหลากหลายของความชำนาญ ประสบการณ์ และความรู้ซึ่งชุมชนนำมาใช้ในการอนุรักษ์ ประกอบกับที่นำมาใช้โดย ‘ผู้กระทำ’ จากนอกพื้นที่ ทำให้เกิดนวัตกรรมที่ยิ่งใหญ่ขึ้นและสามารถปรับใช้ได้กับสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้เหตุผลหลักประการหนึ่งคือวงจรของผลตอบแทน (ผลจากการดำเนินงานที่ประสบผลหรือไม่ประสบผลสำเร็จ) ซึ่งชุมชนสามารถรู้สึกได้อย่างรวดเร็วและชัดเจนขึ้น และสามารถหาแนวทางในการตอบสนองแบบปรับเปลี่ยนได้ไม่ว่าจะโดยชุมชนเองหรือด้วยความช่วยเหลือจากภายนอก

ความเป็นผู้นำในชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญและสร้างเสริมได้ด้วยตนเอง

ความเป็นผู้นำจำเป็นต้องได้รับการบ่มเพาะและเสริมสร้างให้แข็งแกร่งในชุมชนท้องถิ่นเพื่อช่วยเป็นตัวเร่งให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ในหลายๆ กรณีพบว่าความมั่นใจในตนเองซึ่งเกิดจากการรับบทเป็นผู้นำอาจทำให้มีการมอบอำนาจให้ผู้อื่นเพื่อสำรวจว่ามีแบบจำลองอื่นๆ สำหรับการพัฒนาชุมชนที่นำมาใช้ได้หรือไม่

กระบวนการและจิตวิญญาณในระดับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการอนุรักษ์

ความสามารถในการหล่อเลี้ยงการสนับสนุนโดยชุมชนในการอนุรักษ์ให้คงอยู่มีส่วนช่วยให้เกิดความยั่งยืน และเกิดความยั่งยืนของโครงการ การอนุรักษ์โดยมีชุมชนเป็นฐานจำต้องอาศัยความสามารถของชุมชนในการคิดและทำงานร่วมกันเพื่อก้าวข้ามจุดอ่อนและข้อจำกัดของแต่ละคน ซึ่งการทำงานไปด้วยกันจะมีส่วนช่วยในการสร้างความสามารถเหล่านี้

การอนุรักษ์โดยมีชุมชนเป็นฐานเป็นกระบวนการระยะยาว

ชุมชนมักไม่ริเริ่มดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในรูปแบบของ ‘โครงการ’ เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนมาหลายชั่วอายุคนซึ่งไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแยกออกจากกิจกรรมอื่นๆ อย่างไรก็ตามในการดำเนินกิจกรรมจากภายนอก เช่นกิจกรรมโดยองค์กรพัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานรัฐนั้นจะต้องมีการสร้างความเข้าใจว่าการดำเนินงานดังกล่าวเป็น ‘กระบวนการ’ มิใช่ ‘โครงการ’ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากชุมชน (Kothari และคณะ, 2013 หน้า 13-11)

แม้ว่าหลักการเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบทั่วไปซึ่งใช้ได้สำหรับโครงการในทุกรูปแบบ แต่ในขณะเดียวกันควรมีการคำนึงด้วยว่าสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่นั้นมีความแตกต่างกัน และเนื่องจากแหล่งมรดกโลกแต่ละแห่งรวมทั้งภูมิภาคที่อยูโดยรอบต่างก็มีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน กิจกรรมที่จะดำเนินในแต่ละพื้นที่จึงต้องมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจากประสบการณ์ในการดำเนินการโดย COMPACT ได้แสดงให้เห็นว่าโครงการแต่ละแห่งที่ดำเนินการในระดับพื้นที่ได้ถูกจัดทำโดยมี ‘บุคลิก’ และแนวทางในการทำงานของตนเองซึ่งมีการปรับให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมโดยชุมชนอย่างแท้จริงนั้นจึงหมายถึงการที่ชุมชนได้มีบทบาทนำในการกำหนดรูปแบบของกิจกรรมริเริ่มที่จะดำเนินการ

กล่องข้อความที่ 22: มรดกโลกและการใช้แนวคิดฐานสิทธิ: ข้อเสนอแนะจากโครงการ Building Capacity to Support Rights-Based Approaches in the World Heritage Convention: Learning from Practice (การสร้างขีดความสามารถเพื่อสนับสนุนแนวคิดฐานสิทธิในอนุสัญญามรดกโลก: การเรียนรู้จากการนำไปใช้)

Our Common Dignity Programme เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างคณะที่ปรึกษาสำหรับอนุสัญญามรดกโลก (ICOMOS, IUCN และ ICCROM) ภายใต้การหารือกับศูนย์มรดกโลกยูเนสโกโดยมุ่งเน้นมิติทางด้านสิทธิในงานเกี่ยวกับมรดกโลก เป้าหมายของโครงการนี้คือการส่งเสริมการใช้แนวทาง ‘การปฏิบัติที่ดี’ ในเรื่องสิทธิและสภาพที่เอื้อต่อสิทธิที่มีความเกี่ยวข้องกับมรดกโลก ตลอดจนเพื่อจัดทำและเสนอแนะเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในด้านนี้ได้ ในปี พ.ศ. 2557 โปรแกรมนี้ได้เปิดตัวโครงการ Building Capacity to Support Rights-Based Approaches in the World Heritage Convention: Learning from Practice ซึ่งได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้เชี่ยวชาญระดับโลกซึ่งจัดขึ้นในกรุงออสโล (ประเทศนอร์เวย์) โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า 30 คนจากทั่วทุกทวีป จากรายงานการประชุม⁶⁰ สามารถสรุปข้อเสนอแนะบางประการได้ดังนี้:

ผู้เข้าร่วมการประชุมได้เห็นในประเด็นด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนว่าควรได้รับการเชิดชู ยอมรับ และรวมไว้ในกรอบการดำเนินการต่างๆ โดยอนุสัญญามรดกโลกโดยสอดคล้องกับพันธสัญญาของสมาชิกที่เป็นภาคีในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้ให้ข้อสังเกตว่าแหล่งมรดกโลกซึ่งนับเป็นสถานที่สำคัญในการสงวนไว้ซึ่งมรดกแห่งมนุษยชาติควรใช้เป็นตัวอย่างสำหรับการปฏิบัติที่ดีที่สุดในเรื่องสิทธิ และด้วยความตระหนักถึงความต้องการแนวทางเชิงนโยบายที่ดีขึ้น เครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสม กิจกรรมด้านการศึกษา และการเพิ่มขีดความสามารถ ที่ประชุมจึงได้จัดทำข้อเสนอแนะเบื้องต้นขึ้น

ตัวอย่างข้อเสนอแนะเบื้องต้นด้านนโยบาย ได้แก่:

- ▶ มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีที่สุดควรทำให้มั่นใจว่าผู้ถือสิทธิ์และผู้ที่มีหน้าที่ทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสที่สุด จะสามารถใช้สิทธิ์ของตนเองในการดำเนินการและในกระบวนการต่างๆ ของมรดกโลกตั้งแต่ระยะเริ่มแรกที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- ▶ การกำกับดูแลภายใต้แนวคิดฐานสิทธิเป็นการผนวกรวมและแบ่งปัน โดยมีพื้นฐานจากการเป็นตัวแทนซึ่งมีความเสมอภาคและเพียงพอ และมีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน
- ▶ การให้ความเห็นชอบอย่างอิสระก่อนการตัดสินใจและยินยอมให้ดำเนินการ (Free, Prior and Informed Consent: FPIC) โดยชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางและหลักการปฏิบัติเพื่อการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับสิทธิเพื่อการกำกับดูแลและการจัดการแหล่งมรดกโลก

ตัวอย่างข้อเสนอแนะเบื้องต้นด้านแนวทางการปฏิบัติ ได้แก่:

- ▶ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ถือสิทธิ์ในทุกๆ ขั้นตอน (การจัดทำบัญชีรายชื่อเบื้องต้น การเสนอชื่อ การจัดการ และการประเมินผล) ควรมีการจัดทำแผนผังและรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีหน้าที่ต่างๆ ไว้โดยใช้สิทธิที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐาน
- ▶ ควรมีการจัดทำบันทึกแนะนำให้กับรัฐภาคีสำหรับ (1) การระบุและแก้ไขปัญหาในประเด็นด้านสิทธิตั้งแต่ต้นกระบวนการ เริ่มจากการจัดทำบัญชีรายชื่อเบื้องต้น และ (2) วิธีการให้ผู้มีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ มีส่วนในกระบวนการเสนอชื่อ
- ▶ เพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้และโปร่งใสมากยิ่งขึ้น ควรให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลในแฟ้มเสนอชื่อได้ (และมีการแปลเป็นภาษาท้องถิ่น) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องสามารถให้ความเห็น คัดค้าน ตลอดจนทบทวนข้อมูลได้
- ▶ รัฐภาคีควรจัดให้มีช่องทางสื่อสารกับชนเผ่าพื้นเมือง ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกรอบเชิงสถาบันสำหรับเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับมรดกโลก

ท้ายที่สุด ด้วยความตระหนักถึงบทบาทของหน่วยงาน ปัจจัย และกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเพื่อการป้องกันหรือส่งเสริมการแก้ไขปัญหาในประเด็นด้านสิทธิที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลก ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงสภาพที่เอื้อต่อการทำงาน รวมถึง:

- ▶ การให้ความเห็นและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับคำแนะนำและมาตรฐานในระดับสากลช่วยในการเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวได้
- ▶ ควรมีการเผยแพร่เอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับโครงการที่เป็นแบบอย่างและการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการใช้แนวคิดฐานสิทธิในกระบวนการเสนอชื่อและขึ้นทะเบียนมรดกโลกให้กับรัฐภาคีต่างๆ
- ▶ ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายระดับภูมิภาคของพื้นที่ซึ่งประสบความสำเร็จในการใช้แนวคิดฐานสิทธิ การมีส่วนร่วม และการเข้าร่วมในวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น
- ▶ ควรมีการรวมตัวของผู้สนับสนุนเงินทุนสำหรับมรดกโลกเพื่อให้สามารถระดมเงินได้ตามเป้าหมายเพื่อนำแนวคิดฐานสิทธิมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ที่มา: Larsen และคณะ (2014)

7.2 ข้อสรุป

ในยุคใหม่ของมรดกโลกเช่นนี้ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการให้การดูแลแหล่งมรดกโลกต่างๆ รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบที่กว้างกว่า การสร้างพันธมิตรที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงหมายถึงการตระหนักถึงบทบาทของชุมชนในการให้การดูแล ซึ่งจำเป็นต้องมีทางเลือกในการกำกับดูแลและมุ่งไปสู่การกำกับดูแลซึ่งทั้งมีความเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพ

ในระดับพื้นที่ ผู้จัดการพื้นที่จะต้องมีความเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องมองการทำงานให้กว้างกว่าขอบเขตของพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจประเด็นต่างๆ ในการจัดการและการกำกับดูแลในระดับภูมิทัศน์ซึ่งกว้างกว่า และเช่นเดียวกับการพัฒนาด้วยแนวทางนี้ในพื้นที่เชิงธรรมชาติ ผู้จัดการพื้นที่ในเชิงวัฒนธรรมเองก็จำเป็นต้องมองให้กว้างกว่าพื้นที่ไปยังภูมิทัศน์ที่กว้างกว่าด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีการยอมรับมากขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งมรดกโลกเชิงธรรมชาติและแหล่งมรดกโลกเชิงวัฒนธรรมทุกๆ ประเภท ซึ่งการใช้แนวทางแบบองค์รวมในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรมเช่นนี้จะสามารถมีความเข้มแข็งขึ้นได้ด้วยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น โดยใช้

ความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนเหล่านี้กับคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของภูมิทัศน์ซึ่งคนเหล่านี้อาศัยอยู่

ในขณะที่หลักการต่างๆ ของการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความเกี่ยวพันกับประเด็นต่างๆ มากมาย ทำ्यที่สุดแล้ว แนวทางการทำงานในพื้นที่จะต้องเป็นการ ‘เติบโตจากภายใน’ เอกสารฉบับนี้จึงได้ให้เครื่องมือและข้อมูลซึ่งได้จากประสบการณ์ในการทดลองใช้แบบจำลองในภูมิภาคที่มีความหลากหลาย อย่างไรก็ตามองค์ประกอบเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและทำให้มีรูปแบบที่เหมาะสมโดยความร่วมมือของชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการแก้ปัญหาความท้าทายในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมรดกโลกนี้ จำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์และพันธะสัญญาในการทำงานระยะยาว การเปลี่ยนไปสู่การใช้แนวคิด ‘ฐานสิทธิ์’ ร่วมในมรดกโลกเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน แต่ในท้ายที่สุดการทำเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งของรากฐานในการดูแลมรดกโลกในระยะยาว (ดูกล่องข้อความที่ 22)

เอกสารอ้างอิง

มรดกโลก Greater Blue Mountains Area
(ประเทศออสเตรเลีย)
© OUR PLACE

- Abungu, G. O. and Githitho, A. 2012. Homelands of the Mijikenda people: Sacred Mijikenda Kaya Forests, Kenya. In Galla (ed.), op. cit., pp. 157–147.
- Albert, M. T., Richon, N., Vials, M. J. and Whitcomb, A. (eds). 2012. Community Development through World Heritage. Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Papers No. 31.) <http://whc.unesco.org/en/series/31/>
- Badman, T. and Debonnet, G. 2013. Looking ahead: potential new opportunities for COMPACT to support the World Heritage Convention. In Brown and Hay- Edie (eds), op. cit., pp. 36–133.
- Bell, D. 2012. Presentation at the conference on Cultural Landscapes: Preservation Challenges in the 21st Century, October 2012. New Brunswick, NJ, Rutgers University.
- Boedihartono, A. K. 2012. Visualizing Sustainable Landscapes: Understanding and Negotiating Conservation and Development Trade-offs Using Visual Techniques. Gland, Switzerland, IUCN. http://www.sswm.info/sites/default/les/reference_attachments/IUCN20%202012%Visualizing20% Sustainable20%Landscapes.pdf
- Borrini-Feyerabend, G., Pimbert, M., Taghi Farvar, M., Kothari, A., Renard, Y. et al. 2004. Sharing Power: Learning by Doing in Co-management of Natural Resources Throughout the World. IIED and IUCN/ CEESP/CMWG, Cenesta, Tehran. http://cmsdata.iucn.org/downloads/sharing_power.pdf
- Borrini-Feyerabend, G., Dudley, N., Jaeger, T., Lassen, B., Pathak, N., Phillips, A. and Sandwith, T. 2013. Governance of Protected Areas: From Understanding to Action. Gland, Switzerland, IUCN. (Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 20.) https://cmsdata.iucn.org/downloads/governance_of_protected_areas_from_understanding_to_action.pdf
- Brown, J., Mitchell, N. and Beresford, M. (eds). 2005. The Protected Landscape Approach: Linking Nature, Culture and Community. Gland, Switzerland, IUCN-WCPA. <https://portals.iucn.org/library/eles/edocs/006-2005.pdf>
- Brown, J. and Kothari, A. 2011. Traditional agricultural landscapes and community conserved areas: an overview. Management of Environmental Quality: An International Journal, Vol. 22, No. 2. Bingley, UK, Emerald Press.
- Brown, J. and Hay-Edie, T. (eds). 2013. COMPACT: Engaging Local Communities in Stewardship of World Heritage. New York, UNDP. https://sqp.undp.org/images/Compact_Report_WEB_at.pdf
- Brown, J. 2015. Bringing together nature and culture: integrating a landscape approach in protected areas policy and practice. In Gambino and Peano (eds), op.cit.
- Byron, G. and Osipova, E. 2013. Belize Barrier Reef Reserve System (Belize) (764), Réseau de réserves du rciif de la barrière du Belize (Belize) (4 ,/764 to 9 February 2013. Mission Report / Rapport de Mission. (WHC37/13-COM/ 7A.) <http://whc.unesco.org/document/123329>
- Chambers, R. 1994. The origins and practice of participatory rural appraisal. World Development, Vol. 22, No. 7, pp. 69–953. Elsevier Science Ltd, UK. https://entwicklungspolitik.uni-hohenheim.de/uploads/media/Day_4_-_Reading_text_02_8.pdf
- CMP. 2013. Open Standards for the Practice of Conservation, Version 3.0. Conservation Measures Partnership. <https://miradi.org/openstandards>
- Corrigan, C. and Hay-Edie, T. 2013. A Toolkit to Support Conservation by Indigenous Peoples and Local Communities: Building Capacity and Sharing Knowledge for Indigenous Peoples and Community Conserved Territories and Areas (ICCAs). Cambridge, UK, UNEP-WCMC. http://www.unep.org/dewa/portals/67/pdf/ICCA_toolkit.pdf
- Day, J. C., Wren, L. and Vohland, K. 2012. Community engagement in safeguarding the world’s largest reef: Great Barrier Reef, Australia. In Galla (ed.), op. cit., pp. 29–18.
- de Merode, E., Smeets, R. and Westrik, C. (eds). 2004. Linking Universal and Local Values: Managing a Sustainable Future for World Heritage. A Conference organized by the Netherlands National Commission for UNESCO, 24–22 May 2003. (World Heritage Papers No. 13.) <http://whc.unesco.org/en/series/13/>
- Disko, S. 2012. World Heritage sites and indigenous communities – the importance of adopting a human rights-based approach. In Albert et al., op. cit., pp. 30–20.
- Dudley, N. (ed.). 2008. Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland, IUCN.
- Dudley, N. and Stolton, S. (eds). 2008. Denying Protected Areas: An International Conference in Almeria, Spain. Gland, Switzerland, IUCN.
- Finke, G. 2013. Landscape Interfaces: World Heritage Cultural Landscapes and IUCN Protected Areas. Thematic study published by the IUCN World Heritage Programme. Gland, Switzerland, IUCN. <https://portals.iucn.org/library/eles/documents/040-2013.pdf>

- Foundations of Success. 2009. Using Conceptual Models to Document a Situation Analysis: An FOS How-To Guide. Bethesda, Md., Foundations of Success.
- Freire, Paulo. 2005. *Pedagoga del Oprimido*, 2nd edn. Mexico, Siglo XXI, Chap. 2. (In Spanish.)
- Galla, A. (ed.). 2012. *World Heritage: Benefits Beyond Borders*. Paris/Cambridge, UNESCO Publishing/Cambridge University Press.
- Gambino, R. and Peano, A. (eds). 2015. *Nature Policies and Landscape Policies: Towards an Alliance*. Turin, European Documentation Centre on Nature Park Planning/Springer Verlag.
- Gonzalez, A. M. and Martin, A. S. 2007. Gender in the Conservation of Protected Areas. *Innovations in Conservation Series*. Parks in Peril Program. Arlington, Va., The Nature Conservancy. <http://www.cbd.int/doc/pa/tools/Gender20%in20%the20%conservation20%of20%protected20%areas.pdf>
- Greiber, T., Janki, M., Orellana, M., Savaresi, A. and Shelton, D. 2009. *Conservation with Justice: A Rights-Based Approach*. Gland, Switzerland, IUCN. (IUCN Environmental Law and Policy Paper No. 71.)
- Hay-Edie, T., Ganapin, D. and Wells, M. 2004. *Partnerships for Conservation: Lessons from the COMPACT Approach for Co-Managing Protected Areas and Landscapes*. New York, UNDP/GEF Small Grants Programme.
- Hay-Edie, T., Mbaye, K. and Samba Sow, M. 2012. Conservation of World Heritage and community engagement in a transboundary biosphere reserve: Djoudj National Bird Sanctuary, Senegal. In Galla (ed.), op. cit., pp. 17–7.
- Hockings, M., Stolton, S., Leverington, F., Dudley, N. and Courrau, J. 2006. *Evaluating Effectiveness: A Framework for Assessing Management Effectiveness of Protected Areas*. 2nd edn. Gland, Switzerland/Cambridge, UK, IUCN. <https://portals.iucn.org/library/eles/documents/PAG014-pdf>
- Hockings, M., James, R., Stolton, S., Dudley, N., Mathur, V., Makombo, J., Correau, J. and Parrish, J. 2008. *Enhancing our Heritage Toolkit: Assessing Management Effectiveness of Natural World Heritage Sites*. Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Papers No. 23.) <http://whc.unesco.org/en/series/23/>
- Huisinga, N., Yoder, R. and Martin, Y. 1993. Indigenous agricultural knowledge and gender issues in third world agricultural development. In D. M. Warren, L. J. Slikkerveer and S. O. Titilola (eds), *Indigenous Knowledge Systems: Implications for Agricultural and International Development*, pp. 100–91. Ames, IA, Iowa State University. (Studies in Technologies and Social Change Series No. 11.)
- ICOMOS Australia. 1999. *The Burra Charter. The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance, with associated Guidelines and Code on the Ethics of Co-existence*.
- James, C. 2011. *Theory of Change Review*. Report commissioned by Comic Relief, London.
- Kihara, F., Chege, N. and Hoch, G. 2013. Incorporating new methodologies and techniques into COMPACT's work at landscape level: the Mt. Kenya World Heritage site. In Brown and Hay-Edie (eds), op. cit., pp. 56–39.
- Kilimanjaro National Park Authority. (2006). *Kilimanjaro National Park General Management Plan 2015-2006*. Kilimanjaro, Tanzania. Kothari, A., Corrigan, C., Jonas, H., Neumann, A. and Shrumm, H. (eds). 2012. *Recognizing and Supporting Territories and Areas Conserved by Indigenous Peoples and Local Communities: Global Overview and National Case Studies*. Montreal, Secretariat of the Convention on Biological Diversity, in association with the ICCA Consortium, IUCN/TILCEPA, Kalpavriksh and Natural Justice. (CBD Technical Series No. 64.) <http://www.cbd.int/doc/publications/cbd-ts-64-en.pdf>
- Kothari, A., Camill, P. and Brown, J. 2013. Conservation as if people also mattered: Policy and Practice of community-based conservation. *Journal of Conservation and Society*. Bangalore, India, Medknow Publications. http://www.conservationandsociety.org/temp/ConservatSoc100203_361233-1111.pdf
- Larsen, P. B. 2012. *IUCN, World Heritage, and Evaluation Processes related to Communities and Rights*. Independent review prepared for the IUCN World Heritage Programme. Gland, Switzerland, IUCN. http://www.icomos.no/cms/icontent/ler/whrba/2012_16_ABC_IUCN_Review_WH_H_R_PBL.pdf
- Larsen, P. B., Oviedo, G. and Larsen, A. 2014. *World Heritage and Rights-Based Approaches*. Report from the workshop Building Capacity to Support Rights-Based Approaches in the World Heritage Convention: Learning from Practice (Oslo, Norway, April 2014). IUCN/ICCROM/ICOMOS. http://www.icomos.no/cms/icontent/ler/whrba/2014_20_whrba_learningfrompractice.pdf

- Laven, D., Mitchell, N., Jewiss, J. and Barret, B. 2015. Lessons learned from US experience with regional landscape governance: implications for conservation and protected areas. In Gambino and Peano (eds), op.cit.
- MacKinnon, K. (ed.) 2001. ICDPs: working with parks and people. IUCN Parks. Vol. 11, No. 2. http://cmsdata.iucn.org/downloads/parks_june01.pdf
- Margolius, R. A. and Salafsky, N. 1998. Measures of Success: Designing, Managing, and Monitoring Conservation and Development Projects. Washington DC, Island Press.
- Margoluis, R., Stem, C., Salafsky, N. and Brown, M. 2009. Using conceptual models as a planning and evaluation tool in conservation. *Evaluation and Program Planning*, Vol. 32, No. 2, pp. 47–138.
- Margoluis, R., Stem, C., Swaminathan, V., Brown, M., Johnson, A., Placci, G., Salafsky, N. and Tilders, I. 2013. Results Chains: a Tool for Conservation Action Design, Management, and Evaluation. *Ecology and Society*, Vol. 18, No. 3, p. 22. <http://www.ecologyandsociety.org/vol18/iss3/art22/>
- Martin, O. and Piatti, G. (eds). 2008. World Heritage and Buffer Zones. Proceedings of an International Expert Meeting on World Heritage and Buffer Zones (Davos, Switzerland, 14–11 March 2008). Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Papers No. 25.) <http://whc.unesco.org/en/series/25/>
- Mitchell, N., Ressler, M. and Tricaud, P. M. 2009. World Heritage Cultural Landscapes: A Handbook for Conservation and Management. Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Papers No. 26.) <http://whc.unesco.org/en/series/26/>
- Ortsin, G. 2015. Ecological and socio-cultural resilience in managing traditional sacred landscapes in the coastal savannah ecosystem of Ghana. In K Taylor, N. Mitchell and A. St. Clair (eds), *Conserving Cultural Landscapes: Challenges and New Directions*. New York, Routledge.
- Oviedo, G. and Puschkarsky, T. 2012. World Heritage and rights-based approaches to nature conservation. *International Journal of Heritage Studies*, Vol. 18, No. 3, pp. 96–285.
- Phillips, A. 2005. Landscape as a meeting ground: Category V protected landscapes/seascapes and world heritage cultural landscapes. In Brown et al. (eds), op.cit., pp.36–19. <https://portals.iucn.org/library/els/edocs/006-2005.pdf>
- Rakotomanana, F. and Rasoarimanana, V. 2013. COMPACT Madagascar: conservation at the landscape scale across a mosaic of different governance regimes. In Brown and Hay-Edie (eds), op. cit., pp. 94–79.
- Raymond, S. 2013. World Heritage and the Movement Towards Free, Prior and Informed Consent. Poster presented at MiNaH conference, Clermont-Ferrand, France (September 2013). https://iadt.fr/uploads/ressource/html/4/6_pages_Susanne_Raymondweb.pdf
- Retolaza, I. 2011. Theory of Change. A Thinking-Action Approach to Navigate in the Complexity of Social Change Processes. Hivos/UNDP.
- Ressler, M. 2003. Linking nature and culture: World Heritage cultural landscapes. In M. Ressler (ed.), *Cultural Landscapes: The Challenges of Conservation*. Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Papers No. 7.) <http://whc.unesco.org/en/series/7/>
- Ressler, M. 2012. Partners in site management. A shift in focus: heritage and community involvement. In Albert et al., op. cit., pp. 35–31.
- Ressler, M. and Veillon, R. 2013. Monitoring and reporting: trends in World Heritage conservation. In K. Van Balen and A. Vandesande (eds), *Reactions on Preventive Conservation, Maintenance and Monitoring of Monuments and Sites*. Leuven, Acco.
- Salafsky, N., Margoluis, R. and Redford, K. 2001. *Adaptive Management: A Tool for Conservation Practitioners*. Washington DC, Biodiversity Support Program. <http://www.fonline.org/resources>
- Schreckenberk, K., Camargo, I., Withnall, K., Corrigan, C., Franks, P., Roe, D., Scherl, L. M. and Richardson, V. 2010. *Social Assessment of Conservation Initiatives: A Review of Rapid Methodologies*. London, IIED. (Natural Resource Issues No. 22.) <http://pubs.iied.org/pdfs/14589IIED.pdf>
- Sinding-Larsen, A. 2012. Our common dignity: rightsbased approaches to heritage management. World Heritage, No. 62. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/review/62/>
- Souza, A. 2011. Paulo Freire, Vida e obra. Ed. Expressao Popular. Sao Paulo, Brazil.

- Sullivan, S. 2004. Local involvement and traditional practices in the World Heritage system. In E. de Merode, R. Smeets and C. Westrik (eds), Linking Universal and Local Values: Managing a Sustainable Future for World Heritage. A Conference organized by the Netherlands National Commission for UNESCO, 24–22 May 2003. (World Heritage Papers No. 13.) <http://whc.unesco.org/en/series/13/>
- Te Heuheu, T., Kawharu, M. and Tuheiva, R. 2012. World Heritage and indigeneity. World Heritage No. 62. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/review/62/>
- Verschuuren, B., Wild, R., McNeely, J. and Oviedo, J. (eds). 2010. Sacred Natural Sites: Conserving Nature and Culture. Gland, Switzerland/London, IUCN/Earthscan. http://www.researchgate.net/publication/248391786_Sacred_natural_sites_Conserving_Nature_and_Culture
- Vogel, I. 2012. Review of the Use of ‘Theory of Change’ in International Development. Report commissioned by the UK Department of International Development, London. http://r4d.dd.gov.uk/pdf/outputs/mis_spc/DFID_ToC_Review_VogelV7.pdf
- Wells, M., Guggenheim, S., Khan, A., Wardojo, W. and Jepson, P. 1999. Investing in Biodiversity. A Review of Indonesia’s Integrated Conservation and Development Projects. Washington DC, World Bank.
- Wells, M., McShane, T., Dublin, H., O’Connor, S. and Redford, K. 2004. The future of integrated conservation and development projects: building on what works. In T. McShane and M. Wells (eds), Getting Biodiversity Projects to Work: Towards More Effective Conservation and Development. New York, Columbia University Press, pp. 422–397. http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/9909_000094946/11/09/1999/0105302787/Rendered/PDF/multi_page.pdf
- WHC. 2011. Preparing World Heritage Nominations. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/activities/643/>
- WHC. 2012a. Managing Natural World Heritage. Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Resource Manual.) <http://whc.unesco.org/en/managing-natural-world-heritage/>
- WHC. 2012b. Periodic Reporting Handbook for Site Managers. Paris, UNESCO World Heritage Centre. (World Heritage Resource Manual.) <http://whc.unesco.org/uploads/pages/documents/document6-153-.pdf>
- WHC. 2013a. Celebrating 40 years of the World Heritage Convention. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/celebrating-40-years>
- WHC. 2013b. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/guidelines/>
- WHC. 2013c. Report of the 40th Anniversary of the World Heritage Convention. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/report40-th-Anniversary>
- Wild, R. and McLeod, C. (eds). 2008. Sacred Natural Sites: Guidelines for Protected Area Managers. Gland, Switzerland, IUCN-WCPA. (Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 16.) http://cmsdata.iucn.org/downloads/pa_guidelines_016_sacred_natural_sites.pdf
- Worboys, G., Francis, W. and Lockwood, M. (eds). 2010. Connectivity Conservation Management: A Global Guide. London/Washington DC, Earthscan.

9

ภาคผนวก

อุทยานแห่งชาติบวินดี (ประเทศยูกันดา)
© OUR PLACE

มาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการอนุรักษ์ และซอฟต์แวร์ Miradi เพื่อการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้⁶¹

จากหลักการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ พันธมิตรเพื่อมาตรฐานอนุรักษ์ (Conservation Measures Partnership: CMP)⁶² ซึ่งเป็นพันธมิตรระหว่างองค์กรกว่า 20 แห่งจากทั่วโลกได้จัดทำ มาตรฐานเปิด เพื่อเป็นแนวทางที่สามารถใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับโครงการเพื่อการอนุรักษ์ต่างๆ ได้ Foundation of Success (FS) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรที่ตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ผลักดันในการก่อตั้ง CMP และการพัฒนา มาตรฐานเปิด นี้ขึ้น ผู้ที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมสามารถดูได้จากเอกสาร Measures of Success: Designing, Managing and Monitoring Conservation and Development Project (มาตรฐานสู่ความสำเร็จ: การออกแบบจัดการ และเฝ้าติดตามโครงการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา) (Margolis และ Salafsky, 1998)

มาตรฐานเปิด:

- ▶ ให้แนวทางซึ่งเป็นองค์รวมและเป็นแนวทางที่ใช้ร่วมกันได้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับโครงการเพื่อการอนุรักษ์ต่างๆ
- ▶ เรียบเรียงหลักการ แนวทางการทำงาน และนิยามต่างๆ ให้สอดคล้องกันเพื่อเป็นชุดคู่มือสำหรับการทำงาน และ
- ▶ เปิดให้ผู้ที่มีมือทำงานด้านการอนุรักษ์สามารถใช้ได้โดยเสรีโดย

Miradi ซึ่งในภาษาสวาฮีลีหมายถึง ‘โครงการ’ สามารถใช้เป็นเครื่องมือซึ่งมีการแสดงผลด้วยภาพที่ใช้งานได้ง่าย เพื่อใช้ในการจัดระเบียบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและสร้างแผนภาพและตารางต่างๆ สำหรับการวางแผน จัดการ และติดตามความคืบหน้าของโครงการ (ดู <https://miradi.org>)

ชุมชนแห่งการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพกำลังเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ยิ่งใหญ่ ซับซ้อน และมีความเร่งด่วน ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก แม้ว่ามีความก้าวหน้าต่างๆ ซึ่งสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน แต่กลุ่มอนุรักษ์บางกลุ่มยังคงกล่าวเสมอๆ ถึงสิ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายต่างๆ สิ่งที่ยังสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ และสิ่งที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหากปราศจากการประเมินประสิทธิภาพและการจัดบันทึกความพยายามดำเนินการต่างๆ อย่างเป็นระบบแล้ว ผู้ทำงานคงไม่อาจประเมินความก้าวหน้าและความทันที่ในการบรรลุเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ ยังจำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการทำงานเพื่อให้สามารถสร้างแรงจูงใจกับสาธารณะชนและการเมืองซึ่งจะช่วยให้มีทรัพยากรเพื่อกิจกรรมการอนุรักษ์โดยทั่วไปเพิ่มมากขึ้น

ชุมชนแห่งการอนุรักษ์มีความจำเป็นต้องมีระบบที่เข้มแข็งเพื่อการวางแผน การจัดการ และติดตามความคืบหน้าของโครงการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการใช้การจัดการซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามผลการประเมินและใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อช่วยในการเรียนรู้จากพื้นที่ต่างๆ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ใช้ได้ผลหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้

พันธมิตรเพื่อมาตรฐานอนุรักษ์หรือ CMP เป็นกลุ่มขององค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศที่สำคัญซึ่งมีภารกิจในการทำให้เกิดความก้าวหน้าในปฏิบัติการต่างๆ ในการอนุรักษ์โดยการจัดทำ ทดสอบ และส่งเสริมหลักการและเครื่องมือต่างๆ เพื่อใช้ในการประเมินที่น่าเชื่อถือและปรับปรุงประสิทธิภาพของกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ของ CMP คือ

ความพยายามในการอนุรักษ์ในระดับโลกที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการมีความรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการนำสิ่งที่ใช้ได้ผลมาใช้ให้เป็นประโยชน์และดำเนินการซ้ำ และไม่ทำสิ่งที่ไม่ได้ผลซ้ำอีก ทั้งนี้โดยใช้ผลจากการวัดประสิทธิภาพที่เชื่อถือได้เป็นพื้นฐาน และแบ่งปันประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยเปิดกว้าง

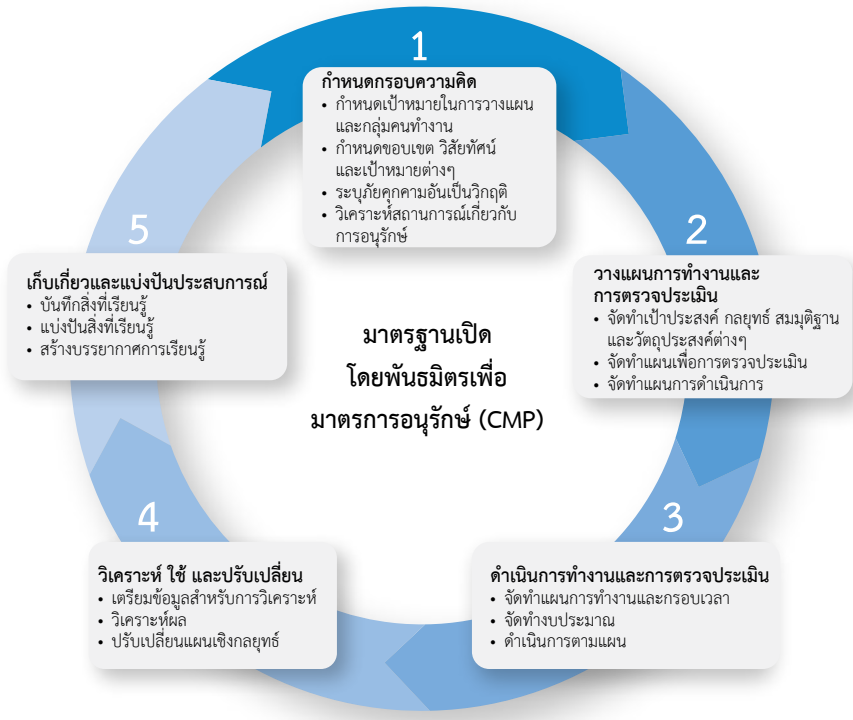
CMP ได้ทำงานกว่าทศวรรษเพื่อรวมหลักการและการปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการโดยปรับเปลี่ยนได้และมุ่งผลสัมฤทธิ์ทั้งในด้านการอนุรักษ์และสาขาอื่นๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อสร้างมาตรฐานเปิดสำหรับปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งมาตรฐานเปิดนี้ถูกวางโครงสร้างให้มี 5 ขั้นตอน (รูปที่ 7) ซึ่งประกอบด้วยชุดของหลักทฤษฎีในการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์ที่ประสบผลสำเร็จ

มาตรฐานเปิด นี้ได้รับการออกแบบเพื่อเป็นแผนเส้นทางการทำงานที่ได้รับการทดลองและทดสอบแล้ว เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการอนุรักษ์ในลักษณะต่างๆ นำไปใช้เพื่อให้การดำเนินโครงการต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าที่จะเป็นสูตรสำเร็จให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยเครื่องมือและหลักการต่างๆ ที่รวมอยู่ใน มาตรฐานเปิด จะให้กระบวนการที่เป็นระบบสำหรับการคิดเชิงวิพากษ์และการจัดท่าองค์ประกอบของแผนโครงการดังนี้ (ขั้นที่ 3-1)

- 1) การกำหนดกรอบความคิดของโครงการที่มีความชัดเจน รวมทั้ง
 - ▶ การกำหนดกลุ่มคนทำงานหลักของโครงการ รวมทั้งบทบาทและหน้าที่
 - ▶ การกำหนดขอบเขตของโครงการ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายต่างๆ ในการอนุรักษ์
 - ▶ การประเมินความเป็นไปได้ของเป้าหมายต่างๆ ในการอนุรักษ์
 - ▶ การประเมินภัยคุกคามต่างๆ ต่อความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากร
 - ▶ แบบจำลองเชิงหลักการซึ่งอธิบายสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่โครงการ รวมทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมซึ่งมีส่วนในการทำให้เกิดภัยคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลระหว่างปัจจัยเหล่านี้
- 2) แผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ รวมทั้ง
 - ▶ การมีเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับทุกๆ เป้าหมายในการอนุรักษ์
 - ▶ กลยุทธ์ที่มีการจัดลำดับความสำคัญซึ่งได้มาจากแบบจำลองเชิงหลักการของโครงการ
 - ▶ ช่วงใช้ผลลัพธ์ ซึ่งเป็นตัวกำหนดสมมติฐานว่ากลยุทธ์ภายใต้โครงการจะมีส่วนในการลดภัยคุกคามและนำไปสู่เป้าหมายได้อย่างไร

61 ภาคผนวกนี้จัดทำโดย Vinaya Swaminathan

62 ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.conservationmeasures.org

รูปที่ 7: ขั้นตอนทั้งห้าของมาตรฐานเปิด

- ▶ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนซึ่งเชื่อมกับผลที่สำคัญภายใต้ห่วงโซ่ผลลัพธ์
 - ▶ กิจกรรมที่ต้องทำในการดำเนินการตามกลยุทธ์และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 3) แผนการเฝ้าติดตามเพื่อวัดประสิทธิภาพและผลกระทบจากโครงการ รวมทั้ง
- ▶ การกำหนดกลุ่มผู้ฟังในการเฝ้าติดตามโครงการและข้อมูลที่เป็น
 - ▶ ตัวชี้วัดสำหรับติดตามเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ต่างๆ
 - ▶ วิธีการเฝ้าติดตาม ใครจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเพื่อการเฝ้าติดตาม และจะติดตามในเวลาและสถานที่ใด

จากที่กล่าวมา มาตรฐานเปิด จึงเป็นการช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความโปร่งใสในการทำงานและมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ตลอดจนมีการเฝ้าติดตามความคืบหน้าและประเมินผลที่เข้มงวดมากขึ้น

ชุมชนแห่งการอนุรักษ์ ได้มีการนำเอามาตรฐานเปิด มาใช้ตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของโครงการกันอย่างมากมาย ซึ่งช่วยตอบสนองต่อความต้องการให้เกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ที่เห็นได้ชัดเจนและตรวจสอบได้

และในเร็วๆ นี้ นักอนุรักษ์ที่ใช้ มาตรฐานเปิด เหล่านี้ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายระดับโลกซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ Conservation Coaches Network (CCNet)⁶³ โดยมีสมาชิกเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอนุรักษ์ซึ่งมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนและให้อำนาจกับผู้ทำงานในการใช้ มาตรฐานเปิด อย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการใช้ มาตรฐานเปิด คือ Miradi⁶⁴ ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์เพื่อการจัดการแบบปรับเปลี่ยนได้ โดย

Miradi ซึ่งในภาษาสวาฮีลีแปลว่า ‘โครงการ’ เป็นซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการดำเนินการและจัดบันทึกกระบวนการภายใต้ มาตรฐานเปิด ซอฟต์แวร์นี้ช่วยให้แนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานทางด้านการอนุรักษ์ผ่านโปรแกรมช่วยในการสัมภาษณ์ที่ละเอียดขึ้น และได้ช่วยในการจัดองค์ประกอบในการวางแผนและการจัดการตามที่กล่าวมาข้างต้นโดยการดูผ่านลิงค์และฟังก์ชันต่างๆ (รวมทั้งฟังก์ชันการสร้างแผนภาพเพื่อบันทึกแบบจำลองเชิงหลักการและห่วงโซ่ผลลัพธ์) นอกจากนี้ซอฟต์แวร์นี้ยังช่วยผู้ทำงานในการประเมินความเป็นไปได้ การจัดลำดับภัยคุกคาม การกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรม และการเลือกตัวชี้วัดในการเฝ้าติดตามเพื่อประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์ต่างๆ ที่นำมาใช้อีกด้วย

เนื่องจาก มาตรฐานเปิด ตลอดจนเครือข่ายและเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการเติบโตและพัฒนาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ชุมชนแห่งการอนุรักษ์จึงสามารถมั่นใจได้มากขึ้นในเนื้อหาของงานต่างๆ ที่ทำ ความสามารถในการจัดการโดยมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ตลอดจนความสามารถที่จะแบ่งปันสิ่งที่ทำแล้วประสบผลหรือไม่ ประสบผลสำเร็จให้กับผู้อื่นต่อไปได้

ที่มา
CMP. 2013. The Open Standards for the Practice of Conservation. Version 3.0. Conservation Measures Partnership. <http://cmp-openstandards.org/>.

Margoluis, R. and Salafsky, N. 1998. Measures of Success: Designing, Managing, and Monitoring Conservation and Development Projects. Washington DC, Island Press.

Salafsky, N., Margoluis, R. and Redford, K. 2001. Adaptive Management: A Tool for Conservation Practitioners. Washington DC, Biodiversity Support Program. <http://www.fonline.org/resources>

63 ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.ccnetglobal.co
64 สามารถหา Miradi ได้จาก www.Miradi.org

เอกสารที่มีการตีพิมพ์ภายใต้ ชุดมรดกโลก

-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **1** **Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers**
Gestión del turismo en sitios del Patrimonio Mundial: Manual práctico para administradores de sitios del Patrimonio Mundial
(ภาษาอังกฤษ พฤศจิกายน 2545 (2002); (ภาษาสเปน) พฤษภาคม 2548 (2005))
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **2** **Investing in World Heritage: Past Achievements, Future Ambitions**
(ภาษาอังกฤษ ธันวาคม 2545 (2002))
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **3** **Periodic Report Africa**
Rapport périodique pour l'Afrique
(ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) เมษายน 2546 (2003)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **4** **Proceedings of the World Heritage Marine Biodiversity Workshop, Hanoi, Viet Nam. February 25–March 1, 2002**
(ภาษาอังกฤษ) พฤษภาคม 2546 (2003)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **5** **Identification and Documentation of Modern Heritage**
(ภาษาอังกฤษ โดยมีเอกสาร 2 เรื่องเป็นภาษาฝรั่งเศส) มิถุนายน 2546 (2003)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **6** **World Heritage Cultural Landscapes 1992-2002**
(ภาษาอังกฤษ) กรกฎาคม พ.ศ. 2547 (2004)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **7** **Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation**
Proceedings from the Ferrara workshop, November 2002
(ภาษาอังกฤษ โดยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะเป็นภาษาฝรั่งเศส) สิงหาคม 2547 (2004)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **8** **Mobilizing Young People for World Heritage**
Proceedings from the Treviso workshop, November 2002
Mobiliser les jeunes pour le patrimoine mondial
Rapport de l'atelier de Trévis, novembre 2002
(ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) กันยายน 2546 (2003)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **9** **Partnerships for World Heritage Cities – Culture as a Vector for Sustainable Urban Development. Proceedings from the Urbino workshop, November 2002**
(ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) สิงหาคม 2547 (2004)
-

-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **10** **Monitoring World Heritage
proceedings from the Vicenza workshop, November 2002**
(ภาษาอังกฤษ) กันยายน 2547 (2004)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **11** **Periodic Report and Regional Programme – Arab States 2000–2003
Rapports périodiques et programme régional – Etats Arabes 2000–2003**
(ภาษาอังกฤษ) กันยายน 2547 (2004)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **12** **The State of World Heritage in the Asia-Pacific Region 2003
L'état du patrimoine mondial dans la région Asie-Pacifique 2003**
(ภาษาอังกฤษ) ตุลาคม 2547 (2004); (ภาษาฝรั่งเศส) กรกฎาคม 2548 (2005)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **13** **Linking Universal and Local Values:
Managing a Sustainable Future for World Heritage
L'union des valeurs universelles et locales :
La gestion d'un avenir durable pour le patrimoine mondial**
(ภาษาอังกฤษ โดยมีคำนำ เอกสาร 4 เรื่อง และข้อสรุปและข้อเสนอแนะเป็นภาษาฝรั่งเศส) ตุลาคม 2547 (2004)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **14** **Archéologie de la Caraïbe et Convention du patrimoine mondial
Caribbean Archaeology and World Heritage Convention
Arqueología del Caribe y Convención del Patrimonio Mundial**
(ภาษาฝรั่งเศส, ภาษาอังกฤษ และภาษาสเปน) กรกฎาคม 2548 (2005)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **15** **Caribbean Wooden Treasures
Proceedings of the Thematic Expert Meeting on
Wooden Urban Heritage in the Caribbean Region
4–7 February 2003, Georgetown – Guyana**
(ภาษาอังกฤษ) ตุลาคม 2548 (2005)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **16** **World Heritage at the Vth IUCN World Parks Congress
Durban (South Africa), 8–17 September 2003**
(ภาษาอังกฤษ) ธันวาคม 2548 (2005)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **17** **Promouvoir et préserver le patrimoine congolais
Lier diversité biologique et culturelle
Promoting and Preserving Congolese Heritage
Linking biological and cultural diversity**
(ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ) ธันวาคม 2548 (2005)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **18** **Periodic Report 2004 – Latin America and the Caribbean
Rapport périodique 2004 – Amérique Latine et les Caraïbes
Informe Periodico 2004 – América Latina y el Caribe**
(ภาษาอังกฤษ, ภาษาฝรั่งเศส และภาษาสเปน) มีนาคม 2549 (2006)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **19** **Fortificaciones Americanas y la Convención del Patrimonio Mundial
American Fortifications and the World Heritage Convention**
(ภาษาสเปน โดยมีคำปรารภ, บทบรรณาธิการ, กำหนดการ, พิธีเปิด และเอกสาร 7 เรื่องเป็นภาษาอังกฤษ)
ธันวาคม 2549 (2006)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **20** **Periodic Report and Action Plan – Europe 2005-2006
Rapport périodique et plan d'action – Europe 2005-2006**
(ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) มกราคม 2550 (2007)
-

-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **21** **World Heritage Forests**
Leveraging Conservation at the Landscape Level
 (ภาษาอังกฤษ) พฤษภาคม 2550 (2007)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **22** **Climate Change and World Heritage**
Report on predicting and managing the impacts of climate change on World Heritage and Strategy to assist States Parties to implement appropriate management responses
Changement climatique et patrimoine mondial
Rapport sur la prévision et la gestion des effets du changement climatique sur le patrimoine mondial et Stratégie pour aider les États parties à mettre en oeuvre des réactions de gestion adaptées
 (ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) พฤษภาคม 2550 (2007)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **23** **Enhancing our Heritage Toolkit**
Assessing management effectiveness of natural World Heritage sites
 (ภาษาอังกฤษ) พฤษภาคม 2551 (2008)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **24** **L'art rupestre dans les Caraïbes**
Vers une inscription transnationale en série sur la Liste du patrimoine mondial de l'UNESCO
Rock Art in the Caribbean
Towards a serial transnational nomination to the UNESCO World Heritage List
Arte Rupestre en el Caribe
Hacia una nominación transnacional seriada a la Lista del Patrimonio Mundial de la UNESCO
 (ภาษาฝรั่งเศส, ภาษาอังกฤษ และภาษาสเปน) มิถุนายน 2551 (2008)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **25** **World Heritage and Buffer Zones**
Patrimoine mondial et zones tampons
 (ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) เมษายน 2552 (2009)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **26** **World Heritage Cultural Landscapes**
A Handbook for Conservation and Management
 (ภาษาอังกฤษ) ธันวาคม 2552 (2009)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **27** **Managing Historic Cities**
Gérer les villes historiques
 (ภาษาอังกฤษ) ธันวาคม 2552 (2009)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **28** **Navigating the Future of Marine World Heritage**
Results from the first World Heritage Marine Site Managers Meeting Honolulu, Hawaii, 1–3 December 2010
Navegando el Futuro del Patrimonio Mundial Marino
Resultados de la primera reunión de administradores de sitios marinos del Patrimonio Mundial, Honolulu (Hawaii), 1–3 de diciembre de 2010
Cap sur le futur du patrimoine mondial marin
Résultats de la première réunion des gestionnaires des sites marins du patrimoine mondial, Honolulu (Hawaii), 1er–3 décembre 2010
 (ภาษาอังกฤษ) พฤษภาคม 2554 (2011); (ภาษาสเปน) ธันวาคม 2554 (2011); (ภาษาฝรั่งเศส) มีนาคม 2555 (2012)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **29** **Human Evolution: Adaptations, Dispersals and Social Developments (HEADS)**
World Heritage Thematic Programme
Evolución Humana: Adaptaciones, Migraciones y Desarrollos Sociales
Programa Temático de Patrimonio Mundial
 (ภาษาอังกฤษ และภาษาสเปน) มิถุนายน 2554 (2011)
-

-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **30** **Adapting to Change**
The State of Conservation of World Heritage Forests in 2011
(ภาษาอังกฤษ) ตุลาคม 2554 (2011)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **31** **Community development through World Heritage**
(ภาษาอังกฤษ) พฤษภาคม 2555 (2012)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **32** **Assessing Marine World Heritage from an Ecosystem Perspective: the Western Indian Ocean**
(ภาษาอังกฤษ) มิถุนายน 2555 (2012)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **33** **Human Origin Sites and the World Heritage Convention in Africa**
(ภาษาอังกฤษ) สิงหาคม 2555 (2012)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **34** **World Heritage in a Sea of Islands Pacific 2009 Programme**
(ภาษาอังกฤษ) สิงหาคม 2555 (2012)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **35** **Understanding World Heritage in Asia and the Pacific**
The Second Cycle of Periodic Reporting 2010-2012
(ภาษาอังกฤษ) พฤศจิกายน 2555 (2012)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **36** **Earthen architecture in today's world**
Proceedings of the UNESCO International Colloquium on the Conservation of World Heritage Earthen Architecture / 17 – 18 December 2012
(ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส) มกราคม 2557 (2014)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **37** **Climate Change Adaptation for Natural World Heritage Sites**
A Practical Guide
(ภาษาอังกฤษ) พฤษภาคม 2557 (2014)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **38** **Safeguarding Precious Resources for Island Communities**
(ภาษาอังกฤษ) สิงหาคม 2557 (2014)
-
- เอกสาร มรดกโลกที่ **39** **Human origin sites and the World Heritage Convention in Asia**
(ภาษาอังกฤษ) ตุลาคม 2557 (2014)
-

เอกสาร มรดกโลก

The COMPACT initiative was a twelve year collaboration running from 2000-2013 conducted jointly between the UNDP/ GEF Small Grants Programme, the United Nations Foundation, IUCN, and the UNESCO World Heritage Centre